



**ESKİ HARFLİ ÇOCUK DERGİLERİNDEN ÇOCUK DÜNYASI
DERGİSİNİN DEĞERLER AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ**

Elif Korkusuz

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
TÜRKÇE VE SOSYAL BİLİMLER EĞİTİMİ ANABİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

ŞUBAT, 2020

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı: Elif

Soyadı: Korkusuz

Bölümü: Türkçe Öğretmenliği

İmza:

Teslim Tarihi:

TEZİN:

Türkçe Adı: Eski Harfli Çocuk Dergilerinden Çocuk Dünyası Dergisinin Değerler Aktarımı Açısından İncelenmesi

İngilizce Adı: An Examination of Value Transfer From Çocuk Dünyası Magazine Published In Old Letters

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Elif Korkusuz

İmza:.....

JÜRİ ONAY SAYFASI

Elif Korkusuz tarafından hazırlanan “Eski harfli çocuk dergilerinden çocuk dünyası dergisinin değerler aktarımı açısından incelenmesi” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği/ oy çokluğu ile Gazi Üniversitesi Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Prof. Dr. Fahri Temizyürek
(Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

.....

Başkan: Prof. Dr. İhsan Kalenderoğlu
(Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi)

.....

Üye: Doç. Dr. Seyfullah Yıldırım
(Türk Halk Edebiyatı Anabilim Dalı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi)

.....

Tez Savunma Tarihi:

Bu tezin Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı’nda yüksek lisans tezi olma şartlarını yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Selma Yel
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Gölce'ye...

TEŞEKKÜR

Her çalışma, bir emeğin ürünüdür. Bu çalışmanın ardında da ortaya faydalı bir eser çıkarabilme gayesiyle harcanan büyük bir emek var. Bu süreçte bana yardımcı olan, tezin yazılmasında katkıları bulunan hocalarıma, aileme ve arkadaşlarıma minnettar olduğumu belirtmek isterim.

Öncelikle çalışma boyunca bana her zaman yol gösteren, yardımcı olan saygıdeğer danışman hocam Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK'e çok teşekkür ediyorum. Çalışmamı tamamlamamda büyük katkıları bulunan, hiçbir karşılık beklemeden bana destek olan sevgili arkadaşlarım Sinem Şen, Meryem Uzun ve Gökhan Tosun'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

Bu çalışmayı tamamlamamı yürekten isteyen, üzerimden dualarını eksik etmeyen, her ihtiyaç duyduğumda yardımına koşan anneme, çalışma sürecimde bana her zaman destek olan sevgili eşim Emre Korkusuz'a, her ihtiyacım olduğunda yanımda olan canım kardeşim Alper Topaktaş'a, çalışmaya başladığım günden beri varlığıyla bana güç ve mutluluk veren, yaşama sevincim, güzel kızım, minik bebeğim Gülce Korkusuz'a çok teşekkür ediyorum.

**ESKİ HARFLİ ÇOCUK DERGİLERİNDEN ÇOCUK DÜNYASI
DERGİSİNİN DEĞERLER AKTARIMI AÇISINDAN İNCELENMESİ
(Yüksek Lisans Tezi)**

**Elif Korkusuz
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Şubat 2020**

ÖZ

Değerler, bireylerin davranışlarına yön veren, milletleri ayakta tutan, toplumdaki huzur ve güven ortamını tesis eden önemli olgulardır. Her geçen gün daha önemli hâle gelen değerler aktarımı konusunda çocuk edebiyatı ürünlerine büyük bir görev düşmektedir. 1913 yılında yayın hayatına başlayan Çocuk Dünyası dergisi, çocuk edebiyatı konusunda içinde bulunduğu dönemde büyük bir boşluğu doldurmuş ve değerler aktarımında oldukça önemli bir rol üstlenmiştir.

Bu çalışmada, 1913-1927 yılları arasında yayımlanan Çocuk Dünyası dergisinde değerler aktarımına ait unsurları tespit etmek amaçlanmıştır. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman tarama kullanılmıştır. Öncelikle derginin eski harflerle basılmış 109 sayısında yer alan metinler yeni Türk harflerine çevrilmiş, ardından değerler aktarımı açısından incelenmiştir. Metinler, içeriklerinde yer alan değerlere göre gruplandırılmış ve elde edilen bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Tespit edilen bulgular yorumlanmış, değerlerin hangi metinde ne şekilde yer aldığı belirtilmiştir. Metinlerde belirlenen değerler tekrar etme sıklıklarına göre sıralanarak tablo halinde sunulmuştur. Dergide yer alan olumsuz iletilere ait bulgular ve yorumlara da yer verilmiştir. Çalışmada, Çocuk Dünyası dergisinde okuyucuya aktarılan 40 değer tespit edilmiş, en sık tekrar eden değerlerin akıl ve feraset sahibi olmak, sevgi ve vatanseverlik olduğu görülmüştür. Son bölümde bulgulardan hareketle varılan sonuçlar ve öneriler sunulmuştur. Çalışmanın sonunda derginin ilk 50 sayısından yeni harflere aktarılan metinlere ve dergiden örnek sayfalara yer verilmiştir.

Bu çalışma, Çocuk Dünyası'nın değerler aktarımındaki rolünün yanı sıra yayımlandığı dönemin siyasi, sosyal ve kültürel hayatı hakkında da bilgi vermektedir.

Anahtar Kelimeler : Değerler Eğitimi, Çocuk Edebiyatı, Eski Harfli Çocuk Dergileri,
Çocuk Dünyası.
Sayfa Adedi : 284
Danışman : Prof. Dr. Fahri Temizyürek

**AN EXAMINATION OF VALUE TRANSFER FROM ÇOCUK
DÜNYASI MAGAZINE PUBLISHED IN OLD LETTERS**

(M. S. Thesis)

Elif Korkusuz

GAZI ÜNİVERSİTESİ

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCE

February 2020

ABSTRACT

Values are important facts that guide the behaviour of individuals, keep nations alive, and establish an atmosphere of peace and trust in society. Children's literature has a big role in the transfer of values, which is becoming a more important subject each day. Çocuk Dünyası magazine, which started its publication life in 1913, filled a big gap in children's literature and played an important role in the transfer of values.

In this study, it is aimed to determine the elements of values transfer in the Journal of Çocuk Dünyası published between 1913-1927. Document scanning, one of the qualitative research methods, was used in this study. Firstly, the texts in the 109 issue of the journal, which were written in old letters, were translated into new Turkish letters, and then these were examined in terms of value transfer. The texts were grouped according to the values in their contents and the findings were presented in tables. The findings were interpreted and it is stated that which values are in what way. The values determined in the texts were listed according to their frequency of repetition and then presented in a table. The findings and comments related to negative messages in the journal were also included. In this study, 40 values that were transferred to readers in the Çocuk Dünyası Magazine were determined and the most frequently repeated values were found to be intellect and wisdom, love and patriotism. In the last section, conclusions and recommendations based on the findings are presented. At the end of the study, the texts in the old letters transferred from the first 50 issues of the journal to the new letters and sample pages from the magazine were presented.

This study provides information on the role of the Çocuk Dünyası Magazine about values transfer as well as the political, social and cultural life of the period in which it was published.

Key Words : Values Education, Children's Literature, Children's Magazines in the Old Letters, Çocuk Dünyası.

Page Number : 284

Supervisor : Prof. Dr. Fahri Temizyürek

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİSİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
TEŞEKKÜR.....	v
ÖZ	vi
ABSTRACT	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ	xiv
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
BÖLÜM I	1
GİRİŞ.....	1
Çocuk Edebiyatı	1
Sürelî Yayınlar	3
Çocuk Dergileri	4
<i>Çocuk Dergilerinde Bulunması Gereken Özellikler</i>	7
<i>Türkiye’de Çocuk Dergiciliği Faaliyetleri</i>	8
<i>Çocuk Dünyası Dergisi</i>	11
Değer Kavramı	13
Değerlerin Özellikleri.....	15
Değerler Eğitimi	16
Değerler Eğitimi Yaklaşımları	17
Değer Aktarım Yöntemleri.....	18
<i>Sezdırme Yöntemi:</i>	18
<i>Kahramanı Model Alma/ Kahramanla Özdeşim Kurma Yöntemi:</i>	18

<i>Karşıtlıklardan Yararlanma Yöntemi ile Değer Aktarımı:</i>	18
<i>Mutlu Son Yöntemi ile Değer Aktarımı:</i>	19
Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Değerler Eğitimi	19
Problem Durumu	21
Araştırmanın Amacı	22
Araştırmanın Önemi	22
Araştırma Soruları	23
Araştırmanın Sınırlılıkları	23
BÖLÜM II	25
İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	25
BÖLÜM III	27
YÖNTEM	27
Araştırmanın Modeli	27
Evren ve Örneklem	27
Verilerin Toplanması	27
Verilerin Analizi	28
BÖLÜM IV	29
BULGULAR VE YORUMLAR	29
Adalet Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	29
Ahlaklı Olma ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	32
Akıl ve Feraset Sahibi Olma ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	34
Alçak Gönüllülük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	49
Azimli Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	52
Bilgiye Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	55
Birlik ve Beraberlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	58
Cesur Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	59

Cömertlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	62
Cumhuriyet ve Demokrasiyi Benimsemek ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	64
Çalışkan Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	65
Dinî Değerler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	72
Dostluk Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	76
Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	79
Fedakârlık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	82
Görgülü Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	85
İnsanlığa Faydalı Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	87
İyi Kalpli Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	89
Kanaatkâr Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	95
Kıymet Bilme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	98
Hoşgörülü Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	102
Merhametli Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	103
Milliyetçilik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	108
Ön Yargılı Olmama Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	116
Öz Denetim Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	118
Sabırlı Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	121
Sadakat Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	125
Sanatsever Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	126
Saygı Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	127
Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	129
<i>Anne Sevgisi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar</i>	<i>130</i>
<i>Baba Sevgisi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar</i>	<i>131</i>
<i>Doğa Sevgisi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar</i>	<i>132</i>
<i>Hayvan Sevgisi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar</i>	<i>135</i>

Sorumluluk ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	142
Temiz Olma ile İlgili Bulgular ve Yorumlar.....	143
Tertipli ve Düzenli Olma ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	144
Tutumluluk ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	145
Türk Büyüklerini Tanıma ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	147
Uslu Olma ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	148
İyimser Olmak ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	151
Vatanseverlik ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	153
Vefa ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	168
Yardımseverlik ile İlgili Bulgular ve Yorumlar	169
Çocuk Dünyası Dergisindeki Metinlerde Tespit Edilen Olumsuz İletiler	172
BÖLÜM V	179
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	179
BÖLÜM VI	185
ÖNERİLER.....	185
KAYNAKLAR.....	187
EKLER.....	193
EK 1. Çocuk Dünyası Dergisinden Örnek Metinler	194
EK 2. Çocuk Dünyası Dergisinden Örnek Sayfalar	282

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlgili Tutum ve Davranışlar ...	20
Tablo 2. Adalet Değerinin Metinlere Göre Dağılımı.....	29
Tablo 3. Ahlaklı Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı	32
Tablo 4. Akıl ve Feraset Sahibi Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı.....	35
Tablo 5. Alçak Gönüllülük Değerinin Metinlere Göre Dağılımı	50
Tablo 6. Azimli Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı	53
Tablo 7. Bilgiye Önem Verme Değerinin Metinlere Göre Dağılımı.....	55
Tablo 8. Birlik ve Beraberlik Değerinin Metinlere Göre Dağılımı.	58
Tablo 9. Cesur Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı.....	60
Tablo 10. Cömertlik Değerinin Metinlere Göre Dağılımı	63
Tablo 11. Cumhuriyet ve Demokrasiyi Benimsemek Değerinin Metinlere Göre Dağılımı .	64
Tablo 12. Çalışkan Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı	67
Tablo 13. Dini Değerlerin Metinlere Göre Dağılımı.....	73
Tablo 14. Dostluk Değerinin Metinlere Göre Dağılımı.....	77
Tablo 15. Dürüstlük değerinin metinlere göre dağılımı	79
Tablo 16. Fedakârlık Değerinin Metinlere Göre Dağılımı	83
Tablo 17. Görgülü Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı.....	85
Tablo 18. İnsanlığa Faydalı Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı	87
Tablo 19. İyi Kalpli Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı	90
Tablo 20. Kanaatkâr Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı.	96
Tablo 21. Kıymet Bilme Değerinin Metinlere Göre Dağılımı	99

Tablo 22. <i>Hoşgörülü Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	102
Tablo 23. <i>Merhametli Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	104
Tablo 24. <i>Milliyetçilik Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	109
Tablo 25. <i>Ön Yargılı Olmama Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	117
Tablo 26. <i>Öz Denetim Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	119
Tablo 27. <i>Sabırlı Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	122
Tablo 28. <i>Sadakat Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	125
Tablo 29. <i>Sanatsever Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	126
Tablo 30. <i>Saygı Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	128
Tablo 31. <i>Anne Sevgisi Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	130
Tablo 32. <i>Baba Sevgisi Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	131
Tablo 33. <i>Doğa Sevgisi Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	132
Tablo 34. <i>Hayvan Sevgisi Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	136
Tablo 35. <i>Sorumluluk Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	142
Tablo 36. <i>Temiz Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	143
Tablo 37. <i>Tertipli ve Düzenli Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	145
Tablo 38. <i>Tutumluluk Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	146
Tablo 39. <i>Türk Büyüklerini Tanıma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	147
Tablo 40. <i>Uslu Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	149
Tablo 41. <i>İyimser Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	152
Tablo 42. <i>Vatanseverlik Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	154
Tablo 43. <i>Vefa Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	169
Tablo 44. <i>Yardıms severlik Değerinin Metinlere Göre Dağılımı</i>	170
Tablo 45. <i>Çocuk Dünyası Dergisinde Tespit Edilen Değerlerin Tekrar Etme Sıklığı</i>	177

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

AHD	Ahmet Halit Dönemi
MEB	Millî Eğitim Bakanlığı
TDK	Türk Dil Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde çocuk edebiyatı ile ilgili açıklamalarda bulunulmuş, çocuk edebiyatının önemli bir kolu olan süreli yayınlar ve çocuk dergileri ile ilgili bilgiler verilmiştir. Çocuk dergilerinde bulunması gereken özellikler hakkında açıklamalar yapılmış, ülkemizde çocuk dergiciliği faaliyetlerinin geçmişi konusunda bilgiler verilmiştir. Ardından çalışmanın konusu olan Çocuk Dünyası dergisi üzerinde durulmuştur. Son olarak değer kavramı ve değerler eğitimi hakkında açıklamalarda bulunulmuştur.

Çocuk Edebiyatı

Çocuk edebiyatı kavramını açıklayabilmek için öncelikle çocuk kavramını ele almak gerekir. Çocuk kavramı ile ilgili çeşitli tanımlar yapılmıştır. Türk Dil Kurumu, çocuk kelimesini “Bebeklik ile erginlik arasındaki gelişme döneminde bulunan oğlan veya kız, uşak.” olarak tanımlamaktadır (Türk Dil Kurumu, 2018).

Bireyin doğduğu andan iki yaşına kadar geçirdiği süre bebeklik; iki yaşından ergenlik çağına kadar geçirdiği süre ise çocukluk dönemi olarak değerlendirilir.(Gürel, Temizyürek&Şahbaz, 2007, s.1). Araştırmalara göre bebeklik ile ergenlik çağları arasında yer alan çocukluk çağı; ilk çocukluk, ikinci çocukluk ve son çocukluk olarak üç alt bölüme ayrılır. 2-6 yaşlarını kapsayan ilk çocukluğa oyun çağı, 6-10 veya 6-12 yaşlarını kapsayan ikinci çocukluğa okul çağı ve 10-13 veya 12-14 yaşlarını kapsayan son çocukluğa erinlik çağı adı verilmektedir (Oğuzkan, 2010, s.2).

“Bu uzun çocukluk dönemi, Freud ve Erikson gibi psikologların kuramlarında ayrıntılı bir biçimde incelenmiştir. İncelemeler sonucu, bu dönemde geçirilen yaşantıların bireylerin tüm hayatları boyunca olumlu ya da olumsuz biçimde etkili olduğu düşüncesi savunulmuştur. Bu nedenle, bireylerin bu kritik dönemde içinde bulundukları zihinsel, kişisel, duyuşsal ve sosyal gelişim süreçlerinin kalitesi, toplumun kalitesiyle doğru orantılıdır. Bilgili ve erdemli bir toplum, ancak çocukluktan itibaren tüm yönleriyle gelişimi sağlanmış bireylerin yetiştirilmesiyle mümkündür” (Barutçu, 2010, s.3).

Çocuk edebiyatı kavramını açıklarken, çocukluk kavramından sonra edebiyat kavramının da ne olduğunu ortaya koymak gerekir. Edebiyat sözcüğü, Türk Dil Kurumu tarafından “Olay, düşünce, duygu ve hayallerin dil aracılığıyla sözlü veya yazılı olarak biçimlendirilmesi sanatı, yazın.” olarak tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2019).

“Edebiyat; malzemesi dile dayanan, insanların duygu, düşünce ve hayallerini dile getiren, edebi ve estetik değeri olan, bayağılık ve çirkinliği kabul etmeyen sözlü ve yazılı verimlerin toplamıdır” (Yalçın&Aytaş, 2005, s.17).

Hem çocuk hem de edebiyatı içine alan bir kavram olan çocuk edebiyatının niteliği, muhtevası ve çerçevesi konusunda tartışmalar mevcuttur. “Çocuk edebiyatı, çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile üretilen çocuksu bir edebiyattır” (Gürel, Temizyürek&Şahbaz, 2007, s.19).

Şirin (2000, s.9), çocuk edebiyatını şöyle tanımlamaktadır: “Çocukların büyüme ve gelişmelerine, hayal, duygu, düşünce ve duyarlılıklarına, zevklerine, eğitilirken eğlenmelerine katkıda bulunmak amacı ile gerçekleştirilen çocuksu bir edebiyattır.”

Oğuzkan (2010, s.3)’a göre çocuk edebiyatı, çocukluk çağında bulunan kimselerin hayal, duygu ve düşüncelerine yönelik sözlü ve yazılı bütün eserleri kapsar.

Yalçın ve Aytaş (2005, s.15-17), çocuk edebiyatını “Çocuğun ilişkilerini düzenleyen yaş grubuna göre, duygu ve düşüncelerini eksiksiz olarak anlatmasını amaç edinen bir edebi tür” olarak ifade eder.

“Çocuk edebiyatı, çocukların oluşturduğu ya da çocukluk döneminin kaleme alındığı bir edebiyat değildir. Zaten böyle bir edebiyat kendini sınırlandırır. Çocuk, her şeyden önce okuduğu bir çocuk kitabından, kendisini çocukluğundan çıkarmasını ve kendi dünyasına götürmesini bekler. Çocuğa çocuk olduğunu hatırlatan, onu küçümseyen bir edebiyat çocuk dünyasını yansıtmaz. Çocuk, bu tür edebiyatı çok basit ve çocukça bulabilir. Çocuk, yalnızca kendisi için yazılan kitaplarla yetinmez. Yetişkinlerin okuduğu kitaplara da yönelebilir. Çocuk edebiyatı alanı bu yönüyle daha da genişliyor. Çocuk edebiyatı, edebiyatın içinde en incelikli yazarlık biçimidir. Her yaşta okurun ilgisini çekebilen, okunabilen, dili, anlatımı ve biçimi ile “çocuğa görelik” ilkesinden hareketle oluşturulan yeni bir türdür” (Şirin, 1994, s.9).

“Çocuk edebiyatı, çocukların duygu ve düşünce dünyasına hitap edecek eserler yazılmasını öngördüğü için amaçlı ve estetik yönü olan bir edebiyattır. Çocuk edebiyatı geleceğe yöneliktir çünkü çocukları yaratıcı düşünmeye davet eden ve onların ufkunu açan bir işlevi vardır” (Karakuş, 2018, s.27).

Can (2012)’a göre çocuk edebiyatı, önce halk bilimine ve yetişkin edebiyatına konu olan eserler arasından seçilmiştir. Seçilen eserler çocukların ilgi ve ihtiyaçlarına göre, çocuk

yetiştirme konusunda kabul görmüş görüşlere göre uyarlanmıştır. Daha sonraki aşamalarda, çocuklara yönelik didaktik ve eğitici yönü kuvvetli eserler oluşturulmuştur. Genellikle bu iki dönem birbiri ile iç içe geçtiği için bunları birbirinden ayırmak oldukça güçtür (s.19).

“Sonuç olarak çocuk edebiyatı, temel amacı belli yaş grubundaki çocukların eğitilmesi ve gelişimlerine katkı sağlamak olan bununla birlikte çocukların anadil edinimlerini, hayal ve duygu evrenlerini, yaşadıkları çevre ve dünyaya karşı insani duyarlıklarını geliştirmeye, çocuklarda edebi zevk oluşturmaya çalışan, çocuk için edebiyata denir” (Koyuncu, 2014, s.6).

“17. yüzyıla kadar hemen her tarafta çocuklar, kendileri için bir edebiyattan olduğu kadar, okuma yazmadan da yoksundular. Gutenberg’in matbaayı icadına kadar el yazması kitaplara sahip olmak bile bir imtiyazdı. Okuma bilen gençler, çocuklar ise ya dinsel eserlerle ya da tarih kitaplarıyla yetiniyorlardı. Okuma bilmeyenler de kulaktan kapma hikâyeler ve masallarla avunuyorlardı” (Gökşen, 1980, s.13).

Çocuk edebiyatının geçmişi matbaanın bulunmasından çok öncelere dayanmaktadır. Fransa’da 14. Lui döneminde çocuk kitaplarının babası olarak bilinen Charles Perrault, ağızdan ağza dolaşan masalları toplayıp kısaltarak 1697 yılında basmıştır (Çakmak Güleç&Geçgel, 2012, s.12).

Çocuk edebiyatı, 20. yüzyılda çocuk psikolojisinin gelişmesiyle önem kazanmış, çeşitli ülkelerden çocuk kitabı yazarları çıkmıştır. Ancak bu tür eserlerde sadece ahlak ve didaktik eğitim anlayışı hâkim olmuştur. Çocuk psikolojisindeki gelişmelerle çocukluk döneminin insanın fiziksel, zihinsel ve ruhsal gelişimindeki yeri anlaşılmıştır. Sonuçta gerek içerik gerekse fiziksel özellikler itibariyle çok çeşitli eserler ortaya çıkmıştır (Oğuzkan, 2010, s.40-41).

Sürelili Yayınlar

Sürelili yayın; dergi, gazete gibi belirli zaman aralıklarıyla çıkarılan, ne zaman biteceği önceden belirlenmemiş olan bir yayın türüdür. Aynı zaman diliminde yaşayan insanlar için canlı bir iletişim aracı görevi üstlenen sürelili yayınlar, kendinden sonraki dönemleri aydınlatıcı tarihi belgelerdir. Ortaya atılan yeni fikirler ve görüşler, kitaplardan önce genellikle bir sürelili yayında kendine yer bulmuştur (Demirtaş, 2016, s.VII).

“Yazılı verimlerin içerisinde süreli yayınlar da girer. Süreli yayınlar, belirli bir zaman diliminde meydana gelen olayları, o dönemin düşünce ve yaklaşımını, o dönemin temel sorunlarını ve ideallerini yansıtabilecek en önemli yazılı kaynaklardır” (Şimşek, 2002, s.2.)

“Süreli yayınlar dergi ve gazete olmak üzere iki temel grupta incelenir. Her iki dal da çocukların eğitimi açısından önemlidir. Bireylerin toplumsal sorumluluğu edinmeleri, güncel olaylarla bağlantı kurmaları bu iki grupta yapılan faaliyetlerle mümkündür” (Barutçu, 2010, s.6).

“Süreli yayınları takip etmek okuma alışkanlığının kazanılmasında ve sürdürülmesinde etkili bir yöntemdir. Ülkemizde süreli yayınların ortaya çıkışı, başka birçok yenilik gibi Tanzimat yıllarına rastlar. Dönemin etkisiyle yetişkinler için olan yayınların yanı sıra çocuklar için özel olarak çıkarılan gazete ve dergiler de yayımlanmaya başlar” (Ercan, 2014, s.1).

“Birçok kitaptan ve ansiklopedinden elde edilebilecek bilgi birikimi herhangi bir süreli yayını takip etmekle elde edilebilir. Okuyucunun bu birikimi elde etmesi, birçok kaynağı bir arada bulması zor olduğu gibi, bunları okumak için çok fazla zamana ihtiyacı vardır” (Tanrıkulu, 2007, s.1).

Türkiye’de süreli yayınların ortaya çıkışının Tanzimat’la beraber toplumda görülen Batılılaşma çabalarına bir örnek olduğu söylenebilir. Çocuklar için çıkarılan gazete ve dergiler de bu sürecin devamına rastlamaktadır (Ercan, 2014, s.9).

“Yeni Türkiye eğitiminin düşünce yapısının oluşmasında süreli yayınlar II. Meşrutiyet döneminde de eğitimle ilgili dile getirmiş oldukları konuların ve görüşlerin aktarımında önemli rol oynamışlardır. Bu konulardan bir tanesi ise gençlik olmuştur. Her millette olduğu cumhuriyet öncesi dönemde de millet olarak Türk gençliğinin sağlam karakterde, millî terbiye almış ve alması gerektiği, vatanına ve milletine bağlı, sağlıklı bireyler olarak yetişmesi amaç edinilmiştir. Bu amacı gerçekleştirmek için sadece okul ve mahalleden alınan bilgi, kültür ve değerlerin yanında süreli yayınlardan da yararlanılmıştır” (Karagöz, 2018).

Çocuk Dergileri

Türk Dil Kurumu (2018) Türkçe Sözlük’te “Siyaset, edebiyat, teknik, ekonomi vb. konuları inceleyen ve belirli aralıklarla çıkan süreli yayın, bülten, mecmua.” olarak tanımlanan dergi, tarihi süreçte toplumsal iletişim adına önemli roller üstlenmiştir.

Çocuk dergiciliği, çocuk edebiyatının önemli parçalarından biridir. Dergilerde yayımlanan yazıların genel olarak iki amacı olduğu görülmektedir; birincisi çocukların sosyal, kültürel ve duygusal yönden değişimlerini sağlamak, ikincisi ise anne ve babalara; çocukların gelişimleri, sağlıkları ve beslenmeleri hakkında bilgi vermektir (Sarı, 2005, s.8)

“Çocuk dergiciliğinin ortaya çıkışı, basın tarihi içerisinde ele alınabilir. Genel olarak “basın” kavramıyla ifade edilen kitle iletişim araçlarının, insanlar arasında bilgi akışını, düşüncenin, yorumların ve fikirlerin toplum içerisinde dolaşımını sağlamak gibi temel işlevleri bulunmaktadır” (Özdemir, 2008, s.3).

“Sürelî yayınların okunması ve tüketilmesi daha kolay olduğu için çocuklar kitaplara nispetle dergilere daha büyük bir rağbet göstermişlerdir. Bu bağlamda bakıldığında zaman içerisinde çocuk dergiciliğinin neden ortaya çıktığı daha kolay anlaşılabilir” (Çallı, 2015, s. 6).

Çocuk dergiciliği alanındaki ilk gelişmeler Amerika Birleşik Devletleri ve İngiltere’de görülür. İlk çocuk dergisi, 18. yüzyılın sonunda İngiltere’de yayımlanan Juvenile Magazine (1788)’dir (Balcı, 2002, s.1).

18. yüzyılda, çocuk dergiciliği pazarı büyümeye devam etmiştir. Baskıdaki kolaylıklar, kağıt maliyetindeki ucuzlamalar ve İngiliz halkının yüksek okuryazarlık oranı bu büyümeyi hızlandırmıştır. Dinsel içerikli yayınlar, çocuk sürelî yayıncılığı pazarının çoğunluğunu oluştursa da bu tür yeni sürelî yayınlar da pazardaki yerini almaya başlamıştır” (Kıymaz, 2015, s.15).

“Çocuk dergilerinde yer alan her metin türünün farklı görevi vardır. Bunlardan masallar ve öykülerde, toplumun gelenek ve görenekleri çocuğa kazandırılır. Bilmece ve bulmacayla çocuğun zekası; fıkralar ve ilginç olaylara ayrılan bölümlerle çocuğun espiri yeteneği geliştirilmeye çalışılır” (Dedik, 2011, s.3).

Çocuklar için yayımlanan gazete ve dergiler, ders kitabı ile güncel olayların ve yeni ortaya çıkmış gerçeklerin arasında var olan kaçınılmaz boşluğu doldurmaya yarar. Çocuk gazete ve dergilerle çevresinde olan olaylardan yeni buluşlardan ve dış dünyaya ait birçok bilgiye gazete ve dergi sayesinde ulaşır. Bu açıdan çocuk dergileri çocuk için vazgeçilmez bir okuma materyalidir. Dergi ve gazete güncel olayları anlatmakla kalmayıp içeriğinde bulunan öğretici ve eğitici yazılar, resimler, karikatürler sayesinde bilgili ve kültürlü bir birey olarak yetişmesine olanak sağlar (Oğuzkan, 2010, s.346).

Yalçın ve Aytaş (2005, s.15-17), çocuk dergilerinin en önemli özelliklerinin bir haftalık, on beş günlük veya bir aylık süre içinde çocukların dünyasını ilgilendiren haber, olay ve bilimsel gelişmeleri yansıtmaları olduğunu ve diğer çocuk edebiyatı ürünleri gibi tek

boyutlu olmadığını ifade etmektedir. Çocuk dergileri, edebi türlerin, habercilik teknolojisinin ve iletişimin göz önünde bulundurulduğu ürünlerdir (s.236).

Çocuk ile edebiyat arasında köprü vazifesi gören çocuk dergileri, çocuğun edebiyata olan ilgisini artırmakta, okuma alışkanlığı kazandırmada etkili olmakta ve çocuğun eğitime katkı sağlamaktadır. Haftalık, on beş günlük ya da aylık olarak yayınlanmaları, çocuğun bir yayını düzenli olarak takip edebilmesini sağlayarak çocuğu kendisine bağlamaktadır. İçeriğindeki oyunlar, bilmeceler, farklı türden metinler ve kısa yazılar takip edilirliğini arttırmaktadır (Över, 2013, s.6)

Çocuk edebiyatının en önemli işlevi çocuk psikolojisine yani ruhsal gelişimine katkıda bulunmasıdır. Çocuk, estetik haz alma ihtiyacını en güzel ve en ulaşılabilir şekilde çocuk edebiyatından karşılar. Çocuğun istek ve ihtiyaçlarına göre yazılan metinler, çocuk okurun estetik duygusunun gelişmesini sağlar (Can, 2012, s.20).

Çocuk dergileri, birçok ansiklopedi ya da kitaptan elde edilebilecek bilgiyi sıkılmadan, zaman kaybetmeden ve zahmete girmeden elde etme imkanı sağlar. Çocuk dergilerinde bulunan eğitici, öğretici ve eğlendirici yazılar, masallar, hikaye ve romanlar, fıkralar, bilmeceler, resimler, fotoğraflar ve karikatürler çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını doyurucu biçimde karşılar. Bu nedenle çocuk dergilerinin önemi büyüktür (Tanrikulu, 2007, s.1)

“Resim ve grafik türü etkinliklerle hayal gücünün gelişimine, anlama, yorumlama türü yeteneklerin keşfedilmesine katkı sağlanırken, ortaya konan edebi türlerle de öğrencilerin dille olumlu bir etkileşim içine girmeleri sağlanır” (Barutçu, 2010, s.7).

Yalçın ve Aytaş (2005, s.15-17)’a göre çocuk dergilerinin çocuk eğitimindeki faydaları şunlardır:

1. Çocuk dergi okurken hem hoş vakit geçirir hem de yeni şeyler öğrenir.
2. Çocuğun yaşamı tanımaya yardımcı olur. Onun ruhuna canlılık verir. Yaşama sevinci kazandırır. Çocuğun yaşama hazırlanması ve çeşitli bilgilerin kazandırılması konusunda çocuğa rehberlik eder.
3. Türkçeyi en iyi şekilde konuşup yazmayı öğretirken dilin bütün incelikleriyle kullanılması becerisini kazandırır.
4. Yazmaya, çizmeye, yorum yapmaya yardımcı olarak çocuğun yaratıcı, yapıcı etkinlikleri ve estetik düşüncesini geliştirir.
5. Güncel olayları inceleyerek kendisini ilgilendiren gelişmeler hakkında bilgi sahibi olur.
6. Kendi yaş grubunda çocuklarla iletişim içinde olarak onların duygu ve düşünceleri ile kendi duygu ve düşüncelerini karşılaştırma imkanı bularak kendisini geliştirir (s.237)

Dergilerin eğitim alanındaki yararlarından bahsedilecek olursa, ülkelerin ilerleyebilmek için toplumun temel taşı olarak gördükleri ideal insan kavramı da karşımıza çıkar. Bireye çocukluğundan itibaren okuma sevgisi kazandıran dergiler, ideal insanı yetiştirebilmek için de mutlaka yararlanılması gereken kaynaklardır (Barutçu, 2010, s.11).

Çocuk Dergilerinde Bulunması Gereken Özellikler

Çocuk dergileri, edebi türlerin birçoğunu ihtiva eden, çocuklara oldukça çeşitli edebi ürünler sunan kaynaklardır.

“Araç olarak kullanılacak malzeme ne kadar çeşitlilik gösterirse, okumaya karşı ilgi de o denli artar. Sanıldığı gibi sadece hikaye ve roman gibi türler okumayı geliştirmek için yeterli değildir. Çocuğun hayatında karşılaştığı konulardan ve edebiyat kavramı içerisinde yer alan bütün türlerden yararlanmak gerekmektedir.” (Aytaş, 2003).

Sever (2010, s.197-198)’e göre çocuk edebiyatının temel sorumluluğu çocuklara dilin ve resmin olanaklarıyla kurgulanmış yeni yaşantılar sunmak olmalı, sunulan yaşantılardan çıkarsamalar yapma sorumluluğu ise çocuğa bırakılmalıdır.

Çocuk dergileri, çocuğun güncel ile bağ kurmasının yanında eğlendiricilik ve eğiticilik vasıflarını da bünyesinde barındırır. Ancak burada eğiticilik vasfının ön plana çıkarılarak sıkıcı bir hal almaması gereklidir. (Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007, s.38).

“Çocuk dergileri, çocukların zevk alarak okudukları, okurken eğlendikleri yayınlardır. Çocuklar için çıkarılan eserlerde vazgeçilmez özellikler “eğlendiricilik” ve “eğiticilik”tir. Eğlendiriciliğin eğiticilikten bir adım önde olması gerekir. Bunun nedeni çocuğun ilgi, ihtiyaç ve gelişim özelliklerinde aranmalıdır” (Öğüt, 2006, s.1.)

Çocuk psikologlarının, grafikerlerin, çocuk edebiyatı yazarlarının ortak çalışmasıyla ortaya çıkan çocuk dergilerinin kapağındaki resimlerden içerisindeki yazıların üslubuna kadar çocuklara hitap etmesi gerekir. Hem biçim hem de içerik olarak çocuğun gelişimine uygun olarak hazırlanmalıdır (Barutçu, 2010, s.7).

“Diğer çocuk yayınlarında olması gereken dil ölçütleri çocuk dergilerinde de titizlikle uygulanmalıdır. Çocuk seviyesinin üzerinde bir anlatım ilgiyi köreltir ve okuma isteğini azaltır. Kullanılan cümlelerin gelişim çağı özelliklerine göre kısa ve anlaşılır olmasına dikkat edilmelidir” (Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007, s.39).

Oğuzkan (2010, s.352- 353)’a göre çocuk gazete ve dergilerinde bulunması gereken özelliklerden bazıları şunlardır:

- Gazete ve dergilerin kağıdı mat olmalıdır.
- Seçilen harflerin büyüklüğü çocukların okuma yeteneklerine uygun olmalıdır.

- Çocuk gazete ve dergileri, büyüklük, kapak ve sayfa düzeni bakımından çocukların seveceği ve rahatça okuyabileceği büyüklükte olmalıdır.
- Haberlere ve güncel olaylara yer verilmelidir.
- Yazı, resim, şekil, fotoğraf ve bulmacalara dengeli bir şekilde yer ayrılmalıdır.
- Yayınlanan yazılarda çocuklar okumaya teşvik edilebilmeli; öğreticilik yanında eğlendirmeye de gereken ağırlık verilmelidir.
- Çocukları el işleri ve yaratıcı uğraşlara yönlendirecek resim, şekil ve çalışmalara da yer verilmelidir.
- Hemen her türde yazı örneklerine yer verilmelidir.
- Kullanılan dil ve anlatım, çocukların kavramakta güçlük çekeği türde olmamalıdır. Kısa cümle ve paragraflarla anlaşılır bir dil kullanılmalıdır (Oğuzkan, 2002, s.343).

Çocuk dergilerinin de diğer çocuk yayınlarında olduğu gibi fiziksel özellikleri ve içeriği bakımından hitap ettiği yaş grubunun ilgi ve ihtiyaçlarına göre hazırlanması gerekmektedir. Güncel ve popüler konulara yer verilmesi çocuk dergilerini ilgi çekici kılmaktadır. Bu ilginçlik doğru ve olumlu değerlendirildiğinde eğitim için vazgeçilmez bir kaynak olduğu görülmektedir (Gürel, Temizyürek ve Şahbaz, 2007, s.41).

“Çocukları eğlendirmenin yanında, bilgilendirme ve eğitme özelliklerini koruyan çocuk dergileri, bu nitelikleriyle, çocuklarda olumlu değerler oluşması, okuma alışkanlığının kazandırılması ve edebiyat ürünleriyle çocuğun tanışmasını sağlaması yönleriyle de önem arz etmektedir” (Balcı, 2002, s.10).

Türkiye’de Çocuk Dergiciliği Faaliyetleri

“Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişimi, dünyadaki çocuk edebiyatının gelişimiyle yakından ilgilidir. Bizde edebiyatın birçok türü gibi çocuk edebiyatı da Batıdan alınmıştır ve bunun tarihi, 19. yüzyılın ikinci yarısına kadar uzanır. Yani Tanzimat dönemi, Türkiye’de çocuk edebiyatı gelişiminin de başlangıcı sayılmaktadır” (Yaman, 2004, s.17).

“Türkiye’de süreli yayınların çıkış tarihi 1869’lu yıllara kadar uzanmaktadır. Bu süreç dergicilik faaliyetleri açısından oldukça uzun bir döneme karşılık gelmektedir. Çocuk dergileri, bu uzun dönemin dili, üslubu ve imlasıyla ilgili önemli bilgiler içerir. Bu alanlardaki önemli geçiş noktalarını işaret eder” (Barutçu, 2010, s.16).

Bizde ilk çocuk yayınları Tanzimat döneminde başlamıştır. Batı medeniyetini esas kabul ederek Avrupa'daki gelişmeleri takip etmeye başlayan Osmanlı Devleti birçok yeniliği bu dönemde gerçekleştirir. Batılı gazete ve dergilerle tanışan Osmanlı toplumu, çocukların eğitiminde önemli rol üstlenen çocuk dergileriyle tanışmaya başlar (Balcı, 2002, s.1).

Askeri kurumları ıslah etmeyi amaçlayan çabalarıyla başlayan Batılılaşma çalışmaları, aynı zamanda sosyal hayata da etki etmiş, özellikle Batı'yı tanınması için Avrupa'ya gönderilen öğrencilerin geri dönmesi ile ivme kazanmıştır. Batı'dan gelen bir tür olan süreli yayınlar, yenileşme fikirlerinin halka aktarımında önemli görevler üstlenmişlerdir. Gazete ve dergileri fikirlerini yayma aracı olarak gören Tanzimat nesli aydınları, zaman zaman bu yayınları kapatmak durumunda kalmış ya da yurt dışından sürdürmek zorunda kalmışlardır (Kıymaz, 2015, s.8).

Bizde bilinen ilk çocuk gazetesi 1869-1900 yılları arasında haftalık olarak çıkarılan Çocuklar İçin Mümeyyiz'dir. Derginin her nüshası, çocukların ilgisini çekmesi açısından farklı renkte kâğıtlara basılmıştır (Yaman, 2004, s.2). Tercüman-ı Hakikat gazetesinin rüştiye öğrencileri için yayımladığı ek de ilk çocuk gazeteleri arasında sayılabilir (Şirin, 2000, s.243).

Çocuk dergileriyle ilgili en kapsamlı çalışma, Cüneyd Okay'ın Eski Harfli Çocuk Dergileri adlı eseridir (1999). Okay, çalışmasında 50 çocuk dergisinden bahseder. Bu dergilerin hangi yıllar arasında yayımlandığını ve kaç sayı çıktığını bir liste halinde verir. Yaptığı döküme göre yayınlanan dergiler içerisinde en uzun ömürlü olanı, ilk olarak 1896 tarihinde basılan Çocuklara Mahsus Gazete'dir. Toplam 627 sayı çıkan dergi 12 yıl yayımlanmıştır.

Okay'ın ismini verdiği diğer çocuk dergileri şunlardır: Hazine-i Etfal, Sadakat, Etfal, Ayine, Tercüman-ı Hakikat, Aile, Bahçe, Mecmua-i Nevresidegân, Çocuklara Arkadaş, Çocuklara Kıraat, Vasıta-i Terakki, Numûne-i Terakki, Debistan-ı Hired, Çocuklara Talim, Çocuklara Mahsus Gazete, Çocuklara Rehber, Çocuk Bahçesi, Musavver Küçük Osmanlı, Mekteblilere Arkadaş, Çocuk Dünyası, Ciddi Karagöz, Çocuk Yurdu, Mektebli, Talebe Defteri, Çocuk Duygusu, Türk Yavrusu, Çocuklar Âlemi, KırLangıç, Çocuk Bahçesi, Çocuk Dostu, Mini Mini, Küçükler Gazetesi, Hacıyatmaz, Bizim Mecmua, Yeni Yol. (Okay, 1999, s.115- 128).

“Çocuklara Arkadaş, Çocuklara Rehber, Çocuk Bahçesi, Çocuk Dünyası, Çocuk Duygusu adlı dergiler, cumhuriyet öncesinin önemli çocuk dergilerindendir. Bu dergilerde çalışmanın erdemini anlatmak, fikir dünyasının gelişimini desteklemek, boş zamanın etkili bir biçimde değerlendirilmesini sağlamak amaçlanır” (Barutçu, 2010, s.12).

Balcı (2002, s.8), çocuk dergiciliği ile uğraşan isimleri şöyle sıralamıştır: Sıtkı, Ali Refik, Şerafeddin, Tahsin, Mehmet Şemseddin, H. Tayfur, S. Asaf, Y. Vasfi, Mehmed Ziya,

Serafim, Doktor Memduh, Mehmed Nadir, Giridî H. Tahsin, İbnülhakki Mehmed Tahir, Ahmet Midhat, A(yın). Medhî, A.Şerif, Osman Fahri, Tevfik Nureddin, A(yın). Nuri İsmet, Mehmed Nevzat, Hüseyin Hamid, Ahmet Halid, Leon Lütfi, Gündüz Alp, Mustafa Figâni, Mehmet Zihni, Mehmet Fazıl, Aziz, Ahmet Hilmi, Ercüment Ekrem (Talu), Hulusi, Nedim, Süleyman Tevfik, İbnül Hilmi Vasfi, Tahsin Demiray, Orhan Seyfi (Orhon), M. Zekeriya, Muallim İlyas Bahri, Kırklareli mebusu Dr. Fuat, Muallim Ahmet Halit, Hocaoglu Sâlim, Nabizâde Hamdi.

Yayımlanan çocuk dergilerinden bazıları belli yaş gruplarına hitap edecek şekilde hazırlanmıştır. Örneğin Çocuk Dostu küçük yaştaki çocuklara, Çocuklara Kıraat iptidaiye yani ilkokul düzeyindeki öğrencilere, Tercüman-ı Hakikat, Eftal, Mektepli gibi dergiler ise bugünkü ortaokul ve lise çağlarındaki öğrencilere hitap etmektedir (Okay, 1999, s.49-120).

“Metne dayalı tüm ürünlerde olduğu gibi, çocuk dergileri de belirli amaçlar doğrultusunda yayınlanmıştır. Geneli itibariyle çocuğu eğitmek, eğlendirirken öğretmen gibi amaçlarla yayınlanan dergiler, içerikleriyle de bu amaçlarını desteklemişlerdir. Dergi içerikleri ve ön sözleri incelendiğinde, ilk çıkan dergilerde görünürde çocuğa seslenmek amaç edinilse bile, anne babalara hitap edildiği dikkati çekmektedir. Dolayısıyla dergilerde, öncelikli olarak çocuğa yönelik olumlu bir bakış açısı oluşturmak hedeflenilmiştir. Önceleri çocuğa saygı duymayan ve onu, tüm ihtiyaçlarıyla birlikte bir birey saymayan ebeveynlere yönelik uyarılar, metin içerisinde yer almıştır. Daha sonra bu metinler, çocuğa hitap eder, çocuğu anlatır hale gelmiştir (Barutçu, 2010, s.12)”

İlk çocuk dergisinin yayımlandığı 1869’dan eski harfli son derginin yayımlandığı 1927 yılına kadar geçen süre içerisinde edebiyat tarihimizde Tanzimat, Servet-i Fünun, Fecri Atı ve Millî Edebiyat olarak adlandırılan dönemler yaşanmıştır. Bu edebî dönemlerin ünlü isimleri de eski harfli çocuk dergilerinde yazma imkânı bulmuşlardır. Bu isimlerden bazıları Tevfik Fikret, Ziya Gökalp, Rıza Tevfik (Bölükbaşı), Hüseyin Cahit (Yalçın), İsmail Hakkı (Baltacıoğlu), Mehmet Emin (Yurdakul), Sabiha (Sertel), Yusuf Akçura, Enis Behiç (Koryürek), Aka Gündüz, Celal Sahir (Erozan), Faik Ali (Ozansoy), Selim Sırrı (Tarcan), M. Ekrem, Hüseyin Rahmi (Gürpınar), İbrahim Alaaddin (Gövsa), Necdet Rüştü (Efe), Zekeriya (Sertel), Halide Nusret (Zorlutuna), Yaşar Nabi (Nayır) ve Yusuf Ziya (Ortaç)’tır.

“Dergiler genellikle dönemlerindeki siyasî ve sosyal gelişmelere göre hareket etmişlerdir. Rejime ters düşecek yayınlardan kaçınmışlardır. Meşrutiyet’e kadar Saltanat’ın, 1908’den sonra Meşrutiyet’in, 1923’ten sonra da Cumhuriyet’in savunuculuğunu yapmışlardır. Fakat ne olursa olsun, çocukların okuma ihtiyaçlarını karşılayacak en önemli kaynaklar olmuşlardır” (Över, 2013, s.12).

Eski harfli çocuk dergilerinde terbiye, ahlâk, eğitim gibi konular işlenmiştir. Ağırlıklı olarak eğitici bir özellik taşıyan bu dergilerde, eğitici ve ahlâkî yazılara, okullardan haberlere, okuyucu mektuplarına, bilmecelere, hikâyelere, eşya ve hayvan tanıtlarına, Osmanlı ve Avrupa basını hakkında bilgilere, yeni gelişmelere, keşiflere, sorulara; tarih, geometri, astronomi, hesap, coğrafya ve özlü sözlere; İstanbul ve semtlerine, tarihi yapılara, Avrupa medeniyetine ait bilgilere rastlanır. Ülke ve dünyadan haberler, fıkralar, çocuk sağlığı, tefrika romanlar, çocuk şiirleri, manzumeler, masallar, çocuklar için yazılmış tiyatro eserleri, Balkan savaşlarının etkisiyle öç ve intikam konuları, Türklük, vatan, arı Türkçe, çocuk hakları, çocuk eğitimi ve bakımı, spor ve izcilik bu dergide kendine yer bulan diğer konu başlıkları olarak verilebilir (Balci, 2002, s.9).

“Dergilerin hemen hepsinde çocuklardan gelen yazılar, şiirler, fotoğraflar ve mektuplar yer almaktadır. Dergilerde reklam ve ilanlara da rastlamaktayız. Bu ilan ve reklamlar Meşrutiyet’in ilanıyla beraber çocuklara yönelik bir hal almıştır. Dergilerin fiyatlarında tirajlarına göre değişiklikler görülmektedir” (Devrim, 2005, s.6).

Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde, özellikle yeni harflere geçildikten sonra çocuk dergilerinin tiraj ve sürekliliğinde gelişme yaşandığı görülür. Çocuk Sesi, Mektepli, Arkadaş ve Çocuk gibi dergilerin, çocuk kitaplarının ulaşılabilir olmadığı yıllarda çocukların genel kültür seviyelerini arttığı, onların okuma ihtiyaçlarını karşıladığı ve hayal güçlerinin gelişimine katkıda bulunduğu kesindir (Şirin, 2010, s.244).

Çocuk Dünyası Dergisi

“1908 Meşrutiyetinden sonra çocuk dergilerinin sayısında bir artış olmuştur. Bu dergiler arasında 1912 yılında Türk Yurdu Kütüphanesi Yayınları arasında ‘çocukların fikirlerinin açılmasına çalışmak’ üzere haftada bir çıkan ve uzun süre devam eden ‘Çocuk Dünyası’nı zamanın ölçülerine göre başarılı bir dergi sayabiliriz.” (Oğuzkan, 2010, s.348).

Balkan Savaşları’nın ardından Türk milliyetçiliği doğrultusunda yayın hayatına başlayan ilk çocuk dergisi Çocuk Dünyası olmuştur (Okay, 1999, s.115-128). 1913’te yayın hayatına başlayan Çocuk Dünyası, 79 sayı boyunca Tevfik Nureddin tarafından çıkarılmıştır (Yılmaz, 2017, s.214). Çocuk Dünyası, Türk ve Müslüman rüştiye öğrencilerine hitap etmiş, Anadolu’daki 100 okulun dergiye abone olması sağlanmıştır (Karakışla, 1988, s.27).

27 Mart 1913 yayın hayatına başlayan Çocuk Dünyası, Tevfik Nurettin idaresinde 79 sayı çıkmış, 4 Kasım 1914 tarihinden sonra basın hayatına ara vermiştir. 9 Mayıs 1918 itibarıyla Muallim Ahmet Halit tarafından tekrar çıkarılmaya başlanan dergi, 9 Ocak 1919’a kadar 15 sayı, 2 Ocak 1926- 22 Haziran 1927 tarihleri arasında yine 15 sayı olmak üzere 30 sayı çıkarılmıştır. Derginin eski harflerle basılmış toplam 109 sayısı mevcuttur.

Çocuk Dünyası ilk defa 1869'dan beri bürokrasinin güdümünde sürdürülen Osmanlıcılık ve İslamcılık siyasetini terk ederek Türk milliyetçiliğini izleyen bir yayın politikası takip etmiştir. Derginin ilk sayısında çıkış amacını belirten “Çocukların fikirlerinin açılmasına yardım eder.” yazısı 51. sayıdan itibaren değişmiş ve “Çocukların fikirlerinin açılmasına çalışır ve haftada bir çıkar millî mecmuadır.” ifadesiyle derginin millî oluşu vurgulanmıştır (Yılmaz, 2017).

Çocuk Dünyası, vatanını seven, milliyetçi, bilim ve teknolojiye önem veren, sorumluluklarını bilen çocuklar yetiştirmeye yönelik metinler yayınlamıştır. Vatan sevgisi aşıl原因an şiir ve hikâyeler, aklın önemini ve iyi kalpli olmayı vurgulayan masal ve fabllar, çocuklara pek çok konuda bilgi veren öğretici metinler, dünyada ve Osmanlı'da yaşanan gelişmeleri duyuran haber yazıları, çocukları güldürmeye ve eğlendirmeye yönelik fıkralar ve bilmeceler ile zengin bir içeriğe sahip olduğu görülür.

Döneminin ünlü şair ve yazarlarına ait eserleri de bünyesinde toplayan Çocuk Dünyası'nda Yaşar Nabi, Yusuf Ziya, Ali Ulvi, Aka Gündüz, Ziya Gökalp, Ethem Nejat, Mehmet Emin, Selim Sırrı, İsmail Hakkı, Rıza Tevfik, Ahmet Mithat, Hüseyin Râgıp, Halide Nusret, Mahmut Yesari, Abdullah Ziya gibi isimlerin eserleri yer almıştır.

Okay, 1913 yılının Türkçülük cereyanının bütün dergiler gibi Çocuk Dünyası'nı da etkilediğini, derginin dönemin sosyal ve siyasî ortamına duyarsız kalmadığını, sayfalarında Balkan Harplerinin sıcaklığı altında devamlı intikam duygularının ön plana çıkarıldığını ifade etmiştir (Okay, 1999, s.106). Derginin yayın hayatına başladığı dönem, devletin savaşlar içinde hayatta kalma mücadelesi verdiği, aynı zamanda siyasî çalkantılar içerisinde olduğu bir zaman dilimidir. Sosyal ve siyasî meselelerin yansımaları dergideki metinlerde rahatlıkla görülür. Çocuklarda millî intikam duyguları uyandıran şiirler, Türklerin kahramanlıklarını anlatan hikâyeler, millî bilinç aşıl原因acak yazıların dergide bulunması yaşanan savaş ve işgallerin doğal bir sonucudur. Dergide, meşrutiyet yanlısı yazılar da bulunmaktadır. Türk çocuğuna meşrutiyeti sevip koruması gerektiği mesajı verilmektedir.

Dergide İngiliz, Fransız, Alman, Rus çocuk edebiyatı ürünlerinden çok sayıda örnek bulunmakta; Grimm, Andersen, Perrault gibi yazarların masallarına yer verilmektedir. Masallarda, aklını doğru kullanmak, sabretmek, iyi kalpli olmak gibi değerler aktarılır. Batı edebiyatı ürünleri dışında millî hikâyelere, efsane ve destanlara az da olsa yer verildiği görülür.

Karakışla (1988), dergideki edebi türlerin %59'unun masal, %16'sının şiir, %16'sının öğretici metin, %5'inin duyuru, %3'ünün yazısız hikâye ve oyun, %1'inin tiyatro metni olduğunu söylemiştir (akt. Yılmaz, 2017, s.215).

Çocuk Dünyası'nın yayın politikası, çağın şartlarına ve devletin ihtiyaçlarına uygun bir neslin yetişmesine katkıda bulunmaktadır. İçinde bulunulan çağ, sanayinin, bilim ve teknolojinin hızla geliştiği ve bu anlamda Osmanlı ile Batı arasındaki uçurumun giderek derinleştiği bir çağdır. Devletin bilimde, sanatta, ekonomide ve teknolojiye çağdaşlarına göre geride kalmasının yanı sıra bir de içinde bulunduğu savaşların yıkıcı etkileri ile mücadele edilmekte, diğer yandan rejim ve iktidar konusunda da büyük dalgalanmalar yaşanmaktadır. Bütün bu zor koşullarla başa çıkabilecek nesil, millî şuuru olan, vatanına gönülden bağlı, meşrutiyeti ve demokrasiyi benimseyen, bilim ve teknolojiye çağı yakalayabilecek donanıma sahip, ekonomik anlamda devletin ihtiyacını karşılayacak şekilde ticarete yönelmiş bir nesil olmalıdır. Gerçekten de Çocuk Dünyası'nda yer alan metinlerin bu amaca yönelik olarak seçildiği görülür.

Çocuk Dünyası dergisinin değerler aktarımında oldukça etkili bir süreli yayın olduğu söylenilebilir. Dergide sevgi, vatanseverlik, dürüstlük, adil olma ve daha onlarca değer aktarımına örnek metinler bulmak mümkündür.

Değer Kavramı

İnsan, sosyal bir varlıktır. Yaratılışı itibariyle diğer insanlarla bir arada yaşamak, iletişim içerisinde olmak zorundadır. Değerler, insanların dünyada huzur, mutluluk ve güven içerisinde yaşayabilmesi için olmazsa olmazdır. Zira insanların birbirlerini sevmeyi, farklılıklara saygı duymayı, dürüst olmayı, birbirlerine güvenemediği, iyiliğin, dostluğun ve vefanın olmadığı bir dünya yaşanılabilir bir yer değildir.

Değer kavramını açıklayan çok çeşitli tanımlar mevcuttur. Değer, TDK Türkçe sözlükte “Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet”, “Üstün nitelik, meziyet, kıymet” ve “Bir ulusun sahip olduğu sosyal, kültürel, ekonomik ve bilimsel değerlerini kapsayan maddî ve manevî öğelerin bütünü” şeklinde tanımlanmaktadır (Türk Dil Kurumu, 2018). İlk defa Znanniecki tarafından kullanılan değer kavramı, Latince’de “kıymetli olmak” veya “güçlü olmak” anlamına gelen “valere” kökünden türemiştir (Bilgin, 1995, s.83). Güngör (1993), değerleri “Hayatımızın gayeleri olmakla birlikte yalnızca kendi hayatımızın değil başkalarının hayatı için de gaye olmasını

istediğimiz şeylerdir” (s.85) şeklinde tanımlar. Schwartz (1994)’a göre değer “İnsanların, olayların, davranışların seçilmesini veya değerlendirilmesini yönlendiren ölçütlerdir” (Aktaran Şahin, 2019, s.11).

Değerlerin yapısı ve farklı değişkenlerle olan ilişkileri konusunda araştırmalar yapıldığı fakat kesin olarak bir sınıflandırmaya varılamadığı görülür. Araştırmacılar, değerleri çeşitli değişkenlerle ilişkilendirmişlerdir. Bunlardan en sık vurgulananlar, inanç ve eğilimler, normatif standartlar ve amaçlardır (Mehmedoğlu, 2013, s.175).

Değerler ile ilgili alan yazın incelendiğinde birçok farklı sınıflama olduğu görülmüştür. Bunlar içerisinde öne çıkanlar Spranger, Nelson, Rokeach, Schwartz, Ülken ve Güngör’e ait olan sınıflamalardır. Spranger (1928), değerleri bilimsel, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dini değerler olarak ele almıştır. Güngör(2000), bu sınıflamaya ahlakî değerler kategorisini eklemiştir. (Spranger’dan Akt. Keskin, 2016, s.1490). Ülken ise değerleri içkin, aşkın ve normatif değerler olarak sınıflandırmıştır (Ülken, 1965, s.6).

Allport, Vernon ve Lindzey’in “Study of Values” adlı çalışmalarında değerleri teorik, ekonomik, estetik, sosyal, politik ve dini değerler olarak sınıflandırdıkları görülür (Aktaran Bacanlı ve Dombaycı, 2012, s.2)

Rokeach (1973’ten Aktaran Yiğittir, 2012, s.3) değerleri amaç ve araç değerler olarak iki başlık altında sınıflandırmıştır. Buna göre amaç değerler; rahat bir hayat, heyecanlı bir hayat, başarıma hissi, barış içerisinde bir dünya, güzellikler dünyası, eşitlik, aile güvenliği, özgürlük ve mutluluk, iç huzuru, gerçek sevgi, ulusal güvenlik, zevk, kurtuluş, öz saygı, sosyal tanıma, gerçek dostluk ve bilgeliktir. Araç değerler; hırslı, neşeli, ufku geniş, kabiliyetli, temiz, cesaretli, affedici, yardımsever, dürüst, hayal gücü kuvvetli, bağımsız, entelektüel, mantıklı, sevgi dolu, itaatkâr, kibar, sorumlu ve öz kontrollü olmaktır.

Schwartz ise değerleri 10 evrensel değer ve bunların içerdiği 56 alt değer olarak sınıflandırmıştır. Schwartz’ın değerler sınıflandırmasında yer alan 10 değer şunlardır: Güç, başarı, hazcılık, uyarılım, öz yönelim, evrenselcilik, iyilikseverlik, gelenek, uyum ve güvenlik (Schwartz, 1996, s.3).

Bazı araştırmacılar, değerleri millî ve evrensel değerler olarak ele almışlardır (Yaşar, Kasa ve Gürdoğan Bayır, 2015). Var olan çeşitli değerler sınıflamalarından sonra en genel sınıflandırmayı yapmayı amaçlayan Birkök, değerlerin tamamının 5 evrensel değerden türediğini söylemiştir. Bu evrensel değerler; özgürlük, eşitlik, adalet, bilim ve sanattır. (Birkök, 2019, s.493).

Dünyada değerler konusunda net bir sınıflamaya gidilememesi, her toplumda öne çıkan değerlerin farklı oluşundan kaynaklanır. “Değerler, toplumların gelenek, görenek, örf ve adetlerinden doğar. Bir topluma has olan değerlerin yanı sıra evrensel değerler de vardır. Dünyanın neresine gidersek gidelim “saygılı olmak” bir değer olarak düşünülürken saygıyı ifade etme ve sunuş şekli değişiklik gösterebilir” (Ercan, 2014, s.5).

Değerlerin Özellikleri

Kızıler ve Canikli (2015, s.23-24) değerlerin niteliklerinden bazılarını şöyle ifade eder:

- İnsanlıkla beraber var olmaya başlamıştır.
- Bireyin bilincinde yer alan ve davranışlarını yönlendiren ilkelere.
- Bireyler ya da toplum tarafından benimsenen birleştirici olgulardır.
- Bireylerin iyiliği için olduğuna ve toplumun ihtiyaçlarını karşıladığına inanılan ölçütlerdir.
- Sadece bilinci değil, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.
- Normu içerir. Değerlerin normlardan farkı, normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır.
- İnsanın söz ve davranışlarına yön verir.
- Oluşmasında ve aktarılmasında kültürlere göre farklılıklar olabilir.
- Toplumun sahip olduğu alışkanlıklara göre şekillenir.
- Toplumsal hayata yön verir.

Aydın (2011, s.40) ise değerlerin özelliklerini şöyle sıralar:

- "Değerler, fertlerin yapıp ettiklerini rasyonelleştirip içselleştirme imkânı veren olgulardır.
- Değerler, inanışlar ihtiva eden, dolayısıyla aşkınlıklar taşıyan olgulardır. Her değer inanç/lar taşır, yani değerlerin olduğu yerde bir kabul, bir benimseme vardır.
- Değer, ilgi gösterilen, arzu edilen şeydir.
- Değerler her alanla ilgilidirler. Yani ekonomik, dini, ailesel, siyasal ve benzeri her alanın değerleri vardır.
- Kaynağı ne olursa olsun değerler bir biçimde sosyaldirler.”

Değerler Eğitimi

“Literatürde değer eğitimi ve değerler eğitimi olmak üzere iki yaklaşım bulunmaktadır. ‘Değer eğitimi’ ifadesi daha çok belli birtakım değerlerin aktarılması anlamında kullanılırken, ‘Değerler eğitimi’ daha liberal bir bakış açısıyla kişilerin kendi değerlerinin farkına varmalarını sağlamaya yönelik çalışmaları ifade etmektedir (Bacanlı ve Dombaycı, 2012, s.2)”.

“Değerler eğitimi geçmişinin 1920’li yıllarda Amerika’da karakter eğitimi adı altında yapılan çalışmalara dayandırıldığı görülür. Değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar 1970’li yılların ortalarından sonra yayımlanmıştır” (Elbir ve Bağcı, 2013, s.1323).

Hökelekli (2013, s.277)’ye göre insanlar için hayati bir öneme sahip olan eğitim sürecinde bilgi kazandırmaktan ziyade ahlâki karakter kazanımına önem verilmesi gerekmektedir. Ahlâki karakter kazanımındaki temel yol ise çocuklara ve gençlere bazı temel değerlerin verilmesidir.

Eğitim kurumlarının genel hedefleri arasında vatansever olma, temiz olma, adil olma, girişimci olma gibi birçok değere yer verildiği görülür. Eğitim kurumları, hangi değerlerin önemli olduğu ve nasıl yaşanılması gerektiği konusunda öğrencilere rehberlik eder (Akbaş, 2008, s.10).

“Değerler eğitimi, karakterli, ahlaklı ve kişilik sahibi bireyler yetiştirmeyi amaçlar. Değerlerin çocuğa aktarılması süreci olan değerler eğitiminde, başta aile olmak üzere okul, çevre, medya ve sosyal medya gibi unsurlar etkin rol oynamaktadır” (Deniz ve Karagöl, 2018, s.246).

Değerler eğitimi, dünyada her geçen gün daha da önem kazanan bir konu haline gelmektedir. Son yıllarda insanlar arasında suç oranının artması, şiddet olayları, acımasızlık, nefret söylemleri, kötü alışkanlıkların yaygınlaşması gibi sebepler kişilerin sahip olduğu değerlerin sorgulanmasına sebep olmuştur. Bütün dünyada olduğu gibi Türkiye’de de değerler eğitimi üzerinde titizlikle durulmakta, değerler öğretim programlarında yer almakta, okullarda çocuklara değer aktarımını gerçekleştirmeyi sağlayacak etkinlikler yürütülmektedir. Yazılı ve görsel basında, kitaplarda, süreli yayınlarda değerler üzerinde durulmaktadır.

Tarhan (2011, s.56), değerlerin gönüllü itaatle öğrenilebileceğini söyler. Baskı ve zorlamayla değerler yaşantıya geçirilemez. Değerlerin en iyi öğretilme yolu, sevdirmeye olur. Bu nedenle küçük yaşlardan itibaren değerleri sevgiyle özümsetmek gerekir. Böylece

öğrenmeye yatkın olan çocuklar değeri kolayca içselleştirebilecek ve gelecekteki yaşamlarını bu yargılara göre şekillendirebilecektir.

“Toplumlar sahip oldukları değerleri genç bireylere aktarmak eğilimindedirler. Okullarda verilen eğitimin bir diğer amacı da budur. Değerlerin çocuklara dikte edilerek verilmeye çalışılması onlarda karşı bir tutuma neden olabilir. İsteksiz ve öğrenmeye kapalı bir duruma gelebilirler. Değer aktarımı çeşitli yöntem ve etkinliklerle yapılabilir. Farklı araçlar kullanılabilir. Çocuklar için özel olarak çıkarılan gazete ve dergiler de bu amaç için kullanılabilir. Çocuğun dikkatini çekebilecek ve olaylarla kendini özdeşleştirebileceği metinler içeren yapıtlar değer kazandırma için tercih edilebilir” (Ercan, 2014, s.8).

“Değerler eğitimi işe koşma noktasında çocuklara yönelik edebi eserlere önemli sorumluluklar düşer. Çünkü okuyucu, edebi eserler aracılığıyla başkalarının yaşantısına şahit olup tecrübe kazanırken toplumun benimsediği değerleri edinip onları davranışlarına aktarabilme fırsatı da yakalar” (Çelebi, 2018, s.2).

Çocuk edebiyatı, eğitici yönüyle öne çıkan bir edebiyattır. Doğrudan doğruya çocuğu eğitmek amacı taşımasa da çocukta olumlu etki ve izlenimler bırakmayı amaçlar. Ayrıca çocukta olayları, kendini, çevreyi algılayış, seziş ile ona göre davranış geliştirme açısından olumlu gelişme ve değişmelere imkân verir. Başka bir deyişle masal ve hikâye, çocuğun hayal gücünü ve yaratıcı düşünme yeteneğini de geliştirir; ona hayatı, doğayı, insanı ve yakın çevreyi tanıma imkânı sağlar (Bağcı, 2013, s.16).

Çocuklara yönelik edebi eserlerden olan çocuk dergileri de değerler aktarımında önemli görevler üstlenmektedir. “Tarih boyunca çocuklara yönelik hiçbir ilgi alanı çocuğun eğitiminden soyutlanarak değerlendirilemez. Her toplum kendi dünya görüşünü çocuklara sunma görevini yerine getirmek ister. Çocuk edebiyatını dünya görüşünden, çocuğa bakıştan, çocuğa verilen değerden soyutlayamayız” (Şirin, 2010, s.189).

Değerler Eğitimi Yaklaşımları

Değerlerin tanımı ve sınıflandırılması konusunda net ve kesin bir bilgiye ulaşılamadığı gibi değerler eğitiminde de izlenecek yol konusunda farklı yaklaşımların bulunduğu görülür.

“Bu yaklaşımlar Carter III tarafından 6 başlıkta toplanmıştır:

1. Öğretici yaklaşım: Bu yaklaşımda öğretilecek birtakım değerler belirlenir ve bu değerler öğrencilere aktarılır.
2. Klasik yaklaşım: Öğrencilere felsefe anabilim dalından birtakım seçimlik dersler aldırılarak birtakım değerlerin kazandırılmasına dayanmaktadır.
3. Yaşantısal yaklaşım: J. Dewey tarafından ortaya atılan bu yaklaşım öğrenciler arasında bazı öğrencilerin model olarak seçilip diğer öğrencilere değer kazandırmada yararlandırılmasını öngörmektedir.
4. Gelişmeye yönelik yaklaşım: Yaşantısal yaklaşımın kişiselleştirilmiş versiyonu gibidir, öğrencilere gerçek dünyadaki değerleri sorgulatmayı hedefler.
5. Gelişimsel Yaklaşım: Piaget ve Kohlberg’in çalışmalarına dayandırılmaktadır. Kişilerin çeşitli gelişim dönemlerinde diğer gelişim özellikleri ile de bağlantılı olarak birtakım değerleri kazanmalarını amaçlar.

6. Meslek Öncesi Yaklaşım: Genel olarak üniversitelerde bir yandan meslek kazandırılırken bir yandan da öğrencilerin değer ile tanışmalarını sağlayacak bir ders verilmesi niteliğini taşır (Bacanlı ve Dombaycı, 2012, s.3)”

Superka (1975), değerler eğitimi yaklaşımlarını değer telkini, ahlakî muhakeme, değer berraklaştırma ve davranış öğrenme şeklinde sınıflandırmıştır (Akt. Meydan, 2014, s.97). Kirschenbaum (1995)’a göre var olan değerler eğitimi hareketleri, değer gerçekleştirme, karakter eğitimi, vatandaşlık eğitimi ve ahlak eğitimi olmak üzere dört başlıkta gruplandırılmakta, bunlar dışında din eğitimi, etik eğitimi, kanun ilişkili eğitim, eleştirel düşünce, empati geliştirme, iş birliği becerileri, karar verme becerileri, ahlakî muhakeme, yaşam becerileri, cinsellik eğitimi, uyuşturucu eğitimi gibi eğitim uygulamaları da bulunmaktadır (Akt. Akbaş, 2008, s.11). Bunlar dışında Bacanlı ve Dombaycı (2012) tarafından geliştirilen “değer boyutlandırma yaklaşımı” mevcuttur (Bacanlı ve Dombaycı, 2012).

Değer Aktarım Yöntemleri

Çelebi (2018, s.53), çalışmasında değer aktarım yöntemleriyle ilgili alan yazında dört değer aktarım yöntemi bulunduğunu ifade etmiştir. Bu yöntemler sezdirme, kahramanla özdeşim kurma, karşıtlıklardan yararlanma ve mutlu son yöntemidir.

Sezdirme Yöntemi: Yapılandırmacı yaklaşımla birlikte aktif olarak kullanılmaya başlanan bu yöntemde, bilgiler doğrudan sunulmaz, okurun verilmek istenen mesajı keşfetmesi beklenir (Çelebi, 2018, s.53).

Kahramanı Model Alma/ Kahramanla Özdeşim Kurma Yöntemi: Gibbon (2002), “Biz istemesek de öğrenciler çoğunlukla bir kahraman bulur ve onu imrendiği bir özelliğe bağlar” demiştir (Aktaran Aslan, 2009). Çocuklar, bazı insanları model alırlar ve o kişinin sahip olduğu değerler ile davranışları benimserler. Onlara, model alabilecekleri, özdeşim kurabilecekleri kahramanlar göstermek oldukça önemlidir. Bu anlamda çocuk edebiyatı ürünlerinde çocukların özdeşim kurabilecekleri, model alabilecekleri kahramanlardan yararlanmalarını sağlamak gerekmektedir.

Karşıtlıklardan Yararlanma Yöntemi ile Değer Aktarımı: “Çocuklar, zıtlıkları masallarda tanır. İyi ile kötünün, doğru ile yanlışın, güzel ile çirkinin, güçlü ile zayıfın bir arada bulunduğu ve bu zıtlıkların kıyasıya yarıştığı masallar, çocuğa sahici bir dünya fotoğrafı çizer” (Karatay, 2007, s.471). Her varlığın ve kavramın değeri, karşıtlarıyla daha iyi anlaşılır. Bir kavramı açıklarken onun zıttı olan kavramlardan da bahsederiz. “Bu

zıtlıkların edebi eserlerde bir arada kullanılması ise istendik yöndeki eylemlerin değerinin daha iyi anlaşılmasına katkı sunar” (Çelebi, 2018, s.55). Zıtlıklardan sadece masallarda değil diğer edebi türlerde de verilmek istenen mesajın okuyucuya iletilmesinde sıklıkla yararlanılır.

Mutlu Son Yöntemi ile Değer Aktarımı: “Bazı istisnalar dışında masallar, mutlu sonla; iyilerin, güzellerin, akıllıların kazanması ile biter” (Günay, 1992, s.326). Masallarda iyilerin kazanması, sabredenlerin emellerine ulaşması, kötülerin cezalarını bulması okuyucuya iyilerin daima kazanacağı, mutlu olacağı mesajını verir.

Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda Değerler Eğitimi

Balcı, Coşkun ve Tamer’in 2012 yılında Cumhuriyet Dönemi Türkçe Dersi Öğretim Programlarının Genel Amaçları Bakımından Değerlendirilmesi adlı çalışmalarında programların tamamında genel amaçlarda ulusal değerlere yer verildiği ifade edilmiştir (s.1).

Türkçe Öğretim Programı’nda değerler eğitimi konusuna 2015 Türkçe Dersi (1-8. Sınıflar) Öğretim Programı ile 2017 Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda da yer verilmektedir. 2015 Programı’nda Sınıf Düzeylerine Göre Temalar ve Konu Örnekleri tablosunda yer alan Biz ve Değerlerimiz temasının konu örnekleri şöyle sıralanmıştır: Aile, büyüklerimiz, insan ilişkileri, dostluk, vefa, sadakat, merhamet, saygı, sevgi, paylaşma, dayanışma, yardımlaşma, arkadaşlık, sözünde durma, çalışkanlık, dürüstlük vb. (MEB, 2015, s.9, Deniz ve Karagöl, 2018, s.247).

2017 Türkçe Dersi Öğretim Programında, değerler eğitimi üzerinde önemle durulmuş, değerler “Öğretim Programında Değerler Eğitimi” başlığı altında ayrıca ele alınmıştır. Burada “Öğretim programlarında derslerin doğasına uygun olarak kazanımlar içerisinde yer alan değer ifadeleri, öğrencilere hissettirilerek ve yaşantısal hale getirilerek örtük bir biçimde kazandırılmaya çalışılmalıdır. Bu doğrultuda kazanımların gerçekleştirilmesinin değerlerin kazanılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.” ifadesine yer verilmiştir (MEB, 2017, s.7). “Erdemler” başlığı altında ahlak, alçak gönüllülük, azim, cömertlik, dayanışma, dostluk, dürüstlük, güven, iyilikseverlik, kardeşlik, merhamet, paylaşma, sabır, sadakat, saygı, sevgi, sılayırahim, vefa, vicdanlı olmak, yardımlaşma, vb. gibi değerlerin yer aldığı görülmüştür.

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı 2018 yılında Müfredatta Değişiklik ve Yenileme Çalışmalarımız Üzerine” başlıklı bir doküman yayınlamış, bu dokümanda “Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlgili Tutum ve Davranışlar” başlıklı tabloda on değere yer verilmiştir. (MEB, 2017, s.24):

Tablo 1

Yenilenen Müfredatlarda Değerler ve Değerlerle İlgili Tutum ve Davranışlar

Değerler	Değerlerle İlgili Bazı Tutum ve Davranışlar
Adalet	Adil olma, eşit davranma, paylaşma...
Dostluk	Diğerkâmlık, güven duyma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma...
Dürüstlük	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Öz Denetim	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
Sabır	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
Saygı	Alçak gönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, paylaşma...
Sorumluluk	Kendisine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Yardımsızlık	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

MEB (2018). Müfredatta Yenileme ve Değişiklik Çalışmalarımız Üzerine. Ankara. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf

2019 Türkçe Öğretim Programı’nda da değerler üzerinde durulmuş, eğitim sistemimizin amacının değerlerimiz ve yetkinliklerle bütünleşmiş bilgi, beceri ve davranışlara sahip bireyler yetiştirmek olduğu ifade edilmiştir. Eğitimin sadece akademik anlamda başarılı bireyler yetiştirmek olmadığı, eğitimin amacının temel değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmek olduğu belirtilmiştir (MEB, 2019, s.4).

Programda “Değerlerimiz” başlığı altında değerlerimizle ilgili şu ifadelere yer verilmektedir: “Değerlerimiz, öğretim programlarının perspektifini oluşturan ilkeler toplamıdır. Kökleri geleneklerimiz ve dünümüz içinde, gövdesi ve dalları bu köklerden beslenerek bugünüme ve yarınlarımıza uzanmaktadır. Temel insani özelliklerimizi oluşturan değerlerimiz, hayatımızın rutin akışında ve karşılaştığımız sorunlarla başa çıkmada eyleme geçmemizi sağlayan kudretin ve gücün kaynağıdır” (MEB, 2019, s.4).

2019 Türkçe öğretim programında on kök değere yer verilmiştir. Bu değerler adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk ve vatanseverlik, yardımseverliktir (MEB, 2019, s.4).

Problem Durumu

“Değerler, toplumları ayakta tutan, onların geleceğe emin adımlarla ilerlemesini sağlayan; bireyin bireyle, aileyle, toplumla, devletle ilişkilerine yön veren, eski çağlardan günümüze dek varlığını koruyarak süregelen kabullerdir. Bu nedenle değerlerin iyice özümsemesi ve sonraki nesillere sağlıklı bir şekilde aktarılması zarurîdir” (Çelebi, 2018, s.3).

Değerler aktarımında şüphesiz çocuk edebiyatı ürünleri çok önemli bir görev üstlenmektedir. Çocuk edebiyatı eserleri, çocuğun farklı yaşantılara şahit olmasını ve toplumda kabul gören örnek davranışların neler olduğunu anlamasını sağlar. Çocuk edebiyatının önemli bir kolu olan çocuk dergileri, değerler aktarımında önemli bir yere sahiptir.

Çocuk dergileri, pek çok farklı kaynağı okuyarak ulaşılabilecek bilgileri sıkılmadan, zaman kaybetmeden ve zahmete girmeden elde etme imkanı sağlar. İçeriğindeki eğitici ve eğlendirici yazılar, masallar, hikaye ve romanlar, fıkralar, bilmeceler, resimler, fotoğraflar ve karikatürler çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarını doyurucu biçimde karşılar. Bu nedenle çocuk dergilerinin önemi büyüktür (Tanrıkulu, 2007, s.1)

Çocuk Dünyası dergisi, ilk olarak 1913-1914 yılları arasında Tevfik Nureddin tarafından 79 sayı çıkarılmıştır. 1918-1919 yılları arasında Ahmet Halit idaresinde 15 sayı, 1926-1927 arasında ise Muallim Ahmet Halit tarafından 30 sayı çıkarıldıktan sonra eski harfli yayın hayatına veda etmiştir. Balkan savaşlarının hararetli ortamının etkisini, döneminin sosyal ve siyasî havasını yansıtan dergi, Türk milliyetçisi bir yayın politikası izleyen ilk çocuk dergisi olmasıyla bilinmektedir. Dergide hikâye, masal, şiir, makale gibi edebi türlerle yer verilmiş, Batılı çocuk edebiyatı ürünlerinin örneklerinden de oldukça fazla yararlanılmıştır.

Eski harflerle yayın hayatını sürdürdüğü dönemlerde toplam 109 sayı çıkan Çocuk Dünyası, hem Türk edebiyatı hem de Batılı çocuk edebiyatı ürünlerini içeren oldukça önemli bir kaynaktır. Dergideki metinler değerler aktarımında da oldukça önemli işlevler üstlenmiştir. Tarihi süreçte Türk çocuk edebiyatı alanında bu kadar önemli bir boşluğu dolduran Çocuk Dünyası dergisi, her yönüyle incelenmelidir. Derginin değerler aktarımını

nasıl ve ne ölçüde gerçekleştirdiği ortaya konulmalıdır. 109 sayısı eski harflerle basılan bu derginin değerler aktarımı açısından incelendiği müstakil bir çalışmanın bulunmaması, çalışmanın temel problemini teşkil etmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, eski harfli çocuk dergilerinden Çocuk Dünyası dergisinin eski harflerle basılmış 109 sayısında yer alan metinlerin değerlendirmesini yaparak derginin değerler aktarımındaki rolünü ortaya koymaktır. Aynı zamanda dergi çeşitli yönleriyle ele alınacak ve içerisindeki bazı metinler yeni Türk harflerine çevrilerek sunulacaktır. Yapılacak incelemelerin sonunda ortaya çıkacak bulgulara göre tespitler yapılacak, ortaya çıkan sonuçlardan hareketle önerilerde bulunulacaktır.

Araştırmanın Önemi

Eski harfli çocuk dergileri, Türk çocuk edebiyatının önemli kaynaklarından bir tanesidir. Bu dergiler, çocukları eğitmek, eğlendirmek, onların dil gelişimlerine katkıda bulunmak, hayal dünyalarını genişletmek, onlara millî ve manevî değerleri kazandırmak gibi pek çok önemli görevi üstlenmiştir.

Çocuk dergileri, eğitim tarihi ve çocuk edebiyatı için olduğu kadar sosyal tarih ve basın tarihi çalışmaları için de çok önemli bir kaynak durumundadır. Bir dönemin sosyal ve siyasî yansımalarını bu dergilerde bulmak mümkündür (Okay, 1999, s.3).

Çocuk edebiyatı ürünleri, çocukların anadili eğitimlerini etkili bir biçimde gerçekleştiren, hayal ve duygu dünyalarını zenginleştiren, onlarda edebi zevk uyandıran, bunları yaparken de millî ve manevî değerlerin aktarımını sağlayan oldukça önemli kaynaklardır. Bu çalışmanın konusu olan Çocuk Dünyası dergisi, tarihi süreçte çocuk edebiyatı alanında oldukça önemli bir açığı kapatmış süreli yayınlardan bir tanesidir.

Çocuk Dünyası dergisi, döneminin savaş ortamının ve siyasî çalkantılarının havasını yansıtmış, kendine özgü bir yayın politikası benimsemiş oldukça uzun soluklu bir çocuk dergisidir. Türk milliyetçisi bir politika izlemiş olsa da Batı edebiyatının önemli örneklerine de dergide sıkça yer verilmiş, çocukları farklı türlerde metinlerle buluşturarak onların dil gelişimine ve kültürel birikimlerine önemli katkılar sağlamıştır.

Türk çocuk edebiyatında önemli bir boşluğu dolduran Çocuk Dünyası dergisinde değerler eğitimine ait unsurları ayrıntılı bir biçimde ortaya koyan müstakil bir çalışma

bulunmamaktadır. Bu çalışma, derginin eski harfli bütün sayılarının derinlemesine incelenerek değerler aktarımı açısından ele alınması ve edebi türlere ait örneklerin yeni Türk harfleriyle sunulması bakımından önemlidir.

Araştırma Soruları

Araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt bulmak amaçlanmıştır:

1. Çocuk Dünyası dergisinde değerler eğitime ait unsurlar nelerdir?
2. Çocuk Dünyası dergisinde değerler aktarımında nasıl bir yol izlenmiştir?
3. Çocuk Dünyası dergisinde değerler aktarımında hangi tür metinlerden yararlanmıştır?
4. Çocuk Dünyası dergisinin çocuk dergiciliğindeki yeri ve önemi nedir?
5. Çocuk Dünyası dergisinin izlediği yayın politikası nasıldır?

Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma, 1913 yılında yayın hayatına başlayan Çocuk Dünyası dergisinin Tevfik Nurettin tarafından 1913- 1914 yılları arasında çıkarılan 79 sayısı, ardından Ahmet Halit tarafından 1918-1919 ve 1926-1927 yıllarında çıkarılan 30 sayısı olmak üzere toplam 109 sayısı ile sınırlıdır.

BÖLÜM II

İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Eski harfli çocuk dergileri, çocuk edebiyatı ürünlerinin 2000’li yıllarda ilgi görmeye başlayan bir kolu olmuştur. Son yıllarda eski harfli yayınlarla ilgili olarak yapılmış birçok tez bulunmaktadır. Yapılan bazı çalışmalarda eski harfli çocuk dergileri değerler eğitimi açısından da ele alınmıştır.

Başak Özdemir tarafından 2004 yılında yüksek lisans tezi olarak yapılan “Çocuk Dünyası Dergisindeki Çeviri Metinlerin İndeksi ve Değerlendirmesi adlı çalışmada,” Çocuk Dünyası dergisinin 1913- 1924 yılları arasındaki sayılarında yer alan çeviri metinler incelenmiştir. Çalışmanın amacı, çocukların farklı kültürlerle ne derece karşılaştığını, çocuk edebiyatı çevirilerinin o yıllarda takip edilip edilmediğini, çevirisi yapılan eserlerin güncelliğini günümüzde ne ölçüde koruduğunu, hangi türde çeviri metinlere yer verildiğini ortaya koymak olarak ifade edilmiştir. Çalışmada tespit edilen çeviri metinler kaynak ülke edebiyatlarına göre tasnif edilmiştir. Bu metinlerin indeksi tablo halinde verilmiş ve metinlerle ilgili çeşitli değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Eski harfli çocuk dergilerini değerler eğitimi açısından inceleyen bir yüksek lisans tezi de 2007 yılında Seyhan Kübra Esmer tarafından yapılan “Cumhuriyetin İlk Yıllarında (1923-1928) Yayımlanan Çocuk Dergilerindeki Tahkiyeli Metinlerin Çocuklara Değer Aktarımı Açısından İncelenmesi” adlı çalışmadır. Esmer, çalışmasında Yeni Yol, Musavver Çocuk Postası, Çıttı Pıttı, Haftalık Resimli Gazetemiz, Resimli Dünya, Sevimli Mecnua, Mektepliler Alemi, Türk Çocuğu, Çocuk Dünyası ve Çocuk Yıldızı adlı çocuk dergilerinin 1923-1928 yılları arasında yayımlanan sayılarındaki metinleri değerler aktarımı açısından incelemiştir. Beş bölümden oluşan çalışmanın giriş bölümünde tezle ilgili bilgilere yer verilmiş, ikinci bölümünde çocuk edebiyatı kavramı ayrıntılı olarak ele alınmış, üçüncü bölümde Osmanlı dönemi çocuk dergiciliği hakkında tarihi bilgiler verilmiş ve çalışmada

incelenen on dergi üzerine genel bir değerlendirme yapılmıştır. Dördüncü bölümde, eski harfli çocuk dergilerinin hangi açıdan değerlendirildiği ortaya konmuş ve eski harfli çocuk dergileri kültür aktarımı açısından değerlendirilmiştir. Beşinci bölümde ise araştırma sonunda elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlar doğrultusunda Türkçe öğretiminin daha etkili yapılmasına yönelik bilgiler bulunmaktadır. Çalışmada Çocuk Dünyası dergisinin 1923-1928 yılları arasında yayımlanan 30 sayısında yer alan tahkiyeli metinler de incelenmiştir. Çocuk Dünyası dergisinin geriye kalan 94 sayısı ile ilgili herhangi bir değerlendirme yapılmamıştır.

Gülşah Atmaca tarafından 2011 yılında yapılan “Çocuklara Mahsus Gazetede Değerler Eğitimi (1-100 Sayılar)” adlı yüksek lisans tezinde de değerler eğitime ait unsurlar incelenmiştir. Atmaca, yayımlanan en uzun soluklu çocuk dergisi olma özelliği taşıyan Çocuklara Mahsus Gazete’de yer alan metinleri dinî ve ahlâki değerler bakımından değerlendirmiştir.

Eski harfli çocuk dergilerini değerler eğitimi açısından ele alan çalışmalara bir başka örnek de 2014 yılında Aliye Nur Ercan tarafından yapılan “Etfal Gazetesinin Metin ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi” adlı yüksek lisans tezidir. Çalışmada, Etfal gazetesinin 23 sayısındaki metinler Latin asıllı Türk alfabesine aktarılarak gazete biçim ve içerik açısından incelenmiş, içerisindeki metinlerde yer alan değerler eğitime dair unsurlar ortaya konmuştur.

Veysi Çelebi tarafından 2018 yılında yapılan “Aytül Akal’ın Çocuk Romanlarının Değerler Aktarımı Açısından İncelenmesi” adlı çalışmada Aytül Akal’ın çocuk romanlarında yer alan değerler tespit edilmiş, bu değerlerin Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda yer alan değerlerle örtüşüp örtüşmediği ve değer aktarımının nasıl gerçekleştirildiği ortaya konmuştur.

Ahmet Burak Tekinşen tarafından 2019 yılında yapılan “TRT Çocuk Dergisi’nde Yer Alan Edebî Metinlerin Değerler Eğitimi Açısından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada TRT Çocuk Dergisi’nin 2010- 2016 yılları arasında yayımlanan 70 sayısı tek tek incelenmiş ve dergide yer alan değerler tespit edilmiştir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman tarama kullanılmıştır. “Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır” (Karasar, 2011, s.77). Doküman tarama yöntemi ile elde edilen veriler, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. İçerik analizi yönteminde, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirildikten sonra okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlanır (Yıldırım& Şimşek, 2011, s.187-227).

Evren ve Örneklem

Çalışmanın evrenini eski harfli çocuk dergileri oluşturmaktadır. Örneklem ise 1913- 1927 yılları arasında yayımlanan Çocuk Dünyası dergisinin eski harflerle basılmış 109 sayısıdır.Çocuk Dünyası dergisi ilk olarak Tevik Nurettin tarafından 27 Mart 1913- 4 Kasım 1914 tarihleri arasında 79 sayı çıkarılmıştır. Daha sonra Muallim Ahmet Halit tarafından 1918-1919 yılları arasında 15 sayı ve 1926-1927 yılları arasında yine 15 sayı olarak çıkarılmıştır.

Verilerin Toplanması

Araştırmada, Çocuk Dünyası dergisinin Millî Kütüphane koleksiyonunda bulunan eski harfli 109 sayısına ulaşılmış, dergide yer alan metinler yeni Türk harflerine aktararak incelenmiştir. Metinlerde bulunan değerler aktarımına ait unsurlar tespit edilerek sınıflandırılmıştır. Elde edilen bulgular yorumlanmış ve derginin çocuklara değer aktarımındaki yeri hakkında değerlendirmeler yapılmıştır.

Verilerin Analizi

Çocuk Dünyası dergisinde yer alan metinlerin incelenmesi ile elde edilen değerler aktarımına ilişkin veriler tasnif edilmiştir. Tasnif edilen veriler tablolar halinde sunulmuş, her tablonun altında metinlerin değer aktarımına örnek olan bölümleri verilerek yorumlar yapılmış ve Çocuk Dünyası dergisinin değerler aktarımındaki yeri hakkında değerlendirmelerde bulunulmuştur.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Adalet Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Adalet sözcüğü, TDK Türkçe Sözlük’te “Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması, türe.” ve “Hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme.” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). “Adalet; ceza değil, insanın her hangi bir olay karşısında o olayın doğruluğu ya da yanlışlığı ile ilgili olarak gösterdiği felsefi tavidir” (Tarhan, 2011, s.67).

Çocuk Dünyası dergisinde “Adalet” değeri 10 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 2

Adalet Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METNİN TÜRÜ	METNİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Adaletli Bir Padişah	-	-	1	3
2	Şiir	Oğluma	Aka Gündüz	-	23	1
3	Hikâye	Akıllı Bir Kabile Şeyhi	T. Asım	-	41	6
4	Hikâye	Kanuni Sultan Süleyman Adaleti	-	-	45	3
5	Masal	Çizmeli Kedi	Charles Perrault	-	50	4
6	Masal	Kurnaz Bir Padişah	E. N.	-	54	62
7	Şiir	On Temmuz	Nazım Harim	-	70	306
8	Sohbet	Ne Oldu?	-	-	70	307
9	Masal	Üç Şehzadenin Hikâyesi	-	-	80	8
10	Masal	Üç Hayat	-	-	22 AHD	10

Adaletli Bir Padişah’ta, bir padişah sarayına güzel bir bahçe yaptırır. Ancak bahçenin çok yakınında bir köylünün kulübesi vardır. Bu kulübe, bahçenin yanında çok çirkin görünür. Padişahın adamları, fakir adama kulübenin değerinin çok üzerinde para verse de fakir adam kabul etmez. Padişahın veziri, kulübeyi zorla almak gerektiğini aksi takdirde insanların çeşitli dedikodularda bulunacağını söyler. Padişah, bunu kabul etmez ve böylece insanların “Amma da adaletli bir padişahmış ki böyle eski bir kulübeyi yıktırmamış.” diyeceğini söyler.

Oğluma adlı şiirde “*Türk çocuğu, yani sen de; her yeri/ Adaletle zapt eyleyen askeri...*” dizeleriyle Türk çocuğunun adaleti her zaman daim kılmak için mücadele etmesi gerektiği ifade edilir.

Akıllı Bir Kabile Şeyhi’nde Büyük İskender, ülkeleri fethederken bir kabileye rastlar. Bu kabilenin şeyhi onu misafir eder. Ardından şeyhin huzuruna iki davacı gelir. Davacılardan biri, diğerinden bir toprak satın aldığını ve toprağı kazarken define bulduğunu anlatır. Definenin eski sahibine ait olduğunu fakat onun bunu kabul etmediğini söyler. Bunun üzerine şeyh, davacılara sorular sorar ve birinin oğlunun, diğerinin kızının olduğunu öğrenir. Nihayet iki davacının çocuklarını evlendirerek altınları da onlara hediye etmeleri hükmünü verir. Bu adaletli hüküm karşısında İskender oldukça şaşırır ve kendi ülkelerinde böyle bir davanın olamayacağını, olsa bile altınlara hükümdarın el koyacağını anlatır. Bunun üzerine şeyh, İskender’in ülkesinde doğan güneşin ve yağın yağmurun Cenab-ı Hak tarafından hayvanların hürmetine var olduğunu söyler.

Kanuni Sultan Süleyman Adaleti adlı metinde, 937 senesinde Kanuni Sultan Süleyman’ın Belgrad’ın fethine giderken yaşadığı bir olay anlatılır. Padişah, yolculuk esnasında bir kadın görür. Kadın, yeniçeriler tarafından hayvanlarının kaçırıldığını söyleyerek padişahıtan yardım diler. Kanuni:“Mutlaka derin bir uykuya dalmışsın.” der. Kadın, kendisine şu sarsıcı cevabı verir: “Evet devletlim, sizin burada olduğunuzu bildiğim için hiçbir şeyden korkmayarak kendimi büyük bir emniyet içinde sanıyordum...” Bunun üzerine Kanuni, hiç kızmaz ve kadının uğradığı ziyanın bol keseden ödenmesini adamlarına emreder.

Kurnaz Bir Padişah adlı masalda, vaktiyle bir ülkeyi yöneten üç padişahın olduğu anlatılır. Bu padişahlardan biri adil, diğer ikisi zalimdir. Adil padişah, diğer padişahlar yüzünden ülkeyi istediği gibi adil bir şekilde yönetemediği için kurnazca bir plan yaparak diğer iki padişahı ortadan kaldırır. Bu masalda, adil diye gösterilen padişahın diğer iki zalim kardeşinin yanarak ölümlerine sebep olması gibi çocuğa uygun olmayan bölümler devardır.

Ancak padişahın ülkesini adil bir biçimde yönetmesi ve halkının da ondan razı olması, adalet değerinin aktarılmasına örnektir.

On Temmuz adlı şiirde, meşrutiyetin ilanıyla başlayan yeni dönemde adaletin hüküm süreceğine olan inanç şöyle ifade edilir:

Artık bugün yurdumda hürriyet var, zulüm yok,

Artık bugün hakikati düşünene ölüm yok.

Artık bugün memlekette mevcut olan adalet.

Müsavatin sayesinde yükselecek bu millet...

Ne Oldu adlı sohbet yazısında, istibdat döneminin nasıl sona erdiği anlatılır ve dünyada var olan yönetim biçimleri hakkında bilgiler verilir. Her istediğini gerçekleştirme yetkisine sahip tek bir hükümdar tarafından yönetilmenin adaletsizliğinden bahsedilir. Adil olanın, devleti bir meclis ile birlikte yönetmek olduğu söylenir.

Üç Şehzadenin Hikâyesi'nde, bir padişahın üç oğlu vardır. Büyük şehzadeler akıllı, küçüğü ise pek budaladır. Padişah, yaşlandığını ve yerine üç kardeşten birini geçirmeyi düşünür fakat bu işi adil bir biçimde yapmak ister. Üç kardeşin üçünü de farklı yönlerle göndererek kendisine dünyanın en güzel halısını getirenin padişah olacağını söyler. Küçük şehzade, yerde gözüne ilişen bir halkayı kaldırınca merdivenlerden aşağı iner ve orada konuşan kurbağalar bulur. Kurbağalara dünyanın en güzel halısını aradığını söyler. Kurbağalar, kendisine eşsiz bir halı verir. Diğer kardeşler de halılarını alıp gelirler fakat padişah, küçük şehzadenin halısını seçer. Büyük şehzadeler buna razı olmayınca, bu kez dünyanın en güzel yüzüğünü bulup gelmelerini söyler. Küçük şehzade yine kurbağalar sayesinde dünyanın en eşsiz yüzüğünü getirir. Padişah onun yüzüğünü seçince büyükleri yine razı olmaz. Bu sefer padişah en güzel zevce ile evleneni padişah yapacağını söyler. Yine küçük şehzade galip gelir fakat büyükler yine razı olmaz. Padişah son olarak bu zevceler arasında en yükseğe sıçrayanın kocasının padişah olacağını söyler. Büyük kardeşlerin eşleri kolunu ve bacağını kırarak ölür, küçük şehzadenin zevcesi ise en yükseğe sıçrar. Adalet sonunda yerini bulur ve küçük kardeş padişah olur.

Üç Hayat'ta dünyaya üç kez gönderildiğini hatırlayan bir zatın yaşadığı hayatlar ve adaletin nasıl tecelli ettiği anlatılır. Bu zat, ilk kez dünyaya geldiğinde kaymakamdır. Birçok insanın girdiği imtihana hile karıştırarak onların kaymakam olmasına mani olur. Ahirette, son kez kaymakam olmasını engellediği Şiyuntan isimli kişi ondan davacı olur.

Bütün ruhlar onun en kötü şekilde cezalandırılmasını ister. Sonunda kalbi çıkarılır. Tekrar dünyaya geldiğinde ise yirmi yaşlarındayken şehirde çıkan isyanda eşkıya zannedilerek suçlularla birlikte karakola götürülür. Karakolda suçsuz olduğunu ispatlayacağını düşünürken karakol müdürünün önceki hayatında hakkına girdiği Şiyuntan olduğunu anlar. Yaptığı haksızlıkların karşılığında buradan asla sağ çıkamayacağını anlar ve umudunu kaybederek çaresizce ölümü bekler.

Ahlaklı Olma ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Ahlak, “Bir toplum içinde kişilerin uymak zorunda oldukları davranış biçimleri ve kuralları, aktöre, sağıtöre.” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Çocuk Dünyası dergisinde ahlaklı olma değeri 8 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 3

Ahlaklı Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Akıllı Bir Kabile Şeyhi	T. Asım	-	41	6
2	Hikâye	Horoz	-	-	57	103
3	Yemin metni	İzci Andı	-	-	64	210
4	Anlaşma Metni	İzcilerin Töresi	-	-	64	210
5	Deneme	İzcilerin Vicdani Vazifeleri	-	-	64	210
6	Masal	Nohut Üstünde Bir Prenses	Andersen	-	75	373

Akıllı Bir Kabile Şeyhi, ahlaklı olmanın önemini anlatan hikâyelerden biridir. Hikâyeye göre Büyük İskender, şarkta bütün memleketleri fethederken bir gün herkesten ayrı yaşayan bir kabileye tesadüf eder. Kabile şeyhi, İskender’e altından meyvelerle dolu bir tabak getirtir. İskender, şaşırarak bunun sebebini sorar. Şeyh “Bizde de sizde olduğu gibi yenecek meyveler vardır. Fakat besbelli ki siz buraya altın aramaya gelmişsiniz.” deyince İskender “Ben altınlarınıza imrenecek değilim. Sizin halinizi, adetlerinizi öğrenmek istiyorum.” diye cevap verir. Bunun üzerine şeyh, İskender’in kendilerine bir süre misafir olarak adetlerini öğrenebileceğini söyler. Bir süre sonra şeyhin huzuruna iki davacı gelir. Biri, diğerinden toprak satın aldığını, toprağı kazarken bir define bulduğunu söyler.

Definenin toprağın eski sahibinin hakkı olduğunu ancak eski sahibin bunu kabul etmediğini anlatır. Şeyh bir süre düşünür ve onlara sorular sorar. Davacılarından birinin oğlu ile diğerinin kızını evlendirmelerini ve altınları da onlara hediye etmelerini emreder. Böylelikle mesele hallolur. İskender'in şaşkınlığını gören şeyh, "Verdiğim hüküm haksız mı?" diye sorar. İskender, hükmün yerinde olduğunu fakat böyle bir davaya ilk kez şahit olduğunu anlatır. Kendi memleketlerinde böyle bir dava olsa, defineyi davacının ellerinden alarak padişahın hazinesine katacaklarını söyleyince şeyh çok şaşırır. "Sizin ülkenizde güneş doğar mı?" diye sorar. Evet, yanıtını alınca "Peki, yağmurlar yağar mı?" der. Yine evet, yanıtını alınca iyice şaşırır ve "Pekâlâ sizde çayır ve ot yiyen hayvanlar var mı?" diye sorar. İskender şaşkınlıkla "Çok..." yanıtını verir. Bunun üzerine şeyh: "Ya... Bu derece ahlaksız bir ahalisi olan memleket Cenab-ı Allah'ın böyle büyük lütuflarına müstahak olamazdı. Demek ki Cenab-ı Hak yağmuru, güneşi size değil hayvanlara ihsan buyuruyor!" diyerek ahlaklı olmanın önemini belirtir.

Horoz'da iki hırsız, köyün en zengin adamının evine girerler. Burada bir horoz sesi duyup irkilseler de önlerine kim çıkarsa öldürmeye kararlıdırlar. Zavallı adamı öldürüp onun değerli eşyalarını çalarlar. Yaptıkları bu ahlaksızlık ve canilik üç yıl gizli kalır. Üç yıl sonra evine misafir oldukları bir adam konuşmalarını duyar ve hükümete haber verir. Hırsızlar böylece cezalarını bulur. Bu hikâyede var olan hırsızlık, cinayet, vicdansızlık ve hırsızların hiçbir şey olmamış gibi rahatlıkla bu olay hakkında konuşmaları ahlaksızlık olarak nitelendirilir.

İzci Andı, izcilerin uymaları gereken kuralların belirtildiği bir yemin metnidir. Maddeler arasında inançlı, vicdanlı, namuslu ve şerefli olmak gibi ahlakî değerler yer alır.

İzcilerin Töresi, izcilerin görev ve sorumluluklarını içeren bir metindir. Bu metnin maddeleri, izcilerin mutlaka güzel ahlaklı insanlar olmalarını öğütler. İlk madde olan "İzcilerin sözü senettir. İzci namus ve şerefini her şeyin ve hatta hayatının fevkinde tutar." maddesi, izciliğin ön şartının güzel ahlaklı olmak olduğunu gösterir.

İzcilerin Vicdani Vazifeleri'nde namuslu olmanın bir izcinin sahip olması gereken ahlakî değerlerden bir tanesi olduğu üzerinde önemle durulur.

Fakir Âlim adlı hikâyede bir hırsız, fakir bir âlimin evine girer ancak hiçbir şey bulamaz. Âlim, hırsızın sesine uyanarak yanına gelir ve gülerek "Ben bu evde gündüz bir şey bulamıyorum, sen karanlıkta nasıl bulacaksın?" der. Hırsız, âlimin bu tavrı ve sözleri

üzerine çok müteessir olur, utanır. Hikâyede hırsızlığın ahlak dışı bir davranış olduğu mesajı verilmektedir.

Sihirli Bir Tokmak masalında yaşlı bir kadının kapısını çalıp kaçan çocukların sonunda yakalanıp cezalarını çekmeleri anlatılırken, kapıyı çalıp kaçma oyununun çok çirkin bir davranış olduğu ve insanları zor duruma sokacak davranışlarda bulunmamak gerektiği anlatılır. Güzel ahlaklı çocuklar böyle davranışlarda bulunmazlar, mesajı verilir.

Nohut Üstünde Bir Prenses adlı masalda bir prens, gerçek bir prensesle evlenmek ister fakat bir türlü gerçek bir prenses bulamaz. Tam umudunu kestiği sırada köşke bir prenses gelir fakat prens ve annesi, bu kızın gerçek bir prenses olup olmadığını anlamak için akıllıca bir plan yapar. Anne, kızın yatacağı odaya kırk iki yatak serdirerek yatağın altına bir nohut tanesi koyar. Ertesi gün, kız çok kötü bir gece geçirdiğini ve uyuyamadığını söyler. Anne ve prens, kırk iki yatağın altındaki bir nohut tanesinden bu kadar rahatsız olacak kadar narin bir kızın gerçek bir prenses olduğundan emin olurlar.

Akıl ve Feraset Sahibi Olma ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Akıl sözcüğü, TDK Türkçe Sözlük'te “Düşünme, anlama ve kavrama gücü, us.” Olarak tanımlanırken, feraset sözcüğü “Anlayış, seziş, sezgi.” anlamlarına gelmektedir.

Akıl ve feraset sahibi olma, dergide oldukça sık işlenen değerlerdendir. Metinlerde Türk çocuğunun her zaman akıllı ve uyanık olması gerektiği anlatılır. Kurnaz olanların saf olanları nasıl kandırdığı işlenerek bunlara karşı her zaman dikkatli ve tedbirli olmak gerektiği öğütlenir. Hikâyelerde aklını kullanan kahramanların başarıyla ulaştığı anlatılarak “Aklın yardımıyla çözülemeyecek mesele yoktur.” iletisi verilir. Genel olarak, bu değeri aktarma amacının çocuklara problem çözme becerisi kazandırma ve sorunlarla başa çıkabilmeyi öğretme olduğu görülür.

Çocuk Dünyası dergisinde akıl ve feraset sahibi olma değeri 66 metinde aktarılmıştır.

Tablo 4

Akıl ve Feraset Sahibi Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Devin Eli	-	-	1	5
2	Masal	Parmak Çocuk	-	-	1	2
3	Manzum Fabl	Tilki ile Karga	-	-	2	5
4	Hikâye	Akıllı Çocuk	-	-	2	6
5	Hikâye	Padişah ve Kayıkçı	-	-	3	2
6	Masal	Tilki ile Horoz	-	-	4	3
7	Hikâye	Ahmak Çocuk	-	-	5	3
8	Masal	Farelerin Müşaveresi	-	-	7	3
9	Manzum Fabl	Kurt ile Kuzu	-	-	9	1
10	Masal	Akıllı Keçiler	-	-	9	3
11	Manzum Fabl	Kurnaz Kedi	İsmail Hakkı	-	10	5
12	Hikâye	Kırlangıç Yuvası ve Akıllı Çocuk	Ahmet Mithat	-	10	33
13	Masal	Aslan Horoz Eşek	-	-	15	7
14	Masal	Bir Kurdun Hikâyesi	Sadettin	-	16	7
15	Fabl	Horoz, Köpek ve Tilki	-	-	16	3
16	Masal	Sihirli At	Naim Halit	-	19	13
16	Hikâye	Fare ile Midye	M. Cemal	-	26	5
17	Hikâye	Körler ve Fil	Mehmet Feyzi	-	27	5
18	Masal	Arap Zenci ile Keloğlan	Ali Ulvi	-	30	1
	Hikâye	Köylü, Kazları Nasıl Pay Etti?	-	-	31	2
19	Hikâye	Bir Fıçı Altın	F. Naciye	-	31	3
20	Hikâye	Kâğıtçının Hilesi	-	-	33	3
21	Masal	Billur Tepe	-	-	33	4
22	Fabl	Sülün ile Karga	Celadet Nazım	-	34	3
23	Hikâye	Köylü ile Yılan	La Fontaine	M. Cemal	34	6
24	Masal	Fena Huylu Karı	-	-	36	6
25	Masal	Of Lala'nın Hikâyesi	Hâdi	-	37	3
26	Manzum Hikâye (Şiir)	Balıkçı, Tilki, Ayı	Adil Musa	-	37	7
27	Hikâye	Top, Şemsiye Taşır Mı?	-	-	37	8
28	Hikâye	Karanfil	-	-	38	7
29	Masal	Bahadır Şah'ın Sergüzeşti	Türk Oğlu	-	38	9
30	Hikâye	Küçük Hikâye	Ali Mehmed Mustafayof	-	42	11
31	Fabl	Bir Kedinin Defterinden	Pamuk (Takma Ad)	-	42	13
33	Anı	Kuşunun Zaferi	-	-	45	9
34	Fabl	İki Tavşan	-	-	45	12

Tablo 4 (devam)

Akıl ve Feraset Sahibi Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

35	Hikâye	Bir Kadının Feraseti	-	-	46	8
36	Hikâye	Akıllı Dokumacı	-	-	48	7
37	Masal	Çizmeli Kedi	Charles Perrault	-	50	4
38	Masal	Ay Hırsızları	Senih Muammer	-	51	3
39	Masal	Kurt ve Oğlaklar	-	-	51	8
40	Manzum Fabl	Gökyüzünün Padişahı	-	-	52	18
41	Manzum Fabl	Kurnaz Tilki	Mehmet Muhittin	-	54	53
42	Hikâye	Mehmetçiğin Kurnazlığı	A. N.	-	54	54
43	Masal	Kurnaz Bir Padişah	E. N.	-	54	62
40	Masal	Marifetli Derviş ve Talebesi	Mehmet Zeki	-	59	132
41	Hikâye	Yanlış İşitilmiş	-	-	60	155
42	Hikâye	Dolandırıcı	-	-	62	186
43	Masal	Akıllı Kedi	Rabi Sebati	-	66	247
44	Hikâye	Pirinç Tarlasındaki Yangın	-	-	68	275
45	Hikâye	Uçurucu Hâkim	Sıtkı Hamit	-	81	24
46	Hikâye	Neşeli Yaban Eşekleri	-	-	AHD 2	6
47	Fabl	Örümceğin Çay Ziyafeti	-	-	AHD 2	12
48	Masal	Büyük Tavşanın Marifetleri	-	-	AHD 15	8
49	Masal	Keloğlanın Hatıratı: Konuşan Duvar	Abdullah Ziya	-	AHD 15	9
50	Şiir	Sayalım	Sabri Cemil	-	AHD17	4
51	Anı	Kayış Dağı'ndaki Define	Abdullah Ziya	-	AHD17	9
52	Masal	Altın Bilezikler	Ali Muzaffer	-	AHD17	15
53	Masal	Keloğlan	Abdullah Ziya	-	AHD18	9
54	Masal	Keloğlan'ın Hatıratı: Otuz Üç Başlı Ejderhayı Nasıl Öldürdüm?	Abdullah Ziya	-	AHD19	11
55	Masal	Perizat'ın Ejderhası	-	-	AHD20	13
56	Hikâye	Üç Sersem	İbrahim Senai	-	AHD21	14
57	Masal	Elma Çiçeği	Muallim C.N.	-	AHD21	14
58	Masal	Berberin Faresi	Aziz Hüdai	-	AHD21	14
59	Hikâye	Kurt ile İhtiyar	Tolstoy	İsmail Hüsrev	AHD22	1
60	Fabl	Kirpi ile Yaramaz Kurt	-	-	AHD22	8
61	Masal	Keloğlan'ın Hatıratı: Eşeğimi Nasıl Kurtardım?	Abdullah Ziya	-	AHD22	9
62	Masal	Çiftçi ile Hırsız	H. Arif	-	AHD22	13
63	Hikâye	Silici	İsmail Hüsrev	-	AHD23	1
64	Masal	Keloğlan'ın Hatıratı: Çamlıbel Kahramanı	Abdullah Ziya	-	AHD23	9

Tablo 4 (devam)

Akıl ve Feraset Sahibi Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

65	Hikâye	Çok Pahalıya Mâl Olmuş Bir Kahvaltı	N. A.	-	AHD24	14
66	Hikâye	Komik Nuri'nin Maceraları	-	-	AHD27	8

Devin Eli, bir Japon hikâyesidir. Hikâyede söylenilen her söze inanmamak, öncelikle işitilen sözün aslını araştırmak gerektiği üzerinde durulur. Akıllı ve uyanık olmak gerektiği öğütlenir.

Akıllı Çocuk adlı hikâyede bir padişah, ağlamakta olan bir çocuk görür ve neden ağladığını sorar. Çocuk, annesinin verdiği on parayı kaybettiğini söyler. Padişah, çocuğun kaybettiği paranın yerine bir altın uzatır fakat çocuk altını almaz. Padişah şaşkınlıkla neden almadığını sorar. Çocuk, annesinin ona bu parayı nereden bulduğunu soracağını, koskoca padişahın yalnızca bir altın verdiğine inanmayacağını söyler. Çocuğun akıllılığı padişahın çok hoşuna gider ve ona büyük ihsanlarda bulunur.

Parmak Çocuk'ta çocukları olmayan bir ailenin yaptıkları bir iyilik sayesinde parmak kadar küçük ama çok akıllı bir çocukları olur. Bu çocuğun küçük boyuna rağmen çok zeki ve akıllı oluşu ile aklın her şeyden üstün olduğu vurgulanır.

Tilki ile Karga adlı manzum hikâyede kurnaz bir tilki, bir gün ağacın tepesinde ağzında peynir olan bir karga görür. Akıllıca bir plan yaparak kargaya seslenir. Onun sesini çok beğendiğini söyleyerek biraz ötmesini ister. Tilkinin sözüne aldanan karga ağzını açar açmaz peyniri düşürür. Tilki de akli sayesinde önüne gelen bu kısmeti afiyetle yer.

Padişah ile Kayıkçı'da oldukça akıllı bir padişahın, yaşadıkları bir olay ile vezirinin ne derece akıllı olduğunu ölçmesi sonucunda vezirin aslında cahil bir adam olduğu ortaya çıkar ve vezirlikten azledilir.

Akıllı Kedi'de Memiş adında yaramaz bir çocuk vardır. Memiş, kedisini çok sever ve sürekli onunla vakit geçirir. Bir gün Memiş'in babası eve bir torba erzak getirir. Bunların arasında kıymetli bir peynir de vardır. Memiş, bu peynirin ucunu farenin kemirmiş olduğunu görünce çok sinirlenir ve ondan intikam almaya karar verir. Fareyi yakalamak için nöbet tutar ancak fare geldiğinde onu yakalayamaz. Bu sefer akıllılık edip dolabın içine kedisini koyar, nasıl olsa fareyi yakalar diye düşünür. Dolabın kapağını kapatıp beklemeye başlar. Bir süre sonra dolabın içinden sesler geldiğini duyar ve kapağı açar.

Kedisinin ağzında fareyi görünce sevinir. Ancak peyniri korumak için dolaba koyduğu kedisi önce peyniri yemiş, sonra fareyi yakalamıştır.

Tilki ile Horoz'da bir tilki, eşelenmekte olan horozu görür ve onu yemeyi aklına koyar. Horoz, gözü açık olarak ötmektedir. Tilki horozu oyuna getirebilmek için sesinin ne kadar güzel olduğunu söyler. Horoz tilkinin iltifatlarına aldanarak gözünü kapatarak daha fazla ötmeye başlar. Tilki de gözünü kapatmış olan horozu yakalayıp yer. Bu hikaye, her zaman akıllı ve gözü açık olmak gerektiği mesajını verir.

Ahmak Çocuk'ta eğitim aldığı halde bir türlü bir şey öğrenemeyen bir çocuk ile akıllı olduğu için öğrendiği her şeyi başarıyla uygulayan iki farklı çocuk örneği verilir.

Farelerin Müşaveresi'nde, fareler kedinin korkusuyla yaşamaktan bıkarlar. Bir araya gelip kediden nasıl kurtulabileceklerini düşünürler. Nihayet, kedinin boynuna bir çan asılırsa bu tehlikeyi önceden sezip ona av olmaktan kurtulacaklarını düşünerek bu akıllıca fikri kabul ederler. Fakat iş, kedinin boynuna çanı kimin asacağına gelince kimse oralı olmaz. Akıllıca gibi görünen bu fikrin aslında gerçekleştirilemeyeceği anlaşılır.

Kurt ile Kuzu adlı manzum fabl metninde, bir kuzu ırmaktan sıçrayarak karşıya geçer. Onu gören bir kurt öfke ile kuzuya bağırarak suyu bulandırmaya, bu sudan içmeye hakkı olmadığını söyler. Kuzu, suyu bulandırmadığını söylese de kurt öfkelenmeye bir bahane bulur ve kuzuyu kapıp yer.

Akıllı Keçiler'de, iki keçi uçurum kenarında karşılaşır. İkisi de önce kendisi geçmek isteyince aralarında bir tartışma başlar. Fakat bir tanesi akıllılık edip, böyle giderse uçurumdan aşağı düşebileceklerini, sırayla karşıya geçmeleri gerektiğini güzelce anlatır. Diğer keçi de bunu kabul ederek karşıya geçmesi için ona izin verir. Böylece önce biri, sonra diğeri geçerler ve hiçbir kaza olmadan karşıya geçmiş olurlar.

Kurnaz Kedi adlı manzum hikâyede, bütün farelerin korkulu rüyası olan bir kedi vardır. Bu kedinin yakalayamayacağı fare yoktur. Bir gün kedi, farelere veda eder, onlarla helalleşir ve gideceğini bildirir. Fareler bunu duyunca bütün dertleri uçup gider, rahatça hareket etmeye başlarlar. Ancak kedinin niyeti başkadır. Tedbiri elden bırakan fareler sonunda kediye yem olurlar.

Kırlangıç Yuvası ile Akıllı Çocuk'ta, akıllı ve meraklı bir çocuk bir gün bir kırlangıç yuvası görür. Gördüğü bu değişik yuva onun çok ilgisini çeker ve daha fazla bilgi sahibi olmak için annesine bunun ne olduğunu sorar. Annesi, bunun bir kırlangıç yuvası olduğunu ve kırlangıç yuvası hakkındaki bilgileri çocuğa güzelce anlatır.

Aslan, Horoz, Eşek masalında akılsız bir eşeğin aslana yem oluşu anlatılır. Bir aslan, ormanda gezerken bir eşek görür ve onu yemek ister. Eşeğin yakınında bulunan bir horoz o esnada ötünce aslan bundan korkar ve kaçır. Aslanın korkup kaçtığını gören eşek aslanın peşine düşer. Bunun üzerine ayağına kadar gelen kısmeti tepmek istemeyen aslan, eşeği yer.

Bir Kurdun Hikâyesi'nde karnı acıkan bir kurt kendisine yiyecek bir hayvan aramaya başlar. Önce bir horoz görür. Horoz, tilkiye dua etmesi gerektiğini söyleyince inanıp duaya başlar. Bu fırsattan istifade eden horoz kaçır. Tilki, ardından bir koyuna ve sonra da ata rastlar fakat yine onların oyununa gelip ikisini de elinden kaçırır. Sonunda bu akılsızlığına kızır, dövünüp durur.

Horoz, Köpek ve Tilki adlı fabluda bir horoz ile köpek arkadaş olur, akşam uyumak için beraber bir ağacın yanında dururlar. Horoz, ağacın yüksek dallarının birine çıkıp uyur, köpek de ağacın dibinde yatar. Sabah olunca horoz ötmeye başlar. Onun sesini duyan kurnaz tilki gelerek horozu namaz kılmak için aşağı çağırır. Horoz, ağacın dibinde uyuyan köpeği göstererek onu da uyandırmayı, namazı cemaatle kılmayı teklif eder. Köpeği gören tilki korkar ve derede abdestini tazelemeye gittiğini söyleyerek kaçmaya çalışır. Ancak köpek, çoktan uyanmıştır. Hemen atılarak tilkiyi yakalar.

Sihirli At adlı masalda, Hintli bir sihirbaz, İran'da Nevruz şenlikleri yapılırken hükümdarın huzuruna çıkar ve ona tahtadan bir at götürür. Atın sihirli olduğunu ve pek çok marifeti bulunduğunu, şahlardan hangisi kızını kendisine verirse atı ona hediye edeceğini söyler. Hükümdar, bu teklifi kabul eder fakat önce oğlunun bu atı tecrübe edeceğini söyler.

Şehzade, sihirli atı denemek için ata binince at birdenbire yükselir. Nasıl ineceğini bilemeyen şehzade gökyüzünde epey yol aldıktan sonra atın düğmesini bulur, Hindistan'da bir yere iner. Orada Hintli bir prensese âşık olur. Başına gelen türlü olaylardan sonra sihirli atı ve nişanlısı kaçırılır. Sonunda akıllıca bir planla nişanlısını kurtarır. Birlikte İran'a dönerler ve mutlu olurlar.

Fare ile Midye masalında, bir farenin karnı çok acıktır. Önüne bir mide çıkınca fare açlığın etkisiyle birlikte hiç düşünmeden midyenin üzerine atlar ancak midyenin kabukları arasına sıkışıp kalır. Bu akılsızlığı sebebiyle ava giderken avlanmış olur.

Körler ve Fil'de, gözleri görmeyen insanlar bir file dokunurlar. Ardından her biri dokundukları şeyi anlatır ancak hepsinin anlattığı birbirinden çok farklıdır. Bu örneğin, insanların olaylar karşısındaki tepkilerine çok benzediği söylenir. Aynı olay ya da durumu

her insan farklı görür, farklı yorumlar. Akıllı insan, her insanın olaylara farklı bir bakış açısı ile baktığını bilir.

Arap Zenci ile Keloğlan'da yolunu kaybeden Keloğlan Arap bir atlıya rastlar. Biraz konuştuktan sonra yabancı adam, ona ormanda biraz gezmeyi teklif eder. Bu zamanda kimseyle gezilmeyeceğini söyleyen Keloğlan onun atına binmek istemez. Lakin hava kararmaktadır. Arap Zenci, havanın karardığını, kurtların çıkacağını söyleyerek onu atına binmeye ikna eder. Keloğlan adama güvenip atına biner ve giderler. Keloğlan'ın annesi her yeri arar ama oğlunu bulamaz. Keloğlan ve Arap Zenci bir daha görülmez. Bu manzum masalda her zaman akıllı ve dikkatli olmak, asla yabancılara inanmamak gerektiği öğütlenir.

Köylü, Kazları Nasıl Pay Etti adlı hikâyede, bir köylünün yiyecek buğdayı kalmaz. Köyün en zengini olan Dursun Ağa'dan buğday istemeye karar verir ancak onun hoşuna gitmek için bir kaz keser, pişirir ve Dursun Ağa'ya götürür. Dursun Ağa, kazı görünce pek memnun olur ancak nasıl pay edeceğini bilemez. Köylü akıllıca bir yöntem bulur, evdeki herkese kazı paylaştırır. Dursun Ağa köylünün bu akıllıca davranışını çok beğenerek ona ihsanda bulunur. Bunu duyan başka bir köylü, ihsana nail olabilmek için Dursun Ağa'ya üç kaz götürür. Dursun Ağa, bu üç kazı nasıl pay edeceğini bilemeyip adama sorar fakat adam cevap veremez. Bunun üzerine ilk kazı getiren köylüyü tekrar çağırır ve kazları pay etmesini isterler. Köylü yine akıllıca bir yöntemle kazları pay eder ve Dursun Ağa'dan daha büyük ihsanlara nail olur, açgözlü diğer adam da eli boş bir şekilde evine döner.

Bir Fıçı Altın hikâyesinde bir padişah “Kim bir yalan söyleyip bana ‘Olamaz!’ dedirtirse ona bir fıçı altın vereceğim!” diye ilan eder. Bunu duyan insanlar türlü yalanlarla gelir fakat padişah hepsine “Olabilir ya!” der. Bunu duyan çok akıllı bir kadın, kocasına saraya gidip padişahla babalarının bir olduğunu ve her ikisine de birer fıçı altın miras bıraktığını, kendisine düşen altınları almaya geldiğini söylemesi fikrini verir. Kocasını saraya gider ve karısının sözlerini aynen söyler. Padişah “Olamaz” da dese “Olabilir” de dese köylüye bir fıçı altın vermek zorunda olunca bu akıllılık çok hoşuna gider. Ona hem hak ettiği altınları hem de kendi hediyesi olan bir fıçı altın verir.

Kâğıtçının Hilesi 'nde kurnaz bir kâğıtçı, bir aileyi gözüne kestirerek onlara evlerinde yirmi yıl önce bir milyonerin oturduğunu, evin duvarlarından birine antikalarını sakladığını anlatır. Bunu duyan karı koca hemen evin duvarlarındaki kâğıtları söktürür ancak bu kâğıtçının onları dolandırmak için uydurduğu bir yalandır, evde ne milyoner bir adam

oturmuştur ne de duvarlarında antika vardır. Böylece kağıtçı onlara kağıt satarak onları dolandırır.

Sülün ile Karga, aklını kullanmayı bilmediği için başını derde sokan, ardından yine aklın yardımıyla bu dertlerden kurtulan hayvanların hikâyesidir. Hikâye, bir karganın sülün ile arkadaş olmak istemesi ile başlar. Sülün, kargaya kara ve çirkin olduğu için kendisiyle arkadaş olamayacağını söyler. Bunun üzerine karga, aslında renginin böyle olmadığını, bacalarda yem aradığı için kirlendiğini söyler. Sülün, karga ile arkadaşlığı kendisine yakıştıramaz ancak dilinden de bir türlü kurtulamaz. Aklına kurnazca bir fikir gelir. Gidip dereye yıkanırsa onunla arkadaşlığı kabul edeceğini söyler. Karga hemen dereye girer ve yıkanmaya başlar.

Ötede güzel bir keklik bir ağaçta ötmekte iken onu gören tilki kekliği yemeyi aklına koyar. O da kekliği çok beğendiğini ve güzel gözlerinden öpmek istediğini söyler. Keklik, tilkiden çok korktuğunu ve bunu kabul edemeyeceğini söyleyince tilki şu sözleri söyler: “Onun kolayı var. Sen şu tümsek toprağa çık, gözlerini kapa, uyur gibi yap. Ben yavaş yavaş görmeden gelir, gözlerinden öper, kaçırım. Sen beni görmemiş olursun.” Bunu kabul eden keklik tilki tarafından yakalanır. Keklik, tilkiye böyle güzel bir mahlûku yemek kendisine nasip olduğu için yemeden önce Tanrı’ya şükretmesini söyler. Tilki onu dinleyip Tanrı’ya şükretmek için ağzını açtığı anda keklik havalanır, kaçıp gider.

Tilki bu işe şaşır kalır ve sonra şöyle der: “Bundan sonra karnını doyurmadan şükür eden zift yesin.” Keklik ağaç üzerinden haykırır: “Uykusu olmadığı halde uyur gibi gözlerini kapayan aptalların da gözü çıksın!” Henüz dereye yıkanıp çıkmış ve bu sözleri dinlemiş olan karga sevgili sülünün kaçıp gittiğini görür görmez şöyle der: “Kirlenmeden yalancıkta yıkanmaya başlayıp sevgilisini kaçıranların da derisi yüzülsün!”

Köylü ile Yılan’da bir köylü, yol kenarında donmuş halde olan bir yılanı acıyarak onu evine getirir. Ancak yılan, canlanınca yine yılanlığını yaparak adama saldırır. Hiçbir zaman doğasında zarar vermek bulunanlara aldanmamak gerektiği mesajını veren bu manzum hikâyenin son bölümü şöyledir:

*Odadaki bu hararet,
Verir ona bir hareket,
Yine başlar, ıslığına,
Ağasına atılmaya.
Akıllıdır Ahmet Ağa:*

Davranarak baltasına

Dörde böler bu düşmanı

Hiç bırakmaz takatini.

Fena Huylu Karı, akıllılık ederek başımıza gelen her felaketten kurtulabileceğimizi anlatsa da oldukça olumsuz iletiler içeren bir masaldır. Masalda, bir adamın söz dinlemeyen fena huylu bir karısı vardır. Adam, karısını kandırarak ormandaki kuyuya atar. Birkaç gün sonra ormanda küçük bir şeytan görüp onu yakalar, kuyuya atacağını söyler. Şeytan, kuyuda fena huylu bir karı olduğunu ve onun yanına atılmaktansa adamın her dediğini yapacağını söyler. Bunu kabul eden adamla şeytan anlaşarak Bağdat’a giderler. Şeytan, evlere girerek insanları hasta ederken adam doktor kılığında eve gelip hastaları iyi eder. Böylece çok para kazanır. Bir gün şeytan artık adamla ortaklığının bittiğini, bir daha onun girdiği evlere girerse onu da çarpacağını söyler ve Bağdat emirinin kızını hasta eder. Emir, doktor sandığı adama haber yollayarak kızını iyileştiremezse kellesinin gideceğini bildirir. Bunun üzerine adam, emirin evindeki hizmetçilere “Fena huylu karı geldi!” diye bağırma emreder. Hizmetçiler bağırınca şeytan, fena huylu karının korkusundan kaçır ve emirin kızı iyileşir. Bağdat emiri de kızını adamla evlendirir.

Of Lala’nın Hikâyesi’nde aklını kullanamayan bir kızın etrafındakiler tarafından kandırılışı ve başına gelenler anlatılır. Masalda bir oduncunun üç güzel kızı vardır, adam oldukça fakirdir. Bir gün para kazanamadığı için kıyıda of çekerken denizden “Of Lala” adında bir Arap çıkar ve onun derdini öğrenince üç evladının içinde en güzeli olan küçük kızını ister. Adam bunu kabul edip küçük kızı halasına gitmek bahanesiyle kandırıp Of Lala’ya verir. Of Lala, kızı sarayda yaşayan bir şehzadeye teslim eder. Ancak kızın saflığından yararlanarak kendisine bir şerbet içirip her gece uyuttuklarından kız bunlardan habersizdir. Bir gün ailesini ziyaret eden kıza ablaları akıl verip gerçekleri anlamasını sağlarlar. Şerbeti içmeyip uyur gibi yapan kız, şehzadeye yakalanır ve ceza olarak kendini farklı bir memlekette bulur. Bu sefer aklını kullanarak kimseye kanmadan kendini kurtarır.

Balıkçı, Tilki ve Ayı’da bir avcı tarafından yakalanan akıllı bir tilkinin önce balıkçıyı sonra da ayıyı oyuna getirdiği anlatılır. Avcı, birçok balık yakaladıktan sonra yolda bir tilki görür. Tilkinin derisinden kürk ve kalpak yapmayı düşünerek onu arabaya atar. Eve geldiğinde bir de bakar ki ne balıklar var ne de tilki. Derken ötede bir ayı, tilkinin elinde balıklarla geldiğini görünce bunları nereden bulduğunu sorar. Tilki, kuyruğuna bir şepit bağlayarak suyun içinde salladığını söyler. Tilkinin oyununa gelerek onun dediğini yapan ayının kuyruğu suyun içinde donar, kalır.

Top, Şemsiye Taşır mı adlı hikâyede amcası ve köpeğiyle yola çıkan bir çocuk, amcasına köpeği Top'un şemsiye taşıyıp taşıyamayacağını sorar. Amcası da şemsiyeyi Top'un ağzına verir ve bu durum ikisinin de çok hoşuna gider. Biraz lafa dalarlar. Onların bu dalgınlığından yararlanan akıllı bir yankesici, Top'a bir kemik uzatarak ağzından şemsiyeyi alır, gider. Çocuk ile amcası Top'a baktıklarında ağzındaki kemik parçasını görür ve şaşkınlıklarıyla kalırlar.

Karanfil adlı hikâyede, bir bahçıvan eşsiz bir karanfil yetiştirir. Bu çiçeği gören iki adam, aralarında konuşmaya başlarlar. Biri, çiçeğin rengini çok beğenir fakat güzel kokmamasının bir eksiklik olduğunu söyler. Diğeri ise bilakis çiçeğin çok güzel koktuğunu fakat rengini pek beğenemediğini söyler. Bunları duyan bahçıvan çok şaşırır ve adamları dikkatle inceleyince birinin gözünün iyi görmediğini, diğerin de burnunun koku almadığını anlar ve şöyle der:

“Hele, benim güzel renkli, latif kokulu karanfilimin uğradığı hallere bakın?”

Bu dünyada her güzel ve kıymetli şeyin başına gelir... Çok defalar en şayanı hürmet şeyler; akıl eksikliğinden, anlayamayan insanlar nezdinde daima takdire duçar olmuşlardır.”

Hikâyede, aklını kullanamayan insanların güzellikleri göremeyeceği mesajı verilmektedir.

Bahadır Şah'ın Sergüzeşti'nde tebdili kıyafet ile gezen Bahadır Şah, haramilerin saldırısına uğrar fakat akıllı, bilgili ve maharetli oluşu sayesinde canını kurtarır. Kendisini öldürmeyi düşünen haramilere, çok pahalıya satacak terlikler yapmayı bildiğini söyler. Hakikaten güzel terlikler işler ve üzerine çok manidar sözler yazarak daha pahalıya satılmasını sağlar. Bu hikâyede Türklerin akıllı ve mahir insanlar olduğu mesajı verilmektedir.

Küçük Hikâye, dergide “Kardeşlerimizi Tanıyalım” bölümü başlığı altında Azerbaycan Türkçesiyle yazılmış bir hikâyedir. Hikâyede tilki ile karşılaşan akıllı bir çocuğun başından geçenler anlatılır. Tilki, birçok hile bilmesine rağmen kendini kurtaramazken çocuk tek ve akıllıca bir bilgi ile kurtulur. Son cümle, hikâyenin ana fikir cümlesidir: “Çok bilip boş bilmektense az bilip yahşi bilmek menfaatlidir.”

Bir Kedinin Defterinden adlı hikâyede, anne kedi, bir sıçan yakalayıp yavrularının önüne atar. Yavrular, sıçanla sohbete başlarlar. Sıçan, kedilere çok ziyafet çekmiş fermanlı bir aileden olduğunu söyleyince fermanını getirmek için delikten içeri girmek ister. Kediler, ondan kaçmayacağına dair söz vermesini ister. Sıçan da kaçmayacağına dair söz verip

delikten içeri gider ancak bir daha gelmez. Anne kedi, yavrularına bir daha her söze aldanmamalarını söyler.

Kuşunun Zaferi adlı anıda, bir kuşunun kurnaz tilki karşısındaki zaferi şöyle anlatılır:

Kamçatka'nın karlı sahillerinde dolaşırken bir kuğu görmüştüm; yuvasında yumurtaların üzerinde bir tilki peyda oldu, suları yüzerek içiyor, kuğuyu parçalamaya, yumurtalarını yemeye geliyordu. Kuğu işi anlamıştı. Biraz düşündükten sonra o yumurtaları çalı çırpı ile örterek nehre atladı. Kendisi bir su hayvanı olduğu için nehir üzerinde daha güzel dövüşebilirdi. Tilkinin yanına gitti, vuruşmaya başladılar. Biraz sonra tilki yenilmiş, suyun dibine çöküyordu. Bense kuşunun aklına şaşakalmıştım.

İki Tavşan'da peşine tazı düşmüş bir tavşan koşarken başka bir tavşan önünü keserek nereye koştuğunu sorar. Tavşan, peşinde tazıların olduğunu anlatır. Diğer tavşan, onların tazı değil zağar olduğunu söyler. Onlar tazı mı zağar mı diye tartışırken onların akılsızca zaman kaybetmelerinden yararlanan köpekler yetişir ve ikisini de yakalarlar.

Bir Kadının Feraseti'nde bir adam, mallarını bir deveciye teslim ederek bir kervana katılır. İki de İstanbul'da buluşacaklardır. Fakat hastalanıp geri dönmek zorunda kalır. Deveci, İstanbul'a ulaşım adamı biraz bekledikten sonra malları satmaya başlar. Birkaç hafta sonra adam iyileşir, İstanbul'a gider ve deveciyi aramaya başlar. Nihayet ona bir çarşıda rast gelip mallarını ister. Deveci, adamı tanımadığını ve deveci olmadığını söyleyerek kaçır. Adam da deveciyi kadıya şikâyet eder. Deveci, mahkemede de bu adamla alakası olmadığını ne devecilik yapmadığını söyler. Tam arkasını dönüp mahkemeden ayrılıyorken kadı arkasından "Hey, deveci! Yahu!" diye seslenir. Deveci gayriihtiyarî kadıya dönünce gerçekler anlaşılır ve deveci cezalandırılır.

Akıllı Dokumacı adlı hikâyede, bir kral, başka bir ülkeden gelen bir sefiri huzuruna kabul eder. Sefir, hiçbir şey söylemeden kralın önünde bazı tuhaf hareketlerde bulunur. Kral, bu hareketten bir şey anlamaz ama konuşmak da istemez. Vezirlerine baktığında onların da bir şey anlamadığını görür ve gizlice adamlarına emir verir. Adamlarına, halkın arasından bu işi çözebilecek birini bulup getirmelerini emreder. Kralın adamları halkın arasından akıllı buldukları bir dokumacıyı alıp saraya getirirler. Dokumacı, sefirin önüne birkaç aşık atar. Sefir, dokumacıya cevaben yere buğday serper. Bunun üzerine dokumacı, yanında getirdiği bir pilici ortaya atar ve piliç yerdeki buğdayları yer. Bunu gören sefir, hiç konuşmadan çekip gider. Kral, dokumacıya bütün bunların ne anlama geldiğini sorar. Dokumacı, sefirin krallarının ülkemizi işgal etmeye geleceğini anlatmak istediğini, kendisinin de yere aşıkları

atarak siz bizim için çocuk oyuncağısınız demek istediğini söyler. Sefir, yere buğday serpererek askerlerinin buğdaylar kadar çok olduğunu ima edince dokumacı da elindeki tavuğu ortaya atarak onların askerlerini böyle yiyeceklerini kast ettiğini anlatır. Bunun üzerine kral, dokumacının bu akıllıca hareketini takdir eder ve ona ihsanlarda bulunur.

Çizmeli Kedi adlı masalda, bir değirmenciden miras olarak küçük oğluna kalan kedinin aklını kullanarak neler yaptığı anlatılır. Kedi, sahibini kralın kızı ile evlendirerek rahat bir yaşam sürebilmek için akıl almaz oyunlar çevirir ve sonunda amacına ulaşır. Sahibi prensesle evlenerek mutlu olurken kendisi de rahat ve bolluk içinde yaşar.

Ay Hırsızları’nda Turgut ve Ahmet adlı iki çocuk, ayı gökyüzünden çalmak için bir plan yaparlar. Çocuklar, ayın görüldüğü ağaçların arkasında bulunduğunu düşünerek gece saat beşte ormana giderler. Hatta yanlarında ayı koymak için büyükçe bir sepet götürürler. İki çocuk, yapmaya çalıştıklarının ne kadar akıl dışı olduğunu, ayın çalınacak bir cisim olmadığını anlarlar. Sonunda Ahmet’in hocası ile Turgut’un amcası onları yakalar ve cezalarını verirler.

Kurt ve Oğlaklar adlı fablda, bir anne keçinin yedi oğlağı vardır. Anne keçi, çocuklarını bırakıp yiyecek bulmak için ormana gider. Ormana gitmeden önce de çocuklarını kurda karşı dikkatli olmaları konusunda sıkı sıkı tembihler. Annenin yuvadan ayrıldığını gören kurt hemen gelip kapıyı çalar. Oğlaklar, onun kalın sesinden kurt olduğunu anlarlar. Kurt bu sefer biraz hatmi çiçeği yiyip gelir ve ince sesiyle oğlaklara seslenir. Fakat bu kez de kapının altından görünen ayaklarından onun kurt olduğunu anlarlar. Kurt, hemen açık bir fırın bulup fırıncıdan biraz un ister. Fırıncı unu vermek istemeyince de onu tehdit eder ve ayaklarını una bular. Bu sefer kurdun ayakları bir keçinin ayaklarına benzediği için yavrular onu tanıyamaz ve kapıyı açarlar. Korkup kaçışan oğlakların hepsi bir yere saklansa da kurt onları bulup yer. Ancak en küçük oğlağı bulamaz ve gidip bir ağacın altında uyur.

Anne keçi geldiğinde olanları öğrenir ve küçük oğlakla birlikte kurdu aramaya çıkar. Kurdu uyurken bulduğunda karnını makasla kesip çocuklarını çıkarır, yerine de taş doldurur. Oğlaklar ve keçi anne mutlu bir şekilde yaşarlar. Bu masalda hem kurdun akıllıca bir planla oğlakları yutması hem de keçi annenin aklını kullanarak yavrularını kurtarması akıllıca davranmanın önemli olduğu iletisini verir.

Gökyüzünün Padişahı adlı manzum hikâyede, gökyüzünün padişahı sayılan kuşun hangisi olduğu sorularak ilk akla gelenin kartal olduğu söylenir. Ancak bir kartal ile kırlangıç

arasında yaşanan güç savaşında, akıllıca davranması sayesinde kırlangıç galip gelir. Kartal ile kırlangıç, hangisi en yükseğe çıkarsa onun en yüce kuş olduğunu söyleyerek kanat çırpmaya başlarlar. Kartal, bir kırlangıcın kendisi ile yarışmasının imkânsız olduğunu düşünerek kendinden emin bir şekilde yükselir. Aşağıya baktığında kırlangıcı göremez ve bir yerlerde kaldığını düşünür. Derken tepesinden bir ses gelir. Bu kırlangıcın sesidir. Kartal fark etmeden onun sırtına binmiş ve ondan daha yükseğe çıkmıştır. Kırlangıcın kendisinin üstünde uçtuğunu gören kartal utanç içinde aşağı iner.

Kurnaz Tilki adlı manzum fablda bir tilki, kendisine doğru yaklaşan ayıyı görünce ölü taklidi yaparak onu karşılar. Fakat ayı, çok hasta olduğunu söyler. Tilki, ayıya karnını üzümlerle doyurması gerektiğini söyleyerek onu bir bağa götürür. Beraber duvardaki delikten içeri girerek orada birlikte üzüm yemeye başlarlar. Tilki, daha çok yemesi için ayıyı teşvik eder. Ayı, üzümleri yedikçe karnı kocaman olur. Midesindeki rahatsızlık da artar. O esnada hırsızları gören bağcı, elindeki sopayla tilki ve ayıyı kovalamaya başlar. Tilki, bağa girdikleri duvar deliğinden kaçıp gider fakat karnı kocaman olan ayı, delikten geçemez. O bağcıdan dayak yerken kurnaz tilki ötede onun haline güler.

Mehmetçiğin Kurnazlığı adlı hikâyede, bir köyde yaşayan Mehmet ve arkadaşları güzel bir gün geçirmek için ailelerinden habersiz ormana giderler. Ormanda kaybolan çocuklar gece vakti bilmedikleri bir yere varırlar. Nihayet ıssız bir yerde ışıkları yanan bir kulübe görerek oraya sığınır. Fakat evde ihtiyar ve acımasız bir kadın yaşamaktadır. Çocuklar kadının elinden Mehmetçiğin kurduğu plan sayesinde kurtulurlar.

Kurnaz Bir Padişah adlı masalda, vaktiyle üç padişahın hüküm sürdüğü bir ülke vardır. Bu padişahlardan biri adil, diğer ikisi ise zalimdir. Adil padişah, diğer kardeşleri yüzünden ülkeyi adil bir şekilde yönetmekte zorlanır ve bir plan yapar. Padişahlara haber gönderip kızlarını oğullarına verirlerse onlara ülkenin bir kısmını bağışlayacağını söyler. Zalim padişahlar bunu duyunca hemen adil padişahın topraklarına gelirler. Adil padişahın son derece ihtişamlı ve zengin bir bölgeye hâkim olduğunu öğrenince bunun sırrını sorarlar. Adil padişah, bir ateş yakıp ortasına oturduğunu ve emrindeki iki kuşu çağırdığını söyler. Bu kuşlara kendisinin ruhunu alıp cennete götürmelerini söylediğini, sahip olduğu malları da oradan getirdiğini anlatır. Bunu duyan hükümdarlar da cennete gitmek istediklerini söylerler. Hükümdar, hemen bir ateş yaktırarak hükümdarları ateşin ortasındaki odaya oturtur ve zalim hükümdarlar orada yanıp ölürlər. Adil hükümdar, ahaliye diğer hükümdarların cenneti çok sevdiklerini ve dönmek istemediklerini anlatır ve ülkesini

rahatlıkla yönetir. Bu masalda olumsuz iletiler bulunmakla birlikte, akılla her meselenin hallolacağı iletisi verilir.

Marifetli Derviş ile Talebesi’nde bir oğlan padişahın kızıyla evlenme sevdasına düşer ve bunu babasına söyler. Oğlunu çok seven baba, saraya gidip bu talebini padişaha iletir. Padişah bunu kabul eder fakat oğlanın her sanatı bilmesi şartıyla kızını verecektir. Bunu öğrenen baba ile oğul, her şeyi bilen bir sanatkâr ararlar. En sonunda kendisini istediği her şeye dönüştürebilen bir derviş bulurlar. Derviş, marifetini oğlana öğretmeye razı olur fakat oğlan marifeti öğrendiği gün onu öldüreceğini söyler. Bu sebeple oğlan izlediği numaraların hiçbirini öğrenmediğini söyler. Derviş de onun yeteneksiz olduğuna hükmederek onu kovar. Oğlan, para kazanmak için kendisini bir ata çevirir ve babasından kendisini pazarda satmasını ister. Ertesi gün kendisini ineğe çevirir, sonraki dün ise eşeğe dönüşür. Ancak üçüncü gün, derviş de pazara çıkar ve eşeği görünce bunun talebesi olduğunu anlar. Talebesi fareye, kendisi de kediye dönüşür ve aralarında kovalamaca başlar. Sürekli kılık değiştirerek en son padişahın huzuruna gelirler. Burada da çeşitli kılıklara girdikten sonra nihayet talebe galip gelir. Bütün bu numaraları izleyen padişah ise kızını talebe oğlana verir.

Yanlı İşitilmiş adlı hikâyede iki çocuk ormana gitmek için yola çıkıp kaybolur ve bir köylünün evine sığınır. Gece olup yatmak için odaya çekilen çocuklar, köylünün sözleri karşısında korkudan sabahı zor ederler. Köylü, karısına iki küçüğü yarın boğazlayıp keseceğini söylemektedir. Ertesi gün çocukların saklandıklarını ve korkudan titrediklerini gören köylü, bu hallerinin sebebini sorar. Çocuklar, köylünün sözlerini hatırlatınca köylü onların akılsızlığına kızar ve iki küçük kuzusundan bahsettiğini söyler.

Dolandırıcı adlı hikâyede bir adam, bir lokantaya girerek yemek sipariş eder. Yemeği geldikten sonra ağzına götürdüğü ilk lokmada acı acı bağırır ve dişini tutat. Ardından lokantaya bir yabancı gelir. Onun diş ağrısı çektiğini gören yabancı, cebinden bir toz çıkarır ve bu tozun diş ağrısını geçirdiğini söyler. Yabancıнын halinden bir dişçi olduğu anlaşılmaktadır. Ağrıdan kıvranan adam hemen tozu dişine sürer ve ağrının adeta uçup gittiğini söyleyince etraftaki insanlar bu tozu merak eder, satın almak isterler. Dişçi, satın almak isteyen müşterilere diş tozundan satar ve lokantadan çıkıp gider. Ancak tozu kullananlar, bunun tebeşir tozu olduğunu ve dolandırıldıklarını anlarlar. Dişinin ağrıdığını söyleyen adam da onun suç ortağıdır. Hikâyede, böyle kurnazlıklarla insanları kandırmaya çalışan dolandırıcılara karşı her zaman tedbirli ve uyanık olmak gerektiği mesajı verilir.

Akıllı Kedi adlı hikâyede Memiş adında yaramaz bir çocuğun çok sevdiği bir kedisi vardır. O kadar çok vakit geçirirler ki Memiş'in adını ananlar ardından kedisini de söylemeden edemezler. Bir gün, Memiş'in babasının eve getirdiği peyniri fare kemirir. Bunu gören Memiş, fareyi yakalamak için kedisini dolaba kapatır. Fare, peyniri yemek için tekrar geldiğinde dolabın içinde bir gürültü olur. Dolap kapağını açan Memiş, kedisinin fareyi yakaladığını fakat önce peyniri yediğini görür. Kedi, aklını kullanarak önce kendi çıkarını düşünmüş, karnını doyurmuş, daha sonra sahibinin arzu ettiği gibi fareyi yakalamıştır.

Pirinç Tarlalarındaki Yangın'da Japonya'da bir dağın tepesinde oğlu ile birlikte yaşayan bir ihtiyarın hikâyesi anlatılır. İhtiyar adam, tek geçim kaynakları olan pirinç tarlalarında bir yangın çıkarır. Bütün köylü tepedeki tarlaların yandığını görerek oraya koşarlar. Öfkeyle ihtiyar adamın üzerine yürürler. İhtiyar, tepeden görünen denizi gösterir. Deniz, simsiyah olmuş, köpürerek aşağıda kalan köye doğru hücum etmektedir. Ahali, aşağıdaki evlerin sulara gömüldüğünü dehşetle izler. Fakat ihtiyar adamın bu fedakârlığı sayesinde hepsinin canı kurtulmuştur.

Uçurucu Hâkim hikâyesinde bir hâkim, bir fırının önünden geçerken kızarmış kazları görür ve fırıncıdan pişen yemeği kendisine vermesini ister. Ancak bu, vali beyin siparişidir ve fırıncı razı olmaz. Hâkimin o kadar canı çeker ki fırıncıya, soran olursa kazlar uçtu demesini söyler. Fırıncı bunu kabul etmez ama hâkimin baskısına dayanamayarak razı olur. Birkaç saat sonra valinin uşağı gelip kazın pişip pişmediğini sorar. Fırıncı, kazların uçtuğunu söyler. Uşak, buna sinirlenerek eline bir fırın küreği alır ve fırıncıyı kovalamaya başlar. Bir camiye sığınan fırıncı, kendisini minareden atar, aşağıda bekleyen bir adamın üzerine düşer. Olay mahkemeye taşınır. Mahkemede hâkim, duruşmayı o kadar akıllıca yönetir ki sonunda herkes kazların uçup gittiğine inanır.

Neşeli Yaban Eşekleri adlı fablâda, birlikte yaşayan yaban eşekleri eğlenmek için birkaç kez koşu yarışı düzenler. Ancak hiçbir yarışta eşeklerin sıralaması değişmemekte, aynı kişi birinci, aynı kişi ikinci olmaktadır. Defalarca yarışsalar da sıralamayı değiştiremeyen eşekler bu durumdan sıkılıp başkalarıyla yarışmak isterler. Önce zebralara, sonra hipopotamlara gidip kendileriyle yarışmalarını teklif ederler. Ancak teklifleri kabul edilmez. Son olarak file gidip durumu anlatırlar. Baba fil, onlara akıllıca bir yol yordam göstererek yarışmadaki sıralamayı nasıl değiştireceklerini anlatır. Eşekler, fili dinleyip yarışmayı tekrar ettiklerinde sıralama değişmiştir. File teşekkür eden eşekler o günden sonra yarışlarını filin yöntemine göre yaparlar.

Örümceğin Çay Ziyafeti adlı fabloda, bir örümcek kelebeği yemek için bir plan yapar. Kelebeğe seslenerek onu çay ziyafetine davet eder. Örümceğin niyetini sezen kelebek, örümceğe teşekkür ederek bu teklifi kibarca reddeder. Kelebeğin uçarak bir gül dalına konduğunu gören örümcek, kelebeğin çay ziyafetini reddetmesiyle asıl kendisinin büyük bir ziyafeti kaçırdığına üzülür. Burada bize kurnazca tuzak kuran kötü niyetlilere karşı uyanık ve tedbirli olmamız gerektiği mesajı verilir.

Büyük Tavşanın Marifetleri'nde Boncuk adında bir tavşan, bir serçenin tulumbadan nasıl su içtiğini görür ve kendisinin daha akıllı olduğunu, suyu nasıl içeceklerini bildiğini söyleyerek tulumbaya asılır. Tavşan tulumbaya asılınca arkadaşlarına su püskürterek onları sırlıslam eder ve gülünç duruma düşer.

Alçak Gönüllülük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Alçak gönüllülük, “Alçak gönüllü olma durumu, tevazu, mahfiyet, mütevazılık.” anlamına gelmektedir (TDK, 2019). Küçük yaşlarda bu değeri kazanamamış bireyler, kibir duygusunun yakıcı etkisiyle önce kendilerini sonra da çevrelerindeki insanların mutsuz olmasına sebep olabilirler. “Kendisini diğer kimselerden üstün görenlerin depresyon puanları, alçakgönüllü kişilere nispeten daha yüksektir. Eskilerin mahfiyet dedikleri bu erdem, insan ve toplum menfaati için vazgeçilmez bir değerdir” (Tarhan, 2011, s.143).

Çocuk Dünyası dergisinde alçak gönüllülük değeri 13 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 5

Alçak Gönüllülük Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Manzum Fabl	İki Horoz	-	-	5	1
2	Hikâye	Padişah ve Hamal	Hacer Semiha	-	15	6
3	Masal	Tilki ve Aslan Derili Eşek	-	-	18	4
4	Hikâye	Taş	Levin Tolstoy	-	20	2
6	Manzum Hikâye	Ateş Böceği	İsmail Hakkı	-	22	6
7	Hikâye	General Kaya Bozguna Uğruyor	Bedrettin	-	26	14
8	Hikâye	Bir İnsana Ne Kadar Toprak Lazımdır?	-	Tolstoy	78	45
9	Masal	Maymunlarla Yengeçlerin Muharebesi	-	-	AHD1	2
10	Hikâye	Kendini Beğenen Kız	-	-	AHD 2	5
11	Hikâye	Çorap Deliği	-	-	AHD4	11
12	Hikâye	Biliyorum Efendim!	Nüzhet Sabri	-	AHD1 3	8
13	Manzum Hikâye Fabl	İnek ile Sinek	-	-	AHD2 2	2

İki Horoz'da, birbiriyle dövüşen iki horozdan galip gelen gururlanarak çatıya çıkar ve ötmeye başlar. Onu gören bir şahin kibirli horozu kapıp afiyetle yer. Burada başkalarına gücü yeten kişinin gururlanmaması gerektiği, elbet kendisinden güçlü kişilerin de bulunduğu iletisi verilir.

Padişah ve Hamal adlı hikâyede, hamallıkla geçimini sağlayan bir adam vardır. Bir zaman sonra bu adam önemli mevkilere gelir. Ancak makam ve mevki onu çok değiştirir, çok kibirli bir adam olur, nereden geldiğini unuttur.

Ateş Böceği'nde, kendini beğenmiş bir ateşböceğinin hazin sonu anlatılır. Alçakgönüllü olmak gerektiği şöyle ifade edilir:

Arkadaşlar! Hiç durmayan, çalışan,

Gece gündüz uğraşan

Mesut olur... Her birimiz fazla kibir gösterirsek

Para etmez... Bu dünyada rahat etmek istersek

Gece gündüz çalışalım, kaçmayalım bir işten

Kardeşlerim! Sakıalım, fazla bir gösteriştin!

Maymunlarla Yengeçlerin Muharebesi'nde, bir maymun yengecin yiyeceğine göz diker ve ona fırsat vermeden kendisi yer. Daha sonra da yengece büyük haksızlıklarda bulunur.

Bunun üzerine yengeç, arkadaşlarını toplar. Maymunlarla yengeçler arasında bir savaş çıkar ve kazanan yengeçler olur. Maymun, büyüklenip kendinden zayıfları ezmeye çalışır ancak daha sonra yengeçler ona haddini bildirir.

Tilki ve Aslan Derili Eşek masalında bir eşek, yolda bir aslan postu bulur ve üzerine atar. Onu gören tilki, önce kendisini aslana benzeterek selam verir. Fakat dikkatli bakınca bunun bir eşek olduğunu anlar ve eşekle dalga geçmeye başlar. Ona ne kadar heybetli olduğunu söyler, iltifatlar eder. Eşek bunları duydukça koltukları kabarır. Sonunda tilki, eşeğin kulaklarının pek uzun olduğunu söyleyince durum anlaşılır. Tilki, başından beri onun eşek olduğunu bilmektedir. Aslan olmaya heveslenen eşek de rezil olduğunu anlar.

Taş adlı hikâyede fakir bir adam, şehrin zenginlerinden birinin yanına gidip sadaka ister. Zengin, fakire para vermediği gibi bir de “Defol!” diye bağırır. Fakir yerinden kımıldamayınca yerden bir taş alıp fakire atar. Fakir adam, taşı yerden alır ve bir gün zengine fırlatmak için saklar. Günün birinde, zengin adam çok kötü bir iş yapar ve tutuklanır. Hapse götürülürken fakir, sakladığı taşı çıkarır ve tam atacakken vazgeçer ve şöyle der: “Bugüne kadar taşı boşuna saklamışım. Düşmanım kuvvetliyken korkuyordum. Şimdi ise onun haline acıyorum.” Hikâyede, mağrur olan insanların günün birinde acınacak hale düşebilecekleri mesajı verilir.

General Kaya Bozguna Uğruyor adlı hikâyede, Kaya adlı bir çocuğun oyuncaklarıyla askercilik oynayışı anlatılır. Kaya, oyunda generaldir, bütün ordular onun emrindedir. Oyunun en eğlenceli yerinde bir tavuk gelir ve onun üzerine yürümeye başlar. Muzaffer, mağrur, orduları idare eden General Kaya, tavuğu görünce kılıcını fırlatır ve kaçır.

Kendini Beğenen Kız, Ülker adlı kibirli bir kızın hikâyesidir. Ülker güzel fakat çok kendini beğenmiş bir çocuktur. Bu kibirli halleri sebebiyle arkadaşları ondan kaçır. Bir gün Ülker, ormanda gezintiye çıkar. Uzun süre yürüdükten sonra çok yorulur ve ormanda bir dere kenarına oturur. Deredeki yansımasını görünce kendi kendine ne kadar da güzel olduğunu söyler. Ormanda onun bu güzelliğini görecektir kimsenin bulunmayışına hayıflanır. Ardından ormanda kahkaha sesleri yükselir. Bu sesler çirkin cücelerden gelmektedir.

Cüceler Ülker’in yanına yaklaşarak ona ne kadar çirkin olduğunu söylerler. Burnuyla, sarı ve kıvrıkcık saçlarıyla, bembeyaz rengiyle alay ederler. Ülker onlara önce öfke ile ne kadar güzel bir kız olduğunu söyler, ardından ağlamaya başlar. Onun ağlayışı üzerine cüceler Ülker’in yanına yaklaşarak onun sırtını okşar ve yüzünü sihirli suyla yıkarsa

güzelleşebileceğini söylerler. Ülker bunu kabul etmez fakat cücelerin ellerinden de kurtulamaz. Yüzüne biraz su serpildiğini hisseder, gözlerini sımsıkı kapatır.

Gözlerini açtığında ormanda uyuyakaldığını fark eder. Ancak bu rüyadan sonra Ülker'in huyu değişir, kendini beğenmekten vazgeçer. Arkadaşları da onun değiştiğini, iyileştiğini söyleyerek onu çok severler.

Çorap Deliği hikâyesinde Füsun adında bir çocuk, arkadaşlarının olduğu bir eğlenceye davet edilir. Fakat çorabı deliktir ve kendisi bunun farkında değildir. Çorabı delik olduğu için kimse onunla oynamak istemez, ona ilgi göstermez. Özellikle Ferhan, Füsun'un yakın arkadaşı olmakla birlikte onu kıskanmaktadır. Füsun'un kulağına çorabının delik olduğunu ve göze çarptığını söyler. Füsun buna çok üzülür. Bunu fark eden Can, Füsun'u yanına çağırarak çorabındaki deliği tamir etmeyi teklif eder ve birlikte kütüphaneye giderler. Can, deliğin üzerini boyar ve çoraptaki küçük delik kaybolur. Ondan sonra Füsun bütün oyunlarda yer alır ve çok eğlenir. Bu hikâyede küçük bir çorap deliğinden dolayı bir çocuğun dışlanması söz konusudur. İnsanları küçük görmenin kötü bir davranış olduğu iletisi verilirken aslında dış görünüşteki kusurların dışlanmaya, küçük görülmeye sebep olduğuna dair olumsuz bir ileti de yer alır.

İnek ile Sinek adlı manzum fablada bir inek zorlu bir yokuş çıkmaktadır. Onu gören sinek, ineğin boynuzuna tutunur. Yolunun uzun olduğunu, ineğin boynuzuna tutunması gerektiğini, yorulursa haber vermesini söyler. İnek onu fark edince “Budala sersem sinek / Bu telaşın nafi / O kadar küçüksün ki / Öyle hafif yüksün ki / Seni duymadım bile!” diye cevap verir. Burada küçücük bir sineğin kendisini bir ineği yoracak kadar ağır görerek kibirlenmesi ve sonunda gülünç duruma düşmesi anlatılır.

Azimli Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Azim kelimesi, TDK Türkçe Sözlük'te “Bir işteki engelleri yenme kararlılığı” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Başarıya ulaşmanın en önemli şartlarından biri olan azim, insanın hayatta karşılaştığı zorlukların üstesinden gelebilmesi için olmazsa olmaz bir değerdir.

Çocuk Dünyası dergisinde azimli olma değeri 8 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 6

Azimli Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Masal	Kırmızı Fulyalar	-	Senih Muammer	19	4
2	Fabl	Kartal ile Sümüklüböcek	Mehmet Rıfat	-	31	6
3	Biyografi	Jorj Istefenson	M. Fahreddin	-	36	8
4	Biyografi	Büyük Adamlar: Arşimet	-	-	71	328
5	Hikâye	Dünyanın En Akıllı Beygiri	Ziya Muhittin	-	80	4
6	Masal	Üç Şehzadenin Hikâyesi	-	-	80	8
7	Masal	Atlı Periler	-	-	AHD5	12
8	Masal	Altı Farenin Sergüzeşti	-	A. Nurettin	AHD9	10

Kırmızı Fulyalar adlı masalda iki prensesin başından geçenler anlatılır. Prenses kardeşler birçok sıkıntı çekerler fakat zorluklar karşısında asla pes etmezler. Sonunda azimli ve sabırlı olmalarının mükâfatını alarak mutlu olurlar.

Kartal ile Sümüklüböcek’te yükseklerde bir kayanın üzerine konan kartal, kayanın üzerinde gördüğü sümüklüböceği küçük görerek orada ne aradığını sorar. Haddini bilmesi gerektiğini, böyle yükseklerle çıkmakla bir şey elde edemeyeceğini öğütler. Sümüklüböcek ise onun sözlerine aldırılmaz. Kartal’a azmin önemini anlatan şu sözleri söyler:

“Çok dolandım, isteğime dileğime ulaşmak için tırmandım.

Kalpde meram olur ise kim karşı kor, nerde ki ben bilirim.

Yeryüzünde nice adam vardır ki ufak ufak adımlarla ulu dağlar aşmıştır.

Ve sonunda bu dünya hep neticeye şaşmıştır...

Yavaş yavaş her şey olur her iş sonunu bulur.

Sular damlar bir çukura, birikir de göl olur...”

Jorj Istefenson, biyografi türünde bir metin olup şimendiferin mucidi olan Jorj Istefenson’un (George Stephenson) hayatını anlatmaktadır. Istefenson, 1829 yılında Londra’da düzenlenen bir yarışmada saatte altı fersah giden şimendiferi sayesinde birinci olmuştur. Lokomotiflerin üstüne eklediği bir boru sayesinde hem gürültüyü kestiği hem de daha hızlı olmalarını sağladığı, o dönem sadece yük taşımakta kullanılan lokomotifleri geliştirerek onlarla yolcu taşımaya başladığı anlatılır. Jorj Istefenson’un azimle çalışması, onu başarıya taşımıştır.

Jorj Istefenson gibi *Büyük Adamlar: Arşimet* adlı biyografide de bir azim ve başarı öyküsü vardır. Arşimet, Sicilya’da doğmuştur. Kendisine teklif edilen paraları kabul edip rahat bir hayat sürmek varken bu teklifleri reddetmiş ve kendisini bilime adamıştır. Bu metinde, bilim dünyasına birçok katkı sağlayan Arşimet’in azimle çalıştığı iletisi verilmektedir.

Atlı Periler masalında bir çiftçinin birçok tayı vardır. Çiftçi, bunları pazara götürüp satmak ister fakat hepsinin uyukladığını görür. Bu işe bir anlam vermek için gece olunca ahıra gidip atların başında beklemeye başlar fakat uyur. Ondan sonra büyük ve ortanca oğlu da sırayla nöbet tutarlar fakat onlar da uyurlar. En son küçük oğlu, atların başında nöbet tutmak ister fakat bir de şartı vardır. Atların bu haline neyin sebep olduğunu öğrenirse yabancı memleketlere gidip orada çalışması için izin ister. Fakat küçük kardeşlerini ahmak bir çocuk zanneden ağabeyleri onunla alay ederler. Küçük oğlan, bütün gün uyuduktan sonra gece uykusunu almış bir şekilde ahıra girer ve gece atların yanına acayip hayvanlarla birlikte minik perilerin geldiğini ve atları yorduklarını anlar. Bunun üzerine yabancı memleketlere giderek azimle çalışır ve çok başarılı olur.

Dünyanın En Akıllı Beygiri’nde, Paris’te bir at cambazının çalışıp çabalayarak atını nasıl eğittiği anlatılır. Marukko isimli at, iskambil kâğıtlarının arkası dönük olduğu halde önünde yazan rakamı ayaklarını yere vurarak söylemek gibi birçok hayret verici maharete sahiptir. Hikâyede, “Azimle çalışarak bir hayvana bile üstün beceriler kazandırılabilir.” iletisi verilmektedir.

Üç Şehzadenin Hikâyesi’nde, bir padişahın üç oğlu vardır. Büyük şehzadeler akıllı, küçüğü ise pek budaladır. Padişah, yaşlandığını ve yerine üç kardeşten birini geçirmeyi düşünür fakat bu işi adil bir biçimde yapmak ister. Üç kardeşin üçünü de farklı yönlerle göndererek kendisine dünyanın en güzel halısını getirenin padişah olacağını söyler. Küçük şehzade, yerde gözüne ilişen bir halkayı kaldırınca merdivenlerden aşağı iner ve orada konuşan kurbağalar bulur. Kurbağalara dünyanın en güzel halısını aradığını söyler. Kurbağalar, kendisine eşsiz bir halı verir. Diğer kardeşler de halılarını alıp gelirler fakat padişah, küçük şehzadenin halısını seçer. Büyük şehzadeler buna razı olmayınca, bu kez dünyanın en güzel yüzüğünü bulup gelmelerini söyler. Küçük şehzade yine kurbağalar sayesinde dünyanın en eşsiz yüzüğünü getirir. Padişah onun yüzüğünü seçince büyükleri yine razı olmaz. Bu sefer padişah en güzel zevce ile evleneni padişah yapacağını söyler. Yine küçük şehzade galip gelir fakat büyükler yine razı olmaz. Padişah son olarak bu zevceler arasında en yükseğe sıçrayanın kocasının padişah olacağını söyler. Büyük kardeşlerin eşleri kolunu

ve bacağına kırarak ölür, küçük şehzadenin zevcesi ise en yükseğe sıçrar. Bu hikâyede küçük şehzadenin azmi, onu başarıya ulaştırır.

Altı Farenin Sergüzeşti adlı masalda, altı kişilik bir fare ailesinin macerası anlatılır. Anne fare ev işleriyle meşgul iken baba fare çalışarak ailesine yiyecek temin eder. Bir gün yaşadıkları evin halkı taşınır. Fareler için zor günler başlar. Baba fare, ellerindeki yiyecekler bitmeden yeni bir ev aramaya başlar. Günlerce uğraşır, ailesine zengin bir ailenin evinde, iki kat arasındaki boşlukta müsait bir yer bulur ve çalışarak burayı yeni evleri haline getirir. Baba farenin azmi sayesinde farelerin çileli günleri sona erer.

Bilgiye Önem Verme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bilgi, “İnsan aklının erebileceği olgu, gerçek ve ilkelerin bütünü, bili, malumat.” anlamına gelmektedir (TDK, 2019). Ülkelerin kalkınması ve toplumların ilerlemesi için bilgiye önem veren, bilgi sahibi olmak için çalışan ve edindiği bilgiyi kullanan bireylere ihtiyaç vardır. Bunun yanında, günlük hayatta karşılaşılan sorunları çözebilmek için de bilgiye ihtiyaç vardır. Bazen küçük bir bilginin yokluğu küçük bir meseleyi içinden çıkılmaz hale getirirken büyük sorunların basit bilgilere sahip olmakla çözüldüğü sıkça görülür. Bu sebeple çocukların her türlü bilgiye kıymet veren, öğrendiği bilgileri hayatına tatbik edebilen bireyler olarak yetiştirilmeleri gerekir.

Çocuk Dünyası dergisinde bilgiye önem verme değeri 9 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 7

Bilgiye Önem Verme Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Macellan'ın Devr-i Alem Seyahati	-	-	4	5
1	Hikâye	Midyeler İstiridyeler	Ahmet Mithat	-	17	1
2	Hikâye	Lambayı Söndürecek?	Kim İmzasız	-	39	8
3	Hikâye	Küçük Hikâye	Ali Mehmed Mustafayof	-	42	11
4	Masal	Kuşların Dili	-	-	44	8
5	Haber Yazısı	Dünyanın Tabiat Dersleri	Hamit Havadisleri	-	45	6
6	Hikâye	Acele Dersler	Mustafa Nafiz	-	68	278
7	Hikâye	Balık Ağı	F. Hasani	-	78	26
8	Sohbet	Seyahat Öğrendiklerim	Ederken Harun Reşit	-	AHD2	11
9	Şiir	Sayalım	Sabri Cemil	-	AHD17	7

Macellan'ın Devr-i Âlem Seyahati adlı metinde, “coğrafya hikâyeleri” adıyla sunulmuş olup Macellan'ın dünya turu esnasında yaşadıkları zorluklar, gemisinde yaşanan isyan, Macellan Boğazı'nı buluşu gibi olaylar hakkında bilgi verilmektedir. Bu hikâyede bilim insanlarının ve kaşiflerin ne kadar önemli keşifler yaptıkları, birçok coğrafi bilgiye onlar sayesinde sahip olunduğu mesajı verilir.

Midyeler İstiridyeler'de obur bir çocuk bir gün midye dolma yerken annesi ona midyeler hakkında ne bildiğini sorar. Çocuk, bir bilgisi olmadığını söyleyince annesi midyelerin nerelerde görüldüğünü, nasıl yaşadığını anlatarak midyeler hakkında ayrıntılı bilgi verir. Burada, günlük hayatımızda sevdiğimiz ya da sıkça karşılaştığımız şeyler hakkında ne kadar bilgi sahibi olduğumuzu sorgulamamız gerektiği iletisi verilir.

Lambayı Kim Söndürecek adlı hikâyede, hayatlarında ilk defa Paris'i gören Anadolu köylüleri, süslü ve güzel bir otel odasında konaklarlar. Gece vakti olup uyumaya hazırlandıkları zaman, rahat uyuyabilmek için lambayı söndürmek isterler fakat lambanın elektrikle çalıştığını akıl edemedikleri için üfleyerek söndürmeye çalışırlar. Hikâyede, küçücük bir bilginin yokluğunda insanın ne kadar zor duruma düştüğü mesajı verilir.

Küçük Hikâye, dergide “Kardeşlerimizi Tanıyalım” bölümü başlığı altında Azerbaycan şivesiyle yazılmış bir hikâyedir. Hikâyede tilki ile karşılaşan akıllı bir çocuğun başından geçenler anlatılır. Tilki, birçok hile bilmesine rağmen kendini kurtaramazken çocuk tek ve akıllıca bir bilgi ile kurtulur. Hikâyenin son cümlesi, bilginin ne kadar önemli olduğunu açıklamaktadır: “Çok bilip boş bilmektense az bilip yahşi bilmek menfaatlidir.”

Balık Ağı adlı hikâyede iki kardeş deniz kenarında yürürken bir balıkçıyı ziyaret ederler. Balıkçı, o esnada balık ağı örmektedir. Çocuklar, kendisiyle birlikte kayığa gelmek istediklerini söyleyince elindeki ağı onlara verir. Kendisinin biraz işi olduğunu, döndüğünde ikisinden birini kayığına alacağını söyler. Büyük kardeş, pencereye koşup denizi izlemeye başlar. Küçük ise balıkçının bıraktığı ağı düğümler eklemeye devam eder. Balıkçı geldiğinde küçük kardeşin on beş düğüm yaptığını, büyüğün ise boş boş etrafı izlediğini görünce küçük kardeşi kayığına alır. Büyük, buna itiraz eder. Bunun üzerine balıkçı, “Balık yakalamak için önce ağ lazımdır. Örmesini bilmeyenin kayığa girmeye hakkı yoktur.” diye cevap verir.

Acele Dersler adlı hikâyede, bir padişahın çok sevdiği bir dalkavuğu vardır. Bir gün, bu dalkavuğun babası ile de tanışmak ister ve dalkavuğuna babasını saraya çağırmasını emreder. Evvela babasının kaç günlük mesafeden geleceğini sorar. Dalkavuğu, babasının

görgülü olmadığını ve padişahın yanında kaba hareketlerde bulunarak kendisini utandırabileceğini düşünür. Bu nedenle iki gün sürebilecek yolu padişaha bir hafta olarak bildirir. Bu sayede babasına sarayda bir süre ders vermeyi planlar. Planladığı gibi, babası erkenden gelir ve ona sarayda birkaç gün görgülü olma dersi verir. Babası, padişahın huzuruna çıktığında, padişah ona bir elma uzatır. Köylü adam, oğlunun verdiği dersleri bir yana bırakıp bütün iştahıyla elmayı yer. Bunu uzaktan izleyen dalkavuk, babasını uyararak bundan sonra padişah kendisine ne verirse versin önce öpmesini sonra da göğsünden içeri koymasını söyler.

Birkaç gün sonra padişah, adam ile sohbet ederken ona kahve ikram edilmesini emreder. Kahve gelince köylü adam oğlunun dediklerini hatırlayarak fincanı öper ve kahveyi koynundan içeri döker. Haşlanan göğsünün acısıyla “Yandım padişahım!” diye bağırır. Hikâyede cahilliğin insanı gülünç duruma düşüreceği iletisi verilirken bilgili olmanın önemi vurgulanır.

Kuşların Dili’nde çok çirkin olan fakat sahip olduğu bilgiler sayesinde önemli noktalara gelen bir çocuğun hikâyesi anlatılır. Bu çocuk, kimsede olmayan bir bilgiye sahiptir: Kuşların dilinden anlamaktadır. Ailesi, çirkin olduğu için bu çocuğu sevmez ve ona çok kötü davranır. Bir gün babası, evlerindeki papağanın ne dediğini anlayan biri olsa ona büyük iyilikler edeceğini söyler. Çocuk çekinerek papağanın “Zaman gelecek, hor baktığınız bu çocuğun eline babası su dökecek, anası da havlu tutacak.” dediğini söyler. Buna çok öfkelenen anne ve babası onu uyurken bir sandala koyup suya bırakırlar.

Çocuk uyandığında bir bülbül gelip onu bir geminin kurtaracağını söyler. Hakikaten bir gemi gelir ve çocuğu kurtarır, geminin kaptanı onu çok sevip oğlu yerine koyar. Çocuk, kuşların dilini bilmesi sayesinde gemidekilere önce bir fırtınayı daha sonra da haramilerin saldırısını haber verir.

Bir gün gemi Yeşilyurt iline erişir. Çocuk, kuşların dilini bilmesi sayesinde Yeşilyurt padişahını kargaların verdiği rahatsızlıktan kurtarır. Padişah, bu bilgili çocuğa küçük kızı ile birlikte memleketin yarısını verir. Bir gün çocuk, şehirleri gezmeye çıkınca onu büyüten ana babasının evine gider. Onu tanımayan babası eline su dökerken anası da havlu tutar. Çocuk kendisini tanıtır, onlarla helalleşir ve yanlarına alır, ömür boyu mutlu yaşarlar.

Seyahat Ederken Öğrendiklerim, yazarın farklı ülkelerin sosyal ve kültürel özelliklerini, doğal güzelliklerini anlattığı bir metindir. Derginin birkaç sayısında yer almıştır.

Çocuklarda yeni yerler görme, yeni bilgiler öğrenme uyandıran bu metinde seyahat etmenin insana ne kadar çok şey öğrettiği iletisi verilmektedir.

Sayalım adlı şiirde sayı saymayı bilmeyen insanın hesap yapamayacağı, parasını doğru sayamayacağı, ceviz alsa bile aldanacağı söylenerek saymayı bilmenin önemi anlatılır.

Birlik ve Beraberlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

İnsan, doğası gereği sosyal bir varlıktır. Kendisini mutlaka bir gruba ait hissetmek ister, aksi takdirde mutlu olamaz. Bunun yanında mutluluklar paylaştıkça çoğalır, üzüntüler paylaştıkça azalır. İnsanın tek başına içinden çıkamayacağı meseleler, birlik ve beraberliğin olduğu yerde kolaylıkla hallolur. Toplumdaki huzur ve mutluluğun temini için birlik ve beraberlik şarttır. Bu nedenle birlik olma değerinin çocukluktan itibaren bireye kazandırılması gerekmektedir.

Çocuk Dünyası dergisinde “Birlik ve Beraberlik” değeri 6 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 8

Birlik ve Beraberlik Değerinin Metinlere Göre Dağılımı.

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Masal	Tilki Kardeşin Muhakemesi	-	-	5	2
2	Hikâye	Tavşan ile Tilki	-	-	11	6
3	Masal	Nasıl Oldu?	-	-	35	3
4	Manzum Hikâye	Birlik Günü	Muallim Sabri	-	45	5
5	Masal	Brem Köyünün Mızıkacıları	Grimm	-	56	87
6	Tiyatro	Horoz Dövüşü	Mehmet Sabri	-	70	311

Tilki Kardeşin Muhakemesi’nde kurnaz ve kötü niyetli tilki kardeş her meselenin içinden aklı ile çıkar. Mahkeme, onun için idam kararı verse de tilki yine bir plan yaparak ölümden kurtulur.

Nasıl Oldu adlı masalda, keçileri bir şalgam tarlasına giren çocuk bir türlü onları oradan çıkaramaz ve ağlamaya başlar. Onun halini gören tavşan “Üzülme, ben şimdi onları çıkarırım.” diyerek tarlaya girer ancak o da başarılı olamaz ve o da çocukla beraber ağlamaya başlar. Onları gören tilki keçileri çıkarabileceğini söyleyerek tarlaya girer fakat o da çıkaramaz, tavşan ve çocuğun yanına gelip ağlar. Üçünü ağlarken gören kurt, üzülmemelerini, keçileri tarladan çıkaracağını söyler. Ne yaptıysa keçileri çıkaramaz ve diğerlerinin yanına gelip o da ağlamaya başlar. Derken bir arı gelir, onlara bu işin böyle olmayacağını, birlik olup beraberce hareket ederlerse keçileri çıkarabileceklerini söyler.

Hepsi el birliği ile keçileri kovalayıp tarladan çıkarırlar ve ocuk da rahat bir nefes alır. Hikâye, “Birlik olduktan sonra her mesele hallolur.” iletisini taşımaktadır.

Tavşan ile Tilki’de kurnaz bir tilki, bir tavşana saldırır. Bunu gören köpek, tavşanın haline üzülererek hemen yardımına koşar ve tavşanı kurtarır. Tavşan, kendisini kurtaran köpeğeye minnettar olur ve onu ailesinin bir bireyi olarak görür.

Birlik Günü adlı manzum hikâyede, atalardan birinin üç oğlu vardır ve bunları birbirlerini çekememektedir. Babaları oğullarına ders vermek için üçünü de başına toplar. Önce her birine birer sicim ipi vererek koparmalarını ister. Üçü de sicimleri koparıp atar. Daha sonra sicimleri bir araya getirerek koparmalarını ister. Hiçbiri bunu başaramaz ve babalarının kendilerine vermek istediğı dersi anlarlar. El sıkışıp birlik olurlar. Babalarının birlik ve beraberliğin önemini anlatan son sözleri şöyledir: “*Ayrılanlar kırılanlar parçalanır/ Birleşenler boyun eğmez dayanır!*”

Brem Köyünün Mızıkacıları’nda bir eşek, sahibi tarafından terk edilir. Yiyecek bulmak için yola çıkan eşek bir süre gittikten sonra zayıf bir köpeğeye rastlar. Köpekle dertleştikten sonra Brem köyüne gidip orada mızıkacılık yapmaya karar verirler. Daha sonra aralarına horoz ve kedi de katılır. Dört arkadaş birlikte Brem köyüne gidip mızıkacılık yapmak üzere yola çıkarlar. Yolda, bir kulübe görürler. Bu kulübede hırsızlar yaşamaktadır. Birlik olup bir plan yaparlar ve hırsızları korkutarak kulübeden kaçıırırlar. Beraber bu kulübede mutlu bir şekilde yaşayıp giderler.

Horoz Dövüşü, dergide “mektebi piyesçik” adıyla yer almış bir tiyatro metnidir. Burada iki horoz birbirleriyle önce atışır, sonra dövüşürler. Onlar birbirleriyle boğuşurken kümese sansarlar girer, tavuklar feryat fıgan eder. Piyesin sonunda, birbirlerine düşenlerin yurdunun da bu hikâyede olduğu gibi düşmanlar tarafından basılacağı söylenir.

Cesur Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Cesaret, “Güç veya tehlikeli bir işe girişirken kişinin kendisinde bulduğu güven.” anlamına gelmektedir (TDK, 2019). “Cesaret, insanın başarısında etkili duygulardan birisi olmakla beraber, asla gereksiz bir güç gösterisi değildir. Korkusuz ve kıvamında bir cüretkârlık sergileyen insanın yapması gereken şey; ifrat ve tefritten uzak olmak, bu değeri dengeli şekilde yaşamaktır” (Tarhan, 2011, s.93).

Cesur olma değeri, ocuk Dünyası dergisinde 13 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 9

Cesur Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Köylü Memiş	-	-	2	4
2	Hikâye	Kahraman Nuri	Ethem Nejat	-	6	2
3	Masal	Adsızın Kalbi	Hüseyin Ragıp	-	18	2
4	Hikâye	Ertuğrul'un Yayı	Senih Muammer	-	43	9
5	Hikâye	Beyhude Bir Korku	M. E.	-	49	10
6	Yemin metni	İzci Andı	-	-	64	210
7	Hikâye	Harabenin Hikâyesi	Senih Muammer	-	72	336
8	Hikâye	Fakir Âlim	Mahmut Sadi	-	80	11
9	Şiir	Ben Ateşim	Halide Nusret		AHD 2	1
10	Hikâye	Kendi Kendine Yürüyen Çizmeler	Sabri Cemil	-	AHD4	7
11	Hikâye	Süprütücü Cesur Ahmet Nasıl Mükâfat Gördü	-	-	AHD4	8
12	Hikâye	Aykut	Abdullah Ziya	-	AHD15	4
13	Roman	Kargılı Adam	Abdullah Ziya	-	AHD18	6

Köylü Memiş adlı hikâyede, babası Yunan harbinde şehit olduğundan anası ile yaşayan Memiş adında köylü bir Türk çocuğunun korkusuzca bir ayıyı öldürüşü anlatılır.

Kahraman Nuri adlı hikâyede on iki yaşında Nuri'nin cesur bir Türk çocuğu olduğu anlaşılır. Nuri, savaş çıktığını öğrenince vatanını müdafaa etmek için askere gitmek ister. İnsanlar onun daha küçük olduğunu söylese de kararından vazgeçmez.

Adsızın Kalbi adlı masalda, Adsız adındaki kahramanın ne kadar cesur olduğu şu sözlerle ifade edilir: “*Korku... Bu, adsız için bilinmeyen, anlaşılamayan bir şeydi.*” Bu masalda, bir Türk’ün tıpkı Adsız gibi oldukça cesur olması gerektiği iletisi verilir.

Ertuğrul'un Yayı adlı hikâye, Ertuğrul Bey'in çocukluğunda yaşadığı bir olayı konu alır. Küçük Ertuğrul, “Ah, bir silahım olsaydı, ormanlarda saklanmış ne bir canavar, ne de çetin kayalarda da pusu kurmuş bir eşkıya bırakmazdım.” demektedir. Bir gün, askerler tarafından unutulmuş bir yay ile birkaç ok bulur. Bunlarla herkese meydan okuyabileceğini düşünür ve gerçekten de birçok kişinin imdadına yetişir. Önce, yolcuları yolundan eden bir ayıyı öldürür. Ardından yol kesip haraç isteyen eşkıyayı ortadan kaldırır. Bu hikâyede Ertuğrul Bey'in cesur davranışları üzerinden cesur olmak değerinin aktarıldığı görülür.

Beyhude Bir Korku adlı hikâyede, bir çocuk hasta amcasını ziyarete gider. Amcası, onun yüksek notlar aldığını öğrenince ona çok güzel bir yazı takımı hediye eder. Çocuk, yazı takımını alıp sevinçle oradan ayrılır. Fakat bahçeden çıkarken çalılarının ardından bir ses duyar. Bunun bir baykuş ya da gulyabani olduğunu düşünür. O korku ile koşarken ayağı takılıp düşer ve yazı takımı da kırılır. Çalılarının ardından sevimli bir kuzu çıkar. Çocuk, heyecanla eve gider ve olanları babasına anlatır. Babası kaşlarını çatarak “Hiç Türk korkar mı?” diye çocuğa kızar. Burada bir Türk çocuğunun mutlaka cesur olması gerektiği iletisi verilir.

Harabenin Hikâyesi 'nde, bir köyde asırlarca evvel yapıldığı düşünülen ve perili olduğuna inanılan bir köşk vardır. Köylüler bu köşkün yakınından bile geçmezler. Bir gün köye Bay Kuzu adında cesur bir delikanlı gelir. Bay kuzu, cadılara inanmadığını ve köşke gireceğini söyler. Bir plan yapıp gizlice köşke giren genç, burada hırsızların yaşadığını ve bilerek böyle dedikodular çıkararak insanları kendilerinden uzak tuttuklarını anlar. Hırsızlar onu fark edip vurmak için nişan aldıkları sırada köylüler tarafından yakalanırlar.

Fakir Âlim adlı hikâyede bir hırsız, fakir bir âlimin evine girer ancak hiçbir şey bulamaz. Âlim, hırsızın sesine uyanarak yanına gelir ve gülerek “Ben bu evde gündüz bir şey bulamıyorum, sen karanlıkta nasıl bulacaksın?” der. Âlimin gece karanlığında hiç korkmadan hırsızın karşısına dikilip bu sözleri söylemesi büyük bir cesaret örneğidir.

Ben Ateşim adlı şiirde, Ateş adlı bir çocuğun cesurca haykırışına yer verilir.

Asker oğluyum, askerim

Düşmanı keser biçerim

Onlara haykırır, derim:

Babam topçu, ben ateşim!

İzci Andı 'nın 7. Maddesinde izcilerin cesur ve daima zayıfların yanında olan kişiler oldukları ifade edilir.

Kendi Kendine Yürüyen Çizmeler adlı hikâyede, bir çocuk, dedesinin askıya astığı kıyafetler ile onların dibinde duran çizmelerle bakarken onu altı ayaklı bir canavara benzettir. Bunun gerçek olmadığını, kıyafetlerden korkmadığını söyler. Aradan birkaç gün geçer ve çocuk yine odaya girer. Bu sefer çizmelerin kendi kendine oynadığını görüp bağırmaya başlar. Korkudan yere yuvarlanır. Daha sonra çizmelerin kendi kendine hareket etmediğini, onların içine girmiş yavru kedilerin çizmeleri hareket ettirdiğini anlar.

Süprüntücü Cesur Ahmet Nasıl Mükâfat Gördü adlı hikâyede, Ahmet adında bir çocuğun başından geçenler anlatılır. Ahmet, sokakları süpürerek geçimini sağlamaktadır. Onun halini gören Semiha adında bir çocuk, parasını Ahmet ile paylaşır. Bir süre sonra Ahmet, Semiha'ya doğru hızla gelen bir otomobilin önüne atlayarak Semiha'yı yolun kenarına çeker. Böylece onun hayatını kurtarır. Hikâyenin sonunda, Semiha'nın babası tarafından evlat edinilen Ahmet, cesaretinin mükâfatını almış olur.

Aykut, eski zamanlarda Türkistan şehirlerinden birinde yaşayan Türk erlerinin mücadelelerini anlatan hikâyedir. Kahramanlar cesur, yiğit ve mert insanlardır. Hikâyede, bir Türk'ün her zaman cesur ve inançlı olması gerektiği şöyle ifade edilir:

Hala meyus bir tavırla önlerine bakan arkadaşının omuzlarından tutup silkeledi:

Yeter, yeter artık... Biz ki yıllarca cihana boyun eğdiren bir avulun oğullarıyız. Atalarımız bu köpek Çinlilerden bac almış, avullarımızın başbuğları ata bindiği gibi ardında at koparan bahadırlar çok ve o kadar korkunç imiş ki karşılarında yer gök titrer, ... kuşlar uçmaz, onlar buyurmadan yeryüzünde bir tek köpek bile hırlayamazlarmış... Ne oluyoruz?

Kargılı Adam, dergide “Türk” romanı adıyla yayımlanmıştır. Akad, Abukay gibi Türk kahramanların birlikte girdiği kavgaları, birbirleri için yaptıkları fedakârlıkları anlatır. Cesaret, hikâyede öne çıkan değerlerden biridir. Hikâyede, bir Türk'ün mutlaka cesur olması gerektiği iletisi verilir.

Cömertlik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Cömertlik, TDK Türkçe Sözlük'te “Cömert olma durumu, eli açıklık, ahilik, semahat, mürüvvet.” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Cömert olmak hem bireye hem de topluma sayısız katkı sağlar. “Sosyal duyguların en önemlilerinden olan cömertlik, bir değer olarak insanlar arasında yaygınlaşırsa; sevgiyi, paylaşmayı ve iş birliğini arttırır” (Tarhan, 2011, s.166).

Cömert insan, elindekini başkalarıyla paylaşmaktan, ihtiyacı olana yardım etmekten çekinmeyen, çıkarını düşünmeden bir şeyler vermekten manevî lezzet alan insandır. İnsana, karşılık beklemeden bir şeyler verebilmek gibi yüce bir duyguyu tattıran ve karakter gelişiminde sayısız faydaları olan cömertlik değerini çocuklarımıza küçük yaşlardan itibaren kazandırmak oldukça önemlidir.

Çocuk Dünyası dergisinde cömertlik değeri 3 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 10

Cömertlik Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Masal	Bahadır Şah'ın Sergüzeşti	Türk Oğlu	-	38	9
2	Hikâye	Süprüntücü Cesur Ahmet Nasıl Mükâfat Gördü	-	-	AHD 4	8
3	Hikâye	Ceviz	-	-	59	131

Bahadır Şah'ın Sergüzeşti 'nde cömertliğin, âlicenaplığın ne kadar önemli bir değer olduğu anlatılır. Vaktiyle Hindistan'da hükümdar olan Bahadır Şah, bir gün tebdili kıyafet ile halkın arasına karışır. Bir köyde zengin bir adamın kapısını çalarak kendisini misafir etmesini ister. Ancak zengin adam onu evine kabul etmez. Bahadır Şah bu zengin mahallede yaklaşık otuz evin kapısını çalar ancak kimse onu evine almaz. Sonunda fakir bir mahallede yıkık dökük bir evin kapısını çalar. Kapıyı açan fakir karı koca onu ellerindeki bir kuru ekmek ve peynirle en güzel şekilde ağırlar. Bahadır Şah onlara müteşekkir bir biçimde köyden ayrılır.

Bahadır Şah yaşadıklarını kimseye söylemez. Saraydakilere büyük bir alay hazırlamalarını emreder ve bu alayla ihtiyar karı kocanın köyüne doğru yola çıkar. Zenginler onun mutlaka kendilerinin evlerinden birinde kalacağını düşünürken Bahadır Şah onların yüzlerine bile bakmaz. Beraberindekilerle birlikte kendisini misafir eden karı kocanın evine gider ve olanları oradaki herkese anlatır. İhtiyar karı kocaya köyün en güzel yerinde bir konak yapılmasını emreder ve diledikleri kadar para ihsan eder. Ve şöyle der: “Âlicenaplığı elden bırakma, unutma.”

Süprüntücü Cesur Ahmet Nasıl Mükâfat Gördü adlı hikâyede, Ahmet, sokakları süpürerek hayatını idame ettiren bir çocuktur. Semiha, Ahmet'i görür ve sahip olduğu parayı Ahmet ile paylaşır. Hızla gelen bir otomobil Semiha'ya çarpmak üzereyken Ahmet, Semiha'yı kenara çeker ve onun hayatını kurtarır. Olanlardan sonra Semiha'nın babası Ahmet'i evlat edinir.

Ceviz 'de iki çocuk, bir ağaçtan düşen cevizi aralarında paylaşamazlar. Birisi, cevizi önce kendisi gördüğü için onun hakkı olduğunu söyler. Diğeri ise onu yerden alan kişi olduğundan kendisinin hakkı olduğunu iddia eder. Onları gören on altı yaşında bir genç yaklaşıp cevizin kabuğunu ayırır, içini kendisi yer, kabuklarını da ikiye bölüp onlara verir. Ardından, böyle küçük anlaşmazlıkların sonunda hiçbir şey kazanamayacaklarını

söyler. Cevizi paylaşıp kazançlı çıkmak varken anlaşmazlığa düştükleri için elleri boş kalır.

Cumhuriyet ve Demokrasiyi Benimsemek ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Çocuk Dünyası, İttihat ve Terakki iktidarı zamanında yayın hayatına başlamış, İttihat ve Terakki yönetimini ve meşrutiyeti desteklemiş bir dergidir. Yayınlarıyla demokrasi fikrini çocuklara da benimsetmeyi amaçlamıştır. Dergide II. Meşrutiyet'in ilanına kadar yaşanan kanlı olaylar, hürriyet ve demokrasi yolunda mücadele eden isimler, meclisli hükümet sisteminin olumlu tarafları yer almış, cumhuriyetin ilanından sonra da cumhuriyet rejimi desteklenmiştir.

Cumhuriyet ve demokrasiyi benimsemek değeri çocuk dünyası dergisinde 4 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 11

Cumhuriyet ve Demokrasiyi Benimsemek Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Şiir	On Temmuz	Nazım Harim	-	70	306
2	Sohbet	Ne Oldu?	-	-	70	307
3	Sohbet	Seyahat Ederken Öğrendiklerim	Harun Reşit	-	AHD 3	11
4	Şiir	Türk'ün Cumhuriyeti	Sabri Cemil	-	AHD 10	12

On Temmuz adlı şiirde, meşrutiyetin ilanı ile ülkede artık adaletin, hürriyetin, huzur ve mutluluğun hâkim olduğu şöyle ifade edilir:

Artık bugün yurdumda hürriyet var, zulüm yok,

Artık bugün hakikati düşünene ölüm yok.

Artık bugün memlekette mevcut olan adalet.

Müsavatin sayesinde yükselecek bu millet...

Ne Oldu, bayram gibi kutlanan 10 Temmuz'un neden hürriyet bayramı olduğunu açıklayan sohbet türünde bir yazıdır. Yazar, çocuklara istibdat döneminin artık sona erdiğini, baskıcı dönemin ve kötü günlerin geride kaldığını söyler.

Dünyada üç türlü rejimin var olduğunu anlatılır. Birincisi, padişahla birlikte meclisi mebusanın devleti birlikte yönettiği rejimdir ki bunun o dönem var olan yönetim biçimidir.

Metnin bu bölümünde padişah ve vekiller övülür. İkincisinin reisli hükümet olduğu ve bunda padişahı milletin seçtiği söylenir. Üçüncüsü de tek bir padişahın devleti yönettiği rejim olup bunun artık dünyada pek görülmediği ifade edilir. Çocuklara devletin tek kişi eliyle yönetilmesinin ne kadar kötü tarafları anlatılır.

Derginin 70. sayısının 308 ve 309. sayfalarında Enver Bey ve Niyazi Bey'in büyük boy fotoğraflarına yer verilir. Enver Bey'in fotoğrafının altında "Zalimleri sindiren altın yürekli hürriyet kahramanı Binbaşı Enver Bey" yazarken Niyazi Bey'in fotoğrafının altında "Hürriyet kahramanlarından merhum Niyazi Bey (Geçen sene Arnavutluk'ta alçak bir kurşun tarafından şehit edilmiştir. Yattığı yer nur olsun." açıklamaları yer alır. İstibdat devrinin nasıl son bulduğu, demokrasi yolunda hangi adımların atıldığı anlatılır ve bugünün sevinçle kutlanması gerektiği ifade edilir.

Seyahat Ederken Öğrendiklerim adlı metin, derginin birkaç sayısında yer almıştır. Yazar, 3. Sayıda Türklerin Bulgarlar tarafından uğradıkları zulümleri anlatmıştır. Metnin sonunda, meşrutiyete ve hükümete sahip çıkmak gerektiğini ifade eden şu sözlere yer vermiştir:

Millî hükümetimizin, meşrutiyet idaresinin kıymetini bilelim...

İcap ederse canımızı verelim, fakat millî istiklalimizi kimseye vermeyelim!

Türk'ün Cumhuriyeti adlı şiirde, cumhuriyeti sevmek ve korumak gerektiği iletisi verilir.

...

Ne bir sultan var başında,

Ne kimsenin kulu şimdi.

Toprağında ve taşında

Bugün sultan işte kendi!

...

Türklük için ne saadet

Elindedir bütün kuvvet

Yaşa, yaşa cumhuriyet

Senin bekçin bütün millet

Çalışkan Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Çalışkan olma, TDK Türkçe Sözlük'te "Çalışkan olma durumu, faaliyet" olarak tanımlanmaktadır. "Çalışma değeri, insanların kendilerini geliştirerek topluma faydalı

bireyler olmalarını sağlar. Çalışan insanlar, enerjilerini işlerine verdikleri için kötü işlerle uğraşmaz ve kimseye muhtaç olmadan yaşarlar. Çocuklarda çalışma isteği uyandırmak için onlara doğru biçimde yaklaşmak, örnek olmak ve çalışmanın önemini anlatmak gerekir.” (Çintaş, s. 2009, 104).

Çalışkan olmak, çocukların hem birey olarak başarı sağlamaları hem de yaşadıkları topluma faydalı olmaları adına kazanmaları gereken en önemli değerlerden bir tanesidir. Çocuk dünyası dergisinde de çalışkan olma değeri oldukça sık işlenen değerler arasındadır.

Çocuk Dünyası’nda çalışkan olma değeri 32 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 12

Çalışkan Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Köylü Memiş	-	-	2	4
2	Manzum Hikâye	Öğüt	-	-	3	1
3	Hikâye	Tembel Çiftçi	Feridun Asım	-	6	6
4	Şiir	İş Zevki	Ali Ulvi	-	11	1
5	Şiir	Çocuklara	Mehmet Muhittin	-	14	3
6	Manzum Fabl	Ateş Böceği	İsmail Hakkı	-	22	6
7	Şiir	Oğluma	Aka Gündüz	-	23	1
8	Hikâye	Bir Çorapçının Hikâyesi	-	-	24	5
9	Hikâye	Güller	-	-	40	7
10	Hikâye	Padişah Nasıl İbret Aldı?	N. Asım	-	43	6
11	Şiir	Vatanın Ümidisin	Süleyman Sabri	-	45	1
12	Manzum Fabl	Fil ile Karınca	Muallim Naci	-	47	7
13	Şiir	Kardeş Öğüdü	-	-	48	1
14	Şiir	Candan Dinle	Süleyman Sabri	-	49	1
15	Şiir	Saat	M. N.	-	59	131
16	Hikâye	Kazlar	F. Nazik	-	59	137
17	Haber Yazısı	Gayet Sanatlı Bir Saat	-	-	59	137
18	Hikâye	Altın	R. S.	-	59	138
19	Tiyatro	Tembel Korkut	-	-	62	181
20	Hikâye	Yurt sevgisi	M. Fahrettin	-	70	318
21	Şiir	Çiftçinin Öğüdü	Vecihi	-	71	321
22	Biyografi	Büyük Adamlar: Arşimet	-	-	71	328
23	Şiir	Ticaret Ninnisi	Nazım Harim	-	72	337
24	Deneme	Amerika'nın Yüksek ve İhtişamlı Binaları	-	-	78	25
25	Tiyatro	Nevşin	-	-	80	2
26	Hikâye	Dünyanın En Akıllı Beygiri	Ziya Muhittin	-	80	4
27	Şiir	Köylünün Evi	Mehmet Behçet	-	AHD 3	3
28	Fabl	Kısmetini Bekleyen Tilki	-	-	AHD 3	12
29	Masal	Altı Farenin Sergüzeşti	-	A. Nurettin	AHD 9	10
30	Masal	Kapat Gözünü Dede'nin Hikâyeleri	-	-	AHD 10	4
31	Şiir	Çocuklar Şarkısı	Mehmet Faruk	-	AHD 17	4
32	Hikâye	Miras	Tolstoy	İsmail Hüsrev	AHD 26	14

Köylü Memiş adlı hikâyede, Memiş adında on dört yaşında bir Türk çocuğunun kendinden büyük bir ayıyı nasıl öldürdüğü anlatılır. Memiş tanıtılırken, onun on dört yaşında çalışkan bir Türk çocuğu olduğu vurgulanır.

Öğüt adlı manzum hikâyede, bir ekinci ölmeden evvel oğullarını yanına çağırıp tarlalarında bir küp altının gömülü olduğunu söyler. Çocukları, gömülü altını bulabilmek için üç ay toprağı kazarlar, çalışırlar fakat hiçbir şey bulamazlar. Ancak toprağı iyi kazdıkları için o sene büyük verim alırlar, toprağın hasadı dolup taşar. Böylece ekincinin maksadının onlara çalışkan olmaları öğüdünü vermek olduğunu anlarlar.

Tembel Çiftçi adlı hikâyeye, çalışmayıp tembellik eden bir çiftçinin halini anlatır ve tembellik etmenin sonunun iyi olmadığı ifade edilir.

Çocuklara adlı şiirde çalışkan olmak gerektiği, ancak bu sayede gelişme gösterilebileceği anlatılır. Şiirin sonunda "Çalışmayan milletlerin / İstikbali sefalettir." ifadesi yer alır.

İş Zevki adlı şiirde her işimizi vaktinde yapmamız gerektiği ifade edilir. Şiirde horoz, arı ve ağustos böceklerinin çok çalışmak gerektiğine dair sözlerine yer verilir.

Defîne Arayıcıları adlı masalda, Ali Baba adlı ihtiyar bir kayıkçı, kendisini geçindirmeye yetecek kadar malı olduğu halde sıcakta kürek çekmeye devam etmektedir. Ona bunun sebebi sorulduğunda, zenginliğinin farkında olduğunu fakat ölünceye kadar kürek çekmeye devam edeceğini, zira sahip olduğu malı bu küçük sandal sayesinde elde ettiğini söyler.

Ateş Böceği'nde, sürekli tembellik eden kibirli bir ateş böceğinin bir kuş tarafından nasıl avlandığı anlatılır. Son bölümde çalışmanın önemi şu sözlerle ifade edilir:

"Arkadaşlar! Emin olun, hiç durmayan, çalışan

Gece gündüz uğraşan

Mesut olur. Her birimiz fazla kibir gösterirsek

Para etmez. Bu dünyada rahat etmek istersek

Gece gündüz çalışalım, kaçmayalım bir işten"

Oğluma adlı şiirde "Çalış, derdin sade budur, bu yara.../ Çalışmazsan, sağalmazsan sen sonra/ Devletini çıkarırlar pazara/ Fakat yavrum, o da vermez bir para!" dizeleriyle vatanın selameti için çalışmaktan başka çare olmadığı ifade edilir.

Bir Çorapçının Hikâyesi'nde, çocukken çorap örmeyi öğrenen bir kahramanın bu bilgisi ile çalışkanlığını birleştirerek geçimini temin etmesi anlatılır.

Güller adlı hikâyede, Hasan Çavuş, muharebeden köyüne dönerken bir gül fidanı satın alır. Kızı Fatma, babasının elinde gördüğü bu dikenli çomağın ne olduğunu anlamak için ona dokununca dikenler eline batar. Babasının bu çomağı bahçenin en güzel yerine diktiğini ve suladığını, onunla alakadar olduğunu görünce bu iş ona çok garip gelir. Babasına, bu çirkin

dikenli çomak için neden bu kadar çaba harcadığını sorar. Babası, bekleyip görmesini söyler. Bahar geldiğinde bu çirkin çomağın üzerinde dünya güzeli güller açar. Hikâyede, sabır ve çalışma ile tıpkı dikenli bir fidanın güller açması gibi, insanın hayatında da nice güzelliklerin ortaya çıkacağı mesajı verilir.

Padişah Nasıl İbret Aldı adlı masalda, bir padişahın gözünden sakındığı bir şehzadesi vardır. Şehzade yorulmasın diye hiçbir iş kendisine yaptırılmaz, soğuk almasın diye dışarıda gezmesine müsaade edilmez, en güzel yemekler her gün önüne gelir. Fakat şehzade güçsüzlükten ve hastalıktan bir türlü kurtulamaz, çok iyi bakılmasına rağmen pek cılızdır. Bu duruma çok üzülen padişah, bir gün yolculuk ederken tarlada çalışan genç bir adam görür. Gencin yapılı vücudu, güçlü ve kuvvetli oluşu, yanaklarının pembeliği dikkatini çeker ve onu yanına çağırır. Ona ne yiyip içtiğini, ne kadar dinlendiğini, nerede yaşadığını sorar. Genç, sadece ekmek yediğini, hiç durup dinlenmediğini, küçük bir kulübede yaşadığını söyler. Padişah, genci sarayına getirtir ve şehzadesine bakıldığı gibi ona da bakılmasını emreder. Böylece daha da güçleneceğini düşünürken genç sararıp solmaya başlar. Nihayet padişah, sağlıklı ve güçlü olmanın sırrının çalışkan olmaktan geçtiğini anlar.

Vatanın Ümidisin adlı şiirde Türk çocuğuna mutlaka çalışması gerektiği öğütlenir. Çalışkan olmanın önemi şu dizelerle anlatılır:

*Sen istersen şad edersin gönlünü
Mutlak çalış! Çünkü garptan gerisin.*

...

*Gece deme! Gündüz deme! Hep çalış!
Dedelerin çalışmıştı bir zaman.
O zamandan artık eser kalmamış.
Ümit sende, geniş değil, dar meydana.*

Fil ile Karınca 'da, karıncaların yuvasının üzerine yatan bir filden intikam alan karıncaların ne kadar çalışkan oldukları şu sözlerle anlatılır:

*Çalışırlar bütün gündüz,
Dururlar mı işsiz, güçsüz?
Kışa azık edinmeli;
Sağ olan baş didinmeli!*

Kardeş Öğüdü, Vecihi tarafından kaleme alınan ve Türk gencine öğütler veren bir şiirdir. Şiirde, çalışkan olmak, tembellikten uzak durmak gerektiği şöyle ifade edilir:

*Yükseltmekçün en evvela sen yüksel
Tembelliği sen her şeyden küçük bil*

Candan Dinle adlı şiirde Osmanlılık ve Türklük için çalışmak gerektiği şu şekilde anlatılır:

*Osmanlılık, Türklük için sen çalış!
Hayalinde, düşüncende, bu fikir,
Ziya döksün gençliğine! Hem danış,
Öğren, artık, terakkiyi... Nura gir!
İster isen millet, vatan dirilsin,
Avarelik peykesinden çabuk in!*

Saat adlı şiirde, çalışkanlıkta tıpkı bir saat gibi olmak gerektiği şöyle ifade edilir:

*O her zaman üşenmeden
Ve durmadan mırıldanır
Duyarsın işte dinlesen
Takırtılar lakırdıdır
“Trik trak, trik trak
Ayıp, ayıp çalışmamak!”*

Kazlar’da önce kazların yüzme bildiği ancak usta yüzücü olmadığı, uçabildiği ancak sadece bir müddet havada kalabildiği, yürümeyi de bildiği fakat yarım yamalak yürüdüğü anlatılır. Daha sonra kaz gibi her işi yarım yamalak yapmaktansa çalışıp çabalayarak bir işte ustalaşmak gerektiği öğütlenir.

Gayet Sanatlı Bir Saat adlı haber yazısında, Rusya’da bir Türk çocuğunun çok çalışarak oldukça farklı ve sanatlı bir saat icat ettiği anlatılır. Çocuğun, zamanı ve geçimini temin edecek parası olsa çalışarak daha birçok icat yapmak istediğine dair sözlerine de yer verilir.

Altın adlı hikâyede Ahmet ile Hasan adında iki kardeşin başından geçenler anlatılır. Ahmet ile Hasan para kazanmak için kendi memleketlerinden uzak topraklara giderler. Hasan, Ahmet’ten farklı olarak dağlar arasında altın rezervleri arar. O kadar çok çalışır ki nihayet çok fazla altını olur. Ahmet ise kendi geçimini sağlayacak kadar para kazanır. Hikâyenin sonunda parayla saadet olmayacağı vurgulansa da Hasan’ın çok çalışarak büyük bir servete sahip olması çalışkanlık değerine örnektir.

Tembel Korkut adlı tiyatrodan, Korkut adlı kahramanın tembelliğinden dolayı başına gelenler anlatılır, çalışkan olmanın önemi vurgulanır.

Yurt Sevgisi hikâyesinde Selanik kaybedildikten sonra okulların Yunanlılar tarafından sahiplenilerek tekrar açıldığı günlerde yaşanan bir olay anlatılır. Yunan talebeleri arasında okuyan Türk çocukları, derslerine onlardan daha fazla çalışmakta ve bu sayede onların önüne geçmektedir. Hikâyede Osman adlı Türk çocuğu, çalışkanlığı sayesinde Yunan müfettişin sorduğu bütün sorulara doğru yanıtlar. Müfettiş son olarak Türkiye'yi göstermesini isteyince elini kalbinin üzerine koyarak "İşte Türkiye!" diye cevap verir.

Çiftçinin Öğüdü adlı şiirde çiftçiyi ve toprağı sevmek, daima çalışmak gerektiği anlatılır. Çalışkan olmak şu sözlerle öğütlenir:

*Çalış, durma, tembelleri utandır,
Sev yürekten, hakir bilme işçiyi...*

Büyük Adamlar: Arşimet adlı biyografide Arşimet'in durmak bilmeden çalıştığı, kendisine teklif edilen büyük paraları reddettiği, şehri düşman işgali altındayken de çalışarak insanlara pek çok fayda sağladığı anlatılır.

Ticaret Ninnisi'nde ülkemizin kalkınmak için tüccarlara ihtiyaç duyduğu ve çalışarak ticaretle uğraşmak gerektiği şöyle anlatılır:

*Çalış yavrum tüccar ol ninni,
Memur olma amir ol ninni!..*

Amerika'nın Yüksek ve İhtişamlı Binaları'nda Amerika'da insanların çok çalışarak ülkelerinde yüksek ve görkemli binalar inşa ettikleri, refah içinde yaşadıkları anlatılır ve çalışarak bizim de böyle yaşayabileceğimiz mesajı verilir.

Nevşin, bir sınıfta yaşananların anlatıldığı dört perdelik bir tiyatrodur. Öğretmen ve öğrenciler arasındaki konuşmalardan oluşur. Nevşin, çalışkan bir öğrenci iken kardeşi tembellik etmektedir. Metinde, tembellik etmenin sonunun iyi olmadığı mesajı verilir.

Dünyanın En Akıllı Beygiri'nde, Paris'te bir at cambazının çalışıp çabalayarak atını nasıl eğittiği anlatılır. Marukko isimli at, iskambil kâğıtlarının arkası dönük olduğu halde önünde yazan rakamı ayaklarını yere vurarak söylemek gibi birçok hayret verici maharete sahiptir. Hikâyede, "Çalışarak hayvanlara birçok şey öğretilir." mesajı verilmektedir.

Köylünün Evi adlı şiirde köylülerin yaşam şartlarının çok kötü olduğu anlatılırken köylüye de bu halin sebebini sorgulaması gerektiği söylenir. "Gözünü aç biraz silkin/ Bir soruver

bu nasıl iş?” dizeleriyle, köylünün kendini toplaması ve halini düzeltmek için çalışması gerektiği mesajı verilir.

Kısmetini Bekleyen Tilki, aç bir tilkinin ırmakta yüzen ördekleri görünce onların kendi ayağına gelmesini bekleyişini, ördeklerin ise yüzüp giderek tilkinin elinden kurtuluşlarını anlatır. Tilki tembel tembel oturarak hiçbir şey yapmadan kısmetini bekler fakat hiçbir şey elde edemez.

Altı Farenin Sergüzeşti adlı masalda, altı kişilik bir fare ailesinin macerası anlatılır. Anne fare ev işleriyle meşgul iken baba fare çalışarak ailesine yiyecek temin eder. Bir gün yaşadıkları evin halkı taşınır. Fareler için zor günler başlar. Baba fare, ellerindeki yiyecekler bitmeden yeni bir ev aramaya başlar. Günlerce uğraşır, ailesine zengin bir ailenin evinde, iki kat arasındaki boşlukta müsait bir yer bulur ve çalışarak burayı yeni evleri haline getirir.

Kapat Gözünü Dede'nin Hikâyeleri 'nde, Kapat Gözünü Dede, Yıldız'a kardeşini gösterir. Kardeşinin diğer adının ölüm olduğunu fakat masallardaki gibi korkunç değil aksine güzel bir adam olduğunu söyler. Çalışarak karnelerinde iyi notlar alan çocukları atının önüne alarak onlara güzel masallar anlattığını, karnesinde kötü notlar olanları ise arkasına oturarak çok kötü masallar anlattığını söyler. Burada çalışkanlık değeri aktarılırken bazı olumsuz iletiler de verilir.

Çocuklar Şarkısı 'nda “Biz bu yurdun kurtarıcısı çocuklarız.” diyerek çocuklara düşen görev ve sorumlulukların pek büyük ve kutlu olduğu ve mutlaka çalışkan olmak gerektiği anlatılır.

Miras adlı hikâyede zengin bir adamın iki oğlu vardır. Adam, büyük oğlunu daha çok sevmekte ve bütün servetini ona bırakmayı planlamaktadır. Küçük oğlu, kendisine mirastan hisse düşmeyeceğini anlayınca hemen yabancı bir memlekete gider ve sanat öğrenir. Çalışarak çok para kazanır ve bütün hayatını refah içinde geçirir. Büyük oğul ise kendisine kalan mirasın altından girip üstünden çıkar, hepsini yiyip bitirir.

Dinî Değerler ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Din, sözlükte “Tanrı’ya, doğaüstü güçlere, çeşitli kutsal varlıklara inanmayı ve tapınmayı sistemleştiren toplumsal bir kurum, diyanet.” şeklinde tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Ahmet Hamdi Akseki ise dini, “Akıl sahibi insanları kendi irade ve istekleri ile bizzat onlar için hayırlı olan şeylere sevk eden, Allah tarafından konulmuş bir kanundur.” diye tanımlar

(Akseki, 1967, s.5). Dinî değerler, toplumsal yaşamı düzenleyerek insanları kötü davranışlardan uzak tutmayı amaçlar.

Çocuk Dünyası dergisinde dinî değerlerin 12 metinde yer aldığı tespit edilmiştir.

Tablo 13

Dinî Değerlerin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Sohbet	Muhammed Peygamberimiz Sallallahu Aleyhi Vesellemin Doğduğu Gece	-	-	46	1
2	Sohbet	Tabiat Dersleri: Dil	Hocanız	-	49	7
3	Şiir	Gezinirken	Mehmet Muhittin	-	50	8
4	Sohbet	Tabiat Dersleri: Yine Mide	Hocanız	-	60	150
5	Hikâye	Yumurtalar	Yıldız	-	57	103
6	Hikâye	En Güzel Çiçekler	Anne	-	58	117
7	Hikâye	Akıllı Bir Kabile Şeyhi	T. Asım	-	41	6
8	Yemin metni	İzci Andı	-	-	64	210
9	Manzum Hikâye	Kılıç Hasan	S. Korkut	-	44	4
10	Hikâye	Bayraktarın Şehadeti	Halil Fehmi	-	9	6
11	Hikâye	Pınar	Mehmet Emin	-	24	1
12	Anı	Makas Nine	Abrurrahman Ruhi Hasan	-	25	8
13	Hikâye	Ay Hırsızları	Senih Muammer	-	51	3

Muhammed Peygamberimiz Sallahu Aleyhi Vesellemin Doğduğu Gece, Mevlid Kandili sebebi ile kaleme alınmış bir metindir. Yazar, rebülevvel ayının on ikinci gecesinin Hz. Muhammed’in dünyaya geldiği gece olduğunu söyler. “*Dünyadaki insanların en büyüğü, an akıllısı ve Allah’ın en sevgilisi olan Muhammed peygamberimiz...*” ifadesi ile peygamber sevgisini ortaya koyar. Çocukluğunda kandil gecelerinin ne kadar huşu içinde geçtiğini anlatır. Mevlid kandillerinde okunan Mevlid-i Şerif’i dinleyenlerin çok duygulandıkları, evin her köşesinin misk, od ağacı ve gül suyu koktuğu, birçok ikramlarda bulunulduğundan bahseder.

Akıllı Bir Kabile Şeyhi’nde Büyük İskender, fethettiği ülkeleri gezerken bir kabileye rast gelir ve bu kabilenin şeyhi ile sohbet eder. Bu sırada iki davacı gelir. Davacılarından biri, satın aldığı tarladan çıkan altınların eski sahibine ait olduğunu söylerken diğeri kabul etmez. Şeyh, davacıların çocuklarını evlendirmelerini emrederek sorunu çözer. İskender, kendi ülkelerinde böyle bir hüküm verilmeyeceğini, altınların devlet hazinesine aktarılacağını söyleyince şeyh şaşırır, “Sizin ülkenizde güneş doğar mı?” diye sorar. Evet,

yanıtını alınca “Peki, yağmurlar yağar mı?” der. Yine evet, yanıtını alınca iyice şaşırır ve “Pekâlâ sizde çayır ve ot yiyen hayvanlar var mı?” diye sorar. İskender şaşkınlıkla “Çok...” yanıtını verir. Bunun üzerine şeyh şöyle der: “ Ya... Bu derece ahlaksız bir ahalisi olan memleket Cenab-ı Allah’ın böyle büyük lütuflarına müstahak olamazdı. Demek ki Cenab-ı Hak yağmuru, güneşi size değil hayvanlara ihsan buyuruyor!”

Makas Nine adlı metinde yazar, çocukluğunda Makas Nine adında yaşlı bir kadını kızdırarak onun minderini çaldığını ve eve getirdiğini anlatır. Nine, minderini almak için ağlayarak gelince yazarın annesi minderi ona verir ancak yaşlı kadın “Allah’ından bul!” diyerek yazara beddua eder. Nine öldükten sonra yazar ağaçtan düşer. Annesi, Makas Nine’nin bedduasını aldığı için başına bunların geldiğini söyler. Burada yazarın kötü davranışı ve zayıf bir insanın bedduasını alması sebebiyle Allah tarafından cezalandırıldığı yargısına ulaşılır.

Kutuplarda Yaşayan İnsanlar adlı metinde, dünyadaki soğuk iklimlerde yaşayan insanların hayat şartları hakkında bilgi verilirken, Allah inancını vurgulayan şu ifadeye yer verilir:

Fakat Allah’ın büyüklüğüne nihayet var mıdır? Cenab-ı Hak dünyanın her iklimine göre muhtelif tabiatlarda insanlar, mahlûkatlar yaratmıştır: İşte bu soğuk memleketlerde de bir kabile iskân eder ki bunlara (Eskimo) derler.

Pınar adlı manzum hikâyenin sonunda, Allah’ın varlığına ve dünyayı insanlar için yarattığına dair inanç şöyle dile getirilir:

Allah arzı bizim için yarattı

Birçok iyi şeyler ile donattı

Bu şeyleri akıllıca kullanmak

Bize her gün saadetler saçacak!

İzci Andı’nın ilk maddesi “Tanrı’ya ibadet ve hakana itaat” şeklinde belirtilmiştir. Dergide izciliğin ilk şartının Allah’a ibadet olarak belirtilmesi, Allah inancının oldukça önemsendiğini gösterir.

Ay Hırsızları’nda Turgut ve Ahmet adlı iki çocuk, ayı gökyüzünden çalmak için gece vakti kalkıp ormana giderler. Sonunda ayın yakalanacak bir cisim olmadığını anlarlar fakat birinin hocası ile diğerinin amcası onları yakalar. Hocaları, “Ayı çalmak ha? Fakat sizde ne Allah’tan ne de polisten korku yok mu? Allah’ın emanetine dokunulur mu?” diyerek onlara kızar. Burada, Allah’a inanan kişilerin böyle kötü davranışlarda bulunamayacağı mesajı verilir.

Tabiat Dersleri, çocuklara vücudumuzdaki her organın bir görevi olduğunu ve bu görevleri mükemmel bir şekilde yerine getirdiği anlatılır. Bu kusursuz işleyen sistemin Allah'ın kullarına bir ihsanı olduğu ve kıymetini bilmek gerektiği vurgulanır. *Tabiat Dersleri: Dil adlı* metinden alınan bir bölüm şöyledir:

“Ağzımızın lezzet almasaydı, yani, tatmak olmasaydı yemenin ne kadar can sıkıcı bir iş olduğunu kestirebilir misiniz? O zaman hangi kabadayı yarım saat çenesini oynatabilecekti? Eğer yemek yerken ağzımıza bir lezzet gelmeseydi hangi biriniz isteye isteye sofraya oturabilecektiniz?

Görüyorsunuz ki benim sevimli yavrucaklarım lezzet almak da insanlar için yapılması lazım gelen bir işin mükâfatı oluyor, dikkat ediniz, mükafat diyorum, çünkü büyük ve pek merhametli olan Allah'ımız: bizim için yapılacak ne kadar iş varsa hemen hepsinin onuna bir de mükafat koymuştur. İşte bu da böyle...

Mesela bakınız bir misal söyleyeceğim: Bir anne evladı için gayet lazım olan işi yaptırabilmek... Evladını okutabilmek için kendisinde daha ziyade bir arzu uyandırabilmek emeli ile daima bir mükâfat verir, dersine çalışan, vazifesini yapan yavrusuna daima bir oyuncak, bir bebek alıyor değil mi?

İşte tıpkı bunun gibi Allah da her şeyin sonuna bir mükâfat koymuştur ki o işi yapanlar hemen kendiliklerinden mükâfatlarını da kazanırlar.”

Gezinirken adlı şiirde Allah inancı aşağıdaki dizelerde açıkça görülmektedir:

Yüce Tanrı ne hoş şeyler yaratmış:

Yavrucuğum, bak şu güzel dağlara,

Çayırlara, zümrüt gibi bağlara...

Yeryüzünü çiçeklerle donatmış...

...

İnan, yavrum! Her bir şeyi yaratan

Ve yaşatan ulu kadir Allah'tır!

Sen Tanrı'ya ibadet et her zaman

Yaratanı sevmeyenler aldanır!...

İzci Andı'nın ilk maddesinde, izcilerin “Tanrı'ya ibadet” eden insanlar olması gerektiği söylenir.

Kılıç Hasan adlı manzum hikâyede bir obadaki gençlerin savaşa çağrılışı anlatılır. Allah’a sığınarak savaşa gitmeye niyetlenen Kılıç Hasan ezan taşına çıkararak şöyle haykırır:

"Allah Allah! Yatağanım elimde

Kurşunlarım sıralanmış belimde

Allah adı dolaşmada dilimde

...

Bu manzum hikâyede, Türklerin savaşa giderken Allah’ın rızasını gözettiği ve gaza anlayışının hâkim olduğu iletisi verilmektedir.

Bayraktarın Şehadeti adlı hikâyede, savaşa gitmek için hazırlık yapan köylüler arasında Ahmet adlı bir genç de vardır. Ahmet’in nişanlısı Emine, hastadır. Ahmet’e, nişanlısını kime bırakıp da gideceği sorulduğunda “Allah’a...” diye cevap vermesi Allah inancının göstergesidir.

Yumurtalar’da düşman işgaline uğrayan bir şehirde bodrum katta saklanan bir adamın başından geçenler anlatılır. Adam iki gün boyunca saklandığı yerden çıkmaz ve açlıktan ölme derecesine gelir. Allah’a yalvararak “Rabbim, beni düşmanlarımın kirli ellerinde öldürme.” diye dua eder. Derken pencereden bakar ve bir tavuk görür. Bunu Allah’ın bir hediyesi olarak kabul eder. Tavuğun her sabah oraya gelerek yumurtladığını anlayınca her gün gizlice bu yumurtalardan alarak açlıktan ölmekten kurtulur. Birkaç gün sonra şehir düşmanlardan temizlenir ve adam da saklandığı yerden çıkar.

Dostluk Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Dost kelimesi TDK Türkçe sözlükte “Sevilen, güvenilen, yakın arkadaş, gönüldaş, iyi anlaşılabilir kimse, düşman karşıtı” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Dostluk, insan için vazgeçilmez bir değerdir. Zira sosyal bir varlık olan insan, yaratılışı gereği başka insanlarla iletişim halinde olmak, paylaşımda bulunmak durumundadır. Her bireyin hayatında inandığı, güvendiği, sevdiği, bir arada bulunmaktan ve bir şeyler paylaşmaktan keyif aldığı insanlar olmalıdır. Çünkü dostluk sayesinde üzüntüler ve sıkıntılar azalır, sevinçler çoğalır; hayat, yaşamaya değer hâle gelir.

Çocuk Dünyası dergisinde dostluk değeri 8 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 14

Dostluk Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Anı	Türk Gençlerinin Özü Sözü Doğrudur	L. İsmail	-	44	10
2	Fabl	Fil ve Küçük Kedi	-	-	31	5
3	Masal	Akıllı Kedi	Rabi Sebati	-	66	247
4	Masal	Ateşin Zaptı	-	-	75	381
5	Şiir	İki Kız Kardeş	Ali Ulvi	-	11	1
6	Masal	Kar Kraliçesi	-	-	11	5
7	Fabl	Horoz, Köpek ve Tilki	-	-	16	3
8	Hikâye	Yelek	-	Bedrettin	21	13

Türk Gençlerinin Özü Sözü Doğrudur adlı anıda, Hasan ve Ali adlı iki arkadaşın başından geçen bir olay anlatılır. Hasan, resim dersinde cebindeki silgisini ararken cebindeki diğer eşyalarını çıkarır. Bunların arasında bilyeleri de vardır. Arkadaşı Ali, bilyeleri görünce Hasan'ı dürter ve bilyeleri düşürmesine sebep olur. Bilyeler yuvarlanarak hocanın ayaklarının dibine gider. Çok sinirlenen hoca, Hasan'a ceza verir. Ancak Ali, "Hayır diyordu bu yakışmaz. Hasan, öz kardeşim benim için ceza alsın. Bunu yüreğim kaldırmaz." diye düşünerek ayağa kalkar. Suçlunun kendisi olduğunu, arkadaşının kabahati olmadığını, cezanın kendisine verilmesini söyler. Ali'nin, arkadaşını haksız yere ceza almaktan kurtarması dostluk değerinin aktarımına örnektir.

Fil ve Küçük Kedi adlı fablda, bir kedi ile filin dostluğu anlatılır. Bir gün küçük kedi ile fil oyun oynarken, fil düşüncesiz bir hareketle kedinin üzerine düşerek onun arka bacağını ezer. Fil ve küçük kedinin sahibi, kedinin feryadını duyunca hemen yetişir ve kediyi tedavi eder. Fil, yaptığı hatadan dolayı kendini affetmemekle birlikte dostunu daha fazla severek hatasını telafi etmeye çalışır.

Akıllı Kedi adlı hikâyede Memiş adında yaramaz bir çocuk ile çok sevdiği kedisini arasındaki dostluk anlatılır. O kadar çok vakit geçirirler ki Memiş'in adını ananlar ardından kedisini de söylemeden edemezler. Bir gün, Memiş'in babasının eve getirdiği peyniri fare kemirir. Bunu gören Memiş, kedisini dolabın içine kapatarak fareyi yakalamasını ister. Kedi, fareyi yakalar ama önce Memiş'in babasının aldığı peyniri yemiştir.

Ateşin Zaptı, Kuyut adlı sadık bir köpek ile sahibinin dostluğu anlatılır. Çocuk, kabilesinin soğuk kış günlerinde üşümesine bir çare bulmak ister. Köpeği Kuyut da ona uzaktaki bir yanardağda bulunan ateşi anlatır. İki arkadaş, köylülerin de yardımıyla yanardağa giderler.

Ancak ateşin başında nöbet tutan kutsal ruhları atlatıp ateşi almak çok zordur. Kuyut, bir yolunu bularak ucu yanan bir odun parçasını kapıp sahibine getirir. Sahibi de koşarak beraberindeki insanlardan birine yetiştirir. Ateş, elden ele aktarılırken ruhlar insanların ateşten çaldıklarını görerek peşlerine düşerler. Nihayet insanlar başarılı olur ve kabileye ateşi getirmeyi başarırlar. Çocuk, “Büyük Ateş Getirici” diye anılırken dostu Kuyut’un da adı unutulmaz.

Brem Köyünün Mızıkacıları ’nda bir eşek, sahibi tarafından terk edilir. Yiyecek bulmak için yola çıkan eşek bir süre gittikten sonra zayıf bir köpeğe rastlar. Köpeklerle dertleştikten sonra Brem köyüne gidip orada mızıkacılık yapmaya karar verirler. Daha sonra aralarına horoz ve kedi de katılır. Dört arkadaş birlikte Brem köyüne gidip mızıkacılık yapmak üzere yola çıkarlar. Yolda, bir kulübe görürler. Bu kulübede hırsızlar yaşamaktadır. Birlik olup bir plan yaparlar ve hırsızları korkutarak kulübeden kaçırlar. Beraber bu kulübede mutlu bir şekilde yaşayıp giderler.

İki Kız Kardeş adlı şiirde iki kız çocuğunun dostluğu şöyle anlatılır:

İşte iki arkadaş

İki candan kız kardeş!

Bebek gibi çocuklar,

Ne güzel halleri var!

Hep el ele vererek

Yürür bu çifte bebek

...

Kar Kraliçesi adlı masalda Kay ve Gerda adlı iki çocuğun dostluğu anlatılır. Kar Kraliçesi’nin kandırarak şatosuna götürdüğü Kay, buzdan bir heykel olur. Gerda, Kay’ı bulmak için çok uğraşır ve sonunda onu Kar Kraliçesi’nin şatosunda bulur. Ancak Kay’ın buzdan bir heykel olduğunu görünce onun yaşamadığını zannederek ağlamaya başlar. Gerda’nın gözünden akan yaşlar buzları eritir ve Kay’ın buzları çözülür. İki arkadaş, şatodan kaçıp kurtulurlar.

Horoz, Köpek ve Tilki adlı fablada bir horoz ile köpek arkadaş olur, akşam uyumak için beraber bir ağacın yanında dururlar. Horoz, ağacın yüksek dallarının birine çıkıp uyur, köpek de ağacın dibinde yatar. Sabah olunca horoz ötmeye başlar. Onun sesini duyan kurnaz tilki gelerek horozu namaz kılmak bahanesiyle aşağı çağırır. Ancak horozun dostu olan köpek, tilkiyi ensesinden yakalar.

Yelek adlı hikâyede bir adam ticaretle uğraşarak kısa sürede çok zengin olur. Bir gün bir miktar parası çalınır. Hırsızın, eski dostu Ivan Petrov olduğu anlaşılır fakat adam, onu affettiğini söyler. Kâhyası şaşkınlıkla bunun sebebini sorar. Tüccar, fakir olduğu günlerde ceketinin altına giyecek yelek bile bulamadığı bir gün, Ivan Petrov’un ona kendi ceketini verdiğini, eski dostunun bu iyiliği sebebiyle onu affettiğini söyler.

Dürüstlük Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Dürüstlük, sözlükte “Doğruluk” olarak tanımlanırken dürüst kimse için “Sözlerinde ve davranışlarında doğruluktan ayrılmayan, doğru (kimse)” tanımı yapılmaktadır (TDK, 2019).

“Dürüstlük, güven duygusunun oluşmasında, iç huzurun gerçekleşmesinde ve toplumsal barışın sağlanmasında en önemli göreve sahip olan değerdir. Kişisel ve sosyal huzurun oluşumunda, dürüstlük olmadan, diğer erdemlerin pek bir etkisi yoktur” (Tarhan, 2011, s.90). İnsanlar arasındaki güvenin ve sağlam ilişkilerin oluşmasında oldukça önemli bir yere sahip olması gereken dürüstlük, çocuklara kazandırılması gereken en önemli değerdir. Yalan söylemeyen, insanları aldatmayan, sözünde duran, güvenilir insan yetiştirmek hem anne babaların hem de toplumun hedefidir.

Çocuk Dünyası dergisinde dürüstlük değeri 12 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 15

Dürüstlük değerinin metinlere göre dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Köylü ile Eşeği	54 Fazlı	-	6	5
2	Hikâye	Hacı ile Yumurtacı	Sacide Nurettin	-	9	2
3	Hikâye	Süleyman Peygamber’in Bir Muhakemesi	-	-	14	1
4	Masal	Hamal Recep’in Hikâyesi	Lamia		23	2
5	Anı	Fikri’nin Defterinden	Ruhi Neşat	-	32	5
6	Hikâye	Kâğıtçının Hilesi	-	-	33	3
7	Hikâye	Çalınmış Bir At	Mehmet Muhittin	-	36	2
8	Köşe Yazısı	Malum Olan Gazetenin İkramiyeleri	Türk Çocuğu Sherlock Holmes	-	40	4
9	Hikâye	Horoz	-	-	57	103
10	Yemin metni	İzci Andı	-	-	64	210
11	Masal	Kapat Gözünü Dede’nin Hikâyeleri: Perşembe	-	-	AHD8	4
12	Masal	Arap Zenci ile Keloğlan	Ali Ulvi		30	1
13	Hikâye	Ay Hırsızları	Senih Muammer	-	51	3

Köylü ile Eşeği'nde, Nasrettin Hoca bir gün oğlu ile birlikte eşekle yolculuk ederler. İkisi birden eşeğin üstünde ilerlerken onları görenler eşeğe eziyet ediyorlar diye dedikodu eder. Bunları duyan hoca eşekten inip yürür, oğlunu eşeğe bindirir. İnsanlar bu sefer de büyüklere saygı kalmadığını söyleyince eşeğe kendisi binip oğlunu yanında yürütür. Yine dedikodular başlayınca hoca ne yapacağını şaşırır. Bu hikâyede, “İnsanlar her şeye bir kusur bulurlar. Sen yaptığın işin doğruluğundan eminsen, kimseyi dinleme.” mesajı verilmektedir.

Hacı ile Yumurtacı'da, bir adam yumurtacıdan yumurta alır fakat parasını ödeyemez. Ardından Hacca gider. Hacdan döndüğünde parayı vermek için yumurtacıyı bulur fakat yumurtacı hilekâr bir adamdır. Hacıdan aldığı yumurtanın fiyatının çok üstünde bir para ister. Hacı, olayı subaşına taşıyınca yumurtacının pişmiş yumurta sattığı ortaya çıkar ve cezasını çeker.

Süleyman Peygamberin Bir Muhakemesi adlı hikâyede, bir baba ölünce mirası oğluna kalır. Fakat başka biri gelip vefat eden adamın gerçek oğlunun kendisi olduğunu iddia eder. Olay Süleyman Peygamber'e intikal edince bir mahkeme kuran Süleyman Peygamber, iki gençten hangisi babasının tabutunu parçalarsa mirası onun alacağını söyler. Sahte oğul, hemen tabutu kırmak için hazırlanır fakat gerçek oğul asla böyle bir şey yapamayacağını ve mirastan vazgeçtiğini söyler. Böylece gerçek evladın kim olduğunu anlayan Süleyman Peygamber mirası ona verir, sahte evladı da cezalandırır.

Hamal Recep'in Hikâyesi'nde, Hamal Recep'in güzel bir kızı vardır. Bu güzel kız, saraydan bir bey ile nişanlanır fakat dedikodular sebebiyle nişan bozulur. Bu durma üzülen Recep, dedikoduların aslının anlaşılması için dualar eder. Derken karşısına bir derviş çıkar ve kızı istediğini söyler. Recep, dervişten üç gün mühlet ister. Bu esnada dedikoduların asılsız olduğu anlaşılınca kıza padişah talip olur. Recep, başka birisine söz verdiği için bunu kabul edemeyeceğini söyler. Padişah, dervişin aslında kendisi olduğunu söyleyince düğün yapılır.

Fikri'nin Defterinden, imtihanlara hazırlanmakta tembellik gösteren bir öğrencinin imtihan esnasında kopya çekip sınıfı geçmek ile dürüst davranmak arasındaki ikilemini anlatır. Fikri, imtihanlarına hazırlanmayı hep ertelemiş ve yeterince hazırlanamadan sınav günü gelip çatmıştır. Yakın arkadaşı Hadi, ona kopya vereceğini ve sınıfı geçmesine yardım edeceğini söyler. İmtihan esnasında Hadi'nin gönderdiği kopya kâğıdını alıp sınav kâğıdına doğru cevapları yazmaya başlayan Fikri, bu durumu gururuna yediremez. Başkasının bilgisi ile sınıf geçmeyi sadaka almak gibi görür. Aynı zamanda bunun hırsızlık

ve yalancılık olacağına kanaat getirir. Sonuç olarak dürüst davranmayı tercih eder. Kopya kâğıdını yırtar ve hocasına kâğıdını boş olarak teslim eder.

Kâğıtçının Hilesi 'nde kurnaz bir adamın saf bir aileyi nasıl kandırdığı anlatılır. Richard ve karısı bir gün bir adamın sokağı boyu boyunca ölçüp tartarak kendi evlerini gözüne kestirdiğini görür. Richard, giderek adama neden böyle yaptığını sorar. Adam, yirmi sene evvel burada bir milyonerin yaşadığını ve antikalarını bu evin duvarlarına yaptırdığı bölmelerde gizlediğini söyler. Richard ve karısı hemen duvar kâğıtlarını söktürür. Aslında, bu bir kâğıtçının hilesidir. Aileyi servet bulma ümidiyle kandırdıktan sonra kâğıtları söktürür ve onları dolandırır.

Çalınmış Bir At hikâyesinde bir adamın atı çalınır. Adam, bir süre sonra atını, üzerine yabancı bir adam binmiş olduğu halde görür. Atın kendisine ait olduğunu söyledi fakat hırsız kibar bir şekilde ona yanıldığını, kendi atına benzettiğini söyler. Adam, hemen üzerinden dış giysisini çıkararak atının yüzüne kapatarak hangi gözünün kör olduğunu doğru söylerse atı ona vereceğini söyler. Hırsız sol gözünün kör olduğunu söyleyince adam “Hayır.” der. Hırsız yanlış cevap verdiğini, aslında sağ demek istediğini söyler. Adam, ahaliye hitaben bu atın hiçbir gözünün kör olmadığını, bunun da hırsızlığın ispatı olduğunu söyler.

Malum Olan Gazetenin İkramiyeleri adlı yazıda, o günlerde meşhur bir çocuk gazetesinin sahibi olan Leon Efendi'nin yaptığı sahtekârlık ifşa edilmektedir. Leon Efendi, bir yarışma düzenleyip ilk üçe girenlere para ödülü vereceğini bildirir. Sonraki sayılarda da kazananların isimleri ve fotoğraflarını yayımlar ancak fotoğraflar da isimler de sahtedir. Yazar, sahtekârlığı sebebiyle Leon Efendi'yi kınar.

Horoz adlı hikâyede, canı iki hırsız zengin bir adamın evine girerler. Hırsızlar evde iken keskin bir horoz sesi gelir. Hırsızlardan biri çok korkar, diğeri karşlarına kim çıkarsa öldüreceğini söyler. Zengin adamın yatak odasına girip onu öldürürler ve malını gasp ederler. Aradan üç yıl geçer, hırsızlar iyi kalpli bir fakirin evine yatılı misafir olurlar. Gece yine keskin bir horoz sesi gelince, biri lafa girip üç sene önceki horozu hatırladığını, adamı nasıl öldürdüklerini anlatır. Onlar konuşurlarken fakir adam her şeyi duyar ve sabah şafak sökmeden hükümete haber verir. Hırsızlar yakalanır ve cezalarını çekerler.

İzci Andı, izcilerin uyması gereken kuralları içeren bir yemin metnidir ve ilk maddesi şöyledir: “İzcinin sözü senettir.” Dürüst ve ahlaklı olmak, yemin metnin maddeleri arasındadır.

Türk Gençlerinin Özü Sözü Doğrudur adlı anıda, Hasan ve Ali adlı iki arkadaşın başından geçen bir olay anlatılır. Hasan, resim dersinde cebindeki silgisini ararken cebindeki diğer eşyalarını çıkarır. Bunların arasında bilyeleri de vardır. Arkadaşı Ali, bilyeleri görünce Hasan'ı dürter ve bilyeleri düşürmesine sebep olur. Bilyeler yuvarlanarak hocanın ayaklarının dibine gider. Çok sinirlenen hoca, Hasan'a ceza verir. Ancak bu duruma Ali'nin gönlü razı olmaz. Türklerin birbirleri için can verdiklerini hatırlayarak arkadaşını bu durumdan kurtarmak ister. Ayağa kalkarak suçlunun kendisi olduğunu, arkadaşının kabahati olmadığını, cezanın kendisine verilmesini söyler. Bu iki arkadaşın dürüst tavrı, hocanın takdirini kazanır ve ikisini de affeder.

Arap Zenci ile Keloğlan'da, Keloğlan bir gün yolunu şaşırır ve yabancı bir adama denk gelir. Adam, ona ormanda gezmeyi teklif eder. Keloğlan, yabancılarla bu zamanda ormanda gezilmeyeceğini, zaten annesinin izin vermeyeceğini söyleyince yabancı "Sen söyleme ona bunu" der. Keloğlan da "Hiç olur mu öyle şey / Aldatmanın fena sonu!" diyerek yalan söylemenin, birini aldatmanın kötü sonuçlar doğuracağını söyler.

Ay Hırsızları 'nda Turgut ve Ahmet adlı iki çocuk, ayı gökyüzünden çalmak için gece vakti kalkıp ormana giderler. Sonunda ayın yakalanacak bir cisim olmadığını anlarlar fakat birinin hocası ile diğerinin amcası onları yakalar. Hocaları, "Ayı çalmak ha? Fakat sizde ne Allah'tan ne de polisten korku yok mu? Allah'ın emanetine dokunulur mu?" diyerek onlara kızar. Onların ayı çalmalarına gülmez, "Hırsızlık düşüncesi, çalınması imkânsız bir şey için bile olsa kötüdür." mesajını verir.

Fedakârlık Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Fedakârlık, "Bir amaç uğruna veya gerçekleştirilmesi istenen herhangi bir şey için kendi çıkarlarından vazgeçme" anlamına gelir. Fedakârlık, karşılık beklemeden vermek olduğundan, yüce bir değerdir. Fedakâr insanlar herkes tarafından sevilir ve toplumda itibar görürler.

Çocuk Dünyası dergisinde fedakârlık değeri 9 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 16

Fedakârlık Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Saksılar	Zekiye İsmail	-	14	6
2	Hikâye	Vazife	Ruhi Neşat	-	39	10
3	Haber Yazısı	On Yaşında Bir Kahraman	İstanbul Sultanıyesi'nden Hasan Tahsin	-	47	15
4	Hikâye	Bir Japon Neferi	E. N.	-	49	11
5	Hikâye	Pirinç Tarlalarındaki Yangın	-	-	68	275
6	Hikâye	Resimsiz Resim Defteri, Üçüncü Gece	-	-	AHD3	4
7	Roman	Kargılı Adam	Abdullah Ziya		AHD 19	8
8	Hikâye	Ay Efe	Naci Rıza	-	AHD 20	15
9	Anı	Fedakâr Serçe	-	Bedrettin	AHD 27	12

Saksılar'da Japon bir prensin çok kıymet verdiği saksıları vardır. Bir gün, hizmetçilerden biri yanlışlıkla prensin saksılarından bir tanesini kırar. Bunu duyan prens, hizmetçinin öldürülmesini emreder. Bu olay duyulunca, bir usta saraya gelerek saksıyı tamir etmek istediğini söyler. Prens bunu kabul eder fakat usta diğer saksıları da kırar. Öfkelenen prens neden bunu yaptığını sorunca usta, her saksı için bir insanı öldürmesinden bütünü saksılar için kendisini öldürmesinin daha iyi olduğunu söyler. Onun bu fedakârlığı prensi çok etkiler ve hizmetçiyi de ustayı da bağışlar.

Vazife, iki kardeşin günün ilk ışıklarıyla babalarının ellerinden tutarak onunla işe gitmesi ile başlar. Babaları İbrahim Ağa, istasyonda makasçıdır. O sabah erken gitmelerinin sebebini, devletin muharebeye giden askerlere izin vermesi olarak açıklar. Askerler şimendiferle memleketlerine geleceklerdir. Galip, makası çevirmek istediğini söyleyerek makasın başına geçer. Öğle saatlerinde babaları bir iki saatliğine istasyondan ayrılır. Çocukları Galip ve Sacit raylarda oyun oynarlar. Galip yine makasın başına gelir. Derken askerleri taşıyan trenin istasyona yaklaştığını görür. Kardeşi Sacit ise iki rayın arasına oturmuş, trenin geldiğinden habersiz oyun oynamaktadır. Galip kardeşine seslense de sesini duyuramaz. Makası öteki yöne çevirerek kardeşini kurtarmayı düşünür, fakat böyle de trendeki askerlerin öleceğini anlar. Nihayet manivelayı kendine çeker, tren geçip gider. Fakat kardeşi ölmüştür. Galip Türk askerlerinin canını kurtarmak için kardeşini feda etmiştir.

On Yaşında Bir Kahraman adlı hikâyede, Hasan adlı Kazanlı bir Türk çocuğu arkadaşlarıyla birlikte ormana odun kırmaya gider. İş bittikten sonra çocuklar eğlenmeye başlarlar fakat bir ayı yanlarına geliverir. Hasan kendini ayının önüne atarak bıçağını çeker, ayının karnına saplar. Ayı da çocuğu pençeleriyle sıkmaktadır. Çocuklar köye doğru koşup yardım çağırırlar fakat geldiklerinde fedakâr Hasan ile ayıyı ölü bir halde koyun koyuna bulurlar.

Bir Japon Neferi'nde, Japonlarla Rusların arasındaki savaşta iki Japon neferi, Rus askerlerle karşılaşır. Hemen karşılıklı olarak ateşe başlarlar. Japon askerlerinden sadece iki nefer kalır. Biri kan kaybından ölür, diğeri de Ruslar tarafından hastaneye kaldırılır. Hastaneye götürülen Japon, düşman hastanesinde tedavi görmeyi vatanına ihanet sayar ve kaçmaya çalışır ancak başarılı olamaz. Bir süre sonra kendisini görmeye gelen bir Rus müfettişi hançerledikten sonra kendisini de öldürür. Böylece hem düşmandan intikam alır hem de kendisini düşmanın eline bırakmaz.

Pirinç Tarlalarındaki Yangın'da Japonya'da bir dağın tepesinde oğlu ile birlikte yaşayan bir ihtiyarın hikâyesi anlatılır. İhtiyar adam, tek geçim kaynakları olan pirinç tarlalarında bir yangın çıkarır. Bütün köylü tepedeki tarlaların yandığını görerek oraya koşarlar. Öfkeyle ihtiyar adamın üzerine yürürler. İhtiyar, tepeden görünen denizi gösterir. Deniz, simsiyah olmuş, köpürerek aşağıda kalan köye doğru hücum etmektedir. Ahali, aşağıdaki evlerin sulara gömüldüğünü dehşetle izler. Fakat ihtiyar adamın bu fedakârlığı sayesinde hepsinin canı kurtulmuştur.

Resimsiz Resim Defteri, Üçüncü Gece'de, Paris'in iç karışıklıklarla çalkalandığı bir dönemde torunu cumhuriyet için Fransız sarayında can veren ihtiyar bir kadının durumu anlatılır. Fransa'da ihtilâlcılar saraya doğru yürürler, biraz mücadele ettikten sonra saraya girmeye muvaffak olurlar. En önde cesur, fedakâr ve fakir bir çocuk vardır. Çocuk, göğsüne birçok süngü darbesi alarak Fransa tahtının önünde ölür. İşte çocuk, bu fakir ihtiyar kadının oğludur.

Kargılı Adam, dergide “Türk” romanı adıyla yayımlanmıştır. Akad, Abukay gibi Türk kahramanların birlikte girdiği kavgaları, birbirleri için yaptıkları fedakârlıkları anlatır.

Ay Efe adlı hikâyede İzmir taraflarında Kaya Baba adlı bir ihtiyar balıkçının kızı İnci korsanlar tarafından kaçırlır. Ay Efe adlı genç adam, beraberindekilerle birlikte geminin peşine düşer. Ay Efe, canını hiçe sayarak gemiye girer, korsan Ruken'i öldürür ve İnci'yi kurtarır.

Fedakâr Serçe’de anlatıcı, köpeği ile yolda giderken yere düşmüş yavru bir serçeyi fark eder. Serçenin, rüzgârın etkisiyle yuvasından düşmüş olabileceğini düşünürken anne serçe birdenbire gelip kendisini köpeğin önüne atar. Köpek yavru serçeyi fark etmesin diye kendi canını hiçe sayar.

Görgülü Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Görgü kelimesi, “Bir toplum içinde var olan ve uyulması gereken saygı ve incelik davranışları, terbiye.” ve “Bir kimsenin yaşayarak ve deneyerek elde ettiği birikim, deneyim.” anlamlarına gelmektedir (TDK, 2019). Görgülü insanlar, toplumda saygı duyulan kimseler olur ve günlük hayatta karşılaştıkları sorunları çözmekte zorluk yaşamazlar. Çocuk Dünyası dergisinde yer alan metinler okuyucuyu görgülü olmaya teşvik eder. Hikâyelerde görgüsüz insanların gülünç duruma düştükleri, görgülü ve bilgili olanların içinde bulundukları sıkıntılardan kolayca kurtuldukları görülür.

Çocuk Dünyası dergisinde görgülü olma değeri 7 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 17

Görgülü Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Padişah ve Hoca	-	-	1	8
2	Hikâye	Paşa Oldun Lakin Adam Olmadın	-	-	2	6
3	Hikâye	Lambayı Kim Söndürecek?	İmzasız	-	39	8
4	Hikâye	Acele Dersler	Mustafa Nafiz	-	68	278
5	Masal	Nohut Üstünde Bir Prenses	-	-	75	382
6	Sohbet	Seyahat Ederken Öğrendiklerim	Harun Reşit	-	2	11
7	Sohbet	Seyahat Ederken Öğrendiklerim	Harun Reşit	-	AHD 11	6

Padişah ve Hoca hikâyesinde, öğretmenlerin karşısında padişahların dahi saygıyla eğildiği, öğretmenliğin her devirde saygıyı hak ettiği mesajı verilmektedir.

Paşa Oldun Lakin Adam Olmadın hikâyesinde paşa olarak önemli mevkilere geldiğini babasına göstermek isteyen, böylece onu utandırmayı amaçlayan bir evlat babasını ayağına çağırır. Babası, oğlunun kendisini ayağına çağırtacak kadar saygısız olduğunu görünce “Paşa oldun lakin adam olmadın.” cevabını verir. Bu hikâyede makam ve mevki sahibi

olmakla görgülü ve bilgili olunamayacağı iletisi verilir. Önemli görevlere getirildiği halde görgü ve bilgi sahibi olamamış birçok insan vardır.

Lambayı Kim Söndürecek, görgüsüz ve bilgisizliğin, cahilliğin insanı ne kadar gülünç duruma düşürdüğünü anlatır. Hayatlarında ilk defa Paris'i gören Anadolu köylüleri, süslü ve güzel bir otel odasında konaklarlar. Gece vakti olup uyumaya hazırlandıkları zaman, rahat uyuyabilmek için lambayı söndürmek isterler fakat lambanın elektrikle çalıştığını akıl edemedikleri için üfleyerek söndürmeye çalışırlar.

Acele Dersler adlı hikâyede, bir padişahın çok sevdiği bir dalkavuğu vardır. Bir gün, bu dalkavuğun babası ile de tanışmak ister ve dalkavuğuna babasını saraya çağırmasını emreder. Evvela babasının kaç günlük mesafeden geleceğini sorar. Dalkavuğu, babasının görgülü olmadığını ve padişahın yanında kaba hareketlerde bulunarak kendisini utandırabileceğini düşünür. Bu nedenle iki gün sürebilecek yolu padişaha bir hafta olarak bildirir. Bu sayede babasına sarayda bir süre ders vermeyi planlar. Planladığı gibi, babası erkenden gelir ve ona sarayda birkaç gün görgülü olma dersi verir.

Dalkavuğun babası, nihayet padişahın huzuruna çıkar. Padişah ona birçok ikramda bulunduktan sonra bir elma uzatır. Köylü adam, görgülü olmayı bir yana bırakıp bütün iştahıyla elmayı yer. Bunu uzaktan izleyen dalkavuk, babasını uyararak bundan sonra padişah kendisine ne verirse versin önce öpmesini sonra da göğsünden içeri koymasını söyler.

Birkaç gün sonra padişah, adam ile sohbet ederken ona kahve ikram edilmesini emreder. Kahve gelince köylü adam oğlunun dediklerini hatırlayarak fincanı öper ve kahveyi koynundan içeri döker. Haşlanan göğsünün acısıyla “Yandım padişahım!” diye bağırır. Hikâye, görgülü ve bilgili olmanın önemini vurgularken bunun bir anda olamayacağı, birkaç öğüt ya da dersle görgü ve bilgi sahibi olmaya çalışmanın insanı gülünç duruma düşüreceği mesajını vermektedir.

Nohut Üstünde Bir Prenses adlı masalda bir prens, gerçek bir prensesle evlenmek ister fakat bir türlü gerçek bir prenses bulamaz. Tam umudunu kestiği sırada köşke bir prenses gelir fakat prens ve annesi, bu kızın gerçek bir prenses olup olmadığını anlamak için akıllıca bir plan yapar. Anne, kızın yatacağı odaya kırk iki yatak serdirerek yatağın altına bir nohut tanesi koyar. Ertesi gün, kız çok kötü bir gece geçirdiğini ve uyuyamadığını söyler. Anne ve prens, kırk iki yatağın altındaki bir nohut tanesinden bu kadar rahatsız olacak kadar narin bir kızın gerçek bir prenses olduğundan emin olurlar. Bu masalda,

anneninin görgüsü ve bilgisi sayesinde böyle bir tertip yapılarak kızın gerçekten prenses olup olmadığı anlaşılmıştır.

Seyahat Ederken Öğrendiklerim, çocuklara farklı ülkelerin sosyal ve kültürel özelliklerini, doğal güzelliklerini anlatan, onlarda yeni yerler görme hevesi uyandıran bir metindir. Aynı zamanda seyahat etmenin insana ne kadar çok şey öğrettiği, görgülü ve bilgili olma konusunda katkı sağladığı vurgulanmaktadır.

İnsanlığa Faydalı Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

İnsanlığa faydalı olma; bireyin çalışkan olma, iyi kalpli olma, akıl ve feraset sahibi olma, fedakâr olma, sorumluluk sahibi olma, vatansever olma gibi değerleri kazanmış olmasının bir sonucudur. İnsanlığa faydalı olan kişi, iyi kalplidir çünkü başka insanların da yararlanabileceği bir iş yapmak için uğraşır. Fedakârdır çünkü faydalı bir iş yapabilmek amacıyla kendi zamanını ve enerjisini harcar, rahatından vazgeçer. Sorumluluk sahibidir çünkü ortaya güzel bir eser çıkarabilmek için üzerine düşen bütün görevleri yerine getirir, kendisini faydalı işler yapma konusunda sorumlu hisseder. Vatanseverdir, zira vatanına faydalı olmak, hizmet etmek için canla başla çalışır.

İnsanlığa faydalı olacak çocuk yetiştirmek, hem ailenin hem de toplumun amacıdır. Bu değeri kazanmış kişiler hem kendileri hem de aileleri itibar görür. Aynı zamanda ülkelere de hizmet etmiş olurlar. Atatürk'ün "Vatanını en çok seven, görevini en iyi yapandır." sözünü ilke edinerek hem kendi ülkesine hem de insanlığa faydalı olmak amacıyla işini en iyi şekilde yapan insanlar yetiştirmek için ailelere, öğretmenlere ve çocuk yayınlarına büyük görev düşmektedir.

Çocuk Dünyası dergisinde insanlığa faydalı olma değeri 4 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 18

İnsanlığa Faydalı Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Biyografi	Jorj İstefenson	M. Fahreddin	-	36	8
2	Haber Yazısı	Gayet Sanatlı Bir Saat	-	-	59	137
3	Biyografi	Büyük Adamlar: Arşimet	-	-	71	328
4	Masal	Yağ Mumu ile Bal Mumu	Andersen	Masalıcı Baba	AHD 30	12

Jorj İstefenson, biyografi türünde bir metin olup şimendiferin mucidi olan Jorj İstefenson'un (George Stephenson) hayatını anlatmaktadır. İstefenson, 1829 yılında

Londra’da düzenlenen bir yarışmada saatte altı fersah giden şimendiferi sayesinde birinci olmuştur. Lokomotiflerin üstüne eklediği bir boru sayesinde hem gürültüyü kestiği hem de daha hızlı olmalarını sağladığı, o dönem sadece yük taşımakta kullanılan lokomotifleri geliştirerek onlarla yolcu taşımaya başladığı, böylece insanlığa faydalı olduğu anlatılmaktadır.

Gayet Sanatlı Bir Saat adlı haber yazısında Rusya’da küçük bir Türk çocuğunun gayet sanatlı bir saat icat ettiği anlatılır. Çocuğun icat ettiği saat üç arşın boyunda olup duvara dayalı olduğu halde yerde durmakta ve alışılmış saatlerden farklı olarak seneyi, yılı ve ayı da bildirmektedir. Ayrıca bayramları ve mevlit gecelerini de bildirerek ve mevlitlerde “Mevlit meclisine teşrif buyurunuz” gibi yazılar göstermektedir. Bunun dışında saatin levhasında her gün farklı güzel sözler yazmaktadır. Ayrıca çaldığı vakit her yarım saatte bir, saatte bir ve üç saatte bir farklı sesler çıkarmaktadır. Geceleri ise uyuyanları rahatsız etmemek adına daha kısık sesle çalmaktadır. Sabah olduğunda şiddetli bir sesle çalarak insanları uyandırmakta ve levhasını yenilemektedir. Saati icat eden Şeyhov Efendi, saatin arkasında milletine faydalı olacağına inandığı bir vasiyetname gizlediğini, birçok saat fabrikası kendisine büyük paralar teklif ederek saati incelemek istediklerini söylemişse de kabul etmediğini anlatmaktadır. Metinde, bu Türk çocuğunun yaptığı icatla hem milletine hem de insanlığa faydalı olduğu vurgulanmaktadır.

Büyük Adamlar: Arşimet, biyografi türünde bir metindir. Arşimet’in hayatı, bilim dünyasına ve insanlığa faydaları anlatılmaktadır. Arşimet’in Sicilya’da doğduğu, teklif edilen memuriyetlerin hiçbirini kabul etmeyerek kendisini bilime adanmış, ülkesini çok sevdiği ve zekâsını kullanarak yaşadığı şehre düşmanların girmesini engellediği söylenir.

Yağ Mumu ile Bal Mumu adlı masalda yağ mumu ile bal mumu kendi aralarında konuşurlar. Bal mumu, baldan çıkma olduğu, kalıpla şekil aldığı, parlak ve güzel olduğu, balo salonlarına yaraştığı için övünür. Yağ mumu ise iç yağından yapıldığı ve bal mumu kadar güzel olmadığı için üzgün olmakla beraber halinden memnundur. Bir gün evin kadını, yağ mumunu küçük bir çocuğa vererek onu annesine götürmesini söyler. Çocuğun annesi, geç vakitlere kadar mum ışığında çalışan bir kadındır. Yağ mumu, bu evde işlerini halletmek için ışığa ihtiyaç duyan insanları aydınlattığı ve onların sevinçle parlayan gözlerini gördüğü için çok mutlu olarak tükenir. Masalda, önemli olanın dış güzellik değil, başkalarına faydalı olmak olduğu mesajı verilmektedir.

İyi Kalpli Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

İyilik, TDK Türkçe Sözlük'te “Karşılık beklenilmeden yapılan yardım, kayra, lütuf, kerem, ihsan, inayet” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). İyilik, yaşadığımız çağda en çok ihtiyaç duyulan değerlerden bir tanesidir. İyiliğin olduğu yerde sıkıntılar, dertler, mutsuzluklar azalır; sevgi, mutluluk ve umut hâkim olur. Çocuklarımıza iyi kalpli olmayı, hiçbir karşılık beklemeden iyilik yapmayı ve bundan manevî bir lezzet almayı öğretmek geleceğin dünyasında huzur ve mutlulukla dolu bir yaşam için oldukça önemlidir.

Çocuk Dünyası dergisinde iyi kalpli olma değeri 26 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 19

İyi Kalpli Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Manzum Hikâye	Kurt ile Ayı	-	-	4	1
2	Masal	Deve Kuşu ile Maymun	-	-	10	5
3	Masal	Kunduracı ile Cüceler	Grimm	-	34	2
4	Masal	Of Lala'nın Hikâyesi	Hâdi	-	37	3
5	Masal	Sihirli Keman	-	-	53	40
6	Hikâye	Niçin Sarmaşık Ağaçları Tırmanıyor?	-	-	72	343
7	Hikâye	İyilik Kaybolmaz	Senih Muammer	-	73	354
8	Masal	Gündüz ile Tomris	Grimm	Ayhan	74	366
9	Masal	İlk Bebek	Matmazel Vera Dareldin	Senih Muammer	75	378
10	Hikâye	Bir Köpeğin Tercüme-i Hâli	-	-	80	14
11	Masal	Parmak Kız	-	-	AHD 5	3
12	Hikâye	Cevabın İyisi Böyle Olur	-	-	AHD5	13
13	Hikâye	İyi Kalpli Kız	-	-	AHD	11
14	Masal	Susanna'nın Altın Pabuçları	-	A. Nurettin	AHD8	11
15	Hikâye	Mini Mini Pisi	Nazan Muzaffer	-	AHD10	6
16	Masal	Sihirli Yüzük	-	A. Nurettin	AHD14	11
17	Masal	Karga ile Gündüz	İbrahim Aşki	-	AHD15	12
18	Masal	Şemscihan	-	A. Nurettin	AHD15	14
19	Masal	İyi Kalpli Arılar	Esmâ Zafer	-	AHD17	14
20	Masal	Keloğlan	Abdullah Ziya	-	AHD18	9
21	Masal	Sihirli At	Naim Halit	-	AHD19	13
22	Masal	Keloğlan'ın Hatıratı: Zümrüdü Anka Kuşu	Abdullah Ziya	-	AHD20	9
23	Hikâye	Yelek	-	Bedrettin	AHD21	13
24	Masal	Keloğlan'ın Hatıratı: Eşeğimi Nasıl Kurtardım?	Abdullah Ziya	-	AHD22	9
25	Masal	Keloğlan'ın Hatıratı: Çamlıbel Kahramanı	Abdullah Ziya	-	AHD23	9
26	Fabl	Maymun, Tavuk ve Pelikan	-	-	AHD25	8

Kurt ile Ayı adlı manzum hikâyede bir kurt yaşlanır, kötürüm olur. Bunu sezen bir ayı kurdu sıkıştırır. Önce onunla dalga geçer, sonra da öldürür. Kurdun yavruları öksüz ve çaresiz kalırlar. Ancak birkaç yıl sonra bu yavrular büyüüp erişkin ve güçlü birer kurt olup ayıların kökünü kazılar. Hikâye, “Yavrularım ibret alın, her bir güne var bir yarın” diye bitmektedir.

Deve Kuşu ile Maymun adlı fabl'da, bir maymun sürekli deve kuşunu rahatsız eder. Sonunda deve kuşunun yumurtalarından yavrular çıkar ve birlikte maymuna saldırarak ona cezasını verirler. Bu metinde iyi olan kazanırken kötüler cezasını bulur, iyi kalpli olmanın önemi vurgulanır.

Kunduracı ile Cüceler masalında, çok fakir bir kunduracının dükkânına her gece gelip ona ayakkabılar yapan cüceler vardır. Kunduracı ve karısı, cücelerın yaptığı ayakkabılar sayesinde zengin olurlar ve onlara teşekkür etmek isterler. Cüceleri soğuktan koruyacak ceketler yapar ve onlara hediye ederler. Ancak bu olaydan sonra cüceler bir daha görünmezler. İyi kalpli kunduracı ile karısı sonsuza kadar mutlu yaşar.

Of Lala'nın Hikâyesi'nde son derece saf fakat güzel bir kızın önce babası sonra da başkaları tarafından kandırıldıktan sonra memleketten memlekete giderek sonunda mutlu oluşu anlatılır. Güzel kız son derece saftır fakat iyi kalplidir, masalın sonunda da mutlu olur.

Sihirli Keman'da Oğuz adlı bir çocuk, hasis bir çiftçinin yanında çalışmaktadır. Tam üç yıl boyunca sadakatle çalışan Oğuz, hiçbir sene parasını istemez. Üçüncü yılın sonunda memleketine gitmek için efendisinden izin isterken üç yıllık hakkı olan parasını da ister. Cimri adam, ona her sene için bir bakır olmak üzere üç bakır verir. Oğuz, parayı alıp yola çıktığı vakit yolda bir cüce görür. Cüce, kendisinin güçsüz ve fakir olduğunu, Oğuz'un ise gençliği ve kuvveti sayesinde daha çok para kazanabileceğini söyleyerek ondan parasını ister. İyi kalpli Oğuz parasını cüceye verir. Cüce, bunun karşılığında ona sihirli bir keman hediye eder. Kemanı alan Oğuz, efendisinin yanına geri dönerek keman çalmaya başlar.

Niçin Sarmaşık Ağaçları Tırmanıyor adlı metinde bir serçe yuvasında kanadı kırık olduğundan uçamayan bir kuş vardır. Annesi ve kardeşleri her gün uçup giderken o orada yalnız başına bekler. Annesi, ona sarmaşık ağacının çan şeklindeki pembe çiçeklerinin güzelliğini anlatır. Sarmaşık da ağaca tırmanarak kendisini yavru kuşa gösterir. Sarmaşığı gören kuş sevincinden kanat çırpmaya başlar ve sonunda uçmayı başarır.

İyilik Kaybolmaz'da fakir bir ailenin yiyecek ekmeğe muhtaç oldukları halde yolda buldukları bir bebeği evlat edinip büyütmeleri anlatılır. Aile, yaptıkları iyiliklerin mükâfatını evlat edindikleri çocuk büyüdüğünde alır. Hikâyede, yapılan iyiliklerin mutlaka karşılığını bulduğu mesajı verilir.

Gündüz ile Tomris, Hansel ve Gratel masalının dilimize çevrilmiş halidir. Masalda Gündüz ile Tomris kardeşler, babaları ve üvey anneleriyle bir orman kulübesinde yaşarlar. Üvey anneleri kötü kalpli bir kadındır ve çocuklardan kurtulmak için onları ormana götürür. Çocuklar, ceplerindeki ekmek kırıntılarını geldikleri yola serperler fakat kuşlar hepsini yer. Bu yüzden ormanda kaybolur, eve dönemezler. Derken şekerden ve ekmekten yapılmış bir eve girerler fakat evin sahibi kötü kalpli bir cadıdır. Çocukları hapseder. Çocuklar akıllıca

davranarak cadıdan kurtulur ve evi bulurlar. Üvey anne gitmiştir, babaları da onları görünce çok sevinir. İyi kalpli çocuklar ve babaları sonsuza kadar mutlu yaşarlar. Masalın sonunda “İyiler daima kazanır.” iletisi verilir.

Deve Kuşu ile Maymun masalında bir maymun sürekli devekuşuna sataşıp onu kızdırır. Bir süre sonra devekuşunun yumurtalarından yavrular çıkar ve maymuna saldırırlar. Maymun ettiği kötülüklerin cezasını bulur.

İlk Bebek adlı masalda, olaylar çiçeklerin ve bu çiçeklerde yaşayan minik perilerin memleketinde yaşanır. Bu memlekette her devir, o devirde açan çiçeklerin rengine göre isim alır. Beyaz devirde, ilk defa periler memleketinde bir faninin bulunacağı haberi gelir. İlk defa minik bir bebek, perilerin ve çiçeklerin arasında görülür. Bütün periler ve çiçekler minik bebeğin üstüne titrer, onu beslerler. Ancak mavi devirde, çiçeklerin sultanı mavi gül bu bebeği istemez. Hatta onu beslememeleri için perilere ve çiçeklere emir verir. Ancak periler onu dinlemez, isyan çıkarırlar. Kötü kalpli mavi gülü örümcek ağlarıyla sarıp bağlarlar. Bu sırada bebek artık büyüüp güzel bir çocuk olmuştur. Perilere ve güllere, artık fanilerin yaşadığı memlekete gideceğini ve orada yaşayacağını, yanında sevdiği çiçekleri de götüreceğini ancak mavi gülü yanına almayacağını söyler. Böylece mavi gül, kötü kalpli oluşu sebebiyle hiçbir zaman insanların dünyasına giremez.

Bir Köpeğin Tercüme-i Hali’nde, karlı bir kış günü aç ve oldukça üşümüş bir halde bir köpek kulübesinin kapısını çalan küçük bir köpeğin hali anlatılır. Masalın sonunda her iyiliğin bir gün karşılık bulacağı mesajı verilir.

Parmak Kız masalında çocuğu olmayan iyi kalpli bir dul kadın vardır. Bir gün büyücü bir kadına gider ve halini anlatır. Kadın ona bir buğday tanesi vererek onu ekmesini ve sulamasını söyler. Kadın, perinin dediklerini yapar ve ektiği tohum güzel bir bitki olur. Bu bitkinin tomurcuklarından birinin içinden parmak kadar bir kız çocuğu çıkar. Bir gün bu kız çocuğu kötü kalpli kurbağa tarafından kaçırılır. Parmak Kız, balıklar sayesinde kurtulur. Güzelliğinden etkilenen başka kötü kalpli hayvanlar da kızı kaçırlar. Parmak Kız hepsinin elinden kurtulmayı başarır ve çiçek bahçesinin kralı ile evlenir, ikisi beraber Parmak Kız’ın annesinin yanına giderler. Üçü birlikte sonsuza kadar mutlu yaşarlar.

Cevabın İyisi Böyle Olur adlı hikâyede, Reşit Bey bir mağazaya giderek çocukları için Çocuk Dünyası dergisi ister fakat bütün nüshaların satılmış olduğunu öğrenir. Ardından komşusu Behçet Bey’e giderek çocukları için iki nüsha ayırmasını rica eder. Behçet Bey, gazetelerini ödünç vermek gibi bir huyunun olmadığını, arzu ederlerse çocukların gelip

orada okuyabileceklerini söyler. Reşit Bey üzümlere geri döner. İki gün sonra, Behçet Bey Reşit Bey'in kapısını çalar ve akan damlarını onarmak için merdivene ihtiyacı olduğunu söyler. Reşit Bey, merdivenini ödünç vermek gibi bir huyunun olmadığı fakat arzu ederse gelip damı oradan onarabileceği cevabını verir. Bu masalda, “Behçet Bey iyilik etmiş olsaydı, karşılığında iyilik bulurdu.” mesajı verilir.

İyi Kalpli Kız masalı, İngilizceden çevrilmiş olup masaldaki kahramanlara Türkçe isimler verilmiştir. Masalda Ayşe adlı bir kızın yaptığı iyilikler neticesinde nasıl mükâfat gördüğü anlatılır. Ayşe ile annesi oldukça fakir ancak mutlu insanlardır. Geçimlerini komşuların dikişlerini dikerek sağlarlar. Ayşe'nin ihtiyar annesi bir gün hastalanır, her geçen gün durumu kötüleşir. Ayşe, ormana gidip ot toplamaya karar verir. Ormanda yürürken gördüğü tırtılı, kurbağayı ve karıncaları ezilmekten kurtarır. Karıncalar da ona bir yumurta hediye ederler. Ayşe eve dönüp ateşler içinde yanan annesinin alınına koymak için mendilini çıkardığında sepetteki karınca yumurtası kırılır ve içinden bir peri çıkar. Peri kız, Ayşe'ye bir şifalı ot göstererek bunu annesine nasıl içireceğini söyler. Ayşe perinin dediklerini yapınca annesi iyileşir. Yaptığı iyiliklerin mükâfatını da böylece almış olur.

Susanna'nın Altın Pabuçları, Kül Kedisi masalının Türkçeye uyarlanmış halidir. Masalda çok iyi kalpli bir kız olan Susanna, prensle evlenerek mutlu olur ve ona kötü davranan üvey anne ve üvey kardeşler emellerine ulaşamazlar.

Mini Mini Pisi'de ihtiyar bir kadın, oldukça soğuk ve rüzgârlı bir günde dışarıda üşüyen bir kediyi evine alır ve onun karnını doyurur. Konuşmayı bilen bu sevimli kedinin insanlardan birçok arkadaşı vardır. Gördüğü iyiliğe karşılık, arkadaşlarından ihtiyar kadının evine düzenli olarak yiyecek götürmelerini rica eder. İhtiyar kadın da yaptığı iyiliğin karşılığını fazlasıyla görür.

Sihirli Yüzük'te kocası Kasım'ın kötü muamelesine maruz kalan iyi kalpli kadının iki çocuğunun birini eşkıya, diğerini ise aslan kaçıtır. Ancak bu çocuklar kurtulur ve iyi insanlar tarafından evlat edinilerek büyütülürler. Kasım, yaptığı kötülüklerin cezasını senelerce çeker ve çok pişman olur. İyi kalpli karısı ise sonunda çocuklarına kavuşur ve birlikte çok mutlu yaşarlar.

Karga ile Gündüz masalında, bilgeliğiyle ünlü karganın, Alaska'da yaşayan insanlara yaptığı iyilik anlatılır. Bu insanlar sürekli karanlıkta yaşamaktadır. Karga, onlara uzak diyarlarda aydınlığın olduğunu anlatınca insanlar kargadan kendilerine bir parça olsun

gündüz getirmesini isterler. Karga da uzun uğraşlar sonucunda onlara gücünün yettiği kadar aydınlık getirir.

Şemscihan, annesi ve babası o henüz bebekken vefat etmiş ve amcası tarafından büyütülmüş bir kızdır. Babası, Şemscihan’a büyük bir servet bırakmış fakat amcası ondan habersiz olarak bu servete el koymuştur. Üstelik ona evdeki hizmetçilerden bile kötü davranmaktadır. Bir gece rüyasında bir peri ona nasıl kurtulacağını anlatır, Şemscihan aynı rüyayı üç kere görünce perinin dediklerini yapar ve kurtulur. Sonunda, padişaha suikast hazırlığı yapan kötü kalpli amcası idam edilir ve Şemscihan padişahın oğlu ile evlenir.

İyi Kalpli Arılar masalında iki küçük arı olan Bi ve Ben’in karşılık beklemeden yaptıkları iyilikler anlatılır. Bi ve Ben, kraliçe arının en sevdiği perisini kanadı kopmuş bir halde bulurlar. Onu kurtarır ve eskisinden daha güzel yeni kanatlar yaparlar.

Sihirli At adlı masalda, Hintli bir sihirbaz, İran’da Nevruz şenlikleri yapılırken hükümdarın huzuruna çıkar ve ona tahtadan bir at götürür. Atın sihirli olduğunu ve pek çok marifeti bulunduğunu, şahlardan hangisi kızını kendisine verirse atı ona hediye edeceğini söyler. Hükümdar, bu teklifi kabul eder fakat önce oğlunun bu atı tecrübe edeceğini söyler.

Şehzade, sihirli atı denemek için ata binince at birdenbire yükselir. Nasıl ineceğini bilemeyen şehzade gökyüzünde epey yol aldıktan sonra atın düğmesini bulur, Hindistan’da bir yere iner. Orada Hintli bir prensese âşık olur. Başına gelen türlü olaylardan sonra sihirli atı ve nişanlısı kaçırlır. Sonunda akıllıca bir planla nişanlısını kurtarır. Birlikte İran’a dönerler ve mutlu olurlar. Masalda, iyi kalpli insanlar olan hükümdar, şehzade ve prensesin sonunda mutlu olması, iyilerin mutlaka kazanacağı iletisini verir.

Keloğlan masallarında akıllı ve iyi kalpli bir genç olan Keloğlan’ın başına türlü belalar gelir. Her seferinde kötü kalpli insanlarla karşılaşan Keloğlan, zekâsı sayesinde onlara haddini bildirir, kendisi de istediklerini de elde eder. Masalda “İyiler daima kazanır, kötüler ise cezasını bulur.” mesajı verilmektedir.

Yelek adlı hikâyede bir adam ticaretle uğraşarak kısa sürede çok zengin olur. Bir gün bir miktar parası çalınır. Hırsızın, eski dostu Ivan Petrov olduğu anlaşılınca onu affettiğini söyler. Kâhyası şaşkınlıkla bunun sebebini sorar. Tüccar, fakir olduğu günlerde ceketinin altına giyecek yelek bile bulamadığı bir gün, Ivan Petrov’un ona kendi ceketini verdiğini, bunun için onu affettiğini söyler. Hikâyede, “Zamanında yapılan küçük iyilikler er ya da geç karşılık bulur.” iletisi verilmiştir.

Maymun, Tavuk ve Pelikan adlı fablâda, bir gün maymuna bir tuzak kurulur. Bu tuzağı gören tavuk maymuna haber vererek onu kurtarır. Bir süre sonra pelikan, tavuğun civcivlerini yemek için bir tuzak kurar. Bu defa maymun bu tuzağı fark ederek tavuğa haber verir ve yavruları kurtarır, böylece iki hayvan birbirlerine iyilik etmiş olurlar.

Kanaatkâr Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Kanaat, Türkçe Sözlük'te “ Elindekiden hoşnut olma durumu, kanıklık, yeter bulma, yetinme, fazlasını istememe, doyum.” olarak tanımlanır (TDK, 2019). Yetinme duygusu olarak da tarif edebileceğimiz kanaat, kişinin elinden gelen gayreti gösterdikten sonra elde ettiği sonuçlara razı olmasıdır (Tarhan, 2011, s.176). Kanaatkâr insan, yapabildiğinin en iyisini yaptıktan sonra ortaya çıkan duruma razı olur. Para kazanmak, önemli mevkilere gelmek, akademik anlamda başarılı olmak için çok çalışır fakat sonuçlardan şikâyet ederek kendisini ve çevresindekileri mutsuz etmez. Azimlidir ancak aşırı isteklerinin, hırslarının esiri olmaz.

Atalarımız, gerçek zenginliğin şükretmekten, kanaatkâr olmaktan geçtiğini söylemişlerdir. Kanaat etmeyi bilmeyen insan ne kadar zengin olsa da mutluluğu yakalayamaz. Bu nedenle çocuklarımızın sahip olması gereken değerlerden biri de kanaatkâr olmaktır. Çocuk Dünyası dergisinde kanaatkâr olma değeri 14 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 20

Kanaatkâr Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı.

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Masal	Altın Balık	-	-	4	2
2	Masal	Peri Sultan	Jan Ekar	Ali Ulvi	14	1
3	Masal	Hayvanların Grevi	-	-	16	4
4	Hikâye	Tamahkârlığın Mükâfatı	Hüseyin Cahit	-	16	8
5	Hikâye	Küçük Kanaatkâr Kız	Abdullah Zihni	-	21	4
6	Hikâye	Balıkçı Güzeli	-	-	51	6
7	Masal	Küçük Bibi Büyük Bibi	-	-	60	147
8	Hikâye	Küçük Değirmen	-	-	68	276
9	Hikâye	Defîne Arayıcıları	Ahmet Hayri	-	71	321
10	Masal	Üç Şehzadenin Hikâyesi	-	-	80	8
11	Fabl	Küçük Dikencik	Senih Muammer	-	AHD1	7
12	Fabl	Baykuşun Doktorluğu	-	-	AHD5	11
13	Masal	Saadet Pabuçları	Andersen	Masalcı Baba	AHD2 1	5
14	Masal	Berberin Faresi	Aziz Hüdai	-	AHD2 1	14

Altın Balık masalında ihtiyat bir balıkçı, altın bir balığa tesadüf eder. Balık, ihtiyar adamın bütün dileklerini yerine getireceğini söyler. İhtiyar adam, yaşadıklarını karısına anlatır. Lakin oldukça açgözlü olan karısı her seferinde daha büyük istekler sıralar. Bunun üzerine balıkçı, her şeyin eskisi gibi olmasını ister. Kanaat ederek daha mutlu bir yaşam süreceğini anlar.

Peri Sultan adlı manzum hikâyede bir peri dünyayı gezer ve insanların ne kadar açgözlü olduğunu görünce canı çok sıkılır. Ancak bu dünyada kanaatkâr canlıların da olduğunu görür ve kuşların, çiçeklerin kısmetine razı olurken, sadece insanların isteklerinin bitmek bilmediğini anlar.

Hayvanların Grevi adlı masalda, bir cambazhanede bulunan hayvanlar hallerinden memnun değildir. Sahiplerinden daha fazla istekte bulunmak için bir grev yaparlar. Ancak grevin sonucu daha kötü olunca eski durumlarına razı olurlar.

Tamahkârlığın Mükâfatı’nda, bir adam çok güzel bir şalgam yetiştirir ve onu ziraatle uğraşan bir zengine götürür. Zengin adam, şalgamı çok beğenir ve adama para verir. Bunu duyan başka bir çiftçi, zengine danasını götürür. Zengin adam, çiftçinin derdinin para olduğunu anlayınca ödül olarak ona şalgam verir.

Küçük Kanaatkâr Kız hikâyesinde bir adam, çocuklara hediye olarak birer sepet vererek her birinin içine farklı büyüklüklerde bir ekmek koyar. Çocuklar, en büyük ekmeği almak için kavga ederken adama teşekkür bile etmeden oradan ayrılırlar. Küçük bir kız, en küçük ekmeği alarak adama teşekkür eder. Evine gittiğinde ekmeğin içinin altınlarla dolu olduğunu görür ve altınları alarak adama getirir. Adam, bu altınların küçük kızın kanaatkârlığının mükâfatı olduğunu söyler ve ona hediye eder.

Balıkçı Güzeli 'nde bir ailenin çok sevdikleri bir oğulları vardır. Anne ve baba, oğullarının güzel bir meslek sahibi olmasını istemektedir. Oğulları ise balıkçılık yapmak istediğini söyler. Aile buna taraftar olmasa da oğulları bu işi yapmaya karardır. Sevdiği işi yapmak istediğini, haline razı olduğunu söyler. Oğlanın sesi çok güzel olduğu için balıkları satarken onun sesi insanları kendisine çeker ve bu sayede çok balık satarak zengin olur.

Berberin Faresi, yan yana iki dükkâna dadanmış iki farenin yaşadıklarını anlatır. Farelerden biri bir berber dükkânında, diğeri bakkal dükkânında yaşamaktadır. Bakkalda yaşayan fare, berberin faresini ziyaret eder. Berberin faresinin her gün bir taşın üzerine damlayan yağı yalayarak çok mutlu olduğunu görür ve onu dükkânına davet ederek ziyafet nasıl olurmuş görmesini söyler. Berberin faresi teklifi kabul ederek bakkal dükkânına gelir. Bakkalın faresi, buranın bir sürü tuzakla dolu olduğunu, bakkalın onu yakalayabilmek için ne tedbirler aldığını anlatır. Eğer dikkat etmezse canından olacağını söyler. Berberin faresi başta çekeceği ziyafet için heyecanlanır fakat yemek yiyeceğim derken defalarca yüreği ağzına gelir. Sonunda koşarak kendi dükkânına gider. Bakkalın faresi bunun sebebini sorunca, korkuyla yaşamaktansa huzur içinde taşın üstündeki yağları yemenin ona dünyadaki en güzel ziyafetten bile tatlı geldiğini söyler.

Küçük Bibi Büyük Bibi 'de, bir atı olduğu halde cömert ve iyi kalpli küçük Bibi ile hırslı ve açgözlü ağabeyi büyük Bibi'nin başından geçenler anlatılır. Büyük Bibi, bitmek bilmeyen aşırı istekleri sebebiyle kardeşi Küçük Bibi'yi sürekli rahatsız eder. Büyük Bibi'nin zenginlik hırsı o kadar büyük boyuta ulaşır ki, kendini suya atarsa birçok değirmeni olacağına inanarak dereye atlar ve boğulur. Bu hikâyede, aşırı istekler ve hırsın insanı felakete sürüklediği anlatılır.

Küçük Değirmen adlı hikâyede biri zengin ve hırslı, diğeri ise fakir ve iyi kalpli iki kardeşin başından geçenler anlatılır. Zengin olan "Eşraftan Hüseyin Bey", fakir olan kardeş ise "Fakir Hasan" diye çağrılır. Hikâyede Hüseyin Bey'in hırsı ve açgözlülüğü yüzünden başına gelenler anlatılırken kanaatkâr olmanın ne kadar önemli olduğu mesajı verilir.

Küçük Dikencik adlı fablâda, ormandaki diğer ağaçların yemyeşil yaprakları olduğunu gören küçük bir dikenciğin onlar gibi olmak istemesi ve sonunda onlara benzemediği için aslında ne kadar şanslı olduğunu anlaması anlatılır. Küçük Dikencik’in yaprakları önce altından, sonra camdan ve son olarak diğer ağaçlar gibi yeşil olur. Fakat üç durumda da başına kötü işler gelir. Bunun üzerine aşırı isteklere sahip olmanın ne kadar kötü bir şey olduğunu anlayarak eski haline dönmeyi diler ve dileği kabul olur, dikenleriyle mutlu bir şekilde yaşar.

Baykuşun Doktorluğu adlı fablâda, hastalanan arslan, fil, deve ve zürafa ormanın en akıllısı olan baykuşa gidip muayene olurlar. Baykuş, arslana “Madem dişin ağrıyor, o halde onu söküp çıkarmak lazımdır.” der. File de “Mademki burnun rahatsız, onu koparıp atmamız.” diye çare bulur. Diğerlerine de hasta organları koparmak gerektiğini söyleyince hayvanlar birbirlerine bakar, “Biz bir düşünelim.” diyerek giderler. Bu hikâyede, hâlimize razı olmak gerektiği, her şeyin mükemmel olamayacağı mesajı verilir.

Kıymet Bilme Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Kıymet bilmek, insanın mevcut durumda sahip olduklarının değerini gerektiği gibi takdir edebilmesidir. Elindekilerin kıymetini bilmeyen insan, var olan durumdan şikâyet eder, memnun olmaz. Ancak sahip olduklarının kıymetini, onları kaybettiğinde anlar. Mutsuzluk ve pişmanlık duygusu, kıymet bilmeyen insanların sıklıkla yaşadıkları duygulardır. Çocuklarımızın elindekilerin kıymetini bilen, sahip olduklarıyla mutlu olan insanlar olarak yetiştirmek onlara yapılacak en büyük iyiliklerden biri olacaktır. Zira kıymet bilen insanlar her zaman olumlu düşünen, iç huzuru ve manevî dengeyi yakalamış, çevrelerindeki insanlar tarafından sevilen ve saygı gören insanlardır.

Çocuk Dünyası dergisinde kıymet bilme değeri 12 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 21

Kıymet Bilme Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Pınar	Mehmet Emin		24	1
2	Haber Yazısı	Dünyanın Tabiat Dersleri	Hamit Havadisleri	-	45	6
3	Sohbet	Tabiat Dersleri: Dişler	Hocanız	-	52	19
4	Hikâye	İnciler	C. M.	-	58	118
5	Hikâye	Define Arayıcıları	Ahmet Hayri	-	71	321
6	Fabl	Küçük Dikencik	Senih Muammer	-	AHD1	7
7	Şiir	Küçük Şeyler	-	-	AHD1	4
8	Fabl	Baykuşun Doktorluğu	-	-	AHD5	11
9	Masal	Sihirli Döğük	Yaşar Nabi	-	AHD12	13
10	Masal	Saadet Pabuçları	Andersen	Masalcı Baba	AHD21	5
11	Masal	Berberin Faresi	Aziz Hüdai	-	AHD21	14
12	Masal	Yağmurun Masalı	Fevzi	-	25	12

Pınar adlı hikâye, elimizdekilerin kıymetini bilmemiz, tutumlu olmamız, hiçbir şeyi israf etmememiz gerektiği iletisini vermektedir.

Tabiat Dersleri: Dişler, vücudumuzdaki her organın çok önemli bir görevi olduğunu anlatır. Saat gibi kusursuz işleyen bir sisteme sahip olan insan vücudunda gerçekleşen olayların ne kadar hayret verici olduğundan bahsedilirken dişler üzerinde durulur. Dişlerimizin çiğneme görev aldığı, besinleri nasıl öğüttüğü, onları korurken nelerden uzak durmamız gerektiği anlatılır. Metin, sağlığımızın, sahip olduğumuz her organımızın ve dişlerimizin kıymetini bilmemiz gerektiği iletisini vermektedir.

İnciler hikâyesinde Afrika’da kaybolan bir adam, açlıktan ölme derecesine gelir. Bir ağaç dibinde gözüne bir kese ilişir. Bu kesenin içinden yiyecek bir şeyler çıkması için dua eder fakat kesenin içi incilerle doludur. Adam incileri görünce hayal kırıklığına uğrar. “İnci, altın, elmas bazen bir lokmacık et kadar insan için faydalı olamıyor, hepiniz bir lokmayı tanıyınız, öğreniniz, biliniz.” İfadesiyle sahip olduğumuz bir lokmanın bile kıymetini bilmeliyiz iletisi verilir.

Define Arayıcıları adlı masalda, Ali Baba adlı ihtiyar bir kayıkçı, kendisini geçindirmeye yetecek kadar malı olduğu halde sıcakta kürek çekmeye devam etmektedir. Ona bunun sebebi sorulduğunda, zenginliğinin farkında olduğunu fakat ölünceye kadar kürek çekmeye devam edeceğini, zira sahip olduğu malı bu küçük sandal sayesinde elde ettiğini söyler. Ali Baba, sahip olduklarının kıymetini bilen bir insandır. Masalda kıymet bilmek değerinin aktarıldığı görülür.

Küçük Dikencik adlı fablada, ormandaki diğer ağaçların yemyeşil yaprakları olduğunu gören küçük bir dikenciğin onlar gibi olmak istemesi ve sonunda onlara benzemediği için aslında ne kadar şanslı olduğunu anlaması anlatılır. Küçük dikencik, çevresindeki ağaçlar gibi yeşil yaprakları olmadığına üzülen altından yaprakları olmasını diler. Dileği kabul olur ve ertesi gün altın yaprakları olduğunu görür. Bütün orman halkı onun güzelliğini konuşur. Derken bir hırsız gelir ve yapraklarını çalar. Artık altın olmak istemeyen küçük dikencik, camdan yaprakları olursa hırsızlar gelmez diye düşünür. Ertesi gün camdan yaprakları olur ancak bir fırtına çıkar ve yapraklarını paramparça eder. Camdan yaprakları da artık istemeyen dikencik diğer arkadaşları gibi yeşil yapraklı olmayı diler. Dileği kabul olur ancak bu sefer de yapraklarını keçiler yer. Bu duruma çok üzülen dikencik küçük dikenlerinin kıymetini anlar ve eski dikenli haline dönmeyi diler. Dileği kabul olur ve dikenleriyle ormanda huzurlu bir şekilde yaşar.

Küçük Şeyler adlı şiirde, küçük bir kibritin büyük bir lamba yakması, küçük bir kalemin büyük sözler yazması gibi küçük bir çocuğun da ileride mert ve büyük bir adam olacağı söylenir. Burada bütün büyük olayların küçük şeylerle meydana geldiği, bu yüzden küçük sandığımız şeylerin aslında büyük etkileri olabileceği, bu yüzden küçük şeylere büyük kıymet vermek gerektiği iletisi verilir.

Baykuşun Doktorluğu adlı fablada, hastalanan arslan, fil, deve ve zürafa ormanın en akıllısı olan baykuşa gidip muayene olurlar. Baykuş, arslana “Madem dişin ağrıyor, o halde onu söküp çıkarmak lazımdır.” der. File de “Mademki burnun rahatsız, onu koparıp atmalıyız.” diye çare bulur. Diğerlerine de hasta organları koparmak gerektiğini söyleyince hayvanlar birbirlerine bakar, “Biz bir düşünelim.” diyerek giderler. Onların bu cevabı, “Hiç olmazsa rahatsızlanacak bir başımız, burnumuz, dişimiz var. Var olan organlarımızı koparıp atmaktansa hastalığa katlarız.” şeklinde yorumlanabilir. Burada hem sağlığımızın hem de sahip olduğumuz organların kıymetini bilmemiz gerektiği iletisi verilir.

Sihirli Düdük’te Turan adlı küçük bir çocuk musikiyi çok sevdiği için kahvehane kapılarında gizlice çalgı seslerini dinler. Bir müzik aleti olmasını çok istemektedir. Nihayet paslı bir düdük bulur ve çok mutlu olarak evine gelir. Odasında düdüğü çalmaya çalışırken bunun sihirli bir düdük olduğunu, nasıl üflerse üflesin çok güzel sesler çıktığını ve bütün perilerin onu dinlemek için odaya toplandıklarını görür. Sihirli düdüğüyle çok güzel vakit geçirirken bir gün şehre bir bando takımının geldiğini görür. Bandonun çaldığı yerde bir boru bulur ve onu alıp eve gelir.

Saadet Pabuçları masalında, saadet perisi isim günü şerefine bir çift lastik ayakkabı yaparak bu ayakkabıları kim giyerse onun dileğini gerçekleştirmeyi planlar. Bu ayakkabıları, misafir olduğu evden çıkan tarih hocası giyer. Tarih hocası, Lale Devri'nde yaşamayı çok istemektedir. Ayakkabıları giyince kendisini Lale Devri'nde bulur fakat başına bir sürü iş gelir. Artık Lale Devri'nde yaşamak istememektedir. Geri döndüğünde kendisini tekrar misafir olduğu evin çıkışında bularak gözü açık halde rüya gördüğüne hayret eder. Artık, içinde bulunduğu anın kıymetini anlamıştır.

Bülbül adlı masalda, Çin hükümdarlarından birinin eşsiz güzellikte bir sarayı ve saraydan daha da güzel, benzeri görülmemiş bir bahçesi vardır. Bu bahçede renk renk çiçekler, ağaçlar, kuşlar vardır. Bahçede bir de ünü her tarafa yayılmış güzel sesli bir bülbül vardır ancak hükümdarın bundan haberi yoktur. Bir gün bülbülün şöhreti hükümdarın kulağına gelir ve hükümdar şimdiye kadar bu kuştan haberi olmadığına çok sinirlenir. Hemen adamlarına bülbülü yakalayıp getirmeleri için emir verir lakin bülbül bulunamaz. Sarayda çalışan bir kız, bülbülü getirebileceğini söyleyip adamlarla birlikte ormana gider. Bülbüle durumu anlatır ve onu saraya getirir. Hükümdar, bülbülü dinleme şansı bulduğu için çok mutludur. Bir gün, hükümdara birçok hediye gelir. Gelen hediyelerin içinde oyuncak bir bülbül de vardır. Hükümdar, bu oyuncak bülbülü kurdurup her gün dinlemeye başlar ve gerçek bülbülle eskisi kadar ilgilenmez. Buna içerleyen bülbül kaçıp gider. Bir süre sonra oyuncak bülbül de bozulur. Hükümdar, bülbül sesi dinleyemediği için derdinden hastalanır. Saraydakiler, hükümdarın halini anlatıp bülbülü dönmeye ikna etmek için ormana gider ve sonunda onu ikna ederler. Hükümdar, bundan sonra gerçek bülbülün ve hayattaki bütün gerçek güzelliklerin kıymetini anlar.

Yağmurun Masalı, suyun ne zamandan beri tabiatta bir döngü içinde olduğunu anlatır. İki arkadaş, susuz bir dağ başında bir fidan dikerler ancak bu fidan güneşin yakıcı ışıkları altında solmaya başlar. Arkadaşlar biraz su getirip onu sulayınca yeşerdiğini görür ve “Keşke gücümüz yetse de her yere su taşıyabilsek, her yer böyle süslense...” derler. Güneş, onları duyunca isteklerini yerine getirmek için ışıklarını denizin üstüne yayar, denizden buharlaşan damlacıklar yükselir ve yağmur olup kuru topraklara yağmaya başlar. Bu masalda, okuyucunun hayalinde susuz bir hayatın nasıl olduğu canlandırılır ve suyun kıymetini bilmek gerektiği mesajı verilir.

Hoşgörülü Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Hoşgörü, “Her şeyi anlayışla karşılayarak olabildiği kadar hoş görme durumu, müsamaha, tolerans” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Kültürümüzde bu değere ayrı bir yer verilmiştir. Türk-İslam âlimleri, eserlerinde hoşgörülü olmanın önemi üzerinde sıklıkla durmuşlardır. Zira hoşgörü, toplumdaki huzur ve mutluluğun sağlanmasında oldukça önemlidir.

İnsan, hata yapan ve kusurları olan bir varlıktır. Hatalar, insanın doğru yolu bulmasına yardımcı olur. Günlük hayatta hatalar yapar ya da başkalarının hatalı davranışlarıyla karşılaşırız. Aynı şekilde her insanın bir kusuru vardır ki bunlardan bazılarını düzeltmek insanın elinde olmaz. Önemli olan, hata ve kusurları hoş görebilmek, anlayışla karşılayabilmektir. Aksi takdirde insanın huzurlu ve mutlu olması mümkün olmayacağı gibi içinde yaşadığı toplumun huzurunun bozulmasına da sebep olabilir. Bu nedenle çocuklarımıza hoşgörülü olmayı, insanların hatalı davranışlarını anlayışla karşılayabilmeyi öğretmek gerekir.

Çocuk Dünyası dergisinde hoşgörülü olmak değerinin açıkça işlendiği 2 metin tespit edilmiştir.

Tablo 22

Hoşgörülü Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Masal	Şehzade Perçem	-	-	54	58
2	Masal	Kedi ile Köpek	-	-	AHD7	2

Şehzade Perçem masalı, bir padişahın çok çirkin bir oğlunun olması ile başlar. Doğum günü bir peri gelerek şehzadenin annesine bu bebeğin gelecekte çok akıllı olacağını hatta zekâsını başka birine de bağışlayabileceğini haber verir. Aynı peri, dünyalar güzeli bir kız çocuğu dünyaya getiren diğer sultanın da odasına giderek bu güzel kızın güzelliği derecesinde ahmak olacağını fakat dilerse güzelliğinden başka birine de bağışlayabileceğini söyler.

Şehzade, büyüdüğünde gerçekten çok akıllı olur. Güzel sultan ise ahmaklığı ile etrafındaki herkesi usandırır. Haline çok üzülen sultan, bir gün ormana kaçır ve bir ağaç dibinde ağlarken Şehzade Perçem ile karşılaşır. Şehzade, böyle güzel bir kızın ağlamasının

sebebinin merak eder ve kendisine sorar. Güzel sultan, durumunu ona anlatır. Şehzade, kendisi ile evlenmeyi kabul ederse ona aklını bağışlayabileceğini söyler. Sultan bunu kabul edince şehzade ona zekâsını bağışlar, sultan da kendisine güzelliğinden verir ve birbirlerini çok severek ömür boyu mutlu yaşarlar. Bu masalda, kusurları hoş görmenin insanları mutluluğa götüreceği iletisi verilmiştir.

Kedi ile Köpek adlı masalda, aralarında sağlam bir dostluk kurmuş olan kedi ile köpeğin arkadaşlığının bozulduğu anlatılır. Kedi, elinde olmadan köpeği kızdıracak bir davranışta bulunur ve köpek de onun canını yakar. Fakat ikisi de bunu kasten yapmaz, doğalarında var olan özelliklerden dolayı birbirlerine zarar vermişlerdir. Masalda, yaratılıştan gelen özellikler karşısında hoşgörülü davranmak gerektiği anlatılmak istenmiştir.

Merhametli Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Merhamet, başkasının derdini kendine dert edinme, üzüntüsü ile üzülmeye ve ona yardım etmektir (Hökelekli, 2013, s.69). Merhamet, insanın sahip olması gereken en önemli değerlerden bir tanesidir.

İnsan, zayıf ve güçlü yönleri olan bir varlıktır. Çok iyi yaşam şartlarına sahip olan bir kimsenin kısa süre içerisinde zor ve sıkıntılı bir duruma düşmesi olağandır. Her insan umulmadık bir anda hastalıklar, maddî sıkıntılar, psikolojik sorunlar vb. sebepler karşısında çaresiz kalabilir. Böyle durumlarda insanların birbirlerinin dertlerini görmezden gelmesi insani değerlerle örtüşmez. Merhamet, her insanın ihtiyaç duyduğu bir değerdir.

Merhamete sadece insanların değil, doğadaki her canlının ihtiyacı vardır. Hayvanlar ve bitkiler de insanların korumasına ve merhametine muhtaç canlılardır. Merhametin olmadığı bir dünya yaşanılır olmayacaktır. Doğru yetişmiş bir insanın içinde acıma duygusu, zor durumda kalanlara yardım etme isteği her zaman var olmalıdır. Dolayısıyla çocuklarımıza merhametli olma değerini kazandırmak oldukça önemlidir.

Çocuk dünyası dergisinde merhametli olma değerinin işlendiği 15 metin tespit edilmiştir.

Tablo 23

Merhametli Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Şiir	Yakalanmış Bir Serçe	-	-	1	4
2	Manzum Hikâye	İyilik	Darülerkan'dan H. R.	-	7	7
3	Masal	Kurt ile Kuzu	-	-	9	1
4	Manzum Hikâye	Kuşçağızlara Acıyalım	Nazım	-	20	1
5	Şiir	Oğluma	Aka Gündüz	-	23	1
6	Anı	Makas Nine	Abrurrahman Ruhi Hasan	-	25	8
7	Hikâye	Çocuk ve Kurt	-	-	31	1
8	Şiir	Kuşlar ve Yuvaları	K.A.	-	34	1
9	Masal	Köylü ile Yılan	La Fontaine	M. Cemal	34	6
10	Masal	Mavi Sakal	-	Charles Perrault	44	5
11	Masal	Serçe ve Çocuk	-	-	45	9
12	Şiir	Kuşun Yalvarışı	Nazım Harim	-	46	4
13	Manzum Hikâye	Fil ile Karınca	Muallim Naci	-	47	7
14	Hikâye	Ertuğrul'un Yayı	S.M.	-	43	9
15	Masal	Sihirli Yüzük	-	A. Nurettin	AHD14	11

Yakalanmış Bir Serçe adlı şiirde, çocuklar ile onların yakaladıkları bir serçe arasında geçen konuşmalara yer verilir. Serçe, ona merhamet edilmesine dair isteğini şöyle dile getirir:

Niçin beni hapsedtiniz buraya

Yavrucaklar ben ne yaptım sizlere

Bırakınız da uçayım havaya

Ben öksüzüm, acıyın öksüzlere

İyilik adlı manzum hikâyede bir çocuk, yaramaz çocukların suda boğmaya çalıştığı bir köpeği kurtararak evine getirir, onu besler. Burada hiçbir canlıya zulmetmemek gerektiği anlatılır.

Kurt ile Kuzu adlı manzum hikâyede, kurt ile kuzudan yola çıkılarak zayıflar ile güçlülerin durumu anlatılmaya çalışılmıştır. Nasıl kurt güçlü olduğu için kuzuyu yerse insanlar arasında da güçlüler zayıfları ezer. Bu nedenle zayıfların ve mazlumların her zaman yanında olmak, onları korumak gerekir.

Kuşçağızlara Acıyalım adlı manzum hikâyede şair, kuşların ne kadar güzelliğini, sevimliliğini, onların da bir ailesinin olduğunu, çocukların ellerinde taşları varken onun kendisini savunacak hiçbir şeyi olmadığını anlatarak onlara merhamet etmek gerektiğini ifade eder.

Oğluma adlı şiirde “Türk olmayan her insana dikkat et /Zalime lanet, mazlumlara merhamet/ Kadınlığa, erkeklığe riayet / Ediyorsa sen de ona hürmet et” dizelerinde ancak mazlumlara karşı merhametli olan kişilere hürmet etmek gerektiği ifade edilir.

Makas Nine adlı metinde yazar, çocukken Makas Nine adındaki ihtiyar bir kadını kızdırarak onun minderini çaldığını ve eve getirdiğini anlatır. Nine, minderini almak için ağlayarak gelince yazarın annesi minderi ona verir ancak yaşlı kadın “Allah’ından bul!” diyerek yazara beddua eder. Nine öldükten sonra yazar ağaçtan düşer. Annesi, Makas Nine’nin bedduasını aldığı için başına bunların geldiğini söyler. Metinde zayıf insanları ezmek, onların bedduasını almamak, merhametli olmak gerektiği mesajı verilir.

Çocuk ve Kurt adlı hikâyede Kaya adlı bir çocuk piliç suyundan yapılmış çorbayı çok sever. Bir gün yine pilicini yedikten sonra öğle uykusuna yatar fakat rüyasında bir kurt kendisine saldırır. Kaya’nın çok korktuğunu gören Kurt, ona piliçlerin de böyle korktuğunu fakat aşçının onları kıtır kıtır kestiğini, onlar ölürken annelerinin acı içinde feryat ettiğini söyler. Kaya uyandığında kan ter içinde kalmış ve artık et yememeye karar vermiştir.

Kuşlar ve Yuvaları, hayvanlara merhamet etmek gerektiğini anlatan bir şiirdir. Çocuklara, kuşların yavrularını beslemek ve korumak için nasıl zahmet çektiğini, yuvaları yıkılırsa yavruların ve annelerin ne kadar üzüleceğini anlatarak merhamet duygusunu uyandırmaktadır.

*Ey çocuk! Bak havalarda uçan kuşlar ne güzel
Zannetmek ki bu uçuşlar onlar için bir eğlence...
Hayır kuzum! Yavruları üşütecek esen yel;
Anneleri uçar gider uzak, uzak yerlere
Yemek bulur yedirmeye, çırpı bulur örtmeye...
Anneleri aranırken onlar için uzakta
Sen gelip bozma yuvaları sakın ha!
Yavruları cıvılatma... Anneleri aratma!
Şu gördüğün yuvalar da bir “aile kucağı”*

Yuvaları bozan eller büyüklüğe erişmez...

Yuva yıkan insanların akıbeti hayretmez...

K.A.

Köylü ile Yılan hikâyesinde bir köylü, yol kenarında soğuktan donmuş olan bir yılan görür. Ona acıyıp evine getirerek onu ısıtır. Hikâyenin sonunda yılan ısınıp köylü adama saldırırsa da burada köylünün yılanı bile merhamet gösterip onu evine getirmesi merhametli olma değerine güzel bir örnektir.

Mavi Sakal'da daha önce evlendiği kadınları öldürüp bir odada saklayan Mavi Sakal adlı zalim bir adam ile son karısı Fatma'nın başından geçenler anlatılır. Mavi Sakal, Fatma'ya da önceki kadınlara söylediği gibi evin bütün odalarına girip çıkabileceğini fakat kırkinci odaya asla girmemesini söyler. Fatma, bir gün merakına yenik düşüp odaya girince kendinden önceki kadınların cesetlerini görüp korkudan ne yapacağını şaşırır. Akşam Mavi Sakal gelince, Fatma'nın yasak odaya girdiği ortaya çıkar. Mavi Sakal Fatma'yı öldüreceği sırada Fatma'nın kardeşleri yetişir. Fatma kurtulur, Mavi Sakal ölür. Merhametsiz Mavi Sakal'ın serveti de Fatma'nın olur.

Serçe ve Çocuk'ta, dört yavrusuyla birlikte ormanda yaşayan serçelerin başından geçenler anlatılır. Anne ve baba serçe yuvada yokken Şarlo isminde bir çapkın kuşu iki arkadaşıyla beraber yuvaya bakmaya gelir. Arkadaşları geride dururken Şarlo yuvaya yaklaşır. Kuşlar çok korkmuş bir halde saklanırlar. Şarlo onları görünce "Fakat bu daha yavru... Yazık, bunlara dokunmayayım." diyerek merhamet gösterir ve arkadaşlarına yuvada bir şey olmadığını söyleyerek onları da serçelerden uzaklaştırır.

Kuşun Yalvarışı, Nazım Harim tarafından kaleme alınan ve merhamet değerini aktaran şiirlerden biridir. Şiirin bir bölümü şöyledir:

"Beni bırak öteyim

Sana dua edeyim,

Merhamet et halime,

Bana izin ver beyim!

Yavrucağım bekliyor

Her gün figan eyliyor

Mahzun mahzun öterek

'Anneciğim gel!' diyor."

Fil ile Karınca'da, bir fil gelip karınca yuvasının üzerine yatınca karıncaların yuvaları yıkılır, emekleri boşa gider, çoğu da ölür. İçlerinden bir tanesini seçip file elçi gönderirler. Elçi karınca, file durumu güzellekle anlatır ve başka bir yere yatmasını rica eder. Karıncanın söyledikleri filin umurunda bile olmaz, kibirlenir ve güler. Bunun üzerine karıncalar, filin yattığı yerin altını ince ince kazarak ona tuzak kurarlar. Ayağa kalkan fil, toprağa basar basmaz yanı üstüne yıkılır. Kimseye zulmetmemek, bütün canlılara karşı merhametli olmak gerektiği, “Can yakma, canın yanar.” sözleriyle ifade edilir.

Ertuğrul'un Yayı adlı hikâyede, Ertuğrul Bey'in çocukluğunda yaşadığı ibret verici bir olay anlatılarak hiçbir zaman zalim olmamak gerektiği mesajı verilir. Ertuğrul Bey, “Ah, bir silahım olsaydı, ormanlarda saklanmış ne bir canavar, ne de çetin kayalarda da pusu kurmuş bir eşkıya bırakmazdım.” demektedir. Bir gün, askerler tarafından unutulmuş bir yay ile birkaç ok bulur ve bu silahlarla artık kendisini ispat edebileceğini, oba beyi olmaya layık olduğunu herkese gösterebileceğini düşünür. Bu silahlarla birçok kişinin imdadına yetişir. Yolcuları yolundan eden bir ayı ile insanlara fenalık eden eşkıyaları öldürür. Yaptığı iyilikleri düşünerek sevinir, bunları babasına anlatacağını ve oba beyi olacağını hayal eder. Babası, vurması için kendisine bir hedef gösterecek olursa onu başarıyla vuracağını düşünerek “Babamın göstereceği hedefi hiç şüphesiz devireceğim... Hem de nasıl? İşte böyle...” der ve o sırada tüylerini kabartmakta olan bir saka kuşunu hedef alır. Tam da bu sırada yayı kırılır ve düşer. Ertuğrul acı içinde yere düşen yayına bakarken üzerinde yazan şu satırları görür ve kendisinden utanır:

*“Ey Türkoğlu silahla fenalığa yollanma
Al okunu fakat zulme alet gibi kullanma”*

Sihirli Yüzük masalında Kasım adında bir adamın her gün farklı mallarla dolan bir dükkânı vardır. Kasım, elindeki sihirli yüzüğü sayesinde her gün farklı mallar satarak çok zengin olur. Kendisini işine adanmış için ailesiyle ilgilenmeye vakit bulamaz. Bir gün karısı ona ne zaman çocuklarıyla alakadar olacağını sorunca çok sinirlenir. Karısına birçok hakaretler ederek onu evden kovar. Bir daha eve gelirse onu denize atacağını bile söyler. Zavallı kadın bu duruma çok üzülür ve iki çocuğunu da alarak evden ayrılır. Kasım, eve geldiğinde karısı ile çocuklarının gittiğini öğrenir ve yaptığı kötü muameleden dolayı çok pişman olur. Ailesini geri getirmek için sihirli yüzüğünü kullanmak ister ancak yüzük kaybolmuştur. Bu sırada karısı ağabeyine giderken yolda çocukları kaçırlır, senelerce bulunmazlar. Kasım'ın karısına zulmünden dolayı aile bireylerinin başına kötü olaylar gelir. Masalın sonunda

bütün aile bir araya gelir ve ömürleri boyunca mutlu yaşarlar. Burada, zalimce davranan kişilerin başının dertten kurtulmayacağı mesajı verilir.

Milliyetçilik Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Milliyetçilik, “Maddî ve manevî açılardan millet ve ülkesinin çıkarlarını her şeyin üstünde tutma anlayışı, ulusçuluk, ulusalcılık, nasyonalizm” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019).

İlk Türkçü çocuk dergisi olma özelliğini taşıyan Çocuk Dünyası dergisinde en çok işlenen değerlerden bir tanesi milliyetçilik değeridir. Bu durumun ortaya çıkmasında Balkan Savaşları ve ardından millî mücadele döneminin büyük etkisi olmuştur. Devletin içinde bulunduğu zor durum, Balkan Savaşları’nın etkisi, devleti kurtarmak için ortaya atılan Osmanlıcılık, Ümmetçilik, Batıcılık gibi fikir akımlarının değerini yitirmesi, Türklüğü ancak milliyetçiliğin kurtarabileceği inancını güçlendirmiştir. Dergi yönetimi, milliyetçilik değerini aktaran metinlerle çocuklarda millî bilinç uyandırmayı ve millî mücadeleye destek vermelerini sağlamayı amaçlamıştır.

Çocuk Dünyası dergisinde milliyetçilik değeri 32 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 24

Milliyetçilik Değerinin Metinlere Göre Dağılımı.

SIRA	METNİN TÜRÜ	METNİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Kahraman Nuri	Ethem Nejat	-	6	2
2	Manzum Masal	Ala Geyik	Gökalp	-	8	1
3	Destan	Ergenekon- Bozkurt	-	-	8	4
4	Hikâye	Bayraktarın Şehadeti	Halil Fehmi	-	9	6
5	Destan	Türk'ün Tufanı	Gökalp	-	12	1
6	Şiir	Ben Türk'üm	Nazım	-	12	
7	Masal	Adsızın Kalbi	Hüseyin Ragıp	-	18	2
8	Şiir	Oğluma	Aka Gündüz	-	23	1
9	Hikâye	Türk Yavrusu	Ruhi Neşat	-	29	2
10	Şiir	Turan Yavrularına	Süleyman Sabri	-	37	1
11	Şiir	Dertleşme	S. Korkut	-	38	2
12	Şiir	Türk Gücü	S. Korkut	-	42	4
13	Mektup	Sevgili Ağabeyciğim	Usturumcalı Yusuf Halim	-	42	7
14	Manzum Hikâye	Kılıç Hasan	S. Korkud	-	44	4
15	Anı	Türk Gençlerinin Özü Sözü Doğrudur	L. İsmail	-	44	10
16	Hikâye	Beyhude Bir Korku	M. E.	-	49	10
17	Köşe Yazısı	Bugün Türk Kurtuluş Günü Bayramıdır	-	-	55	1
18	Şiir	Osman Gazi Kurultayda	Gökalp	-	57	98
19	Sohbet	Bir İki Söz (Okuyucuma)	Rıdvan Nafiz	-	57	99
20	Şiir	Fatih'in Huzurunda	Nazım Harim	-	65	226
21	Hikâye	Necdet'in Papağanı	S. Ziya	-	37	9
22	Şiir	Gazinin Yası	Halide Nusret	-	AHD1	1
23	Şiir	Ben Ateşim	Halide Nusret	-	AHD2	1
24	Sohbet	Seyahat Ederken Öğrendiklerim	Harun Reşit	-	AHD3	11
25	Şiir	Türk'ün Cumhuriyeti	Sabri Cemil	-	AHD10	12
26	Şiir	Türk Ordusu	Yaşar Nabi	-	AHD14	10
27	Hikâye	Aykut	Abdullah Ziya	-	AHD15	4
28	Sohbet	Yirmi Üç Nisan Nedir?	Mehmet Faruk	-	AHD21	1
29	Şiir	Gazi'nin Heykeli Karşısında	Necdet Rüştü	-	AHD21	1
30	Şiir	Türk Zaferi	Yaşar Nabi	-	AHD21	2
31	Manzum Hikâye	Koca Hafız	Necdet Rüştü	-	AHD 26	1
32	Manzum Hikâye	Burak Reis	Necdet Rüştü	-	AHD30	14

Kahraman Nuri, vatanını ve milletini çok seven on iki yaşında bir Türk çocuğudur. Onun milletine olan bağlılığı çevresindeki insanları etkileyerek onlar manevî bir kuvvet verir, insanlarda millî şuur uyandırır.

Ziya Gökalp tarafından kaleme alınan *Ala Geyik*’te Türklerin ne kadar güçlü bir millet olduğu, Türk’ün yaratılışında özgürlük ve bağımsızlığın bulunduğu iletisi verilir ve Türk olmanın şerefli bir duygu oluşu okuyucuya hissettirilir.

Ergenekon-Bozkurt, Sevinç adında bir çocuğun babasından Ergenekon Destanı hakkında malumat alışını anlatan hikâyedir. Babası Sevinç’e Türklerin Ergenekon adını verdikleri yurda gidişlerini, demir dağı eriterek oradan çıkışlarını ve oradan çıktıkları günün Türkler için kutlu bir gün olduğunu, bu önemli günün bir bayram gibi kutlandığını anlatır. Hikâye, önemli bir Türk destanı olan Ergenekon Destanı ve Nevruz hakkında çocuklara bilgi vermekte ve millî duygular uyandırmaktadır.

Bayraktarın Şehadeti, Ahmet adlı bir Türk gencinin hasta nişanlısını Allah’a emanet ederek arkasına bile bakmadan savaşa gidişini anlatır. Bu hikaye, “Türkler vatanları için canlarını seve seve feda eden, düğüne gider gibi savaşa giden kahraman ve asil bir millettir.” iletisi vererek okuyucuda millet sevgisi uyandırmaktadır.

Türk’ün Tufanı’nda Türk milletinin Oğuz Kağan sayesinde yok olmaktan kurtuluşu anlatılmakta ve “Milleti yöneten kişi o millet için hayati önem taşır.” iletisi verilmektedir.

Ben Türk’üm adlı şiirde Türklük yüceltilmiş ve “*Ben Türk’üm / Bir vakitler Avrupa’ya şan veren /Fatihlerin, Yavuzların oğluyum...*” ifadeleriyle milliyetçilik değeri aktarılmıştır:

Adsızın Kalbi adlı masalda, “*Aradan hayli zaman geçti, Adsız kendi ırkına mahsus bir asaletle kendisini evlatlığa kabul eden anasının yanında her gün bir hayır duasını alarak, çalıştı ve büyüdü.*” ifadesinde adsızın mensup olduğu Türk ırkının asil bir ırk olduğu belirtilmektedir. Aynı zamanda “*Bir akşam Turan’ı altın ışıklarıyla yıkayan güneş...*” ifadesinde Turancılık düşüncesinin hâkim olduğu görülür.

Oğluma adlı şiirde Türk çocuğunun kim olduğu, Türklüğün ne kadar şerefli bir duygu olduğu şöyle anlatılır:

*Faziletin babasıdır Türk eri,
Türk kadını: Gökten inmiş bir peri,
Türk çocuğu, yani sen de; her yeri
Adaletle zapt eyleyen askeri...*

Türk Yavrusu adlı hikâyede, çocuklar savaş oyunu oynarken içlerinden ikisi Bulgar, ikisi Osmanlı olacaktır fakat kimse Bulgar olmaya yanaşmaz. Kura çekilir ve Siret ile Fevzi Bulgar olur. Oyunda Siret kendini hiç savunmadan teslim olur ve Türk tarafı kazanır.

Oyunu izleyen yabancı bir adam Siret’e neden kendini savunmadığını sorunca Siret “Nasıl efendim, zanneder misiniz ki ben oyunda bile Türk yenildi, dedirtir miyim?” diye cevap verir.

Turan Yavrularına adlı şiirde şair bütün Türk çocuklarına seslenir. Onlara çalışkan ve idealist olmalarını, Türk milletinin refahı için uğraşmalarını öğütler.

Dertleşme adlı şiirde Türklerin Rumeli’de çektikleri acılar şöyle anlatılır:

O kocaman alevlerin içerisinde yananlar;

Bizim... Bizim kardeşimiz, hemşehrimiz, yavrumuz...

Anamızdır, babamızdır... Yavuklumuz, yurtlumuz

Benim, senin ey kardeşim! Soyumuzdur... Sopumuz.

Daha gerçek söz istersen: Türk milleti... Topumuz...

Ardından tarihe bir göz gezdirsek atalarımızın ne büyük işler yaptığını, zamanında büyük hükümdarların bizim hakanlarımız önünde diz çöktüğü, Türklerin düşmana yeryüzünü dar ettiği anlatılarak bu yaşananların Türk’e yakışmadığı söylenir.

Türk Gücü adlı şiirde milliyetçilik ve millî intikam duygularının hâkim olduğu görülür:

O hasta Türk... Bugün nasıl? Karşıdaki bir arslan!

Bir kıyamet... Seni alçak mezarına atıyor...

Acımak mı? Hayır! Hayır! Yaram hâlâ kanıyor

Affetmedim ve edemem seni asla ey cihan!

Sevgili Ağabeyciğim adlı mektupta, okumak için Çanakkale’ye giden bir Türk genci orada karşılaştığı acı manzarayı ağabeyine yazar. Orada Rum mahallelerinde evlerin Yunan bayrağının renkleri olan mavi beyaza boyanmasına kızarak Türklerin buna nasıl razı olduğunu sorar. Yine bir ressamın Yunan zırhlısı çizerek üzerine “Yaşasın” kelimesini yazdığına şahit olur. Bütün felaketlerin Yunanlılar yüzünden yaşanmasına rağmen Maarif Nezareti’nin Yunan çocuklarını burslu olarak okuturken Türk çocuklarını görmeyişine ne kadar üzüldüğünü anlatır. Yine başka milletler kazanırken Türklerin kaybettiğini ifade eder.

Türk Gençlerinin Özü Sözü Doğrudur adlı anıda, Hasan ve Ali adlı iki arkadaşın başından geçen bir olay anlatılır. Hasan, resim dersinde cebindeki silgisini ararken cebindeki diğer eşyalarını çıkarır. Bunların arasında bilyeleri de vardır. Arkadaşı Ali, bilyeleri görünce Hasan’ı dürter ve bilyeleri düşürmesine sebep olur. Bilyeler yuvarlanarak hocanın

ayaklarının dibine gider. Çok sinirlenen hoca, Hasan’a ceza verir. Ancak bu duruma Ali’nin gönlü razı olmaz. Türklerin birbirleri için can verdiklerini hatırlayarak arkadaşını bu durumdan kurtarmak ister. Ayağa kalkarak suçlunun kendisi olduğunu, arkadaşının kabahati olmadığını, cezanın kendisine verilmesini söyler. Bu iki arkadaşın dürüst tavrı, hocanın takdirini kazanır ve ikisini de affeder.

Beyhude Bir Korku adlı hikâyede, bir çocuk hasta amcasını ziyarete gider. Amcası, onun yüksek notlar aldığını öğrenince ona çok güzel bir yazı takımı hediye eder. Çocuk, yazı takımını alıp sevinçle oradan ayrılır. Fakat bahçeden çıkarken çalılarının ardından bir ses duyar. Bunun bir baykuş ya da gulyabani olduğunu düşünür. O korku ile koşarken ayağı takılıp düşer ve yazı takımı da kırılır. Çalılarının ardından sevimli bir kuzu çıkar. Çocuk, heyecanla eve gider ve olanları babasına anlatır. Babası kaşlarını çatarak “Hiç Türk korkar mı?” diye çocuğa kızar. Burada bir Türk çocuğunun mutlaka cesur olması gerektiği iletisi verilir.

Bugün Türk Kurtuluş Günü Bayramıdır adlı metinde Türklerin bir bozkurt önderliğinde Ergenekon’dan çıkışı ve bu kutlu günün Nevruz – Yenigün olarak kutlandığı anlatılır.

Osman Gazi Kurultayda adlı manzum hikâyede Osman Gazi’nin beylerine seslenişi anlatılır. Osman Gazi ile beyleri arasında geçen konuşmalarda milliyetçilik değerinin hâkim olduğu görülür. Manzum hikâyeden alınan bir bölüm şöyledir:

Bir gün uyanacak Türk’ün dehası

Anlayacak nedir yurdun manası

Millî bir irfana doğru gidecek

Gerçeğe dönecek eski rüyası

Bir İki Söz adlı metinde yazar, okuyucuları olan Türk çocuklarına seslenerek büyük ve şerefli bir millet olan Türk milletine mensup olduklarının bilincinde olmalarını söyler. Ardından Türklüğün bugün karanlıklar içinde olduğunu ve Türk gencinden ışık beklediğini dile getirir.

Kardeş! Sen Türk’sün, ulu ve şerefli bir kavimdensin. Senin ataların bir zamanlar dünyayı titretmişlerdi. Türk bayrağı önünde hakanlar diz çökmüş, Türk hakanının buyruğuna milletler baş eğmişlerdi.

Bu metinde Türk milliyetçiliğinin yanı sıra Turancılık ülküsü de göze çarpar. Yazar, bu ideali şöyle ifade eder:

Türk vatani... Fakat bu yalnız Türkiye değildir. Hayır, arslan oğlu!

Türkiye, sana pek küçük gelir. Türk vatani; Türk ayağının bastığı, Türk dilinin söylendiği, Türk mezarının bulunduğu yerlerdir. Türk vatani, “Turan” denilen o geniş ülkedir ki tarih Türklüğü oraya bağlamıştır. Evet... Dile ve bütün varlığıyla uğraş ki orası yine Türklüğün olsun.

Fatih’in Huzurunda adlı şiirde Fatih Sultan Mehmet Han’ın ne kadar büyük bir komutan ve nasıl bilge bir padişah olduğu anlatılır, onun İstanbul’u nasıl kutlu bir mücadele ile fethettiği ifade edilir. Şair, bunca zaman uyuduğu ve tembellik ettiği için kendisine ne söylense az olduğunu şu dizelerde dile getirir:

Lanet eder bana Turan erleri

Çünkü senin zapt ettiğin yerleri

Zalim olan düşmanlara çiğnettim

Şehitleri mezarında inlettim

...

Artık beni affet ulu padişah

Türk ruhumda tulu etti intibah...

Şiirde aynı zamanda millî intikam duygularının da yer aldığı görülür:

Alçak Yunan sana karşı kalbimde

Hayalimde, düşüncemde, dilimde

Beslediğim intikamdır, intikam

Kâfir Yunan! İşte budur idam!

Necdet’in Papağanı’nda, Necdet adında bir çocuk Haluk un Amentüsü adlı şiiri ezberlerken, annesi ona bu şiirden ne anladığını sorar. Necdet, bir şey anlamadığını ancak hepsini ezberlediğini söyler. Bunun üzerine annesi, papağanların da bu şiiri ezberleyebileceğini, önemli olanın anlamak olduğunu söyler. Bunu duyunca bir papağanı olmasını çok isteyen Necdet para biriktirmeye başlar. Anne ve baba, her ne kadar parası yeterli olmasa da ona bir papağan alırlar. Necdet, papağanına “Yaşasın Osmanlılar! Yaşasın Türk sancağı!” gibi cümleler öğretir. Bir süre sonra Necdet’in babasının tayini, Bulgar işgali altındaki Edirne’ye çıkar ve aile oraya taşınır. Burada papağanına “Kahrolsun Bulgarlar, parçalansın düşman bayrağı!” cümlesini de öğretir. Papağan bunları söylerken kapının önünden geçen Bulgar askerleri onun sözlerini işitir ve papağanı öldürürler.

Gazinin Yası adlı şiir Mustafa Kemal Atatürk'ü Türk çocuklarına tanıtmak için kaleme alınmıştır. Şiirde, milliyetçilik değerinin aktarıldığı ifadeler vardır. Şair, okuyucuya “Türk çocuğu, Türk oğlu, Türk kızı” şeklinde hitap ederek Atatürk'ü tanımasını ve gönlünde yaşatmasını, yükselmesini, ilerlemesini söyler.

Ben Ateşim adlı şiir, bir Türk çocuğunun dilinden yazılmıştır. Türk milliyetçiliği değeri özellikle şu dizelerde göze çarpar:

Damarlarımda Türk kanı

Korurum aziz vatani

Yakarım eğri bakani

Babam topçu, ben ateşim!

Seyahat Ederken Öğrendiklerim, Türk çocuklarına farklı ülkeler ve farklı kültürler hakkında bilgi veren, seyahat etmenin insana neler öğrettiğini anlatan bir metindir. Çocuk Dünyası'nın birkaç sayısında yer almış, her bölümde farklı bir konuyu ele almıştır. Derginin 3. sayısında yer alan bölümde, Bulgarların Türklere ettiği zulümler anlatılmış, sadece Türk oldukları için uğradıkları haksızlıklardan söz edilmiştir. Yazar, kendisinin de ecnebi zulmünü bizzat yaşadığını, bu sebeple bunları kaleme aldığını ifade etmiştir.

Türk'ün Cumhuriyeti adlı şiirde Türk milletinin yaratılışında özgürlük olduğu ve kimseye esir olmayacağı, boyun eğmeyeceği anlatılır.

Türk'ü Tanrı hür yaratmış

Hiç kimseye boyun eğmez

Zincirleri kırmış atmış

Zalim eli ona değmez

...

Türk Ordusu şiirinde Türk askerinin yiğit, cesur ve şanlı oluşu anlatılırken Türk milletine mensup olmanın şerefinden bahsedilir.

Dik başları dağa boyun eğdirir

Gözlerinden kuvvet alır şimşekler

Tarihinde Türk adına şan verir

Gece gündüz hudutları o bekler

Aykut,eski zamanlarda Türkistan şehirlerinden birinde yaşayan Türk erlerininmücadelelerini anlatan hikâyedir. Hikâyede, bir Türk'ün her zaman cesur ve inançlı olması gerektiği şöyle ifade edilir:

Hala meys bir tavrıla önlerine bakan arkadaşının omuzlarından tutup silkeledi:

Yeter, yeter artık... Biz ki yıllarca cihana boyun eğdiren bir avulun oğullarıyız. Atalarımız bu köpek Çinlilerden bac almış, avullarımızın başbuğları ata bindiği gibi ardında at koparan bahadırlar çok ve o kadar korkunç imiş ki karşılarında yer gök titrer, ... kuşlar uçmaz, onlar buyurmadan yeryüzünde bir tek köpek bile hırlayamazlarmış... Ne oluyoruz?

Yirmi Üç Nisan Nedir adlı metinde, 23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinin kurulduğu anlatılırken bu günün millî bir bayram olarak kutlandığı, çocukların bu günde müsamereler hazırlayarak bayram yaptıkları söylenir.

Gazinin Heykeli Karşısında adlı şiirde, Türk'ün yüce emeline Atatürk sayesinde ulaştığı belirtilir.

Türk Zaferi adlı şiirde şair, Türklük için övgülerde bulunur ve Atatürk'ün "Bir Türk, dünyaya bedeldir." sözüne atıfta bulunarak Türklüğün cihana bedel olduğunu söyler.

Türk adını yükselten Gazinin zaferidir;

Bu zafer İstiklale kurdu metin bir temel...

Türk çocuğu ne kadar övünsen de yeridir:

Türklük cihana bedel, Türklük cihana bedel...

Aykut adlı hikâyede yer alan aşağıdaki bölümde Türklerin bir zamanlar cihanı titretmiş bir millet olduğu ifade edilerek milliyetçilik değerinin aktarıldığı görülür:

Hala meys bir tavrıla önlerine bakan arkadaşının omuzlarından tutup silkeledi:

Yeter, yeter artık... Biz ki yıllarca cihana boyun eğdiren bir avulun oğullarıyız. Atalarımız bu köpek Çinlilerden bac almış, avullarımızın başbuğları ata bindiği gibi ardında at koparan bahadırlar yeryüzünde bir tek köpek bile hırlayamazlarmış... Ne oluyoruz?

Koca Hafız adlı manzum hikâyede, Macaristan'a yakın bir bölgede, Papa'nın emriyle Türkleri Avrupa'dan atmak için birleşen Haçlıların savaşında, Koca Hafız adlı yiğit bir ihtiyarın düşmanı nasıl bertaraf ettiği anlatılır. Hikâyede baştan sona kadar vatan sevgisi üzerinde durulur ve şu ifadelerle bitirilir:

Tarihinde meşhur olan bir bozgunu verdiler!

Türkler de en şerefli zaferlere erdiler!

Aziz Türk çocukları! Vatan uğrunda ölen

Yere değil, tarihin kucığına gömülen

Cesur Koca Hafız'ı bir kahraman bilelim,

Onun ruhu önünde hürmetle eğilelim!

Burak Reis adlı manzum hikâyede Türklerin cihanı titretecek kadar kuvvetli bir millet oluşundan şöyle bahsedilir:

Senelerce evveldi, yine bugünkü gibi

Türk namı titretirdi, dünyada bin bir kalbi!

Milletler bir hamlede esir olurdu bize

Kralları geliyordu huzurumuzda dize!

Ön Yargılı Olmama Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Ön yargı, sözlükte “Bir kimse veya bir şeyle ilgili olarak belirli şart, olay ve görüntülere dayanarak önceden edinilmiş olumlu veya olumsuz yargı, peşin yargı, peşin hüküm, peşin fikir.” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Bir olayın aslını öğrenmeden hüküm vermek bireylerin pişmanlık yaşamasına sebep olur. İnsanları tam anlamıyla tanıyacak kadar gözlemlemeden olumsuz yargılara varmak, karşımızdaki kişiye yapılmış bir haksızlıktır. Ön yargılar, insanlar arasındaki iletişimin sağlıklı olmasını engeller. Bu nedenle çocuklara ön yargılı olmamak gerektiğini öğretmek oldukça önemlidir.

Çocuk Dünyası dergisinde ön yargılı olmamak değerinin işlendiği 5 metin tespit edilmiştir.

Tablo 25

Ön Yargılı Olmama Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Acaba Neydi?	-	-	43	8
2	Hikâye	Kıymetli Taşlar	-	-	56	85
3	Hikâye	Köpek ve Yılan	-	-	63	199
4	Hikâye	Kurbağalar	Besim Hilmi Çakalof	-	74	371
5	Hikâye	Ayın Hikâyeleri, Resimsiz Resim Defteri: İkinci Gece	-	-	AHD2	4

Acaba Neydi adlı imzasız hikâyede bir yere sıkışıp kalmış olan bir ip, insanlar tarafından çekilerek kurtarmaya çalışması anlatılır. Sıkışan ipin ucunda neyin bağlı olduğu görülmemekte, fakat oldukça büyük, ağır ve kuvvetli bir varlık olduğu düşünülmektedir. Zira ipi çeken insanların sayısı giderek artmakta fakat ip yerinden biraz olsun kımıldamamaktadır. İnsanlar kuvvetle ipe asılırlar, nihayet ip gelir faka ucunda tahmin edildiği gibi fil ya da büyük bir kaya değil küçücük bir fino köpeği vardır.

Kıymetli Taşlar adlı hikâyede, zengin bir valinin kız kardeşinin düğünü olacaktır. Vali, geline en güzel gelinliği yaptırmak için ortaya büyük bir miktarda para koyar ve gelinliğe kıymetli taşlar işlenmesini ister ve bir dikiş ustasını görevlendirir. Usta, oldukça dikkatli bir şekilde her gün gelinliği kontrol eder. Bir gün, üzerinden iki taşın eksildiğini fark eder. Yanında çalışan Demir adlı çocuktan şüphelenerek ona kızar ve onu bir odaya kapatır. Fakat ertesi gün de taşların eksildiğini görünce dikkat eder ve bir hırsız tarafından eğitilmiş bir karganın her gün gelerek elbiseden bir parça aldığını görür. Ön yargılı davranarak çocuğun günahını aldığına pişman olur.

Köpek ve Yılan adlı hikâyede bir derebeyinin küçük bir oğlu vardır. Bir gün, derebeyi ve hanımı şehir meydanında kutlamalara katılırlar. Ancak derebeyinin hanımı bebeği evde çalışan iki kadına emanet eder. Kadınlar, bebeği uyur halde beşiğinde bırakarak kutlamaları izlemek için odadan kısa bir süreliğine ayrıldıklarında odaya bir yılan girer. Derebeyinin köpeği, yılanı görür görmez atılır ve odaya girerek yılanla boğuşmaya başlar. Sonunda yılanı öldürür. Ancak oda kan revan içindedir. Kutlama bittikten sonra odaya girenler bebeğin hareketsiz halde yattığını, odadaki kanları ve köpeği görünce köpeğin bebeğe bir fenalık ettiğini düşünerek onu öldürürler. Fakat bebeğin gayet iyi olduğunu ve yerde yatan büyük yılanı gördüklerinde, sadık köpeği haksız yere öldürdüklerini anlayarak çok üzülürler.

Kurbağalar adlı hikâyede, Alp adlı bir çocuk, kurbağalar hakkındaki ön yargılarını yıkmak için büyüklerine bir ders verir. Annesi ve ninesi, kurbağalardan hiç hoşlanmadıklarını, onlar yüzünden bahçede huzur içinde oturamadıklarını, insanların elinde siğil çıkmasına sebep olduklarını, en fenası da bahçeye musallat olup çiçekleri yediklerini söylerler. Alp, kurbağanın masumiyetini kanıtlamak için elindeki kurbağayı keserek midesini çıkarır. Çakısıyla hayvanın midesini açarak içindekileri gösterir. İçinde ne yaprak ne çiçek vardır, aksine midesi kurt ve böceklerle doludur. Alp, kurbağanın çiçekleri yemediğini, ancak onları korumak için bitkilerin köklerini kemiren kurt ve böcekleri yakalayarak aslında insanlara iyilik ettiğini anlatır.

Ayın Hikâyeleri: İkinci Gece’de küçük bir kız çocuğu, tavukların kümesine girerek onları korkutur, rahatsız eder. Bunu fark eden babası, bunun çok yanlış bir davranış olduğunu ve bir daha böyle yapmaması gerektiğini söyler. Bir sonraki gece, kız tekrar tavukların yanına girip tavukların anasını yakalamaya çalışırken tavukların bağırışını duyan babası gelir. Kızı sertçe azarlamaya başlar. Küçük kız, gözleri yaşlarla dolu olduğu halde, önceki gece yaptığı hatadan dolayı tavuk andan af dilemek için kümese girdiğini söyler. Babası, ön yargılı davrandığı için pişman olur.

Öz Denetim Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Öz denetim, “Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, otokontrol” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Kaygusuz ve Özpolat (2015, s.197)’a göre öz denetim, insanların dünyayı anlamak ve hayatla başa çıkmak için erken çocukluktan beri geliştirdikleri bir mekanizmadır. Öz denetimin zayıf olması, insanın hedeflerine ulaşmakta zorlanmasına, doyumsuz bir birey olmasına, saygınlık elde edememesine sebep olabilir. Öz denetimi yüksek bireylerin başarıyı yakalaması daha kolaydır. Bu nedenle çocuklarımızın öz denetimi yüksek bireyler olarak yetiştirilmesi önem taşır.

Çocuk Dünyası dergisinde öz denetim değeri 12 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 26

Öz Denetim Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Kirazlar	-	-	55	86
2	Şarkı/ Şiir	Teneffüs	Ali Ulvi	-	57	97
3	Hikâye	Sepetçi	-	-	58	116
4	Hikâye	Yaramaz Tosun ve Direktteki Çiviler	M. A.	-	59	130
5	Şiir	Uyku	Asım Seyfettin	-	80	1
6	Sohbet	Kurt Yavrularının Kitabı	M. Sami	-	AHD3	13
7	Hikâye	Ne Olmak İstiyorsun?	Ba- Be- Bi	-	AHD4	5
8	Şiir	İstiklalin Çocuğu	-	-	AHD7	7
9	Masal	Kapat Gözünü Dede'nin Hikâyeleri: Perşembe	-	-	AHD8	4
10	Hikâye	Ali Baba'nın Sucuğu	M. Nusret	-	AHD25	14
11	Anı	Muziplik	Ü. Mehmet	-	AHD26	15
12	Şiir	Tatil Günü	Yaşar Nabi	-	AHD27	1

Kirazlar adlı hikâyede İkbâl adındaki bir kızın dağınık ve düzensiz oluşu sebebiyle başına gelenler anlatılır. İkbâl'in kendine ait güzel eşyalarla döşeli bir odası olduğu halde çok dağınık olduğundan bakanların gözüne çok çirkin görünür. Bir gün dışarıda oyun oynadıktan sonra eve gelir ve doğruca odasına girer. Yorgunlukla yatağına oturur oturmaz tekrar ayağa fırlar çünkü yatağının üzerinde unuttuğu kiraz sepetinin üzerine oturmuştur. Bu hikâyede İkbâl'in düzenli olmak konusunda kendi kendisini yönetemeyen, öz denetimi zayıf bir çocuk olduğu görülür.

Ali Ulvi tarafından yazılan *Teneffüs* adlı şarkıda, çocukların birçok alanda kendilerini yetiştirmelerinin ve hangi zamanda hangi etkinliğe vakit ayırmaları gerektiğini öğrenmelerinin önemi anlatılır. Şiirde ne zaman oyun oynayacağını, ne zaman spor yapacağını, ne zaman ders çalışacağını bilen çocukların doğru yolda ilerlediği, mutlu ve huzurlu oldukları iletisi verilir.

Sepetçi adlı hikâyede zengin bir ailenin çocuğu olan Ziya ile fakir bir ailenin çocuğu olan Mahmut'un başından geçenler anlatılır. Ziya, zengin bir ailede büyüdüğü için bir zanaat öğrenme gereği duymamış, tembellik etmiştir. Mahmut ise ailesine bakabilmek için sepetçilik öğrenmektedir. Bir gün bu iki arkadaş kaçırlır ve nihayet bir adada vahşilerin eline düşerler. Mahmut, sepet yapmayı bildiği için vahşilere sepet yapar ve ona bir kulübe verilir. Ziya'ya ise Mahmut'un kirli, eski, yırtık elbiseleri giydirilir. Ona, Mahmut'un sepet yapabilmesi için gereken malzemeleri toplama görevi verilir. Bu hikâyede, Türk çocuğunun kendi rahatından fedakârlık ederek bir sanat öğrenmesinin ona sağlayacağı

faydalar anlatılır. Mahmut, öz denetime sahip bir çocuk olduğundan bunu rahatlıkla başarır.

Yaramaz Tosun ve Direkteki Çiviler, Tosun adlı yaramaz bir çocuğun nasıl terbiye olduğunu, olumsuz davranışlarının sonuçlarını nasıl fark ettiğini anlatır. Tosun, zengin bir ailenin tek oğludur. Babası çok bilgili bir tüccardır. Tosun, mektebe gitmeyen, sürekli yaramazlık eden, arkadaşlarına ve evinde çalışanlara zarar vermekten zevk alan bir çocuktur. Onun yaramazlıkları dayanılmaz bir hâl alınca babası bir çözüm yolu düşünür. O yaramazlık yaptıkça bir direğin üzerine çivi çakmaya başlar. Bir gün Tosun yaramazlık yapmak için odaya girince babasının bir direğin üzerine çivi çakmakta olduğunu görüp bunun sebebini sorar. Babası da durumu anlatır. Aradan biraz zaman geçtikten sonra Tosun, direkteki çivilerin gittikçe artmakta olduğunu görerek bu duruma üzülür ve bundan sonra yaramazlık yapmamaya karar verir. Uslu durduğu her gün babası direktan bir çivi söker. Günün birinde direkteki bütün çivilerin söküldüğünü gören Tosun önce sevinir, sonra direktan sökülen çivilerin izlerinin ne kadar fena görüldüğünü görünce üzülür, babasına duygularını anlatır. Babası, yaptığımız hataları düzeltsek bile geride izlerinin kalacağını, önemli olanın en başından davranışlarımıza dikkat etmek olduğunu söyler.

Tosun; öz denetimi zayıf, kendi davranışlarını kontrol edemeyen bir çocukken bu olayın etkisiyle davranışlarını düzenlemeye başlayan bir çocuk olmuştur.

Uyku adlı şiirde, çocuklara, hava karardığında ormandaki ağaçların, kuşların, keçilerin uyuduğu, onların da geç vakte kalmadan uyumaları gerektiği, bunu kendi kendilerine yapabilecekleri mesajı verilir.

Kurt Yavrularının Kitabı, izciliğin esaslarını ve izcilerin sahip olması gereken nitelikleri anlatan bir metindir. Derginin birkaç sayısında yer almıştır. Metne göre bir izci, ahlaklı, namuslu, dürüst, cesur, vatansever olmalıdır. Bu değerlere sahip olabilmesi için de sağlam bir iradeye sahip olması, kendi davranışlarını ve isteklerini kontrol edebilme becerisine yani öz denetime sahip olması gerekir.

Ne Olmak İstiyorsun adlı metinde üç kardeş sohbet ederlerken “Eğer elimizde olsaydı ne olmak isterdik?” diye düşünürler. Bir tanesi bir prenses olmak ve samur bir kürke sahip olmak istediğini söyler. Diğer bir şimendifer makinisti, şoför ya da bahriyeli olmak istediğini ifade eder. En küçük kardeşleri ise hep en küçük olmaktan bıktığını, bir fil olmak istediğini söyler. Burada çocukların kendi iradelerini kullanarak ne olmak istediklerini söylemeleri öz denetim değerine örnektir.

İstiklalin Çocuğu adlı şiirde küçük bir çocuğun büyüdüğünde hangi görevlere geleceği ve vatanına hizmet etmek için neler yapacağını hayal edişi anlatılır. Çocuk, asker olursa düşmanları yok edeceğini, süvari olursa yine düşmanı kılıcıyla öldüreceğini, denizci olursa düşman gemilerini batıracağını, tayyareci olursa düşmana bomba yağdıracağını söyler. Son kıtada ise hayal ettiği bu şerefli günlerin elbette geleceğini fakat şimdi en büyük vazifesinin derslerine çalışmak olduğunu ifade eder. Çocuğun gelecekteki güzel günleri görebilmek için derslerine çalışması gerektiğinin bilincinde olması, iradesini bu yönde kullanabilmesi öz denetim sahibi olduğunu gösterir.

Ali Baba'nın Sucuğu hikâyesinde, çocuklar bir gün gizlice Ali Baba'nın eşyalarını karıştırır ve bir paketin içinde sucuk bulurlar. Kendilerine hâkim olamaz ve sucuktan biraz yerler. Onları uzaktan izleyen Ali Baba, çocuklara unutamayacakları bir ders vermek ister. Olanları görmemiş gibi yaparak paketteki yiyeceklerin zehre batırılmış olduğunu anlatır. Çocuklar çok korkarlar ve telaşla Ali babaya durumu anlatırlar. Ali Baba da onların bu haline güler ve şaka yaptığını söyler. Özel eşyaları karıştırmanın ve başkalarının yiyeceklerini izinsiz almanın yanlış bir davranış olduğunu söylerler. Bu hikâyede çocukların iradelerini kontrol edemeyip başkasına ait olan bir yiyeceği izinsiz yemeleri, öz denetimlerinin çok zayıf olduğunu gösterir.

Muziplik adlı anıda, bir çocuğun öğretmenini defterlerini temize çekme ödevi vermiştir. Çocuk, önce kırtasiyeye gidip eksiklerini tamamlar, sonra eve gelip itina ile defterini temize çeker. Ödevini bitirince yemeğe iner. Bir süre sonra kardeşi, kendisine bir şaka yapar. Kendilerinin defteri parçaladığı ve üzerine mürekkep döktüğünü söyler. Neyse ki çocuk bunun şaka olduğunu anlar ve rahat bir nefes alır. Burada kendisine verilen ödevi titizlikle yapmak için eksiklerini tamamlayan, çalışmasını zamanında bitiren bir çocuğun öz denetiminin yüksek olduğu söylenebilir.

Sabırlı Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sabır kelimesi sözlükte “Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Sabır, insanın yaşamı boyunca karşısına çıkan zorluklarla başa çıkabilmesinin temel koşullarından biridir. Bu sebeple çocuklarımıza sabırlı olmayı, acı ve sıkıntılar karşısında umutsuzluğa kapılmadan mücadele etmeyi öğretmek gereklidir.

Çocuk Dünyası dergisinde sabırlı olmak değeri 12 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 27

Sabırlı Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Sabır ve Tahammül	Sırrı Mehmet Ali	-	9	6
2	Masal	Talih ile Kader	M. Selim	-	13	1
3	Manzum Hikâye	Çömlekçi	Mehmet Emin	-	18	1
4	Masal	Kırmızı Fulyalar	-	Senih Muammer	19	4
5	Hikâye	İki Çocuk	Mahmudiye'den Abdülaziz	940	21	5
6	Masal	Tahir ile Mehmet Efendi'nin Hikâyesi	Hadiye		22	1
7	Masal	Hamal Recep'in Hikâyesi	Lamia		23	2
8	Hikâye	Güller ve Arılar	Mehmet Emin		25	1
9	Masal	Kuşların Dili	-	-	44	8
10	Hikâye	Dört Unsur	-	-	61	167
11	Masal	Şemscihan	-	A. Nurettin	AHD 15	14
12	Masal	Keloğlan'ın Hatıratı: Son Sözlerim	Abdullah Ziya	-	AHD 30	10

Sabır ve Tahammül adlı hikâyede, Tahir ile Ömer adlı iki arkadaşın yolculuğu anlatılır. Gençlerin omuzlarındaki yük ağırdır, temmuz sıcağı ortalığı yakıp kavurmaktadır. Ömer, ne sıcaktan ne de yükten şikâyet etmekte, Tahir ise sürekli yakınmaktadır. Sonunda Tahir, omzundaki yükü fırlatır ve Tahir'e neden hiç yorulmadığını sorar. Tahir, kendisinin tılsımlı olduğunu söyler. Ömer, tılsımın ne olduğunu kendisine de söylemesini ister. Ömer, tılsımın insanın her yükünü aldığını, her işini kolaylaştırdığını söyler. Bu tılsım sabır ve tahammüldür.

Talih ile Kader adlı hikâyede, fakir ve yaşlı bir ayakkabı ustasının yaşadığı zorluklara sabretmesi neticesinde zengin oluşu anlatılır. Yaşlı adam, yaşadığı olumsuzluklara rağmen umudunu yitirmez ve doğru bildiği yolda ilerler. Sonuçta hem şansı yaver gider hem de sabrının mükâfatını alarak zengin olur.

Çömlekçi adlı manzum hikâye, çalışkan ve sabırlı bir çömlekçinin ağzından yazılmıştır. Çömlekçi, okuyucuya zorluklar karşısında sabredip çalışırsa çabasının karşılığını mutlaka alacağını söyler.

Kırmızı Fulyalar adlı masalda iki prensesin başından geçenler anlatılır. Prenses kardeşler birçok sıkıntı çekerler fakat sonunda sabır göstermelerinin mükâfatını alarak mutlu olurlar. Masalın sonunda sabreden ve sebat edenlere talihin mutlaka güleceği mesajı verilir.

İki Çocuk adlı hikâye, biri zengin bir ailenin diğeri ise fakir bir ailenin oğlu olan iki çocuğun başından geçenleri anlatır. Hikâyede fakir çocuğun ailesi, içinde bulundukları maddî sıkıntılara sabretmektedir. Fakir çocuk, zengin çocuğa bir iyilik eder. Zengin çocuğun ailesi bu durumu öğrenince fakir çocuğun ailesine bir miktar para yardımında bulunur. Para yardımı alan aile, oğullarını okula gönderme imkânı bulurlar. Oğulları büyür ve bir meslek sahibi olur.

Tahir Mehmet Efendi'nin Hikâyesi'nde, Tahir Efendi rahatlıkla geçimini sağlamakta, huzurlu bir hayat sürmektedir. Bir gün, bir ses duyar. Bu ses, kendisine gençliğinde mi yoksa yaşlılığında mı rahat etmek istersin, diye sormaktadır. Tahir Mehmet Efendi biraz düşündükten sonra yaşlılığında rahat etmek istediği cevabını verir. Bundan bir süre sonra hanımı ve çocukları ortadan kaybolur, onları bir türlü bulamaz. Yaşlanana kadar yüzü gülmez, birçok sıkıntı çeker. Ancak sonunda selamete kavuşacağına inandığından başına gelen musibetlere sabreder. Sonunda bir ülkeye padişah olan Mehmet Tahir Efendi, kaybolan karısı ve çocuklarını bularak ömrünün sonuna kadar mutlu yaşar.

Hamal Recep'in Hikâyesi'nde, Hamal Recep'in güzel bir kızı vardır. Saraydan bir beyle nişanlanan bu kızın mutluluğu, hakkında çıkan dedikodular sebebiyle uzun sürmez ve nişan bozulur. Recep, bu olaya çok üzülür. Dedikoduların aslının anlaşılması için dualar eder. Nihayet karşısına bir derviş çıkar ve kızı istediğini söyler. Recep, dervişten üç gün mühlet ister. Bu esnada dedikoduların asılsız olduğu anlaşılınca kızı padişah talip olur. Recep, başka birisine söz verdiği için bunu kabul edemeyeceğini söyler. Padişah, dervişin aslında kendisi olduğunu söyleyince düğün yapılır. Bu hikâyede Recep, başına gelen sıkıntılara sabretmiş, doğru bildiğinden şaşmamış ve sabrının mükâfatını almıştır.

Güller ve Arılar'da, hayatta karşılaşılan zorluklar karşısında sabırlı olmak gerektiği anlatılır. Gül ev arı örneği verilerek gülün bütün güzelliğinin yanında bir de dikenlerinin olduğu, arının bal yapmasına rağmen iğnesinin bulunduğu söylenir. Hayatta da güzellikler olduğu gibi sabredilmesi gereken zorluklar da vardır.

Kuşların Dili adlı masalda, çok çirkin olduğu için ailesi tarafından sevilmeyen ve suya atılan bir çocuğun başından geçenler anlatılır. Çocuk, anne ve babasının kendisine kötü davranmasına çok üzülmemekte ancak sabretmektedir. Onun farklı bir özelliği vardır: Kuşların dilini bilmektedir. Bu bilgisi sayesinde önce bir gemiyi kurtarır daha sonra da bir padişahı bahçesinde ötüp duran kargalardan kurtararak onun takdirini kazanır. Padişah, bu bilgili çocuğa küçük kızı ile birlikte memleketin yarısını verir. Bir gün çocuk, şehirleri gezmeye çıkınca onu büyüten ana babasının evine gider. Onu tanımayan babası eline su

dökerken anası da havlu tutar. Çocuk kendisini tanıtır, onlarla helalleşir ve yanlarına alır, ömür boyu mutlu yaşarlar. Böylece çocuk, sabrının mükâfatını almış olur.

Dört Unsur adlı hikâyede, her mesleğin bir zorluğu olduğu, başarı elde edebilmek için bu zorluklara katlanmak gerektiği anlatılır. Hikâyede, on dört yaşına gelen Turgut artık kendisine bir meslek seçmesi gerektiğini düşünür. Aşçılık, bahçıvanlık, avcılık gibi birçok meslekle uğraşmayı denese de hepsinin bir zor tarafı olduğunu görür ve hangi mesleği seçeceğine bir türlü karar veremez. Sonunda her işin bir zorluğu olduğu ve bunlara sabretmeden geçimini sağlayamayacağını anlar.

Şemscihan, annesi ve babası o henüz bebekken vefat etmiş ve amcası tarafından büyütülmüş bir kızdır. Babası, Şemscihan'a büyük bir servet bırakmış fakat amcası ondan habersiz olarak bu servete el koymuştur. Üstelik ona evdeki hizmetçilerden bile kötü davranmaktadır. Şemscihan çok mutsuzdur fakat bütün çektiklerine sabretmektedir. Bir gece, rüyasında bir perinin ona bu çektiklerinin biteceğini, amcası hamamdayken cebinden anahtarı alıp kırmızı kapıdan kaçmasını söyler. Bu rüyayı üç gece üst üste gören Şemscihan perinin dediklerini yapar. Anahtarla kapıyı açar, karanlık ve korku dolu, gizli bir yolda uzun süre yürüdükten sonra aralarında amcasının da bulunduğu adamların gizlice toplantı yaptığı bir odaya gelir. Bu adamlardan biri padişahın kardeşidir. Padişahı öldürüp onun yerine geçmek istemektedir. Şemscihan, planı yapan adamlardan evvel gizli geçitten saraya varır, padişahın dolabına saklanır ve orada korkudan bayılır. Düştüğü vakit büyük bir gürültü yapınca önce kendisi sonra da padişaha suikast yapacak adamlar yakalanır. Padişah gerçekleri öğrenince hem Şemscihan'ın amcasını hem de diğerlerini idam ettirir. Şemscihan'a da babasının servetini geri verdiği gibi onu oğlu ile evlendirir. Çektiği acılara sabreden Şemscihan böylece sabrının mükâfatını almış olur.

Keloğlan'ın Hatıratı, derginin birkaç sayısında yer almış bir masaldır. Son sayıda, Keloğlan başından geçen maceraların, çektiği çilelerin sonunda muradına erer. Gönül verdiği sultanıyla evlenir, annesine, babasına, arkadaşlarına kavuşur. Sabrının karşılığında rahata erdiğini, “Bu kadar mihnet ve eziyetten sonra mükâfatımı görüp ölünceye kadar mesut yaşadım.” diye anlatır.

Sadakat Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Klasik anlamıyla sadakat, hiçbir karşılık beklemeden bir objeye, kuruma ya da kişiye bağlanmak demektir. Bağlılık, insan için önemli bir duygudur. Bunun sadakat haline gelmesiyle değer oluşur (Tarhan, 2011, s.123).

Sadakat, insanlar arasındaki ilişkilerin sağlıklı olması için bireylerin sahip olmaları gereken önemli bir değerdir. Her insanın karşılık beklemezsizin birilerine ya da bir varlığa gönülden bağlı olması gerekir. Bu hem sadakat gösteren insan için hem de karşısındaki kişi için gereklidir. Aksi takdirde sadakat değerinden yoksun olan hem de karşısındakinden sadakat göremeyen kişiler güven duygusunu kaybeder. Bu anlamda çocuklarımıza sadık olmak değerini kazandırmak gereklidir. Çocuk Dünyası dergisinde sadakat değeri 3 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 28

Sadakat Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Masal	Ateşin Zaptı	-	-	75	381
2	Hikâye	Karabaş'ın Hikâyesi	-	-	77	20
3	Hikâye	İki Zavallı	-	Bedrettin	AHD 24	12

Ateşin Zaptı, Kuyut adlı sadık bir köpeğin insanlara yardım edişini anlatır. Kuyut ile ona sahip olan çocuk çok iyi dosttur. Çocuk, kabilesinin soğuk kış günlerinde üşümesine bir çare bulmak ister. Kuyut, çocuğa ateşin varlığından bahseder. Uzaktaki yanardağdan ateş getirebileceklerini söyler. Çocuk, Kuyut'un teklifini kabul eder ve kabiledaki bir grup insanla yanardağa giderler. Yanardağ, ateş etrafında dönen kutsal ruhlarla çevrilidir. Onları atlatıp ateşi almak çok zordur. Kuyut, bir yolunu bularak ucu yanan bir odun parçasını kapıp sahibine getirir. Sahibi de koşarak beraberindeki insanlardan birine yetiştirir. Ateş, elden ele aktarılırken ruhlar insanların ateşten çaldıklarını görerek peşlerine düşerler. Nihayet insanlar başarılı olur ve kabileye ateşi getirmeyi başarırlar. Çocuk, "Büyük Ateş Getirici" diye anılırken köpekleri Kuyut'un da adı unutulmaz.

Karabaş'ın Hikâyesi, Karabaş adlı bir çoban köpeğinin sadakatini anlatır. Karabaş, çok çevik ve akıllı bir çoban köpeğidir. Bütün koyunları tek başına hizaya sokar, onları güder. Sahibinin gözünün içine bakar, yanından ayrılmaz. Bir gün sahibi çobanlığı bırakır, zira artık çok yaşlanmıştır. Köye, çocuklarının yanına yerleşir. Çok sevdiği Karabaş'ını da

yanında getirir. Ancak Karabaş, dağlara alışkın olduğundan köyde zorlanmaya başlar. Bir çarşamba akşamı, Karabaş gözden kaybolur. Ne kadar arasalar da onu bulamazlar. Perşembe sabahı üstü başı çamurlu halde geri gelir. Bu olay her çarşamba akşamı tekrarlanmaya başlar. Nihayet Karabaş'ın çarşamba akşamları kurulan pazara giderek oradaki koyunları hizaya soktuğu, diğer çobanlara da yardım ettiği anlaşılır.

İki Zavallı'da, maddî sıkıntılar yüzünden çok sevdiği köpeğini satmak zorunda kalan bir çocuk ile köpeğinin hali anlatılır. Çocuk, köpeğinin ne kadar sadık olduğunu, iyi bir bekçi olduğunu, asla ısırmadığını ve daha birçok güzel özelliğini söyleyerek onu satmaya çalışır.

Sanatsever Olma Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sanat kelimesi için Türkçe sözlükte “Bir duygu, tasarı, güzellik vb.nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı veya bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılık”, “Bir şey yapmada gösterilen ustalık” ve “Zanaat” gibi tanımlar mevcuttur. Çocuk Dünyası dergisinde de sanatın bu tanımlara uygun olarak kullanıldığı görülür.

Çocuk Dünyası dergisinde sanatsever olma değeri 5 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 29

Sanatsever Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Şiir	Kardeş Öğüdü	Vecihi	-	48	1
2	Hikâye	Akıllı Dokumacı	-	-	48	7
3	Hikâye	Sepetçi	-	-	58	116
4	Hikâye	Ayın Hikâyeleri: Resimsiz Resim Defteri	-	-	AHD2	4
5	Manzum Hikâye	Çömlekçi	Mehmet Emin	-	AHD18	1

Kardeş Öğüdü adlı şiirde, Türk gençlerine öğütler verilmektedir. Şiirin sanatı ve sanatçıyı sevmek gerektiğini anlatan son kıtası şöyledir:

Sanatı sev, sanatkârı büyük bil

Bilgin ile her tarafa uzat el

Yükseltmekçün en evvela sen yüksel

Tembelliği sen her şeyden küçük bil

Akıllı Dokumacı adlı hikâyede, bir kral başka bir ülkeden gelen bir sefiri huzuruna kabul eder. Önünde birtakım tuhaf hareketler yapan bu sefirin ne dediğini anlamak için

vezirlerine bakar. Vezirler hiç konuşmayan bu sefirin hareketlerinden bir şey anlamayınca kral gizlice emir verir ve halkın arasından bu işi çözebilecek birini bulup getirmelerini ister. Nihayet bir dokumacı, sefirin ne demek istediğini anlar ve onun anlayabileceği bir dille cevap verir. Sonunda krala “*Şunu dahi aklından çıkarma ki dokumacılar, kunduracılar, demirciler, dülgerler, hâsılı bir sanatla hayatlarını kazananlar adi ve aptal adamlar değildir.*” der.

Ayın Hikâyeleri: Resimsiz Resim Defteri’nde bir çocuğun ayı seyrederek resimler yapışı şöyle anlatılır: “*Mahur bir ressam, bir şair yahut bir musikişinas en ziyade istediği şeyleri yapar. Hâlbuki benim yaptığım şeyler gelişigüzel yapılmış taslaklardan ibarettir. Bazen ayın önünü bulutlar kapladığından bana gelemezdi. Onun için resimlerin noksan kalan yerlerini kendi kendime tamamladım.*”

Sepetçi adlı hikâyede, zanaat bilen ve bilmeyen iki çocuğun durumu anlatılır. Zanaat bilen, Mahmut adlı fakir bir çocuktur. Zanaat öğrenmemiş olansa zengin bir ailenin oğlu olan Ziya’dır. Mahmut, sepet örmeyi öğrenmiştir ve bununla ailesinin geçimini sağlamaktadır. Ziya ise zanaat öğrenmeye ihtiyacı olmadığını düşünmüş ve bir şey öğrenmemiştir. İki çocuğun başlarına türlü felaketler gelir, önce kaçırılırlar sonra da bir adada vahşilerin eline düşerler. Mahmut, sepet örmeyi bildiği için adada rahat eder ancak Ziya birçok sıkıntı çeker. Hikâyenin sonunda, Türk çocuğunun mutlaka bir zanaat öğrenmesi gerektiği açıkça ifade edilir.

Çömlekçi adlı manzum hikâye, bir çömlekçinin ağzından yazılmıştır. Çalışmanın ve bir sanat öğrenmenin önemi üzerinde durulur. Son bölümde, zanaat öğrenmenin önemi şöyle ifade edilir:

Bak oğlum, zanaat, ne mübarek bir iştir.

Şu çiğnenen toprağa nasıl şeref vermiştir.

Bir ustanın elinde her şey şeref buluyor,

Hakir çamur yığını, halis toprak oluyor!

Saygı Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu, hürmet, ihtiram.” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019).

Saygı, insanların bir arada huzurlu bir biçimde yaşayabilmesi için olmazsa olmaz bir değerdir. Her insan birbirinden farklıdır. İnsanlar farklı inançlara ve düşüncelere sahip olabilirler. Böyle bir durumda bir arada yaşayabilmek için herkesin görüşüne ve yaşam tarzına saygı duymamız şarttır. Ayrıca kültürümüzde bizden yaşça büyük insanlara, özellikle ihtiyarlara saygı duymamız gerektiği sıklıkla öğütlenir. Büyüklerimizin hayır duasını almazsak başımıza türlü işlerin gelebileceği söylenir. Bireyin ve toplumun huzuru adına bu kadar önemli olan bir değer elbette ki çocuklarımıza öğretilmelidir.

Çocuk Dünyası dergisinde saygı değeri 5 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 30

Saygı Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Paşa Oldun Lakin Adam Olmadın	-	-	2	6
2	Hikâye	Harun Reşit ve Veziri	Vahide Rauf	-	15	3
3	Hikâye	Makas Nine	Abrurrahman Ruhi Hasan	-	25	8
4	Masal	Kapat Gözünü Ninenin Hikâyesi	-	-	40	6
5	Hikâye	Ali Baba'nın Sucuğu	M. Nusret	-	AHD 25	14

Paşa Oldun Lakin Adam Olmadın, adlı hikâyede kendini babasına ispat etmek isteyen bir oğul günün birinde paşa olur. Büyük mevkilere geldiğini, paşa olduğunu babasına gösterip onu utandırmak için babasını çağırır. Babası, oğlunun kendisini ayağına çağırtacak kadar saygısız olduğunu görünce “Paşa oldun lakin adam olmadın.” cevabını verir.

Harun Reşit ve Veziri hikâyesinde, Harun Reşit ile veziri bir gün güzel bir bahçenin yakınından geçerler. Bu bahçedeki güzel meyveleri görünce alıp yemek isterler ancak meyvelere ulaşamazlar. Harun Reşit, vezirine kendisinin sırtına çıkmasını ve meyveyi almasını söyler. Vezir başta buna yanaşmasa da kabul eder ve padişahın sırtına çıkar. Bunu gören bahçe sahibi, vezirden bir senet alır. Senette veziri tanımadığı yazmaktadır. Bir gün ülkede olaylar çıkar ve vezir ile onu tanıyanlar hapse atılır. Bahçe sahibi ise elindeki senedi göstererek serbest kalır. Kendisine bu senedi nasıl ve niçin aldığı sorulduğunda, bu kadar yükseklerde dolaşan bir adamın yakında düşeceğini ön gördüğünü söyler. Bu hikâyede, haddini aşan insanların başına kötü işler geleceği mesajı verilir.

Makas Nine adlı metinde yazarın çocukken ihtiyar bir kadını kızdırarak onun minderini çalarak eve getirdiğini anlatır. Makas Nine diye anılan bu yaşlı kadın, minderini almak için ağlayarak yazarın annesine gelir. Yazarın annesi, minderini ona verir ancak yaşlı kadın “Allah’ından bul!” diyerek çocuğa beddua eder. Nine öldükten sonra yazar ağaçtan düşer. Annesi, Makas Nine’nin bedduasını aldığı için başına bunların geldiğini söyler. Burada büyüklere saygılı olmak gerektiği iletisi verilir.

Kapat Gözünü Ninenin Hikâyesi’nde, Kapat Gözünü Nine uslu ve saygılı çocukları sever, onların güzel rüyalar görmesini sağlar.

Ali Baba’nın Sucuğu hikâyesinde, çocuklar bir gün gizlice Ali Baba’nın eşyalarını karıştırır ve onun sucuğunu yerler. Ali Baba, onların bu saygısızlıklarına unutamayacakları bir ders vermek ister. Olanları görmemiş gibi yaparak paketdeki yiyeceklerin zehre batırılmış olduğunu anlatır. Çocuklar çok korkarlar ve telaşla Ali babaya durumu anlatırlar. Ali Baba da onların bu haline güler ve şaka yaptığını söyler. Özel eşyaları karıştırmanın ve başkalarının yiyeceklerini gizlice almanın saygısızlık olduğunu anlatır.

Sevgi Değeri ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sevgi, “İnsanı bir şeye veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu” demektir (TDK, 2019). Sevgi, insanın sahip olduğu en önemli değerdir. Zira sevginin olmadığı bir yaşam insan için mümkün değildir. Sevgi, birçok değer temeli teşkil eder. Anne sevgisi, baba sevgisi, hayvan sevgisi, doğa sevgisi gibi birçok değer sevgi sayesinde vardır. Ayrıca sevgi olmadan insanın merhamet sahibi olmak, paylaşımcı olmak, sadık olmak gibi değerlere sahip olması da oldukça zordur.

Anne Sevgisi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Çocuk Dünyası dergisinde anne sevgisi değeri 6 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 31

Anne Sevgisi Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METNİN TÜRÜ	METNİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Sohbet	Valide	Muallim İbnürreşat Sedat	-	22	6
2	Hikâye	En Güzel Çiçekler	Anne (İmzasız)	-	58	117
3	Şiir	Asi Evlat	Nazım Harim	-	60	135
4	Şiir	Anneciğim Bana Der Ki	Senih Muammer	-	61	169
5	Şiir	Başak	-	-	AHD23	1
6	Hikâye	Cici Anne	-	-	AHD23	11

Valide adlı metinde bir anneye sahip olmanın ne kadar büyük bir şans olduğu, annesi hayatta olan çocukların onun kıymetini bilmeleri gerektiği anlatılır.

En Güzel Çiçekler, Handan ve arkadaşlarının en güzel çiçekler üzerine konuşmaları ile başlar. Handan, en güzel çiçeğin gül olduğunu söyler. Bir başka arkadaşı zambağı gösterir. Diğerleri başka çiçeklerden bahseder. Onları dinleyen anneleri, hepsinin haklı olduğunu yalnız hayatta önemli üç çiçeğin olduğunu söyler. Allah için, insanlar için ve güzel olan her şey için sevgiyle çarpan kalplerin her şeyden önemli olduğunu anlatır.

Cici Anne adlı hikâyede Nermin Hanım, üvey kızı Aysel'in gönlünü kazanmak için her yolu dener. Aysel bir türlü Nermin Hanım'ın sevgisine inanmaz, ona kendisini açmaz. Aralarında hep bir mesafe vardır. Nermin Hanım, Aysel'i kendi evladı gibi sever ve onun için her şeyi göze alır. Bir gün Aysel ümitsiz bir hastalığa yakalanır. Evde birçok yardımcı bulunmasına rağmen Nermin Hanım, Aysel'in yanından bir an bile ayrılmaz. Dinlenmek, uyumak aklının ucundan geçmez. Onun sevgisi, ilgisi ve inancının da etkisiyle Aysel kurtulur. Nermin'in sevgisine artık inanmıştır. Zamanla Nermin'e daha fazla yakınlık gösterir ve bir gün "Oh, anneciğim, benim cici anneciğim!" diyerek Nermin'in boynuna sarılır. Bu muhabbet dolu anne kız ömür boyu mutlu yaşar.

Asi Evlat adlı şiirde bir annenin evladından gördüğü kötü muamele karşısında hissettikleri anlatılır. Annelerimizin bizi karşılık beklemeden sevdikleri, bizim için nice fedakârlıklarda bulundukları, bizim de onları çok sevmemiz ve asla üzmememiz gerektiği iletisi verilmektedir.

Anneciğim Bana Der Ki adlı şiir, bir annenin çocuğuna sevgisini dile getirişidir. Annenin çocuğunu bir çiçek, melek, bahar, yıldız gibi gördüğü ve çok sevdiği ifade edilir.

Başak adlı şiirde bir anneye ne kadar sevgi dolu ve güzel olduğu anlatılır. Çocuğun anneye olan derin bağlılığı ifade edilir.

Baba Sevgisi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Tablo 32

Baba Sevgisi Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Manzum Hikâye	Peder ile Çocuk	K. Rahmi	-	4	6
2	Şiir	Babacığım Neredesin?	Nazım Harim	-	51	2
3	Şiir	Redif	Aka Gündüz	-	AHD19	3

Peder ile Çocuk adlı manzum hikâyede bir baba ile çocuğun sohbeti anlatılır. Babası, çocuğuna dünyanın dönüşü ve yerçekimi hakkında bilgi verir. Baba ile oğlun birlikte keyifli zaman geçirmeleri baba sevgisi değerinin aktarımına örnektir.

Babacığım Neredesin, babasını kaybetmiş bir çocuğun onun ardından yas tutuşunu, üzüntü ve kederini anlatan şiirdir. Aşağıda şiirden bir bölüm verilmiştir:

*Ayrılığın yüreğimde yanıyor,
Gözlerim seni her gün arıyor,
Yetim ruhum yetim kalbim yanıyor,
Babacığım, babacığım neredesin?..*

*Şimdi senin kemiklerin çürüdü,
Mezarını baykuşlar mı бүrүdү,
Yetim kalan kız kardeşim büyüdü,
Babacığım, babacığım neredesin?..*

...

*Seni her gün görmek ister gözlerim,
Akşamları ben yolunu gözlerim,
Gelmeyince işte budur sözlerim,
Babacığım, babacığım neredesin?..*

Nazım Harim

Redif adlı şiirde, babası redif olan yani askerlik görevini yerine getirdikten sonra yedeğe ayrılan bir çocuğun baba özlemi şöyle dile getirilir:

Ay akan su! Bir dert yakar kalbimi

Babam senden bir yudum su içti mi?

Batan güneş! Solan cihan! Uçan kuş!

Söyleyiniz, babacığım ne olmuş?

Doğa Sevgisi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Tablo 33

Doğa Sevgisi Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METNİN TÜRÜ	METNİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Armut Ağacı	-	-	39	11
2	Deneme	Çiçekler	N. B.	-	43	3
3	Hikâye	Kuşçuk	-	-	46	10
4	Şiir	Yaz Sabahı	Talebe Ferit Hilmi Efendi	-	53	48
5	Şiir	Bahar	Nazım Harim	-	62	179
6	Şiir	Güzel Tavus	Senih Muammer	-	65	232
7	Şiir	Ateş'in Şiirlerinden: Kış ve Kuşlar	Halide Nusret	-	6	6
8	Şiir	Sabah Şarkısı	Mehmet Faruk	-	18	5
9	Şiir	Akşam Türküsü	İrfan Emin	-	18	5
10	Şiir	Gece Şarkısı	Mehmet Faruk	-	18	5
11	Masal	Çiçekler de Hürriyeti Severler	Halide Nusret	-	18	14
12	Sohbet	Ot	-	Mahmut Hakkı	62	206
13	Şiir	Küçük Çoban	Yaşar Nabi	-	AHD19	7
14	Şiir	Yağmur	Mehmet Faruk	-	AHD20	5
15	Şiir	Kar Türküsü	İrfan Emin	-	AHD23	1
16	Şiir	Bahar Gelse	-	Dedenin Komşusu	AHD 10	5
17	Şiir	Kış	Muallim Naim Edip	-	AHD 12	12
18	Şiir	İlkbahar	Necdet Rüştü	-	AHD 25	1
19	Masal	Yağmurun Masalı	Fevzi	-	AHD 25	12

Armut Ağacı hikâyesinde Ali Ağa ve torunları büyük armut ağacının altında otururlarken Ali Ağa bu ağacın hikâyesini anlatır. Vaktiyle Ali Ağa çok fakir bir adamken halini Hasan Efe'ye açar. Biraz gelir getirecek bir sermayem olsaydı, der. Hasan Efe, üstünde durdukları yerde kendisine sermaye olacak bir şeyin gizli olduğunu söyler. Ali Ağa toprağı kazar fakat bir şey bulamaz. Ertesi gün durumu gören Hasan Efe, hazırda kazılmış olan çukura

dikmesi için bir armut fidanı verir. Bu fidan büyüyünce tatlı meyveleriyle Hasan Efe'ye çok faydası dokunur. Hikâyede ağaç dikmenin önemi vurgulanarak doğa sevgisi değerinin aktarıldığı görülür.

Çiçekler adlı metinde yazar, çiçekleri ne kadar sevdiğini anlatır. Her sabah onları görmenin, koklamanın ne büyük saadet olduğundan bahseder. Gökteki yıldızların gökyüzünü süslemesi gibi çiçeklerin de yeryüzünü süslediğini söyler.

Kuşçuk, kuşların güzelliğini anlatan bir denemedir. Yazar, kuşların ormanda nasıl uçtuklarından, ilkbaharın onlara yeşil ağaçlar arasında güzel bir yuva vermesinin güzelliğinden, kuşların bahara teşekkür etmek için böyle güzel öttüklerinden bahseder.

Yaz Sabahı, bir yaz sabahında tabiatın güzelliklerini anlatan bir şiidir. Şiirde “*Yaz sabahı her tarafta cıvıltılar duyulur/ Bütün güller açılıyor bülbüller de ötüyor*” dizeleri doğa sevgisine örnektir.

Bahar adlı şiirde baharın gelişi ile canlanan doğa ve insandaki yaşama sevincinin uyanışı anlatılır. Doğa sevgisi değerinin aktarıldığı şiirin bir kıtası şöyledir:

*Kokla ve sev sümbülleri,
Dinle latif bülbülleri,
Bak şu güle sanki güler,
Yavru kuzu pek hoş meler...*

Güzel Tavus, Tavus kuşunun sevimli ve oldukça güzel bir kuş olduğunu anlatır.

Ateşin Şiirlerinden: Kış ve Kuşlar adlı şiirde bir çocuğun penceresine konan hasta kuşu görüp kış mevsiminin bitmesini, yazın gelmesini arzu edişi anlatılır.

Sabah Şarkısı, güneş doğarken gökyüzünün ve doğanın güzelliklerini anlatan bir şiidir.

*Gün doğdu, ufka bir kızılık çöktü,
Ağıldan çıkıyor şimdi her davar...
Güneş kucak kucak ışıklar döktü.
Şehirde hayat var, kırdan hayat var!*

Akşam Türküsü, hava kararıp akşam vakti geldiğinde hayvanların ağıllarına döndüğünü, kırların karardığını, güneşin dağların ardına saklanıp söndüğünü anlatan, doğanın içinde bulunduğu hali betimleyen bir şiidir.

Gece Şarkısı, gece olduğunda insanların, hayvanların ve bitkilerin içinde bulunduğu hali anlatır. Şiirde, geceleri güneşin kaybolduğundan, yıldızların parladığından ve ayın ışıklar saçtığından bahsedilir.

Çiçekler de Hürriyeti Severler, bir saksı çiçeği olan sümbülün durumunu anlatır. Sümbül, odanın içindeki sıcaktan bunalır, gözleri mavi gökyüzünü arar, konuşup dertleşecek birileri olsun ister fakat bulamaz. Evdeki küçük çocuk, onu pencerenin önüne götürür. Sümbül burada biraz olsun rahatlar. Hem hava alır hem de gökyüzüne bakıp ferahlar. Daha sonra karlar altında uyuyan arkadaşlarını düşünür ve onlara gıpta eder, onlar gibi doğada yaşamak ve özgür olmak ister.

Ot, doğa sevgisini anlatan bir sohbet yazısıdır. İngilizce bir çocuk dergisinden çevrilmiştir. Dünyada her tarafta görülen bir bitki olan otun faydalarını ve ne kadar kıymetli olduğunu anlattıktan sonra “Tabiatı seviniz.” cümlesiyle biter.

Küçük Çoban’da şair, bir çobana seslenir ve onun ne kadar bahtiyar ve şanslı olduğunu söyler. Tepeye tırmanıp koyunlarını güderken çaldığı kavalıyla ovalara güzel bir hava kattığını anlatır. “*Bir yanında serin dere çağlıyor/ Bir yanında papatyalar güller var*” dizeleriyle doğanın güzelliklerini dile getirir.

Kar Türküsü şiirinde bir kuşun karlardan korunmak için dikenlikler içinde yaptığı yuvada baharı ve yazı özleyişi anlatılır.

Bahar Gelse adlı şiirde şair, kışın soğuk havasının artık bitmesini istediğini anlatır. Bahar gelince meltemlerin tatlı esintisini hissetmek, kuşların cıvıltısını duymak, çiçeklerin açtığını görmek istediğini dile getirir. Şiir, her mevsimin kendine özgü bir güzelliğinin olduğunu fark ettirecek ve çocuklara doğa sevgisi kazandıracak niteliktedir.

Çocuk Dünyası dergisindeki doğa sevgisi değerini aktaran şiirlerde genellikle ilkbahara ve yazı özlem ağır basar, hatta kışın bir an önce bitmesi temennisinde bulunulur. Ancak **Kış** adlı şiirde kışın fena bir mevsim olmadığı ifade edilir. Şair, kışın çok oynayıp terlemediği için fena bir mevsim olmadığını, ayrıca yazdan daha zevkli olduğunu söyler. Misal olarak da buz kızağı ile kaymanın ne kadar eğlenceli olduğunu anlatır.

Kış adlı şiirde, kışın aslında güzel bir mevsim olduğu ve insanlara farklı bir bakış açısı kazandırdığı anlatılır.

İlkbahar adlı şiirde baharın gelişiyle dünyanın kardan kurtulduğu ve baharın her tarafa güzellikler getirdiği anlatılır. Doğa sevgisi değerini aktaran şiirlerden bir tanesidir.

Yağmur'da şair, küçük bir çocuğun ağzından yağmurun yağışını betimler. Küçük çocuk, annesine yağmurun nasıl oluştuğunu sorar, annesi de suların buharlaşıp gökte bulut olduktan sonra yağmur şeklinde toprağa döküldüğünü anlatır.

Hayvan Sevgisi ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Çocuk kalbi, masumiyetin ve sonsuz sevginin kaynağıdır. Her çocuk yaratılışları gereği doğayı ve hayvanları sever. Hayvanlardan korkmayı ve uzak durmayı onlara büyükler öğretir. Oysa hayvanlar, insanların merhametine ve sevgisine muhtaç olan, aynı zamanda insanları karşılıksız seven canlılardır. Hayvanları sevmek, sahiplenmek, onları korumak her insanın vazifesidir. Çocukların da hayvan sevgisiyle yetişmesini sağlamak konusunda çocuk yayınları oldukça önemlidir.

Çocuk Dünyası dergisinde hayvan sevgisi oldukça öne çıkan değerlerden bir tanesidir. Tabloda sunulan metinler, hayvan sevgisi değerini açıkça işleyen metinler olup bunların dışında birçok hikâyede evde beslenen bir hayvan olduğu görülür. Metinlerden anlaşıldığı üzere evlerde kedi beslemek çok yaygındır. Birçok metinde evdeki kedi, köpek ya da kuş gibi hayvanların varlığından bahsedilir. Bu anlamda Çocuk Dünyası'nın çocuklara hayvan sevgisini aşılama konusunda oldukça etkili bir yayın olduğu söylenebilir.

Çocuk Dünyası dergisinde hayvan sevgisi değeri 31 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 34

Hayvan Sevgisi Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METNİN TÜRÜ	METNİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Şiir	Yakalanmış Bir Serçe	-	-	1	4
2	Manzum Hikâye	Boncuk	-	-	2	3
3	Hikâye	Bir Serçenin Feryadı	Rabi Sebati	-	8	8
4	Manzum Hikâye	Kuşlar da Hürriyeti Severler	Halide Nusret	-	22	1
5	Hikâye	İki Zavallı	-	Bedrettin	24	12
6	Anı	Bıldırcın Avı	İbrahim Senayi	-	24	13
7	Haber Yazısı	Papağan ve Yangın	-	-	46	12
8	Şiir	Kuşun Yalvarışı	Nazım Harim	-	46	4
9	Hikâye	Kuşçuk	-	-	46	10
10	Şiir	Güzel Tavus	Senih Muammer	-	65	232
11	Şiir	Zavallı Bülbül	Nazım Harim	-	68	274
12	Masal	Ateşin Zaptı	-	-	75	381
13	Hikâye	Karabaş'ın Hikâyesi	-	-	77	20
14	Hikâye	Akıllı Kedi	Rabi Sebati	-	66	247
15	Hikâye	Dünyanın En Akıllı Beygiri	Ziya Muhittin	-	80	4
16	Hikâye	Aydın Hikâyeleri, Resimsiz Resim Defteri: İkinci Gece	-	-	AHD 2	4
17	Masal	Şiraka'nın Köpeği	Ziya	-	AHD 3	5
18	Hikâye	Aydın Hikâyeleri, Resimsiz Resim Defteri: Beşinci Gece	-	Muallim Hayrullah	AHD 4	5
19	Şiir	Ateş'in Şiirlerinden: Kış ve Kuşlar	Halide Nusret	-	6	6
20	Hikâye	Yürüyen Koltuk	Sabri Cemil	-	7	6
21	Masal	Kar Baba	-	Masalıcı Baba	8	2
22	Sohbet	İnsanların Mini Mini Dostları: Bal Yapan Arılar	Naim Halit	-	10	3
23	Hikâye	Mini Mini Pisi	Nazan Muzaffer	-	10	6
24	Anı	Bir Hatıra	-	Enver Nuri	10	14
25	Hikâye	Kardan Adam ile Kara Boncuk	Osman Zafer	-	12	12
26	Masal	Arı Maya'nın Başından Geçenler	-	Nihat Adil	13	1
27	Şiir	Kuşlara	M. Harun	-	14	6
28	Hikâye	Zavallı Kedi	-	-	AHD 1	10
29	Şiir	Kümes Hayvanları	Yaşar Nabi	-	AHD 20	5
30	Yemin metni	İzci Andı	-	-	64	210
31	Masal	Bir Kedinin Defterinden	Pamuk (İmzasız)	-	42	13

Yakalanmış Bir Serçe adlı şiirde çocuklar tarafından bir kafese hapsedilen serçenin kendisine merhamet edilmesini ve özgürlüğüne kavuşmak isteği anlatılır. Şiirde, hayvanları kendi zevklerimiz için kafese kapatmanın çok yanlış olduğu, onların özgürlüklerini ellerinden almamamız gerektiği mesajı verilerek hayvan sevgisi değeri aktarılır.

Boncuk adlı manzum hikâyede, bir çocuğun evlerinde yaşayan Boncuk adlı kedisini ne kadar çok sevdiği şöyle ifade edilir:

Gözü yumuk Boncuk'um

Benim pamuk Boncuk'um

Mutfaktan gelir pısıp

Kuyrucuğunu kısıp

Bir Serçenin Feryadı'nda Şadi adında bir çocuğun çok sevdiği ve her gün beslediği bir serçesi vardır. Kış gelir, çok kar yağar ve Şadi serçesini bulamaz. Bir taraftan da şehri düşmanlar işgal eder. Serçe de Şadi'yi aramaktadır. Bir gün serçe Şadi'nin evine gelir, cama konar fakat içeride kimse yoktur. Derken Şadi, annesi ve babasının cansız bedenlerinin bahçede yan yana yattığını görür ve feryat eder.

Kuşlar da Hürriyeti Severler adlı manzum hikâyede Ayhan adlı yaramaz bir çocuk annesinden kendilerine bir kuş almasını ister. Abisi Haldun da kardeşine destek verince anneleri onlara küçük bir kuş alır. Çocuklar sürekli kuşla ilgilenir ve oyuncaklarıyla bile oynamak istemezler. Sonunda Haldun, kuşun mahzun duruşunu fark eder. Onun bu haline üzülerek annesine kuşun derdinin ne olabileceğini sorar. Annesi hazin hazin gülerek gökyüzünde uçmak varken bu küçük kafesin ona dar geldiğini anlatır ve ekler: “Kuşlar da hürriyeti severler.”

İki Zavallı'da, maddî sıkıntılar yüzünden çok sevdiği köpeğini satmak zorunda kalan bir çocuk ile köpeğinin hali anlatılır. Çocuk, köpeğinin ne kadar sadık olduğunu, iyi bir bekçi olduğunu, asla ısırmadığını ve daha birçok güzel özelliğini söyleyerek onu satmaya çalışır.

Kuşun Yalvarışı adlı şiirde, insanlar tarafından alıkoyulan bir kuş, yuvasında onu bekleyen yavrularının olduğunu söyleyerek özgür bırakılmayı ister. Şiirde, hayvanlara kötü davranmamak, onların özgürlüklerini ellerinden almamak gerektiği iletisi verilir ve hayvan sevgisi değeri aktarılır.

Bıldırcın Avı adlı metinde yazar, çocukken avcı olmayı çok istediğini ve bir gün babasıyla ava gittiğini anlatır. O güne kadar avcı olma isteği içinde ateş gibi yanarken, vurulan

bıldırıcının nasıl gözünün önünde acı içinde kıvrandığını görünce bu istekten kesin olarak vazgeçer. Avcılığın can yakmaktan başka bir şey olmadığını anlar.

Papağan ve Yangın, Londra’da bir papağanın bir aileyi yanmaktan nasıl kurtardığını anlatan haber yazısıdır. Evin papağanı, bir gece “Çabuk gel!” diye avazı çıktığı kadar bağırarak hane sahibesini uyandırır. Evin yanmakta olduğunu gören kadın kocasını ve çocuklarını uyandırır ve papağan sayesinde canlarını kurtarırlar.

Kuşlara adlı şiirde, kış gelince zavallı kuşların yuvalarının karlar altında kaldığı, soğuk rüzgârların onları çok zor duruma düşürdüğü ve şimdi hiçbirinin ortalarda görünmediği anlatılır.

Kuşçuk, kuşların güzelliğini ve ormanda ne kadar güzel öttüklerini anlatan bir şiirdir.

Güzel Tavus adlı şiirde, Tavus kuşunun çok sevimli ve oldukça güzel bir kuş olduğu, tüylerinin ve renklerinin usta bir sanatkârın elinden çıkmış gibi görüldüğü anlatılır.

Zavallı Bülbül adındaki şiir, bir bülbülün annesini kaybettikten sonra üzgün ve perişan halde bulunuşunu anlatır.

Hain çocuk anasını öldürdü,

Şu bülbülün ocağını söndürdü

Lanet olsun sana ey can düşmanı

Kanla dolmuş kuşcağızın her yanı

Ateşin Zaptı, Kuyut adlı sadık bir köpeğin insanlara yardım edişini anlatır. Kuyut ile ona sahip olan çocuk çok iyi dosttur. Çocuk, kabilesinin soğuk kış günlerinde üşümesine bir çare bulmak ister. Kuyut, çocuğa ateşin varlığından bahseder. Uzaktaki yanardağdan ateş getirebileceklerini söyler. Çocuk, Kuyut’un teklifini kabul eder ve kabiledaki bir grup insanla yanardağa giderler. Yanardağ, ateş etrafında dönen kutsal ruhlarla çevrilidir. Onları atlatıp ateşi almak çok zordur. Kuyut, bir yolunu bularak ucu yanan bir odun parçasını kapıp sahibine getirir. Sahibi de koşarak beraberindeki insanlardan birine yetiştirir. Ateş, elden ele aktarılırken ruhlar insanların ateşten çaldıklarını görerek peşlerine düşerler. Nihayet insanlar başarılı olur ve kabileye ateşi getirmeyi başarırlar. Çocuk, “Büyük Ateş Getirici” diye anılırken köpekleri Kuyut’un da adı unutulmaz.

Karabaş’ın Hikâyesi, Karabaş adlı bir çoban köpeğinin sadakatini anlatır. Karabaş, çok çevik ve akıllı bir çoban köpeğidir. Bütün koyunları tek başına hizaya sokar, onları güder. Sahibinin gözünün içine bakar, yanından ayrılmaz. Bir gün sahibi çobanlığı bırakır, zira

artık çok yaşlanmıştı. Köye, çocuklarının yanına yerleşir. Çok sevdiği Karabaş'ını da yanında getirir. Ancak Karabaş, dağlara alışkın olduğundan köyde zorlanmaya başlar. Bir Çarşamba akşamı, Karabaş gözden kaybolur. Ne kadar arasalar da onu bulamazlar. Perşembe sabahı üstü başı çamurlu halde geri gelir. Bu olay her Çarşamba akşamı tekrarlanmaya başlar. Nihayet Karabaş'ın Çarşamba akşamları kurulan pazara giderek oradaki koyunları hizaya soktuğu, diğer çobanlara da yardım ettiği anlaşılır.

Akıllı Kedi adlı hikâyede Memiş adında yaramaz bir çocuğun çok sevdiği bir kedisi vardır. O kadar çok vakit geçirirler ki Memiş'in adını ananlar ardından kedisini de söylemeden edemezler. Bir gün, Memiş'in babasının eve getirdiği peyniri fare kemirir. Bunu gören Memiş, fareyi yakalamak için kedisini dolaba kapatır. Fare, peyniri yemek için tekrar geldiğinde dolabın içinde bir gürültü olur. Dolap kapağını açan Memiş, kedisinin fareyi yakaladığını fakat önce peyniri yediğini görür. Memiş ile kedisinin arasındaki bu dostluk, hayvan sevgisi değerine örnektir.

Dünyanın En Akıllı Beygiri'nde hayvanların ne kadar yetenekli olduğu anlatılır. Paris'te bir at cambazının çalışıp çabalayarak atını nasıl eğittiği anlatılır. Marukko isimli at, iskambil kâğıtlarının arkası dönük olduğu halde önünde yazan rakamı ayaklarını yere vurarak söylemek gibi birçok hayret verici maharete sahiptir.

Ayın Hikâyeleri: Beşinci Gece'de üç çocuğun bir otelin tavan arasında karşılaştıkları ayı ile oyun oynayışları anlatılır. Çocuklar ayıdan korkmayıp onu da oyunlarına dâhil ederler. Ardından çocukların annesi gelir ve korkudan donup kalır. Bir süre sonra avcıya haber verilir ve avcı gelip ayıyı götürür. Burada çocukların hayvanlardan korkmadığı, ilerleyen dönemlerde korkuyu onların zihinlerine yetişkinlerin soktuğu anlaşılır. Hikâyede, çocuk kalbinin saflığı ve masumiyetinin hiçbir hayvanı korkunç kabul etmediği, bütün hayvanlara sevgi gösterdiği iletisi verilir.

Ayın Hikâyeleri: İkinci Gece'de küçük bir kız çocuğu, tavukların kümesine girerek onları korkutur, rahatsız eder. Bunu fark eden babası, bunun çok yanlış bir davranış olduğunu ve bir daha böyle yapmaması gerektiğini söyler. Bir sonraki gece, kız tekrar tavukların yanına girip tavukların anasını yakalamaya çalışırken tavukların bağırışını duyan babası gelir. Kızı sertçe azarlamaya başlar. Küçük kız, gözleri yaşlarla dolu olduğu halde, önceki gece yaptığı hatadan dolayı tavuk andan af dilemek için kümese girdiğini söyler.

Ayın Hikâyeleri: Beşinci Gece'de üç çocuğun bir otelin tavan arasında karşılaştıkları ayı ile oyun oynayışları anlatılır. Çocuklar ayıdan korkmayıp onu da oyunlarına dâhil ederler.

Ardından çocukların annesi gelir ve korkudan donup kalır. Bir süre sonra avcıya haber verilir ve avcı gelip ayıyı götürür. Burada çocukların hayvanlardan korkmadığı, ilerleyen dönemlerde korkuyu onların zihinlerine yetişkinlerin soktuğu anlaşılır. Hikâyede, çocuk kalbinin saflığı ve masumiyetinin hiçbir hayvanı korkunç kabul etmediği, bütün hayvanlara sevgi gösterdiği iletisi verilir.

Ayın Hikâyeleri: İkinci Gece'de küçük bir kız çocuğu, tavukların kümesine girerek onları korkutur, rahatsız eder. Bunu fark eden babası, bunun çok yanlış bir davranış olduğunu ve bir daha böyle yapmaması gerektiğini söyler. Bir sonraki gece, kız tekrar tavukların yanına girip tavukların anasını yakalamaya çalışırken tavukların bağırışını duyan babası gelir. Kızı sertçe azarlamaya başlar. Küçük kız, gözleri yaşlarla dolu olduğu halde, önceki gece yaptığı hatadan dolayı tavuk andan af dilemek için kümese girdiğini söyler.

Ateşin Şiirlerinden: Kış ve Kuşlar adlı şiirde bir çocuğun penceresine konan hasta kuşu görüp ona acıyışını, kış mevsiminin biterek yazın gelmesini arzu edişini anlatır.

Yürüyen Koltuk hikâyesinde Türkan Hanımın çok sevdiği bir köpeği vardır. Türkan Hanım onun her istediğini yapmasına müsaade eder. Bobi, evdeki en güzel koltuğa kendisi oturur, kimsenin oturmasına izin vermez. Ayşe Bacı, bu duruma çok kızar ve bir gün evde kimse yokken koltuğun örtüsünü çıkararak içine kendisi gizlenir. Bobi, koltuğu boş görünce hemen koşarak gelir fakat Ayşe Bacı koltuk örtüsünün içinde olduğu halde köpeği kovalar. Köpek de koltuktan korkarak bir daha yanına yaklaşmaz. Bu hikâyede Türkan Hanım'ın evde bir hayvan beslemesi ve onun isteklerini dikkate alması hayvan sevgisine güzel bir örnektir.

Kar Baba, soğuk bir kış gününde evinden kovulmuş olan bir köpek ile kardan adamın konuşmasını anlatır. Köpek, sahipleriyle beraber evde yaşarken çok mutlu ve rahat olduğunu, kovulduğu günden beri açlıktan ve soğuktan çok muzdarip olduğunu anlatır. Masalda hayvanlara kol kanat germenin, onlara yiyecek ve sıcak bir yuva vermenin ne kadar güzel bir davranış olduğu mesajı verilir.

İnsanların Mini Mini Dostları: Bal Yapan Arılar adlı metinde arıların insanlara ne kadar faydası dokunan canlılar olduğu, nasıl bal yaptıkları, nasıl yaşadıkları vb. anlatılır ve onların ne kadar değerli olduğunu bilmek gerektiği vurgulanır.

Mini Mini Pisi'de ihtiyar bir kadın, oldukça soğuk ve rüzgârlı bir günde dışarıda üşüyen bir kediyi evine alır ve onun karnını doyurur. Konuşmayı bilen bu sevimli kedinin insanlardan birçok arkadaşı vardır. Gördüğü iyiliğe karşılık, arkadaşlarından ihtiyar kadının evine

düzenli olarak yiyecek götürmelerini rica eder. Burada hayvanları sevmenin, onları korumanın ve özellikle zorlu hava şartlarında sokakta kalan hayvanlara yardım etmenin önemi vurgulanır.

Bir Hatıra, yazarın çocukken çok sevdiği kanaryasını anlattığı anısıdır. Yazar, evinin duvarındaki çiviye çocukken kanaryasının kafesini astığını, bu yüzden o çiviye sökmeye kıyamadığını anlatır. Çocukken, bir gün rüyasında kanaryasının öldüğünü görür. Uyanınca yataktan fırlayıp kanaryasının yanına gider ancak kuş gerçekten ölmüştür. Kuşunu ölmüş halde görünce saatlerce ağlar ve aradan yıllar geçmesine rağmen unutamaz.

Kardan Adam ile Kara Boncuk'ta karlı bir kış gününde çocuklar bir kardan adam yapar, kardan adamın omuzlarına bir battaniye atarlar. Bir süre sonra battaniyenin kımıldadığını görüp içinde ne olduğunu merak ederler. Battaniyenin altından sevimli kedi Kara Boncuk çıkar. Battaniyenin altına girip gece soğuktan korunmuştur.

Arı Maya'nın Başından Geçenler, derginin birkaç sayısında yer almış bir masaldır. Arı Maya'nın maceralarını anlatan bu masal, çocukların arıları sevimli bulmalarını sağlayabilir.

Zavallı Kedi'de küçük bir kedi, yaramaz çocukların olduğu bir aileyle yaşar. Çocuklar ona türlü eziyetler etse de en azından sıcak bir yuvası olduğu için halinden memnundur. Derken aile taşınır ve kediyi götürmezler. Evsiz kalan kedi kendisine sıcak bir yuva bulmak için birçok yol dener. Sonunda kediyi küçük bir kız çocuğu alarak evine getirir, daha sonra doktor olan babasına muayene ettirir. Tedavisi biten kedi, küçük kız tarafından sahiplenilir ve sıcak yuvasında mutlu yaşar.

Kümes Hayvanları adlı şiirde tavuk, horoz, hindi, ördek ve kazın sevimli halleri anlatılır.

İzci Andi'nin⁹. Maddesinde geçen “İzci hayvanları sever ve onlara zulüm yaptırmaz.” ifadesi ile hayvan sevgisi değerinin aktarıldığı görülür.

Bir Kedinin Defterinden adlı hikâyede, bir kedi yakaladığı sıçanı yavrularının önüne atar ve yavruları sıçanla oynarken yanlarından ayrılır. Yavrular, sıçanla sohbete başlarlar. Sıçan, kedilere çok ziyafet çekmiş fermanlı bir aileden olduğunu söyleyince fermanını getirmek için delikten içeri girmek ister. Kediler, ondan kaçmayacağına dair söz vermesini ister. Sıçan da kaçmayacağına dair söz verip delikten içeri gider ancak bir daha gelmez. Anne kedi, yavrularına bir daha her söze aldanmamaları gerektiğini söyler.

Sorumluluk ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Sorumluluk, “Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet.” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). “Sorumluluk duygusu, kişinin hedef piramidini belirlemesinde ve bu hedefleri gerçekleştirmesinde kilit duygulardan birisidir” (Tarhan, 2011, s.118).

Sorumluluk duygusu gelişmemiş bir çocuğun hayatta başarılı olması oldukça zordur. Sorumluluk sahibi insan, kendisini başarıya götürecek uygulamaları düzenli olarak yerine getirir, kendisine verilen bir görevi en iyi şekilde yapmaya çalışır. Böylece hem kendisini hem de karşısındaki insanları zor duruma sokmaz. Kendi hayatını da başkalarının hayatını da kolaylaştırır. Dolayısıyla görevlerini hakkıyla yerine getiren, başarılı olmak için üzerine düşeni yapmaktan çekinmeyen çocuklar yetiştirebilmek için onlara sorumluluk değerini kazandırmak oldukça önemlidir.

Çocuk Dünyası dergisinde sorumluluk değeri 7 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 35

Sorumluluk Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Haber Yazısı	Sevinçli Bir Başlangıç	-	-	41	7
2	Şarkı/ Şiir	Teneffüs	Ali Ulvi	-	57	97
3	Hikâye	Sepetçi	-	-	58	116
4	Sohbet	Yürüyüş	-	-	64	213
5	Yemin Metni	İzci Andı	-	-	64	210
6	Tiyatro	Nevşin	-	-	80	2
7	Anı	Muziplik	Ü. Mehmet	-	26	15

Sevinçli Bir Başlangıç, Türk çocuklarının iktisatlı ve sorumluluk sahibi olması konusunda örnek teşkil edecek bir olayı haber verir. Türk çocukları, öğretmenlerinin ön ayak olmasıyla harçlıklarından arttırdıkları paraları biriktirerek bir kırtasiye dükkânı açarlar. Kendi açtıkları bu dükkândan seve seve alışveriş yapar ve buranın kazancına katkıda bulunurlar. Hatta böyle devam ederse kırtasiyenin büyük bir mağaza haline gelmesinin mümkün olduğu söylenir. Çocukların böyle sorumluluk sahibi olmalarının herkese örnek olacak nitelikte olduğu vurgulanır.

Teneffüs adlı çocuk şarkısında, eğlenmenin ve oyun oynamanın her çocuğunun hakkı olduğu ancak her zaman oyun oynanmayacağı anlatılır. Çocuklara ders çalışmak, sınıfta

öğretmenin sorduğu sorulara güzel cevaplar vermek gibi sorumluluklarının da olduğu hatırlatılır.

Sepetçi, fakir bir ailenin oğlu olan Mahmut ile zengin bir ailede büyüyen Ziya'nın hikâyesidir. Mahmut, ailesinin geçimini sağlamak ve gelecekte icra edebileceği güzel bir meslek sahibi olmak amacıyla sepet örmeyi öğrenir. Ziya ise zenginliğine güvenerek hiçbir zanaat öğrenmez. Mahmut'un ailesinin geçimini sağlamakla sorumlu olması ve bunun için sepet yapmayı öğrenmesi sorumluluk bilincine sahip bir çocuk olduğunu gösterir.

Nevşin, dört perdelik bir tiyatro"dur. Olaylar bir sınıf ortamında öğretmen ve öğrencileri arasında yaşananları anlatır. Oyunda Nevşin sorumluluk sahibi ve çalışkan bir öğrenci olması sorumluluk değerinin aktarılmasına örnektir.

İzci Andı'nın maddelerinden biri de "İzci bütün işlerin mesuliyetini üzerine almaktan korkmaz." maddesidir. Bu madde ile izcilerin her zaman sorumluluk sahibi olmaları gerektiği ifade edilmektedir.

Muziplik adlı metin bir öğrencinin anısıdır. Öğretmen, öğrencilerine defterlerini temize çekme ödevi vermiştir. Çocuk, önce kırtasiyeye gidip eksiklerini tamamlar, sonra eve gelip itinayla defterini temize çeker. Ödevini bitirince yemeğe iner. Bir süre sonra kardeşi, kendisine bir şaka yapar. Kedilerinin defteri parçaladığı ve üzerine mürekkep döktüğünü söyler. Neyse ki çocuk bunun şaka olduğunu anlar ve rahat bir nefes alır. Burada çocuğun kendisine verilen ödevi titiz bir çalışmayla bitirmesi, sorumluluk sahibi olduğunu gösterir.

Temiz Olma ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Çocuk Dünyası dergisinde yer alan iki metinde, çocuklara temiz olmaları öğüdü verilir.

Temizliğe dikkat eden çocuklar övülürken temizliğin sağlığın anahtarı olduğu vurgulanır.

Çocuk Dünyası dergisinde temiz olma değeri 3 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 36

Temiz Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Şiir	Türkan'ın Temizliği	Sabri Cemil	-	5	10
2	Şiir	Benim Kızım	Baba (İmzasız)	-	25	1
3	Hikâye	Turanlı'nın Üç Büyük Vasiyeti	Mehmet Sami	-	44	7

Türkan'ın Temizliği adlı şiirde Türkan adlı çocuk temizliği ile övünür ve bunun sırrının su olduğunu açıklar. Şiirde temiz olma değeri aktarılmakta, çocuklar temiz olmaya özendirilmektedir.

Ellerime yüzüme

Bir bakınız ne pembe

Hiçbir leke hiçbir kir

Görmek mümkün değildir

Olsa olsa bu kadar

Temizlik bir gülde var

Nasıl böyle tertemiz

Olduğumu bilseniz!

Bunun sırrı bol sudur

Başka değil hep budur!

Sabri Cemil

Benim Kızım adlı şiirde, bir baba kızının güzel huylarını sayarken “Benim kızım tertemizdir.” der ve kızının entarisinin, çoraplarının, saçlarının her zaman tertemiz olduğunu anlatır.

Turanlı'nın Üç Büyük Vasiyeti’nde bir öğretmen, öğrencilerine vatana hizmet edebilmek için sağlığın yerinde olması gerektiğini anlatarak eski zamanlarda yaşamış büyük bir Türk hekiminin vasiyetnamesini okur. Bu vasiyetnamede sağlığın üç temel şartının hareket, sağlıklı beslenmek ve temizlik olduğu anlatılır. Temizlikle ilgili olarak “*Temizlik: daim en temiz bulunmak, üstümüzü, başımızı, ağızımızı, ellerimizi, daim en temiz bulundurmak lazımdır. Hasta olmamanın, çok yaşamamanın, vatana, millete borçlu olduğumuz hizmetleri yapabilmemiz için sıhhat ve sağlığı kazanmanın en birinci şartı bunlardır.*” ifadelerine yer verilir.

Tertipli ve Düzenli Olma ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Tertipli ve düzenli olmak, hem bireyin kendi hayatını hem de birlikte yaşadığı insanların hayatını oldukça kolaylaştıran bir değerdir. Düzenli insanlar, günlük işlerini yerine getirirken daha az sorun yaşarlar ve çevrelerindeki insanlar tarafından sevilen, beğenilen, saygı duyulan insanlar olurlar. Bu değer bireye çocukken kazandırılmalıdır, kişinin yaşı ne kadar ilerlerse tertipli ve düzenli olma alışkanlığını edinmesi de o kadar zorlaşır.

Çocuk Dünyası dergisinde tertipli ve düzenli olma değeri 2 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 37

Tertipli ve Düzenli Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Kirazlar	-	-	56	86
2	Anı	Muziplik	Ü. Mehmet	-	26	15

Kirazlar adlı hikâyede İkbâl adındaki bir kızın dağınık ve düzensiz oluşu sebebiyle başına gelenler anlatılır. İkbâl’in kendine ait güzel eşyalarla döşeli bir odası olduğu halde çok dağınık olduğundan bakanların gözüne çok çirkin görünür. Bir gün dışarıda oyun oynadıktan sonra eve gelir ve doğruca odasına girer. Yorgunlukla yatağına oturur oturmaz tekrar ayağa fırlar çünkü yatağının üzerinde unuttuğu kiraz sepetinin üzerine oturmuştur.

Muziplik’te tertipli ve düzenli bir çocuk, öğretmeninin verdiği ödevi yapmak için önce kırtasiyeye gidip eksiklerini tamamlar, sonra eve gelip titiz bir çalışmayla defterini temize çeker. Ödevini bitirince yemeğe iner. Bir süre sonra kardeşi, kendisine bir şaka yapar. Kedilerinin defteri parçaladığı ve üzerine mürekkep döktüğünü söyler. Neyse ki çocuk bunun şaka olduğunu anlar ve rahat bir nefes alır.

Tutumluluk ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Tutumlu kimse, “Aşırı harcamalardan kaçınan, iradeli, muktesit.” kişi olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Tutumlu insanlar, paralarını harcarken alacakları mal ya da hizmete gerçekten ihtiyaçları olup olmadığını sorgularlar. Paralarını gereksiz yere harcamaz, ellerinde kalanı zor zamanları için biriktirir ya da hayır işlerine harcarlar. Savurgan insanlar ihtiyaçları olup olmadığını sorgulamadan, hesap etmeden ellerindekini harcayarak sonunda zor ve sıkıntılı durumlara düşerler. Bu sebeple çocuklara küçük yaştan itibaren iktisatlı olmayı öğretmek, tutumluluk değerini kazandırmak önemlidir.

Çocuk Dünyası dergisinde tutumluluk değeri 5 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 38

Tutumluluk Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Pınar	Mehmet Emin		24	1
2	Hikâye	Necdet'in Papağanı	S. Ziya	-	37	9
3	Haber Yazısı	Sevinçli Bir Başlangıç	-	-	41	7
4	Köşe Yazısı	Çocuk Dünyası	-	-	41	7
5	Sohbet	On Para Sandığı		-	53	49

Pınar adlı hikâyenin sonunda verilen dörtlükte, tutumlu olmanın önemi şöyle anlatılmıştır:

Allah arzı bizim için yarattı

Birçok iyi şeyler ile donattı

Bu şeyleri akıllıca kullanmak

Bize her gün saadetler saçacak!

Çocuk Dünyası başlıklı köşe yazısında zamane çocuklarının tutumlu olmayı bilmedikleri, onlara tutumlu olmayı öğretmen gerektiği şöyle ifade edilir:

Bizim çocuklarımız, bilhassa babaları memur olan Türk çocukları hayata o kadar yabancı bir terbiye görüyorlar ki ellerine yüz kuruş verirse bir iki gün içinde olur olmaz şeylere sarf ederek bitirirler ve başkalarını faydalı bir iş için saklamayı asla bilmezler.

Bittabi bu çocuklar büyük adam oldukları vakit de ellerinde avuçlarında olanı harcanırlar ve öteberilerini satarlar, nihayet büyük bir yoksulluğa düşerler.

Eğer onları biz küçükten ticarete, para biriktirip faydalı ve kazançlı işlere alıştırırsak büyüdükleri zaman da kendilerini ve çoluk çocuklarını iyi idare ederler.

On Para Sandığı'nda, öğrencilerin harçlıklarından arttırdıkları parayı bir sandığa atarak para biriktirmeleri ve biriken parayla hali vakti yerinde olmayan çocuklara yardım ettikleri anlatılır. Bu olayın ne kadar takdire şayan olduğu anlatılır ve okuyucular da böyle uygulamalar yapmaya teşvik edilir.

Necdet'in Papağanı adlı hikâyede akıllı ve uslu bir çocuk olan Necdet, bir papağanı olsun istemektedir. Papağan almak için gizlice para biriktirir ve bu parayı ailesine vererek kendisine bir papağan almalarını ister. Tutumlu oluşuyla anne ve babasının takdirini kazanır.

Sevinçli Bir Başlangıç adlı haber yazısında öğretmenlerinin teşvikiyle para biriktiren çocukların bir kırtasiye dükkânı açmaları anlatılır.

Türk Büyüklerini Tanıma ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Mustafa Kemal Atatürk, “Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır.” demiştir. Türk çocuğunun atalarını tanıması, onların kahramanlıklarını ve vatan uğrunda yaptıkları fedakârlıkları bilmesi gerekir.

Çocuk Dünyası Dergisinde Türk büyüklerini tanıma değeri 6 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 39

Türk Büyüklerini Tanıma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Şiir	Büyük Gazi	İsmet A.	-	21	2
2	Şiir	Sultan Osman’a	Nazım Harim	-	43	4
3	Şiir	Fatih’in Huzurunda	Nazım Harim	-	65	226
4	Şiir	Gazi’nin Heykeli Karşısında	Necdet Rüştü	-	21	1
5	Şiir	Gazi’nin Yası	Halide Nusret		AHD	1
6	Şiir	Zaferden Sonra	Yaşar Nabi	-	AHD 17	4

Çocuk Dünyası dergisinde millî değerler aktarılırken Türk çocuğunun Türk büyüklerini tanıması, onlara saygı duyması ve yaptıkları büyük işleri görerek kendine örnek alması da amaçlanmıştır. Dergideki beş metinde adı geçen Türk büyükleri; Osmanlı Devleti’nin kurucusu Osman Bey, Fatih Sultan Mehmet ve Mustafa Kemal Atatürk olarak tespit edilmiş, bu metinlerin tamamının şiir türünde yazıldığı görülmüştür.

Büyük Gazi adlı şiirde Atatürk sevgisi şöyle dile getirilir:

Maziye karıştı elemli günler,

Güldü bayrağımın yıldızı, ayı.

Tarihten bir ses yükselir ve der:

Seviniz, seviniz Gazi Paşa’yı!

Sultan Osman’a, Osmanlı Devleti’nin kurucusu Osman Bey için Nazım Harim tarafından kaleme alınan bir şiirdir. Şiirin bir bölümü şöyledir:

Ey Osmanlı padişahı, ey ulu hakan!

Kayı boyunun şanlı oğlu, ey yüce sultan,

Evlatların bugün seni hürmetle anar,

Düşmanların şöhretini yıldırım sanar.

Fatih'in Huzurunda, İstanbul'u fetheden Osmanlı padişahı Fatih Sultan Mehmet Han'ı anmak amacıyla yine Nazım Harim tarafından yazılan bir şiir olup bir bölümü aşağıdaki gibidir:

*Âşık oldun sen İstanbul yurduna.
Hücum için emir verdin orduna.
Ellerin üç gün kalelerin önünde
Cenk ederek bu diyarı kazandın,
Düşmanlara arslan gibi dayandın;
Şan ve zafer yazılıydı özünde.*

Gazi'nin Heykeli Karşısında, Necdet Rüştü tarafından kaleme alınan, çocuklara Mustafa Kemal Atatürk'ü tanıtmayı ve sevdirmeyi amaçlayan bir şiirdir.

Gazi'nin Yası, Atatürk'ü Türk çocuklarına tanıtmak amacıyla Halide Nusret tarafından kaleme alınmıştır. Şiir şu şekilde başlamaktadır:

*Türk çocuğu iyice bak ve tanı:
İstiklal güneşi bu baştan doğar!
Yangından kurtardı aziz vatani,
Alçak düşmanları yurdundan kovdu.*

Zaferden Sonra adlı şiirde, bir askerin kazanılan zaferin ardından Tanrı'ya dua edişi anlatılır. Asker, duasında “*Haykırdı büyük Gazi/ Hedefiniz Akdeniz!/ On beş günde Afyon'dan Akdeniz'e indik biz!*” diyerek Atatürk'ü saygıyla anar.

Uslu Olma ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Uslu kimse, “Toplumu, çevresindekileri rahatsız etmeyen, edepli, müeddep, yaramaz karşıtı” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). Uslu sözcüğünün karşıtı ise “ Söz dinlemeyen, uslu durmayan, yasaklanan şeyleri yapmakta ayak direyen, haşarı (çocuk), uslu karşıtı.” olarak tanımlanan yaramaz sözcüğüdür.

Çocuklar hayatı öğrenmek için sürekli hareket halinde olma, her şeyi merak etme, karıştırma, kurcalama, yeni şeyler deneme eğilimindedir. Bu tür davranışlar onların hayata hazır olmaları için oldukça gereklidir. Ancak bunları yaparken büyüklerinin sözünden çıkmamaları, çevrelerindeki insanları rahatsız etmemeleri, tehlikeli davranışlardan uzak

durmaları, kimseye kötü davranmamaları gerekir. Bu, hem onların güvenliği için hem de düzgün karakterli bireyler olarak yetişmeleri için gereklidir. Çocuk Dünyası dergisinde de çocuklara uslu olmaları gerektiği mesajı verilir. Hikâye ve masallarda uslu durmayan çocukların başına kötü işler gelir.

Çocuk Dünyası dergisinde uslu olma değeri 12 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 40

Uslu Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Türkan ile Tosuncuk	-	-	33	2
2	Masal	Kapat Gözünü Ninenin Hikâyesi	-	-	40	6
3	Masal	Ay Hırsızları	Senih Muammer	-	51	3
4	Hikâye	Buradayım Ben!	-	Mehmet Hilmi	55	78
5	Hikâye	Kendi Bildiğini Yapmak İsteyen Çocuk	-	-	65	227
6	Masal	Üç Elma Beyin Hikâyesi	-	Naim Halit	5	8
7	Hikâye	Bobî'nin Hatası	-	-	7	8
8	Masal	Kapat Gözünü Dede'nin Hikâyeleri: Perşembe	-	-	8	4
9	Masal	Sihirli Bir Tokmak	Ba- Be- Bi	-	9	6
10	Masal	Arı Maya'nın Başından Geçenler	(Waldemar Bonsels)	Nihat Adil	11	1
11	Masal	Afacan Kaya Vahşiler Reisinin Yanında	Nazan Muzaffer	-	11	8
12	Hikâye	Komik Nuri'nin Maceraları	-	-	27	8

Türkan ile Tosuncuk adlı hikâyede, iki küçük kardeş olan Türkan ile Tosuncuk, annelerinin sağdığı süt kovanını birlikte tutarak eve götürmekte iken bir kelebek görürler. Türkan, Tosun'a kovayı sıkı sıkı tutmasını tembih eder, ardından kelebeği yakalamak için kovayı bırakır. Türkan kelebeği tutmaya çalışırken ablasının sözünü dinlemeyen Tosuncuk sütü döker. Annemize ne diyeceğiz diye üzülürlerken Tosuncuk, “Sütü kelebek döktü deriz.” cevabını verir.

Kapat Gözünü Ninenin Hikâyesi'nde, Kapat Gözünü Nine uslu uslu masanın etrafına oturan çocukların yanına gelir ve çocukların gözüne bir avuç kum serper, böylece çocuklar uykuya dalar. Uslu çocuklar güzel rüyalar görürken yaramaz çocuklar hiç rüya görmeden uyanırlar ve sabahları annelerine anlatacak bir şey bulamazlar.

Ay Hırsızları’nda Turgut ve Ahmet adlı iki çocuk, ayı gökyüzünden çalmak için bir plan yaparlar. Çocuklar, ayın görüldüğü ağaçların arkasında bulunduğunu düşünerek gece saat beşte ormana giderler. Hatta yanlarında ayı koymak için büyükçe bir sepet götürürler. Ayın çalınacak bir cisim olmadığını anladıklarında, Ahmet’in hocası ile Turgut’un amcası onları yakalar ve yaramazlıklarının cezasını verir.

Buradayım Ben adlı hikâyede, bir bekçinin bir sığırcık kuşu vardır. Bekçi, bu kuşa “Buradayım ben!” cümlesini söylemeyi öğretir. Bekçinin bir de yaramaz bir komşu oğlu vardır. Bu çocuk, her gün gelip sığırcığı sevmek ister, bekçi de hatırını kırmamak için izin verir. Bir gün bekçinin kulübeden ayrıldığını gören yaramaz çocuk, sığırcığı alıp cebine koyar. Bekçi geldiğinde kuşunu göremez ve “Neredesin sen?” diye sorar. Kuş, çocuğun cebinde olduğu halde “Buradayım ben!” diye cevap verir. Yaptığı yaramazlık ortaya çıkan çocuk, anne ve babasından ceza görür.

Kendi Bildiğini Yapmak İsteyen Çocuk, Turgut adlı yaramaz bir çocuğun hikâyesidir. Turgut o kadar yaramaz bir çocuktur ki hiçbir dadı evde uzun süre durmaz. Nihayet Amber Kadın adlı bir dadı gelir, bu dadı çok farklıdır. Turgut’un isteklerine mani olmaz, kendi kendine yaramazlıklarının sonuçlarına katlanmasını sağlar. Bir gün Turgut ile perilerin varlığından konuşurlar. Amber Kadın, güzel perilerin uslu çocuklara, çirkin perilerin çirkin huylu çocuklara görüldüğünü söyler. Yaptığı bir yaramazlık sonucunda rüyasında çirkin bir peri gören Turgut kendini cam bir fanusta hapsolmuş taş bir bebek olarak görür ve o günden sonra uslu durmaya söz verir.

Kapat Gözünü Dedenin Hikayesi’nde de Kapat Gözünü Nine’nin Hikayesi’nde olduğu gibi uslu çocuklar mışıl mışıl uyuyup güzel rüyalar görürken yaramaz çocuklar ya uyuyamaz yahut kabuslar görürler. Kapat Gözünü Dede onların bu hâlini şöyle anlatır: “*Kaç adam bana ‘Güzel dedeciğim, bu gece yine gözümü kırpmadım. Uykusuzluktan harap oluyorum. Yaptığım bütün fena işler yatağımın kenarına oturdular, sanki üzerime kaynar su damlaları serptiler!’ diye dert yandı.*”

Sihirli Bir Tokmak adlı masalda, yaşlı bir kadının kapısını çalıp kaçan yaramaz çocukların sonu anlatılır. Çocuklar yaşlı kadının kapısını çalıp onunla eğlenirken yaşlı kadının kapısı gelip giden herkesi kaydeder ancak çocukları göremez. Oradan geçen bir adam yaşlı kadına bu işi yapanların çocuklar olduğunu haber verir ve çocuklar yaramazlıklarının cezasını çekerler.

Üç Elma Bey'in Hikâyesi adlı masalda, ailesini kaybeden küçük bir çocuk, ihtiyar bir karı koca tarafından evlat edinilir. Ancak üst üste konulmuş üç elma kadar boyu olduğundan onda Üç Elma Bey adı verilir. Üç Elma Bey, bir gün ormanın ilerisinde neler olduğunu merak eder ve büyükannesine sorar. Büyükannesi asla oraya gitmemesini söylese de Üç Elma Bey onun sözünü dinlemeyip ormana gider ve kaybolur ve yaramazlığının sonucunda başına türlü belalar gelir.

Bobi'nin Hatası adlı masalda Bobi adlı bir köpek, sahibinin piposunu içmeye karar verir. Bobi, can sıkıntısını gidermek için sahibinin pipo kutusundan bir pipo alır ve yakar. Yalnız ilk nefeste öksürmeye başlar, midesi bulanır ve pipo içmekten vazgeçer. Ancak efendisi onu yakalar ve bir tekme ile cezasını verir.

Sihirli Bir Tokmak masalında yaşlı bir kadının kapısını çalıp kaçan çocukların sonunda yakalanıp cezalarını çekmeleri anlatılırken, kapıyı çalıp kaçma oyununun çok çirkin bir davranış olduğu ve insanları zor duruma sokacak davranışlarda bulunmamak gerektiği anlatılır. Güzel ahlaklı çocuklar böyle davranışlarda bulunmazlar, mesajı verilir.

Arı Maya'nın Başından Geçenler, dergide bölümler halinde yayınlanmış bir masaldır. Söz dinlemeyip kendi bildiğini yapan Arı Maya'nın için başına türlü işler gelir.

Afacan Kaya Vahşiler Reisinin Yanında adlı metinde Kaya adlı bir çocuk, Afrika'da bir ülkede elçilik yapan babasının yanında bulunur. Babası, onun istediği gibi eğlenebileceğini yalnız ormana yaklaşmaması gerektiğini, orada vahşilerin yaşadığını söyler. Ancak Kaya, babasını dinlemez ve ormana gider. Burada vahşi bir kabileyle tanışır, türlü maceralar yaşar. Sonunda babasının yanına döner ve olanları anlatır. Babası, bir daha böyle yaramazlıklar yapmamasını, başına kötü işler gelebileceğini söyler.

Komik Nuri'nin Maceraları'nda, Komik Nuri ve arkadaşı sık sık yaramazlık yapar, fakat her yaramazlıkta başlarını belaya sokarlar. Sonunda yakalanır ve cezalarını çekerler. Bu hikâyede de Komik Nuri ve arkadaşı, bir kandil günü bir şeyler çalmak için girdikleri fırında hamura bulanır, fırıncı tarafından ekmek gibi fırına sürülür, fırından çıktıktan sonra yakayı ele verir ve kaçarlar.

İyimser Olmak ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

İyimserlik, sözlükte “Genellikle her düşünce ve işi iyi olarak değerlendiren bir tutum veya kişilik özelliği, nikbinlik, optimizm.” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019). “İyimser bir

insan, yalnızca kendi iyiliğini düşünmeksizin karşı tarafın ihtiyaç, istek ve arzularını da göz önüne alarak hareket eder” (Tarhan, 2011, s.192).

İyimser insanların başarılı olma ihtimali, kötümserlere göre daha fazladır. Zira kötümser insan, karşısına çıkan ilk engelde pes etme eğilimindedir. İyimser kişi ise düştüğü yerden kalkmayı, yılmadan çalışmaya devam etmeyi bilir. İnsan ilişkilerinde de kötümser insanlar sağlam ilişkiler kurmakta zorlanırlar. İnsanlara kolay kolay güvenemez, bir şeylerin yolunda gideceğine inanmakta güçlük çekerler. Bu sebeple çevrelerine olumsuz bir enerji yayarlar. İyimserler ise çevreleri tarafından daha çok sevilen insanlar olurlar.

Çocuk Dünyası dergisinde iyimser olma değeri 2 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 41

İyimser Olma Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Kraliçe’ye Mektup	-	M. Süleyman	31	3
2	Masal	Üç Şehzadenin Hikâyesi	-	-	80	8

Kraliçe’ye Mektup’ta Londra’nın sefil bir mahallesinde yaşayan ve kimseleri olmayan iki fakir çocuğun hikâyesi anlatılır. Yaşadıkları açlık ve soğuk hat safhaya ulaştığında çok iyi huylu bir kadın olan Kraliçe Victoria’ya bir mektup yazmaya karar verirler. Elleriindeki birkaç damla mürekkeple, kendilerini aydınlatan mumun son ışıklarında büyük bir umutla mektup yazarlar. Ne yazık ki birkaç gün sonra küçük kardeş açlık ve sefaletten dolayı ölür. Çocuklar mektubun kraliçeye ulaşacağına inanırlar ve son ana kadar umutlarını yitirmezler.

Üç Şehzadenin Hikâyesi’nde, bir padişahın üç oğlu vardır. Büyük şehzadeler akıllı, küçüğü ise pek budaladır. Padişah, yaşlandığını ve yerine üç kardeşten birini geçirmeyi düşünür fakat bu işi adil bir biçimde yapmak ister. Üç kardeşin üçünü de farklı yönlerde göndererek kendisine dünyanın en güzel halısını getirenin padişah olacağını söyler. Küçük şehzade, yerde gözüne ilişen bir halkayı kaldırınca merdivenlerden aşağı iner ve orada konuşan kurbağalar bulur. Kurbağalara dünyanın en güzel halısını aradığını söyler. Kurbağalar, kendisine eşsiz bir halı verir. Diğer kardeşler de halılarını alıp gelirler fakat padişah, küçük şehzadenin halısını seçer. Büyük şehzadeler buna razı olmayınca, bu kez dünyanın en güzel yüzüğünü bulup gelmelerini söyler. Küçük şehzade yine kurbağalar sayesinde

dünyanın en eşsiz yüzüğünü getirir. Padişah onun yüzüğünü seçince büyükleri yine razı olmaz. Bu sefer padişah en güzel zevce ile evleneni padişah yapacağını söyler. Yine küçük şehzade galip gelir fakat büyükler yine razı olmaz. Padişah son olarak bu zevceler arasında en yükseğe sıçrayanın kocasının padişah olacağını söyler. Büyük kardeşlerin eşleri kolunu ve bacağı kırarak ölür, küçük şehzadenin zevcesi ise en yükseğe sıçrar. Sonunda küçük kardeş padişah olur. Burada küçük kardeşin hak ettiği gibi padişah olmasına defalarca engel olunduğu halde vazgeçmemesi, umudunu yitirmemesi iyimser olduğunu gösterir.

Vatanseverlik ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Bir ülkenin gelişmesi, kalkınması ve dış tehditlerden korunması vatanını ve milletini seven, millî bir bilinçle vatanına hizmet etmek için uğraşan vatandaşlar sayesinde mümkündür. Türk tarihi, ellerinde vatan sevgisinden başka serveti olmayan inanmış insanları sayesinde kazanılan zaferlerle doludur.

Bir şeyi sevmek, ancak onu tanımakla olur. Türk çocuğunun vatanını ve milletini sevmesi de, tarihini ve millî değerlerini bilmesi ile mümkündür. Bu anlamda çocuk yayınlarının millî değerleri aktaran metinlere yer vermesi oldukça önemlidir. Çocuk Dünyası dergisindeki metinlerde yer alan millî değerler; vatan sevgisi, milliyetçilik ve Türk büyüklerini tanımak olmak üzere üç başlıkta ele alınmıştır.

Vatan sevgisi, bir milletin fertlerinin mutlaka sahip olması gereken bir değerdir. Türk genci de vatanını sevmeli, çok çalışarak vatanına hizmet etmeli, onun için her türlü fedakârlığı yapmaya hazır olmalıdır. Bu sebeple vatan sevgisi değerinin aktarımı büyük önem taşır. Çocuk yayınları, vatan sevgisi değerini çocuklara aktarmada kullanılabilecek önemli kaynaklardır. Çocuk Dünyası dergisi, yayın hayatını sürdürdüğü dönem içerisinde yaşanan savaşlar ve var olan işgal tehdidi sebebiyle bu konu üzerinde önemle durmuştur.

Çocuk Dünyası dergisinde vatan sevgisi 59 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 42

Vatanseverlik Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Şiir	Çocuklara	Süleyman Nesib	-	6	1
2	Hikâye	Kahraman Nuri	Ethem Nejat	-	6	2
3	Destan	Ergenekon- Bozkurt	-	-	8	4
4	Hikâye	Bayraktarın Şehadeti	Halil Fehmi	-	9	6
5	Destan	Türk'ün Tufanı	Gökalp	-	12	1
6	Şiir	Vatana	Mehmet Muhittin	-	12	3
7	Hikâye	Fransuva Arago	-	Ziya Alâeddin	13	7
8	Şiir	Parmaklar	Ali Ulvi	-	16	1
9	Şiir	Sancağını Sev Yavrum	E. İhsan	-	17	17
10	Şiir	Oğluma	Aka Gündüz	-	23	1
11	Hikâye	Hayat Bulan Validem İçin	-	-	23	4
12	Hikâye	Türk Yavrusu	Ruhi Neşat	-	29	2
13	Manzum Hikâye	Koca Hafız	Necdet Rüştü	-	26	1
14	Şiir	Gençlere	Sungur Tekin	-	27	1
15	Şiir	Yeşil Boncuk	Gökalp	-	33	1
16	Şiir	Küçük Tomris	Gökalp	-	35	1
17	Anı	Gördes İptidai Mektebi Arasında	-	-	36	3
18	Hikâye	Necdet'in Papağanı	S. Ziya	-	37	9
19	Hikâye	Kahraman Türk Oğlu	Nazım Harim	-	35	2
20	Şiir	Öc Türküsü	S. Zihni	-	36	1
21	Mektup	Yetimlere!	Hakkı Harim	-	38	1
22	Şiir	Dertleşme	S. Korkud	-	38	2
23	Hikâye	Kırk Paranın Tarihi	Türkoğlu	-	39	5
24	Hikâye	Vazife	Ruhi Neşat	-	39	10
25	Haber yazısı	İzmir Sultaniyelilerinin Hamiyeti	-	-	39	11
26	Şiir	Osmancık Yurdu	-	-	40	3
27	Şiir	Öğüt	Mehmed Muhittin	-	40	5
28	Mektup	Sevgili Ağabeyciğim	Usturumcalı Yusuf Halim	-	42	7
29	Sohbet	Birinci Sultan Osman	-	-	42	10
30	Şiir	Sultan Osman'a	Nazım Harim	-	43	4
31	Hikaye	Merak Etme Oğlum! O Yaşlar Keder Yaşları Değil!	S. Ziya	-	43	10
32	Manzum Hikâye	Kılıç Hasan	S. Korkut	-	44	4
33	Şiir	Vatanın Ümidisin	Süleyman Sabri	-	45	1
34	Şiir	Kardeş Öğüdü	Vecihi	-	48	1
35	Şiir	Candan Dinle	Süleyman Sabri	-	49	1
36	Şiir	Çocuk Türküsü	M.E.	-	49	7
37	Hikâye	Bir Japon Neferi	E. N.	-	49	11
38	Şiir	Donanma	Nazım Harim	-	53	1
39	Şiir	Nuri Bey'e	Nazım Harim	-	55	69

Tablo 42 (devam)

Vatanseverlik Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

40	Manzum Hikâye	Osman Gazi Kurultayda	Gökalp	-	57	98
41	Sohbet	Bir İki Söz (Okuyucuma)	Rıdvan Nafiz	-	57	99
42	Şiir	Tacir Ol Kardeşim!	Nazım Harim	-	57	102
43	Hikâye	Yumurtalar	Yıldız	-	57	103
44	Haber Yazısı	Küçük Yavrularımızın Büyük Kalpleri	-	-	60	154
45	Deneme	İzcilerin Vicdani Vazifeleri	-	-	64	210
46	Haber Yazısı	Geçen Haftaki Büyük ve Milli Gün: İstanbul'un Fethi Kutlamaları	-	-	65	225
47	Şiir	Fatih'in Huzurunda	Nazım Harim	-	65	226
48	Şiir	Benim Cinayetim	Mehmet Sabri	-	66	242
49	Hikâye	Yurt sevgisi	M. Fahrettin	-	70	318
50	Şiir	Ticaret Ninnisi	Nazım Harim	-	72	337
51	Şiir	Gazi'nin Yası	Halide Nusret	-	AHD1	1
52	Şiir	Ben Ateşim	Halide Nusret	-	AHD2	1
53	Şiir	Bahriyeli Doğan	-	-	AHD5	7
54	Şiir	İstiklalin Çocuğu	-	-	AHD7	7
55	Şiir	Türk Ordusu	Yaşar Nabi	-	AHD14	10
56	Şiir	Zaferden Sonra	Yaşar Nabi	-	AHD17	4
57	Şiir	Çocuklar Şarkısı	Mehmet Faruk	-	AHD17	7
58	Şiir	Meçhul Şehit	Nurullah Melih	-	AHD18	4
59	Şiir	Sakarya Şehitlerine	M. Sadun	-	AHD19	7
60	Şiir	Tayyare	Mehmet Faruk	-	AHD19	7
61	Sohbet	Yirmi Üç Nisan Nedir?	Mehmet Faruk	-	AHD21	1
62	Şiir	Türk Zaferi	Yaşar Nabi	-	AHD21	2
63	Manzum Hikâye	Burak Reis	Necdet Rüştü	-	AHD30	14

Çocuklara adlı şiirde, vatanın çocuklar sayesinde yaşayacağı, çocukların geleceğin teminatı olduğu anlatılırken atalarımızın bu vatani korumak uğrunda ne çileler çektiği ifade edilir. Başka ülkelerin bilim ve teknolojiye ne kadar ilerlediklerine örnekler verilerek onlar gibi olabilmemiz için çok çalışmak gerektiği belirtilir.

Kahraman Nuri, on iki yaşında vatansever bir Türk çocuğudur. Savaş çıktığında o da vatanını müdafaa etmek için askere gitmek ister. İnsanlar onun daha küçük olduğunu söylese de isteginden vazgeçmez. Onun vatansever ve cesur bir genç oluşu çevresindeki herkesi duygulandırır.

Ergenekon-Bozkurt adlı hikâyede Fikri Bey ile Gülnaz Hanım'ın kızları Sevinç okuldan gelir ve eline aldığı bir kitap hakkında babasına sorular sorar. Bu kitap, İranlılara ait Kave destanını anlatmaktadır. Babası Sevinç'in sorularını cevaplarırken annesi ona çıkışarak neden Türk destanlarını anlatmadığını sorar. Bunun üzerine babası bizim de destanlarımız olduğunu söyleyerek kızına *Ergenekon Destanı'nı* anlatır. *Ergenekon Destanı'nda*

Türklerin demir dağı eritip Ergenekon'dan çıktıkları günün Nevruz olarak kutlandığını söyler ve bu kutlu günde yapılan uygulamaları anlatır.

Bayraktarın Şahadeti, savaş zamanı bir köydeki gençlerin savaşa giderken yaşadıklarını anlatır. Bu gençler, savaşa değil de düğüne gider gibi hazırlık yaparlar. Köyde Ahmet adlı gence, hasta olan nişanlısı Emine'yi kime bırakacağını sorarlar. Ahmet, "Allah'a..." diye cevap verir. Bu metinde vatan sevgisinin her şeyden üstün olduğu iletisi verilir.

Türk'ün Tufanı 'nda Türklerin içinde bulundukları zor durumdan Oğuz Kağan tarafından kurtarılmaları anlatılır. "Bir milletin başında bulunan yönetici, o milletin kaderini belirler. Bu nedenle lider millet için çok önemlidir." mesajı verilir.

Vatana adlı şiirde bizi şefkatli kolları ile saran aziz vatana duyulan sevgi ve derin bağlılık ifade edilir. Şiirin sonunda herkesin müsterih olması istenir, çocuklar büyüyünce düşmanla harp edecekleri söylenir.

Fransuva Arago, 1793 senesinde Fransa'da yaşamış kahraman bir çocuğun hikâyesidir. Küçük Fransuva henüz yedi yaşındayken, köylerine gizlice İspanyol askerlerinin girdiğini görür ve köy halkına haber verir. Kendisi de babasının eski kılıcını alır. Köy halkı onu duyunca İspanyollarla savaşır ve onları köyden atarlar. Kendisi de babasını vurmak üzere olan bir düşmanı öldürür. Düşman gittikten sonra Fransızlar onu omuzlarında taşırlar, Fransa'nın en büyük vatanseverlerinden biri olarak ilan ederler.

Parmaklar adlı şiirde şair, parmakların insanlar için ne kadar önemli olduğunu tek tek anlatır. Onlarla ustaların işlerini bitirdiklerini, kalemin onlar sayesinde tutulduğunu, paranın bile onlarla sayıldığını ifade eder. Son kıtada, vatanın da onlarla savunulduğunu, düşmana karşı tetiği çekenin yine onlar olduğunu belirtir.

Sancağını Sev Yavrum adlı şiirde bayrağımızın rengini uğrunda dökülen kanlardan aldığı fakat bugün yere düşme tehlikesi ile karşı karşıya olduğu anlatılır. Türk gencine, bütün bunları Türk sancağına reva görmemesi, kılıcını çekip vatani müdafaa etmesi gerektiği söylenir.

Oğluma adlı şiirde Türk gencine vatanını koruması için düşmanları kırıp geçirmesi, zalime aman vermemesi, başka milletlerden insanlara karşı dikkatli olması öğütlenir. En büyük düşmanın Yunan, İngiliz, Bulgar değil kendi dudaklarımızdan dökülen "Neme lazım, ne bileyim, ne zarar!" gibi sözler olduğu söylenir. Vatanın kurtuluşu için çalışmaktan başka çare olmadığı belirtilir.

Hayat Bulan Validem İçin, Edirne'nin işgali üzerine kaleme alınmıştır. Vatan, bir anneye benzetilirken annenin iki evladı azim ve intikamı temsil eder. Hikâyeye göre anne çok hastadır. Annenin evlatları, onu hasta edenleri yumruklarıyla etkisiz hale getirir ve anne yeniden hayat bulur. Burada azim ve intikam hislerinin işgal altındaki topraklarımızı kurtaracağı anlatılmak istenmiştir.

Türk Yavrusu adlı hikâyede, çocuklar savaş oyunu oynamaya kadar verirler. İçlerinden biri, iki kişinin Bulgar, iki kişinin Osmanlı olmasını söyler. Çocuklardan kimse Bulgar olmayı kabul etmeyince kura çekilir. Fevzi ile Siret isimli çocuklar Bulgar olur. Fakat Siret, kendini hiç savunmadan bilerek Türklere teslim olur. Oyunu izleyen yabancı biri Siret'e neden kendini savunmadığını sorunca Siret "Nasıl efendim, zanneder misiniz ki ben oyunda bile Türk yenildi, dedirtir miyim?" diye cevap verir.

Koca Hafız, Macaristan'a yakın bir bölgede Haçlılara karşı savaşan Türkler içinde bir kahramandır. Vatan uğrunda kahramanca savaşmanın, şehit olmanın ne kadar kutsal olduğu anlatılır.

Gençlere adlı şiirde, vatanın Türk gençlerine seslenişi anlatılır. Vatan, gençleri büyüten, onlara kol kanat gerip bugünlere getirenin kendisi olduğunu anlatır. Bütün şehirlerinin yıkıldığını, köylerinin yakıldığını, ezan sesinin kesildiğini söyleyerek Türk gencinden yardım bekler. Eğer vatani kurtaramazsa, düşmanlardan temizleyemezse Türk gencine hakkını helal etmeyeceğini söyler.

Yeşil Boncuk, Ziya Gökalp'in vatan sevgisini anlatan şiiri olup bir bölümü şöyledir:

...

Bir bayrak ki rengi al

Bir ak yıldız, ak hilâl

İlk görüşte anladım

Hem öptüm hem ağladım

Boncuk: İslam vatani!

Kız: tanıdım ben anı

...

Küçük Tomris, Tomris adlı küçük bir kız çocuğunun dilinden yazılmış bir şiirdir. Şiirde, küçük Tomris'in giden askerlerin ardından mendilini salladığı ve biriktirdiği parayla donanmaya yardım ettiği anlatılır.

...

Asker gider; anlarım

Mendilimi sallarım

Gündeliğim on para

Bir bankam var: Kumbara!

Her aybaşı çıkarır,

Sayarım şangır şangır!

Harç edecek çok yerim:

Donanmaya veririm!

...

Gördes İptidai Mektebi Arasında adlı anıda, Gördes İptidai Mektebi öğrencileri arasında yaşanan bir olay anlatılır. Düzenlenen bir futbol maçının en heyecanlı yerinde bir öğrenci çıkarak elindeki çiçeği gösterir. Parası donanmaya bağışlanmak üzere bu çiçeği dört meteliğe aldığını söyler. Ardından diğer öğrenciler de müzayedeye katılır ve çiçek, öğrenciler arasında açık arttırma ile satılarak parası donanmaya bağışlanır. Birkaç gün sonra da Bulgar mezalimini gösteren bir kart satışa çıkar. Öğrencilerin bu vatansever davranışı dergi yönetimi tarafından takdir edilir ve böyle faaliyetlerin herkese örnek olması temenni edilir.

Necdet'in Papağanı 'nda, Necdet adında akıllı bir çocuk kendisine ödev olarak verilen şiiri ezberlerken, annesi bu şiirden ne anladığını sorar. Necdet, bir şey anlamadığını ancak ezberlediğini söyler. Bunun üzerine annesi, papağanların da bu şiiri ezberleyebileceğini, önemli olanın anlamak olduğunu söyler. Papağanların her şeyi ezberleyebildiğini işiten çocuk, bir papağan olsun ister ve bunun için para biriktirmeye başlar. Bu parayı anne ve babasına götürür ve bir papağan almak istediğini söyler. Anne ve baba, her ne kadar parası yeterli olmasa da ona bir papağan alırlar. Ancak derslerini ihmal etmesi durumunda papağanı göndereceklerini söylerler. Necdet, papağanını o kadar sever ki ondan ayrı kalmamak için derslerine çok iyi çalışır. Papağanına da “Yaşasın Osmanlılar! Yaşasın Türk sancağı!” gibi cümleler öğretir. Bir süre sonra Necdet'in babasının tayini, Bulgar işgali altındaki Edirne'ye çıkar ve aile oraya taşınır. Burada papağanına “Kahrolsun Bulgarlar, parçalansın düşman bayrağı!” cümlesini de öğretir. Papağan bunları söylerken kapının önünden geçen Bulgar askerleri onun sözlerini işitir ve eve girerler. Papağan'ın kafesini dışarı çıkarırlar ve papağanı keserler. Papağan, kesilmeden önce “Yaşasın Osmanlılar, Yaşasın Türk sancağı! Kahrolsun Bulgarlar, yere batsın düşman bayrağı!” diye haykırır.

Ancak bu sefer taklitçi bir kuş gibi değil, bir vatansever gibi haykırır. Bu hikâyede, vatanını sevdiğini söylemekle değil, onun uğrunda can vermekle vatanperver olunacağı iletisi verilir.

Kahraman Türk Oğlu, on iki yaşındaki Tayfur adlı Türk çocuğunun Bulgarlardan intikam almak için yaptığı kahramanlığı anlatır. Tayfur, bir sabah intikam hisleriyle dolu olarak uyanır. Hemen bayrağını alıp evden çıkar ve Ertuğrul Camii avlusuna gelir. Çıkılması neredeyse mümkün olmayan kavak ağacına tırmanır ve Türk bayrağını buraya asar. Camiden çıkan Müslümanlar bunu görünce çok duygulanır. Aradan yirmi dakika geçer, Bulgar zabıtası cami avlusuna gelerek bunu kimin yaptığını sorar. Kimseden ses çıkmayınca kavağa çıkıp bayrağı indirene bin lira ödül vereceklerini söyler. Buna da kimse yanaşmayınca ağacı keserler, kavakla birlikte bayrak da yere düşer. Tayfur “Türk’ün sancağını sizin gibi alçaklar değil bütün cihan bir araya gelse yine düşüremez!” diye bağırır. Bulgar zabıta “İşte düştü ya!” diyince Tayfur “Türk sancağı semalarda dalgalanır.” diye cevap verir. Bu sözünün ardından orada vurularak öldürülür.

Öc Türküsü, Türklere vatanlarının imdat beklediğini, işgal edilen vatan topraklarının ve şehitlerimizin intikamını bir an evvel almaları gerektiğini öğütleyen şiiirdir. Şiirin ilk kıtasında Türk çocuğuna şöyle seslenilir:

Türk yavrusu, artık uyan!

Düşmanların Bulgar, Yunan...

Ellerinde nazlı anan,

"Öc" almaya çağırıyor

Kurtar diye bağırıyor

Yetimlere, Hakkı Harim tarafından kardeşi Nazım Harim Bey’e yazılmış bir mektuptur. Mektupta, işgal altındaki vatan topraklarının ve Rumeli’nin kurtarılmayı beklediği ve bir an önce intikam almak gerektiği anlatılır.

Dertleşme, Rumeli’de ve vatanın birçok yerinde Türklerin zulme uğradıklarını, topraklarımızın düşman elinde bulunduğunu ve intikam almak gerektiğini anlatır. Vatanı müdafaa etmenin neden bu kadar önemli olduğu şu dizelerle anlatılır:

700 yıl ey hemşerim! Sana, bana o sıcak

Vefalı kucakını açan bu yurt, bu ocak

Senin güzel vatanındır! Senin güzel vatanın

Kırk Paranın Tarihi, vatan sevgisinin yalnızca savaş meydanında düşmana karşı mücadele etmek olmadığını anlatan bir hikâyedir. Yerli malı kullanmanın vatan sevgisinin en temel şartlarından biri olduğunu vurgular. Hikâyede, Doktor Yüzbaşı Selim Bey taburu ile Kırkkilise'ye gitmekte iken İstanbul'dan geçmektedir. İstanbul'da Demir Bey'in dolağı çözülünce ilk gördüğü dükkândan alelacele bir dolak satın alır. Demir Bey'den sonra, dükkâna şapkalı bir adam girer ve Türklerin zulmünden kurtulmak isteyen kardeşlere yardım topladığını söyler. Dükkân sahibi, elindeki kırk paraya bakarak güler ve bu kırk parayı az önce bir Türk zabıtinden aldığını, üstelik iki paralık dolağı ona kırk paraya sattığını anlatarak şapkalı adama bağışlar.

Demir Bey ve taburu, Bulgarlarla çetin bir savaşa girer. Savaşta Demir Bey kendisine isabet eden bir şarapnel parçası ile omzundan yaralanır. Gözlerini açtığında bir hastane odasındadır. Gece ağrısından uyuyamaz. Derken karanlık odada, çekmecenin kendi kendine açılarak içinden korkunç bir kafa çıktığını görür. Kafa, Demir Bey'e kendisini tanıyıp tanımadığını sorar. Demir Bey tanımadığını söyleyince, İstanbul'daki dükkândan kırk paraya aldığı dolağı hatırlatır. Dükkân sahibinin parayı Türk düşmanlarına bağışladığını, paranın Fransa'da bir kurşun haline geldiğini, Demir Bey'in omzunu ve daha birçok Türk evladını parçaladığını anlatır. Demir Bey bir süre sonra iyileşir fakat kolu sakat kalır. Ne zaman bir ecnebi mağazası görse o kafayı hatırlar ve titrer.

Vazife, iki kardeşin günün ilk ışıklarıyla babalarının ellerinden tutarak onunla işe gitmesi ile başlar. Babaları İbrahim Ağa, istasyonda makasçıdır. O sabah erken gitmelerinin sebebini, devletin muharebeye giden askerlere izin vermesi olarak açıklar. Askerler şimendiferle memleketlerine geleceklerdir. Galip, makası çevirmek istediğini söyleyerek makasın başına geçer. Öğle saatlerinde babaları bir iki saatliğine istasyondan ayrılır. Çocukları Galip ve Sacit raylarda oyun oynarlar. Galip yine makasın başına gelir. Derken askerleri taşıyan trenin istasyona yaklaştığını görür. Kardeşi Sacit ise iki rayın arasına oturmuş, trenin geldiğinden habersiz oyun oynamaktadır. Galip kardeşine seslense de sesini duyuramaz. Makası öteki yöne çevirerek kardeşini kurtarmayı düşünür, fakat böyle de trendeki askerlerin öleceğini anlar. Nihayet manivelayı kendine çeker, tren geçip gider. Fakat kardeşi ölmüştür. Galip Türk askerlerinin canını kurtarmak için kardeşini feda etmiştir.

İzmir Sultaniyelilerinin Hamiyeti adlı haber yazısında, öğrencilerin aralarında para toplayarak Osmanlı donanmasına yardımda bulunmaları vatan sevgisinden ileri gelmektedir.

Osmancık Yurdu adlı şiirde vatanımızın güzellikleri anlatılırken Türk gencinin onu canı pahasına koruyup kollayacağı şöyle dile getirilir:

Osmancık yurdu, mübarek vatan ne güzelmiş

Dağlarınla heybetler saçarsın

Zümrüt ovalarında altın çaylar akar

Aç gözlü düşmanlar sana hasretle bakar

Biz Türk'üz, sen Türklüğe bir emanetsin

Hiç korkma, hep ölür, seni vermeyiz!

Öğüt adlı şiirde Türk gencine çalışarak vatana hizmet etmesi öğüdü verilir. Vatani koruyabilmenin ancak çok çalışmakla mümkün olacağı, aksi halde vatanımızın düşman eline geçeceği anlatılır.

Ey Türkoğlu! Bu vatan,

Çalışmakla kurtulur...

Çalışmayan milletler,

Bir gün gelir: Mahvolur!

Sevgili Ağabeyciğim, okumak için Çanakkale'ye giden bir Türk gencinin ağabeyine yazdığı mektuptur. Yazar, Çanakkale'de gördüğü acı manzaraları anlatır. Orada Rum mahallelerinde evlerin Yunan bayrağının renkleri olan mavi beyaza boyanmasına kızarak Türklerin buna nasıl razı olduğunu sorar. Yine bir ressamın Yunan zırhlısı çizerek üzerine "Yaşasın" kelimesini yazdığına şahit olur. Bütün felaketlerin Yunanlılar yüzünden yaşanmasına rağmen Maarif Nezareti'nin Yunan çocuklarını burslu olarak okuturken Türk çocuklarını görmeyişine ne kadar üzüldüğünü anlatır.

Birinci Sultan Osman, çocukları donanmaya yardım etmeye teşvik eden bir haber yazısıdır. Donanmaya yardım etmek vatan sevgisine örnek olacak bir davranıştır.

Çocuklar!

Tabii hepiniz, babalarımızdan, ağabeylerinizden bu sevinçli haberi işittiniz:

Her gün gazetelerde okuyoruz, kulaktan işitiyoruz, bu haber üzerine büyüklerimiz, alınan zırhlının parasını ödemek için hemen hükümete yardım etmeye kalkmışlar. Herkes iane veriyor.

Şimdi, biz bundan geri mi kalalım? Küçükler iane vermeyecekler mi? İşte bu olmaz...

Önümüzdeki haftaların birinde sevgili donanmamız menfaatine bizde bir nüshayı fevkalade çıkaracağız. Hâsılatı donanmaya terk edeceğiz. Kuvvetle umarız ki küçük dostlarımız, bu hususta da bize yardım ederler ve bu suretle alınan koca Sultan Osman Zırhlısı'nın hiç olmazsa bir hissesinin yarasını da biz öderiz. Karınca miktarınca...

Merak Etme Oğlum! O Yaşlar Keder Yaşları Değil adlı hikâyede bir adam rüyasında al elbiseli, yaşlı bir kadın görür. Kadın gözyaşlarını silmektedir. Adam, kadına yaklaşıp neden ağladığını, kendisini tanıyıp tanımadığını sorar. Kadın, kendisinin kurtulması için çalışan birini tanımamanın olmayacağını söyler. Gözündeki yaşların da kederden değil, sevinçten ileri geldiğini çünkü evlatlarının uyanış halinde olduğunu söyler. Burada yaşlı kadın, vatani temsil etmektedir.

Kılıç Hasan adlı manzum hikâyede, bir obadaki gençler savaşa çağırılır. İçlerinde Kılıç Hasan adlı bir Türk genci de vardır. Kılıç Hasan nişanlısına veda edip savaşa katılmak için yola çıkar. Bir an için arkasına dönüp köyüne bakar ve tekrar savaş yoluna döner:

*Haykırarak döndü savaş yoluna
"Vatan! Vatan!" Oldu onun sözleri
Dedi: Bin yar feda olsun, uğruna!*

Vatanın Ümidisin adlı şiirde vatanın çok kötü durumda olduğu ve ancak Türk çocuğunun çalışmasıyla kurtulabileceği, ilerleyebileceği anlatılır.

*Çocuk! Çocuk! Sen yarının erisin!
Yarın demek, ay yıldızın şan günü!
Sen istersen şad edersin gönlünü
Mutlak çalış! Çünkü garptan gerisin.*

Kardeş Öğüdü adlı şiirde Türk gençlerine öğütler verilerek vatana hizmet edebilmek için çok çalışmak gerektiği ifade edilir.

Candan Dinle adlı şiirde vatan sevgisi üzerinde durulurken çok çalışmak gerektiği şöyle anlatılır:

*İnsanoğlu, er evladı, Türk isen
Damarında yaşat mutlak yarını
Çünkü yarın, vatanın, sen bilsen
Yükseltecek şevketini, alnını*

Çocuk Türküsü şiirinde düşmanların vatan topraklarına girdiği anlatılırken düşmanlar için “Baykuş kümesi” ifadesi kullanılır. Bu felaket karşısında yaşanan derin üzüntü şiirde şöyle ifade edilmiştir:

Ufuk kızardı

Gözlerim yaşardı.

Baykuş kümesi

Yurdumu aştı.

Göğsüm kanlandı

Ala bulandı.

Işık sadası

Fikre saplandı

Kızaran gözler

Zehrini döker

Şu batan güneş

Sineme çöker

Bir Japon Neferi'nde, Japonların vatan sevgisine örnek olabilecek bir olay anlatılır. Japonlarla Rusların arasındaki savaşta iki Japon neferi, Rus askerlerle karşılaşır. Çatışma sonunda Japon askerlerinden sadece iki nefer kalır. Biri kan kaybından ölür, diğeri de Ruslar tarafından hastaneye kaldırılır. Hastaneye götürülen Japon, düşman hastanesinde tedavi görmeyi vatanına ihanet sayar ve kaçmaya çalışır ancak başarılı olamaz. Bir süre sonra kendisini görmeye gelen bir Rus müfettişi hançerledikten sonra kendisini de öldürür.

Donanma adlı şiirde Türklerin tarihte denizcilikte ne kadar ileri gittiği, donanmanın bir devlet için ne kadar önemli olduğu, donanma yaşarsa vatanın yaşayacağı anlatılır. Son kıtada yardıma ihtiyacı olan Osmanlı donanmasına para yardımında bulunmak gerektiği söylenir.

Donanma ile denizleri aşar,

Donanma ile bu vatan yaşar,

Donanma ile titretiriz cihani,

Donanma ile mahvederiz düşmanı.

...

Donanmaya paramızı verelim,

Ay yıldızı denizlerde görelim,

*Bayrağımız Akdeniz’de salınsın,
Barbaros’un ruhu yine canlansın...*

Nuri Bey’e adlı şiir, şehit pilot Nuri Bey’in anısına yazılmıştır. 1914 yılının başlarında İstanbul-Kahire arasında gerçekleştirilecek bir uçak seyahatine katılan Nuri Bey’in kullandığı Prens Celaleddin adlı uçak denize düşmüş, beraberinde bulunan İsmail Hakkı Bey kurtulurken Nuri Bey şehit olmuştur. Şiirde adı geçen Fethi Bey ve Sadık Bey de kısa bir süre önce benzer bir seyahate çıkmış ve Muavenet-i Milliye adlı uçaklarının kayalık bir alana düşmesi sonucunda şehit olmuşlardır. Bu acı haberler Türk milletinde derin üzüntüye sebep olmuş ve çocuk dergilerine de yansımıştır. Nuri Bey’e adlı şiirin ilk dördlüğü aşağıdaki gibidir:

*Söyle bize büyük Nuri
Ey vatanın gözü Nuri,
Fethi ile öpüştün mü?
Sadık ile görüştün mü?*

Osman Gazi Kurultay’da adlı manzum hikâyede, Osman Gazi’nin kurultayda beylerine seslenişi anlatılırken, şiirde vatan sevgisinin hâkim olduğu görülür.

*Osman Gazi:
Beyler, ağalar! Ey yüce kurultay!
Biz bir oymağız ki elimizde yay
Doğudan gelmişiz batıya doğru
Bize yol göstermiş güneş ile ay*

*Kurultay (Hep bir ağızdan):
Tanrı buyurdu
İle duyurdu
Sancakla geldik
Aldık bu yurdu*

...
*Bir gün uyanacak Türk’ün dehası
Anlayacak nedir yurdun manası
Millî bir irfana doğru gidecek
Gerçeğe dönecek eski rüyası*

...

Bir İki Söz, vatan sevgisi değerinin açıkça aktarıldığı bir sohbet yazısıdır. Yazar, Türk çocuğuna Türk olmanın ne yüce ve şerefli bir duygu olduğunu anlatır. Bugün Türklüğün karanlıklar içinde olduğunu ve Türk gencinden yardım beklediğini ifade eder ve vatani korumanın en büyük vazife olduğunu şöyle dile getirir:

Senin bir vazifen, büyük, pek büyük bir vazifen var... Kollarının kuvvetini, damarlarının kanını, ruhunun ateşini hep o vazifeyi yapmak için sarf etmelisin. Dile ve bütün varlığıyla uğraş ki; Türklük yine dünyaya buyursun, Türk bayrağı her şeyin üzerinde yükselsin, Türk vatani kurtulsun.

Tacir Ol Kardeşim adlı şiirde, vatanın içinde bulunduğu sıkıntılardan kurtulabilmesi için ticaretle uğraşan insanlara ihtiyaç olduğu anlatılır. Türk çocuğuna, tacir olarak vatanına faydalı olması öğütlenir.

Yumurtalar'da düşman işgaline uğrayan bir şehirde bodrum katta saklanan bir adamın başından geçenler anlatılır. Adam, saklandığı yerden çıkarsa düşman onu yakalayacaktır. Ne var ki aradan iki gün geçmiştir ve karnı da çok acıkmıştır. Allah'a yalvararak "Rabbim, beni düşmanlarımdan kirli ellerinde öldürme." Diye dua eder. Derken pencereden bakar ve bir tavuk görür. Tavuğun her sabah oraya gelerek yumurtladığını anlayınca her gün gizlice bu yumurtalardan alarak açlıktan ölmekten kurtulur. Birkaç gün sonra şehir düşmanlardan temizlenir ve adam da saklandığı yerden çıkar.

Küçük Yavrularımızın Büyük Kalpleri başlıklı haber yazısında, Şile Kız Mektebi öğrencilerinin ailelerinden aldıkları on paraları Osmanlı donanmasına yardım amacıyla öğretmenlerine verdikleri anlatılır. Osmanlı donanmasına yardım etmek vatan sevgisinin bir göstergesidir.

İzcilerin Vicdani Vazifeleri'nin ilk maddesi vatandır. Burada "İzcinin vatana olan sevgisi pek derin ve samimidir. Her yapacağı işte izcinin en büyük düşüncesi, bütün güzelliğı ve bütün bir şanlı tarihiyle necip ve asil "Osmancık Yurdu"dur. Cümlesiyle vatan sevgisi değeri aktarılmıştır.

Geçen Haftaki Büyük ve Millî Gün: İstanbul'un Fethi Kutlamaları adlı haber yazısında, İstanbul'un fethinin Türk ve İslam âlemi için ne kadar önemli olduğuna değinildikten sonra İstanbul'un fethi kutlamalarında yaşananlar anlatılır.

Fatih'in Huzurunda adlı şiirde Fatih Sultan Mehmet Han'ın İstanbul'u büyük kahramanlıklarla fethediş i anlatıldıktan sonra bu memleketi düşmana ç iğnetenlerin lanet edilmeye layık olduğu söylenir. Düşmanlar çalışırken tembellik eden milletin artık millî bir

şuurla uyandığı, vatani korumaya hazır olduğu ve Fatih'in boyun eğdirdiği Yunanlılardan intikam alınacağı ifade edilir.

Benim Cinayetim adlı şiir,kaybedilen on iki ada için kederlenen bir gencin ağzından şiirdir. Vatan sevgisi duygusuyla yazılmış olmakla birlikte olumsuz öğeler içermektedir.

Yurt Sevgisi adlı hikâyede, kaybedilen Selanik topraklarındaki bir mektepte yaşanan bir olay anlatılır. Buralarda kalan okullarımız Yunanlılar tarafından tekrar açılır ve okullarda pek az Türk öğrenci kalır. Türk öğrenciler, Yunan çocuklarından her zaman daha çalışkan ve terbiyelidir. Bir gün bir müfettiş, okullardan birini teftişe gider. Burada Osman adında bir Türk öğrenciye sorular sormaya başlar. Osman hepsine doğru cevap verir. Ardından, Osman'a haritadan Türkiye'yi göstermesini söyler. Osman, elini kalbinin üstüne koyarak "İşte Türkiye" cevabını verir.

Ticaret Ninnisi'nde şair, vatanımızın içinde bulunduğu sıkıntılardan kurtulması için ticaretle uğraşan Türk gençlerine ihtiyaç duyduğunu anlatır ve Türk çocuğuna şöyle seslenir:

*Çalış yavrum tüccar ol ninni,
Memur olma amir ol ninni!..*

Gazi'nin Yası adlı şiirde "Yangından kurtardı aziz vatani/ Alçak düşmanları yurdundan kovdu." dizeleriyle vatanımızı düşmanlardan temizlediği için Atatürk'ü iyi tanımak gerektiği anlatılır.

Ben Ateşim adlı şiirde bir Türk çocuğunun vatanına olan sevgisi ve onu her türlü kötülükten korumaya hazır olduğu şöyle ifade edilir:

*Asker oğluyum, askerim
Düşmanı keser biçerim
Onlara haykırır, derim:
Babam topçu, ben ateşim!
Damarlarımda Türk kanı
Korurum aziz vatani
Yakarım eğri bakanı
Babam topçu, ben ateşim!*

Bahriyeli Doğan adlı şiirde küçük bir çocuğun denizci olma hayalleri anlatılmaktadır. Şiirde, Türk çocuğunun vatanına hizmet edebileceği görevlere gelmeyi hayal etmesi gerektiği iletisi verilir.

İstiklalin Çocuğu adlı şiirde küçük bir çocuğun büyüdüğünde hangi görevlere geleceği ve vatanına hizmet etmek için neler yapacağını hayal edişi anlatılır. Çocuk, asker olursa düşmanları yok edeceğini, süvari olursa yine düşmanı kılıcıyla öldüreceğini, denizci olursa düşman gemilerini batıracağını, tayyareci olursa düşmana bomba yağdıracağını söyler. Son kıtada ise hayal ettiği bu şerefli günlerin elbette geleceğini fakat şimdi en büyük vazifesinin derslerine çalışmak olduğunu ifade eder.

Türk Ordusu adlı şiirde, Türk askerinin ne kadar şanlı, şerefli ve kahraman oldukları anlatılır. Şiirin ilk kıtası şöyledir:

Bu heybetle geçen erler kimlerdir?

Kimlerdir bu toprakları sarsanlar?

-Bunlar, Türk'ü hür yaşatan askerdir.

Yüreklerinde hür hilalin nuru var.

Zaferden Sonra, bir Türk askerinin savaşlar sonunda elde edilen zafer sebebiyle Allaha şükredişini anlatır. Asker, savaşta vatan uğruna ne kanlar döküldüğünü, ne canlar verildiğini, nelerin feda edildiğini anlattıktan sonra artık vatanın haydutlardan temizlendiğini, dünyanın böyle bir gaza daha görmediğini, artık ölenlerin de yaşayanların da bahtiyar olduğunu söyler.

Meçhul Şehit adlı şiirde vatan için can veren, kimlikleri belli olmadığı için meçhul asker diye anılan ve kim olduklarına bakılmaksızın Mehmetçik adı verilen aziz şehitlere seslenilir. Şehitleri anmak için yapılan abidelerden bahsedilerek onların kahramanlıklarının yanında bu abidelerin yetersiz olduğu söylenir. Bağımsızlık uğrunda ömrünü feda eden kahraman şehitlerin asla unutulmaması gerektiği ifade edilir.

Sakarya Şehitlerine adlı şiirde, Sakarya Meydan Muharebesi'nde vatan uğrunda can veren şehitlerimizin nasıl kahramanca mücadele ettikleri ve yaptıkları fedakârlıklar şöyle anlatılır:

Gözlerimde ürperiyor şanlı cengin hayali

Çiğnetmedin bu yerlerde hiçbir vakit hilali

Ateş saçtın şimşek gibi korku nedir bilmeden

Yaralandın kalbinden akan kanlarını silmeden

Çocuklar Şarkısı adlı şiirde vatani kurtaracakların ancak Türk çocukları olduğu, bu nedenle çok çalışmak gerektiği anlatılır. Çocukların vatanın kurtarıcısı olduğu şöyle ifade edilir:

Elimizde istikbale doğan bir yıldız

Biz bu yurdun kurtarıcısı çocuklarız!

Tayyare adlı şiirde havacılığın vatan savunmasında ve kalkınmada ne kadar önemli olduğu anlatılır. Türk uçaklarının bayrağımızı göklerde gururla dalgalandıracağı ifade edilir.

Yarın cenk türküsü söyleyip giden

Türk'ün o akıncı süvarileri

Senin gösterdiğin yolda koşarken

Dörtal gidecekler, dörtal ileri!

Yirmi Üç Nisan Nedir adlı yazıda, 23 Nisan 1920'de Ankara'da Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin açıldığı ve bu kutlu günün çocuklara armağan edildiği anlatılmaktadır.

Türk Zaferi'nde, millî mücadelenin ne zorluklarla verildiği, Kurtuluş Savaşı'nda cephelelerde neler yaşandığı, hangi aşamalardan geçildiği anlatılır. Türk çocuğuna, ataları vatani düşmanın elinden kurtardığı için ne kadar övünse yeri olduğu söylenir.

Yurdumuz parça parça olmuştu ellerinde

Türk kanına susamış bir vahşi sürüsünün

O cennet yuvarın kül kalmıştı yerinde

Vatan intikam diye inliyordu daha dün...

Burak Reis adlı manzum hikâyede başarılı ve meşhur bir Türk denizcisi olan Burak Reis'in başından geçen savaşlar ve elde edilen zaferler anlatılır.

Vefa ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

Vefa sözcüğü, Türkçe sözlükte “Sevgiyi sürdürme, sevgi, dostluk bağlılığı” olarak tanımlanmaktadır (TDK, 2019).

Çocuk Dünyası dergisinde vefa değeri 2 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 43

Vefa Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Masal	Tuz Ekmek Hakkı Unutuluyor	-	-	3	3
2	Masal	Bülbül	Andersen	S. M.	70	316

Tuz Ekmek Hakkı Unutuluyor adlı masalda bir köylü, zor durumda kalan bir kurda yardım eder. Ancak kurt, köylüyü yemeye çalışır. Köylü, yaptığı iyiliğin mükâfatının bu mu olduğunu sorar. Ancak kime sorsa, “Tuz, ekmek hakkı çabuk unutulur.” cevabını alır.

Bülbül adlı masalda, Çin hükümdarlarından birinin eşsiz güzellikte bir sarayı ve saraydan daha da güzel, benzeri görülmemiş bir bahçesi vardır. Bu bahçede renk renk çiçekler, ağaçlar, kuşlar vardır. Bahçede bir de ünü her tarafa yayılmış güzel sesli bir bülbül vardır ancak hükümdarın bundan haberi yoktur. Bir gün bülbülün şöhreti hükümdarın kulağına gelir ve hükümdar şimdiye kadar bu kuştan haberi olmadığına çok sinirlenir. Hemen adamlarına bülbülü yakalayıp getirmeleri için emir verir lakin bülbül bulunamaz. Sarayda çalışan bir kız, bülbülü getirebileceğini söyleyip adamlarla birlikte ormana gider. Bülbüle durumu anlatır ve onu saraya getirir. Hükümdar, bülbülü dinleme şansı bulduğu için çok mutludur. Bir gün, hükümdara birçok hediye gelir. Gelen hediyelerin içinde oyuncak bir bülbül de vardır. Hükümdar, bu oyuncak bülbülü kurdurup her gün dinlemeye başlar ve gerçek bülbülle eskisi kadar ilgilenmez. Buna içerleyen bülbül kaçıp gider. Bir süre sonra oyuncak bülbül de bozulur. Hükümdar, bülbül sesi dinleyemediği için derdinden hastalanır. Saraydakiler, hükümdarın halini anlatıp bülbülü dönmeye ikna etmek için ormana gider ve sonunda onu ikna ederler. Hükümdar, bundan sonra gerçek bülbülün ve hayattaki bütün gerçek güzelliklerin kıymetini anlar. Bu masalda, elimizdekilerin kıymetini bilmekle beraber sevdiklerimize karşı vefalı olmamız gerektiği mesajı verilir.

Yardımseverlik ile İlgili Bulgular ve Yorumlar

“İnsanların sahip oldukları maddî ve manevî nimetleri, karşılık beklemezsizin başkalarıyla paylaşmaları demek olan yardımlaşma, kültürümüzde yüceltilen değerlerden biridir. Karşılıklı olarak vermek ve almak alışverişidir. Oysa yardımlaşma, tek taraflı olarak verip; karşılığında görünmeyen şeyler almaktır. Veren taraf, yatırım yapan taraftır” (Tarhan, 2011, s.148).

Çocuk Dünyası dergisinde yardımseverlik değeri 8 metinde tespit edilmiştir.

Tablo 44

Yardımseverlik Değerinin Metinlere Göre Dağılımı

SIRA	METİN TÜRÜ	METİN ADI	YAZARI	ÇEVİREN	SAYI	SAYFA
1	Hikâye	Peder ve Oğulları	Mehmet Hikmet	-	16	6
2	Hikâye	İki Çocuk	Mahmudiye'den Abdülaziz	940	21	5
3	Haber Yazısı	İzmir Sultaniyelilerinin Hamiyeti	-	-	39	11
4	Haber Yazısı	Donanma ve Çocuklar	Hoca	-	45	8
5	Haber Yazısı	Yardım ve Artırma Sandığı	Tarsus Rüştüye'den 10 Şevki	-	45	9
6	Masal	Çizmeli Kedi	Charles Perrault	-	50	4
7	Sohbet	On Para Sandığı	-	-	53	49
8	Haber Yazısı	Küçük Yavrularımızın Büyük Kalpleri	-	-	60	154

Peder ve Oğulları'nda bir baba üç oğluna sekiz gün süre verir ve sekiz gün sonunda en büyük iyiliği yapana pırlanta bir yüzük hediye edeceğini söyler. Büyük oğlu, bir adamın kendisine büyük bir para emanet ettiğini ve bu parayı güvenli bir şekilde saklayıp tekrar sahibine iade ettiğini anlatır. Ortanca oğlu, boğulmakta olan bir adama yardım ettiğini, küçük oğlu ise düşmanını uçurum kenarında uyurken gördüğünü ve onu düşmekten son anda kurtardığını anlatır. Babası yüzüğü, düşmanına bile yardım eden küçük oğluna verir.

İki Çocuk adlı hikâyede, fakir bir çocuk, zengin bir çocuğa yardım eder. Zengin çocuğun ailesi bunu öğrenince fakir çocuğun ailesine para yardımında bulunur. Böylece fakir çocuk okuma imkânı bulur, ilerde güzel bir meslek sahibi olur.

İzmir Sultaniyelilerinin Hamiyeti adlı haber yazısında Mekteb-i Sultaniye öğrencilerinin Osmanlı donanmasına yardım etmek amacıyla kendi aralarında para toplamaları aşağıdaki gibi anlatılır:

İzmir gazetelerinde sevinçle okuduğumuza göre Mekteb-i Sultaniye talebeleri kendi aralarında iki yüz üç kuruş otuz para toplayarak Donanma Cemiyetine vermişlerdir.

Bu yekûnun yirmi buçuk kuruşunu ikinci devrenin ikinci safı, yüz kuruş birinci sınıfı, on yedi kuruşunu birinci devre üçüncü sınıfı, altmış üç kuruş otuz parasını ikinci sınıfı, elli iki buçuk kuruşunu birinci sınıfı vermiştir.

Bu hamiyetli kardeşlerini Çocuk Dünyası candan ve yürekten tebrik eder.

Yardım ve Artırma Sandığı adlı haber yazısında, bir okuldaki öğrencilerin maddî durumu iyi olmayan arkadaşlarına yardım etmek amacıyla yaptıkları uygulama şöyle anlatılır:

Mektebimizin bir hocası Mehmet Fehmi Efendi bazı fakir çocuklara yardım edebilmek maksadıyla bir sandık açmıştı. Bu sandığa, hali vakti yerinde olan çocuklar haftada birer metalik atıyorlardı. Sandıkta toplanan para ile fakir kardeşlerimizin kitapları, defterleri kalemleri alındı, elbisesizlere elbise yaptırıldı. Velhasıl mini mini kasa cürümünden büyük faydalar getirdi.

Donanma ve Çocuklar adlı haber yazısında, donanmaya yardım etme konusunda çocukların büyüklerle yarıştığı ve rüştiye talebelerinin büyük bir miktar para topladıkları anlatılır.

Küçük Yavrularımızın Büyük Kalpleri başlıklı haber yazısında, Şile Kız Mektebi öğrencilerinin ailelerinden aldıkları on paraları donanmaya yardım amacıyla öğretmenlerine verdikleri anlatılır.

On Para Sandığı'nda, öğrencilerin harçlıklarından arttırdıkları parayı bir sandığa atarak para biriktirmeleri ve biriken parayla hali vakti yerinde olmayan çocuklara yardım ettikleri anlatılır. Çocuklara yardımsever olmanın ne kadar doğru bir davranış olduğu iletisi verilir ve onlar da benzer uygulamalar yapmaya teşvik edilir.

Üç Şehzadenin Hikâyesi 'nde, bir padişahın üç oğlu vardır. Büyük şehzadeler akıllı, küçüğü ise pek budaladır. Padişah, yaşlandığını ve yerine üç kardeşten birini geçirmeyi düşünür fakat bu işi adil bir biçimde yapmak ister. Üç kardeşin üçünü de farklı yönlere göndererek kendisine dünyanın en güzel halısını getirenin padişah olacağını söyler. Küçük şehzade, yerde gözüne ilişen bir halkayı kaldırınca merdivenlerden aşağı iner ve orada konuşan kurbağalar bulur. Kurbağalara dünyanın en güzel halısını aradığını söyler. Kurbağalar, kendisine eşsiz bir halı verir. Diğer kardeşler de halılarını alıp gelirler fakat padişah, küçük şehzadenin halısını seçer. Büyük şehzadeler buna razı olmayınca, bu kez dünyanın en güzel yüzüğünü bulup gelmelerini söyler. Küçük şehzade yine kurbağalar sayesinde dünyanın en eşsiz yüzüğünü getirir. Padişah onun yüzüğünü seçince büyükleri yine razı olmaz. Bu sefer padişah en güzel zevce ile evleneni padişah yapacağını söyler. Yine küçük şehzade galip gelir fakat büyükler yine razı olmaz. Padişah son olarak bu zevceler arasında en yükseğe sıçrayanın kocasının padişah olacağını söyler. Büyük kardeşlerin eşleri kolunu ve bacağını kırarak ölür, küçük şehzadenin zevcesi ise en yükseğe sıçrar. Adalet sonunda yerini bulur ve küçük kardeş padişah olur.

Çizmeli Kedi masalında, bir değirmencinin üç oğlu vardır. Öldüğünde büyük oğluna değirmeni, ortanca oğluna eşiği, küçük oğluna ise kediyi miras bırakır. Küçük oğlu önce bu duruma üzülür fakat kedinin çok akıllı olduğunu anlayınca buna çok memnun olur. Çizmeli kedi, sahibine yardım ederek onun kralın kızı ile evlenmesini sağlar. Her ne kadar bunu kendi rahatı için yapmış olsa da sahibine yardım etmesi sayesinde onun hayatının sonuna kadar refah içinde yaşamasını sağlamış olur.

Çocuk Dünyası Dergisindeki Metinlerde Tespit Edilen Olumsuz İletiler

Çocuklar, metnin kişisiyle (kahraman) özdeşleştiklerinden, bu durumdan çok etkilenirler. Korkutucu, üzücü olaylar –yaşamın içinde olduğuna göre- işlenebilir kuşkusuz. Ama ölçülü biçimde; abartılı, çocuğu sarsıcı biçimde değil. (Ural, 1988’den aktaran Nas, 2004, s. 59).

Derginin 31. sayısında yer alan *Çocuk ve Kurt* (s.2) adlı hikâyede Kaya adlı bir çocuk, çok sevdiği yemeklerden biri olan pilicini yedikten sonra öğle uykusuna yatar. Rüyasında bir kurt kendisine saldırır. Kaya’nın çok korktuğunu gören Kurt, ona piliçlerin de böyle korktuğunu fakat aşçının onları kıtır kıtır kestiğini, onlar ölürken annelerinin acı içinde feryat ettiğini söyler. Kaya uyandığında kan ter içinde kalmış ve artık et yememeye karar vermiştir. Bu metin, tavuk eti ve kırmızı et gibi çocukların gelişimleri için oldukça gerekli besinlerden soğumalarına sebep olabilir. Bu sebeple onları beslenme konusunda yanlış yönlendirebilecek bir hikâyedir.

Derginin 36. sayısında yer alan *Fena Huyllu Karı* adlı masalda (s.6) birçok olumsuz ileti bulunmaktadır. Masal, her ne kadar akıl ve feraset sahibi olmak değerini aktarsa da bir çocuk dergisinde yer alması doğru olmamıştır. Olumsuz iletiler, masalın adında bulunan kadını aşağılayıcı ifade ile başlamaktadır. Bir çocuk dergisinde kadın için “Fena Huyllu Karı” ifadesini kullanmak doğru değildir. Bahsi geçen kadının neden fena huyllu olarak adlandırıldığına gelindiğinde, kadının suçunun kocasına itaat etmemek, geç kalkmak, ev işlerini aksatmak, kocası ne derse tersini yapmak gibi davranışlarda bulunduğunu görürüz.

Karısından beklediği itaati göremeyen koca, karısını gezmeye götürme bahanesiyle kandırıp ormandaki kuyuya atar. Eve geldiğinde bütün derdi, tasası bitmiştir. Oysaki burada bir cinayet söz konusudur. Bir masalda karısını öldürdükten sonra mutlulukla evine dönen, huzur içinde yaşayan bir adamın olması normal kabul edilemez. Birkaç gün sonra ormanda gezmeye çıkan adam, kuyunun yakınlarında küçük şeytanlardan birini görüp onu

yakalar ve kuyuya atmakla tehdit eder. Şeytan, kendisinin de kuyudan kaçtığını çünkü orada fena huylu bir karı olduğunu söyler. Burada, kocasına karşı gelen kadının şeytandan bile daha tehlikeli olduğu iletisi verilir.

Şeytan, adamın elinden kurtulmak için onunla bir anlaşma yapar. Bağdat’a gidip orada insanları hasta etmeyi, adamın da doktor kılığında onları tedavi ediyormuş gibi yapıp para kazanmasını teklif eder. Adam, bu teklifi kabul eder ve Bağdat’a giderler. Burada birçok insanı önce hasta eder, sonra tedavi ederler. Bir gün şeytan, adamla anlaşmasını bitirir ve bir daha kendisine yaklaşırsa onu çarpacağını söyler. Şeytan gibi insanları çarpmakla tehdit eden korkutucu bir karakterin masalda yer alması çocuğa korku vereceğinden oldukça yanlıştır.

Bir gün şeytan, Bağdat emirinin kızını hasta eder ve tedavi için sahte doktoru çağırırlar. Adama, kızı tedavi etmezse öldürüleceğini söylerler. Adam, canını kurtarmak için bir plan yapar ve hasta kızın yanına gittiğinde herkese “Fena huylu karı geldi!” diye bağırmasını söyler. İnsanlar bu şekilde bağırınca şeytan, kadının korkusundan kaçıp gider ve sahte doktor da Bağdat emirinin kızı ile evlenip mutlu olur.

Masalın hemen her bölümünde bir çocuk edebiyatı ürününde asla olmaması gereken olumsuz öğeler vardır. Bir adamın kendisine itaat etmiyor diye karısını öldürmesi, şeytanın dahi bu kadından korkması, adamın sahtekârlıkla para kazanması, cinayet işleyen bir adamın Bağdat emirinin kızı ile evlenip sonsuza kadar mutlu olması doğal bir durum değildir. Bu anlamda dergide böyle bir masala yer verilmesi oldukça yanlış olmuştur.

44. sayıda yer alan *Mavi Sakal* adlı masal (s.5) da çocuklar için olumsuz iletiler içermektedir. Burada da zenginliği sayesinde birçok kadınla evlenen, evlendiği kadınların hepsinin kafasını kesip evindeki bir odada saklayan, karısını ölümle tehdit eden zalim bir adam vardır. Mavi Sakal, evlendiği son kadını da öldürmek üzereyken kadının kardeşleri yetişerek Mavi Sakal’ı öldürürler. Masalda şiddet, cinayet ve korku unsurlarının oldukça fazla olduğu görülmüştür.

Bir Japon Neferi’nde, Ruslara esir düşen ve hastaneye kaldırılan bir Japon askeri, düşman hastanesinde tedavi görmeyi vatanına ihanet sayar. Kaçmaya çalışır ancak başarılı olamaz. Hastanede bir Rus müfettişi hançerledikten sonra kendisini de öldürür. Bir çocuk dergisinde intihar etme davranışının yer alması uygun değildir.

Derginin 44. Sayısında bulunan *Kuşların Dili* adlı masalda (s.7) da bir anne babanın sırf çirkin olduğu için öz çocuklarına şiddet uygulaması ve onu bir sandala koyup denize

atması bir çocuk masalında yer almaması gereken olaylardır. Masalın son bölümünde, bahçesindeki kargaların gürültüsünden rahatsız olan bir padişah vardır. Kuşların dilini bilen çocuk, kargaların “Çocuk anneye mi yoksa babaya mı aittir?” sorusu yüzünden kavga ettiklerini hükümdara söyler. Hükümdar, “Çocuk babanıdır.” diye hüküm verir ve sorun çözülür. Burada, kadının haklarını ihlal eden, onu ikinci plana atan bir hüküm söz konusudur.

52. sayıda yer alan *Gökyüzünün Padişahı* (s.18) adlı manzum fablâda, bir kartal ile kırlangıç en yükseğe uçma yarışına girerler. Kırlangıç, bir kurnazlık edip kartalın sırtına biner ve ondan daha yükseğe çıkar. Sonunda Gökyüzünün Padişahı unvanını kartalın elinden alır. Burada hile yaparak hak etmediği bir makama gelmek akıllılık olarak gösterilmektedir.

56. sayıda yer alan *Sihirli Keman* adlı masalda, Oğuz adlı çocuk efendisinin isteği üzerine bir kargaya sapanıyla taş atar ve onu sol kanadından vurur. Zavallı kuş acı içinde yere düşer. Burada bir canlıya zulmetmek ve merhametsizlik söz konusudur.

Horoz adlı hikâyede, iki hırsız bir eve girerler. Hırsızlar evdeyken keskin bir horoz sesi duyulur. Hırsızlardan biri sestten korkar, diğeri canice önce ev sahibini kalbinden bıçaklar, sonra da zavallı adamın değerli eşyalarını alır. Hırsızlar, cinayetten yıllar sonra o gün horozun nasıl öttüğünü hatırlayıp rahatça sohbet ederlerken bir başkası onları duyar ve şikâyet eder, böylece hırsızlar yakalanır. Bir çocuk hikâyesinde şiddet, cinayet ve korku unsurları bulunmamalıdır.

Derginin 66. Sayısında bulunan *Benim Cinayetim* adlı şiirde cinayet, nefret ve karamsarlık söz konusudur. “Bak ne derim: Bir cinayet işledim / Bir cinayet işte anne hep derdim / (...) / İşte anne cinayetim öğren sen / O sefili vuramadım beyninden!” dizeleri, bir çocuğun asla okumaması gereken ifadelerdir. Şiirin başında “Adalar İçin” ifadesi yer almakta ve aslında millî bir meseleyi ele alsa da metni okuyacak çocuklar bunun ayırımına varamaz.

Derginin birçok sayısında yer alan *Tilki Kardeş Avrupa’da* adlı masalda, tilki kardeş birçok kötülük etse de başına gelen belalardan kurnazlıkla sıyrılır. 71. Sayıda şiddet ve cinayet ayrıntılı bir biçimde anlatılmakta, üstelik s.335’te kalbinden bıçaklama sahnesi resmedilmektedir. Bu sahneler, bir çocuk dergisinde asla bulunmamalıdır.

76. Sayıda yer alan *Olimp’in Hatıraları*(s.5) adlı mitolojik hikâyede karamsarlık, şiddet ve cinayet unsurları yer almaktadır. Metnin içerdiği olumsuz iletilerle birlikte bir çocuk dergisinde yer alması doğru olmamıştır.

Ahmet Halit dönemi 5. sayıda yer alan “*Lütfen ve Teşekkür Ederim*” adlı yazıda, bazı kimselerin sürekli lütfen dedikleri, her şeye teşekkür ettikleri, “Lütfen” ve “Teşekkür ederim.” demekten neredeyse işlerini yapamadıkları anlatılır ve bunun ne kadar lüzumsuz olduğu ifade edilir. Ancak bu tür nezaket ifadeleri, çocuklukta öğrenilmesi gereken güzel sözlerdir. Çocuklar bu sohbet yazısını okuduklarında “Lütfen” ve “Teşekkür ederim.” demenin gülünç ve akılsızca olduğunu düşünerek bu ifadelere karşı olumsuz tutum geliştirebilirler.

Ahmet Halit dönemi 7. sayıda bulunan *Bobi’nin Hatası* adlı masalda Bobi adlı bir köpeğin pipo içerken düştüğü gülünç durum anlatılır. Bobi’nin pipo içmeye karar verşi şöyle anlatılır: “*Birden pipo kutusunu gördü. İşte efendimin can sıkıntısını def etmek için kullandığı şey!’ dedi.*” Burada piponun can sıkıntısını gidermeye yaradığına dair olumsuz bir ileti vardır. Bobi, efendisinin piposunu yaktıktan bir süre sonra midesi bulanır, rahatsızlanır. Onun pipo içtiğini anlayan sahibinin köpeğe tekme atışı da sayfada resmedilmiştir. Hikâyede insanların pipo içebileceği fakat hayvanların içemeyeceği, bir kabahat işlediklerinde onlara tekme atmanın doğal olduğu gibi olumsuz iletiler bulunmaktadır.

Ahmet Halit döneminde basılan 14. sayıda yer alan *Kış Bahçesi*(s.8) adlı şiirde, çocukların bir kardan adam yaptıktan sonra ağzına bir pipo kondurdıkları anlatılır. Burada zararlı alışkanlıkların çocukluktan itibaren normal karşılanması söz konusudur.

Ahmet Halit dönemi 14. sayıda bulunan *Sihirli Yüzük* adlı masalda şiddet unsurları yer almakta, birbirlerini tanımayan iki kardeşin hâkimin huzurunda birbirlerini öldüresiye dövmeleleri anlatılmaktadır.

Ahmet Halit dönemi 16. sayıda yer alan *Aykut* adlı hikâyede (s.6) şiddet ve cinayet sahnesini anlatan “*Adamlarının atılmasını beklemeden Ulufer’in göğsünü yardı.*” ifadesinin bir çocuk yayınında bulunması doğru değildir.

Ahmet Halit dönemi 16. Sayının 13. Sayfasında yer alan, Andersen masallarından biri olan *Sihirli Fasulyeler*’de bir devin çocukları yemesi korku unsuru taşımaktadır. Masaldaki çocuğun deve ait olan arpa ve altın yumurtlayan tavuğu çalarak evine götürdüğü bölümlerde hırsızlığın mübah olarak gösterilmesi söz konusudur.

Ahmet Halit dönemi 20. sayıda bulunan *Ay Efe* (s.15) adlı hikâyede de şiddet, kavga ve cinayet sahneleri yer almaktadır.

Ahmet Halit dönemi 21. sayıda bulunan *Kargılı Adam* (s.7)'de ahlak dışı davranışlar, şiddet, cinayet ve zararlı alışkanlıkların yer aldığı bölüm şöyledir:

“Kubilay’ın kurtarmak istediği kız zorla hakanın oğluna götürülmüştü. Filhakika bize tarihin öğrettiğine nazaran çok sefiye ve ahlaksız olan bu adam bütün genç kızları toplatıyor, kendi gibi uygunsuzlarla gece sabaha kadar içip eğlendikten sonra hiçbir insanoğlunun yapmaya cesaret edemeyeceği şekilde kızları parça parça doğrayıp kanlarını şaraba katarak içiyordu.”

Ahmet Halit dönemi 26. sayıda bulunan *Koca Hafız* (s.1) adlı manzum hikâyede düşmanla çarpışan Koca Hafız, önce düşmanın atını keser. Daha sonra düşmanın kafasını kopararak mızrağının ucuna geçirir. Koca Hafız’ın bu sahneleri resmedilerek manzum hikâyenin bulunduğu sayfada yer almıştır. Bir atın doğranışı, bir insanın kafasının kesilerek mızrağa geçirilmesi gibi sahnelerin bir çocuk dergisinde anlatılması elbette doğru değildir. Bununla da kalınmayıp dergide bu sahnelerin resimlerine yer verilmesi çocukları olumsuz yönde etkileyebilir.

Kapat Gözünü Dede’nin Hikâyeleri’nde, Kapat Gözünü Dede, Yıldız’a kardeşini gösterir. Kardeşinin diğer adının ölüm olduğunu fakat masallardaki gibi korkunç değil aksine güzel bir adam olduğunu söyler. Çalışarak karnelerinde iyi notlar alan çocukları atının önüne alarak onlara güzel masallar anlattığını, karnesinde kötü notlar olanları ise arkasına oturtarak çok kötü masallar anlattığını söyler. Burada çalışkanlık değerinin yanında çocuklara ölüm gibi korkutucu bir kavramdan bahsedilmektedir.

Çocuk Dünyası dergisinde yer alan 20 metinde olumsuz iletiler tespit edilmiştir. Dergide en çok şiddet, cinayet ve korku unsurları yer almaktadır.

Tablo 45

Çocuk Dünyası Dergisinde Tespit Edilen Değerlerin Tekrar Etme Sıklığı

Sıra	Değerler	Tekrar Etme Sıklığı
1	Akıl ve Feraset Sahibi Olma	66
2	Vatanseverlik	60
3	Sevgi	Anne Sevgisi 6
		Baba Sevgisi 3
		Hayvan Sevgisi 31
		Doğa Sevgisi 19
4	Milliyetçilik	32
5	Çalışkan Olma	32
6	İyi Kalpli Olma	26
7	Kanaatkâr Olma	14
8	Cesur Olma	13
9	Alçak Gönüllülük	13
10	Öz Denetim	13
11	Dürüst Olma	12
12	Kıymet Bilme	12
13	Sabırlı Olma	12
14	Dini Değerler	12
15	Adalet	10
16	Uslu Olma	10
17	Azimli Olma	9
18	Bilgiye Önem Verme	9
19	Fedakâr Olma	9
20	Yardımseverlik	8
21	Merhamet	8
22	Dostluk	8
23	Sorumluluk	7
24	Görgülü Olma	7
25	Birlik ve Beraberlik	6
26	Ahlaklı Olma	6
27	Türk Büyüklerini Tanıma	6
28	Saygı	5
29	Ön Yargılı Olmama	5
30	Tutumlu Olma	5
31	Sanatsever Olma	5
32	Faydalı İnsan Olma	4
33	Cumhuriyet ve Demokrasiyi Benimseme	4
34	Sadakat	3
35	Temizlik	3
36	Cömertlik	3
37	Tertipli ve Düzenli Olma	2
38	Vefalı Olma	2
39	İyimser Olma	2
40	Hoşgörülü Olma	2

Tablodan anlaşılacağı üzere, Çocuk Dünyası dergisinde en çok yer alan değer, 66 kez tekrar ettiği tespit edilen akıl ve feraset sahibi olma değeridir. İkinci sırada 60 kez tekrar eden vatanseverlik değeri bulunmaktadır. Üçüncü sırada yer alan sevgi değeri, anne sevgisi, baba sevgisi, doğa sevgisi ve hayvan sevgisi olmak üzere gruplandırılmıştır. Buna

göre sevgi değeri içerisinde en çok tekrar eden değeri, 31 kez aktarıldığı görülen hayvan sevgisi değeridir. Bu değeri, 19 kez tekrar eden doğa sevgisi, 6 kez tekrar eden anne sevgisi ve 3 kez tekrar eden baba sevgisi izlemektedir. Sevgi değeri, toplam 59 kez tekrar etmektedir.

Dergide akıl ve feraset sahibi olma, sevgi ve vatanseverlik değerleri dışında 32 kez tekrar eden milliyetçilik değeri öne çıkmaktadır. Milliyetçilik, dergiye hâkim olan değerlerden bir tanesidir.

Çalışkan olma 32 kez, iyi kalpli olma 26 kez ve kanaatkâr olma değeri 14 kez tekrar etmesi yönüyle dikkat çeken diğer değerlerdir. Sık tekrar ettiği görülen bu değerlerle birlikte dergide toplam 40 değerin aktarıldığı tespit edilmiştir.

BÖLÜM V

SONUÇ VE TARTIŞMA

Değerler, insanlar arasında görülmesi arzu edilen, davranışlara yön veren olgulardır. Milletleri ayakta tutan temel unsurlardan biri olan değerler, toplumdaki huzur ve düzeni sağlar. Değerler olmadan insanların birbirlerine güven duyması, sağlıklı iletişim kurması, huzur ve mutluluk içinde yaşaması, anlamlı bir hayat sürmesi mümkün değildir.

Dünyada insanlar arasındaki iletişimin her geçen gün azaldığı, aile bağlarının zayıfladığı, suç oranının ve şiddet eğiliminin arttığı, insanlar için kutsal olan kavramların önemini yitirdiği, inanılan ve uğrunda fedakârlık yapılan fikirlere bağlılığın giderek azaldığı görülmektedir. Ahlâk, vicdan, merhamet, vefa gibi değerlerin yerini kişisel çıkarlar almakta, bu endişe verici durum da insanların neden değerlerini kaybettiğini sorgulamaya sebep olmaktadır.

İnsanların değerleri benimsemesi, içselleştirmesi, değerlerin bireye çocukluktan itibaren kazandırılması ile mümkündür. Bu noktada en büyük görev, aile ve okuldan sonra çocuk edebiyatı ürünlerine düşmektedir. Zira değerler, doğrudan dikte edilerek değil bir örnek olay ya da durumla birlikte verilerek bireye en etkili şekilde aktarılabilir. Değer aktarımında doğrudan nasihat etmek etkili olmazken, bir hikâye, masal ya da örnek olayla sunmanın etkisi oldukça fazladır. Bu anlamda çocuk yayınlarının önemi yadsınamaz.

Çocuk Dünyası dergisi, 27 Mart 1913 tarihinde Tevfik Nurettin idaresinde yayın hayatına başlamıştır. 27 Mart 1913- 4 Kasım 1914 tarihleri arasında toplam 79 sayı çıktıktan sonra yayın hayatına ara vermiş, 9 Mayıs 1918 tarihinde Muallim Ahmet Halit tarafından tekrar çıkarılmaya başlanmıştır. Ahmet Halit, 1918-1919 yılları arasında 15 sayı, 1926-1927 yılları arasında 15 sayı olmak üzere 30 sayı çıkarabilmiştir. Toplamda derginin eski harflerle basılmış 109 sayısı bulunmaktadır.

Çalışmada, derginin eski harflerle basılan toplam 109 sayısı tek tek incelenmiş, metinler Latin harflerine çevrilmiş ve her metinde aktarımı yapılan değerler tespit edilmiştir. Tespit edilen değerler tablolar halinde sunulmuş ve en sık aktarılan değerden en az aktarılan değere doğru sıralanmıştır.

Çocuk Dünyası dergisinde masal, hikâye, roman, fabl, tiyatro, şiir, anı, sohbet, deneme, haber yazısı, duyuru, efsane, oyun, şarkı, bilmece gibi türlere yer verilmiştir. Hem Türk edebiyatından hem de Batı edebiyatından örnekler çocuklarla buluşturulmuş, öğretici metinlerle çocuklara bilgi aktarılırken oyun ve şarkılarla onları eğlendirmek amaçlamıştır. Bu anlamda derginin oldukça zengin bir içeriğe sahip olduğu söylenebilir.

Dergide metin türlerinin adlandırılması ile ilgili bazı farklılıklar göze çarpmaktadır. Hikâye olarak verilen bazı metinlerin masal özelliği gösterdiği görülmektedir. Örneğin Kapat Gözünü Dede'nin Hikâyeleri, Ayın Hikâyeleri gibi metinler aslında masal türündedir.

Masal ve hikâyelerde hem Türk edebiyatı hem de Batı edebiyatı ürünlerinden yararlanılmış, Andersen, Grimm, Perrault gibi Batılı masal yazarlarının eserlerine sıklıkla yer verilmiştir. Karakışla(1988)'nin tespitine göre dergide en çok masal türünün örnekleri görülmekte, masallar dergide %59 oranında yer almaktadır (Akt. Yılmaz, 2017, s.214).

Çocuk Dünyası dergisinde değerlere büyük önem verildiği, çocuklara değer aktarımı konusunda derginin önemli bir yere sahip olduğu görülür. Dergi, döneminin çocuklarına hitap etse de içerisindeki metinlerin büyük bir kısmı günümüzde de değer aktarımında rahatlıkla kullanılabilecek niteliktedir.

Çocuk Dünyası dergisinin 109 sayısında bulunan metinlerin incelenmesi sonucunda dergide 40 değer aktarıldığı tespit edilmiştir. Bu değerler; adalet, ahlâklı olma, akıl ve feraset sahibi olma, alçak gönüllülük, azimli olma, bilgiye önem verme, birlik ve beraberlik, cesur olma, cömertlik, cumhuriyet ve demokrasiyi benimseme, çalışkan olma, dinî değerler, dostluk, dürüst olma, fedakâr olma, görgülü olma, faydalı insan olma, iyi kalpli olma, kanaatkâr olma, kıymet bilme, hoşgörülü olma, merhamet, vatanseverlik, milliyetçilik, Türk büyüklerini tanıma, ön yargılı olmama, öz denetim, sabırlı olma, sadakat, sanatseverlik, saygı, sevgi, sorumluluk, temiz olma, tertipli ve düzenli olma, tutumluluk, uslu olma, iyimserlik, vefa ve yardımseverliktir.

Dergide en çok aktarımı yapılan değer, akıl ve feraset sahibi olmaktır. Akıl ve feraset sahibi olmak değeri masallar, hikâyeler, fabllar ve manzum hikâyeler aracılığı ile aktarılmıştır. Hayattaki sorunlarla baş edebilmenin ilk koşulu aklını doğru kullanmayı

bilmek, güçlü bir anlama yeteneğine ve sezgiye sahip olmaktır. Dergide 66 kez tekrar eden bu değerin aktarımı ile çocuklara problem çözme becerisi kazandırmak ve akılla bütün sorunların içinden çıkılabileceğini öğretmek amaçlanmıştır. Hikâye ve masallarda, akıllıca davranan karakterler olaylara istedikleri gibi yön verebilmekte ve sonunda kazanan taraf onlar olmaktadır. Fabllar ve manzum hikâyeler de bu değerin aktarımında sıklıkla kullanılan metinlerdir.

Dergide aktarılan değerler içerisinde ikinci sırada sevgi değeri bulunmaktadır. Bu değer, dergide dört alt değerle birlikte ele alınmıştır. Bunlar anne sevgisi, baba sevgisi, doğa sevgisi ve hayvan sevgisi olarak gruplandırılmıştır. Toplamda 59 kez tekrar eden sevgi değeri içerisinde, 31 kez tekrar eden hayvan sevgisi değeri dikkat çekmektedir. Gerçekten dergide yer alan metinlerin dönemin çocuklarına hayvan sevgisi aşılama oldukça etkili olduğu söylenebilir. Hikâye, masal ve şiirlerde en çok adı geçen hayvanın kedi olduğu, hemen her evde bir kedinin bulunduğu görülür. Kediye, köpek ve kuş takip etmektedir. Hayvanları sevmenin ve korumanın her insanın vazifesi olduğu düşünüldüğünde, bu konuda derginin önemli bir görev üstlendiği anlaşılmaktadır.

Vatanseverlik ve milliyetçilik, Çocuk Dünyası dergisinde en çok aktarılan değerlerdendir. Dergide en çok tekrar eden üçüncü değer olan vatanseverlik 60 kez, dördüncü sırada yer alan milliyetçilik değeri ise 32 kez tekrar etmektedir. Vatanseverlik değerinin işlenişine bakıldığında, bu durumun aynı dönemde yayınlanan pek çok çocuk dergisinde de var olduğu görülür. Zira zorlu savaşlar, işgaller ve bağımsızlığı kaybetme tehlikesi ile ancak vatanına gönülden bağlı bir nesil başa çıkabilir. Çocuk Dünyası'nın yayın hayatına başladığı döneme kadar diğer dergilerde Osmanlılık, İslamcılık ve Batıcılık gibi fikir akımları yerine Türkçülüğün savunulması dergiyi farklı bir tarafa koymuş, Çocuk Dünyası'nın ilk Türkçü çocuk dergisi olarak anılmasına sebep olmuştur. Çocuk Dünyası dergisine kadar hiçbir çocuk dergisinde bu kadar Türklük vurgusu yapılmamıştır. Osmanlı, Müslüman, gayrimüslim gibi kelimeler yerine Türk, Yunan, Bulgar gibi millet adları tercih edilmiştir. Metinlerde Türklük üzerinde önemle durulmuş, çocukların Türk olduklarının bilincinde olmalarını sağlamak amaçlanmıştır. Sıklıkla Türklerin tarihte kazandıkları zaferlerden bahsedilmiş, Türk hükümdarlarının her zaman kahraman, mahir ve asil oldukları anlatılmıştır. Bir Türk'ün sahip olması gereken değerler aktarılırken, çocuklara cesur, çalışkan, dürüst, ahlaklı ve vatansever olmaları gerektiği ifade edilmiştir. Dergide millî intikam duygularına da yer verilmiş, Türk'ün kendisine düşman olan milletlerden elbette bir gün intikamını alacağı sıklıkla söylenmiştir. İntikam söylemleriyle, dönemin

şartlarına bağlı olarak çocuklarda bağımsızlık için mücadele etme isteği ve millî şuur uyandırmak amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Çalışkan olma, dergide en çok tekrar eden beşinci değerdir. Çalışkan olma değerinin vatan sevgisiyle ilişkilendirildiği görülür. Bilim, teknoloji ve ekonomide diğer milletlerden geri kalmış olması ve vatanın içinde bulunduğu zor durumdan bahsedilerek tek kurtuluş yolunun çalışkan olmak olduğu belirtilir. Türk çocuğu, devletin ekonomik olarak kalkınması için ihtiyaç duyulan alanlara yönlendirilmiştir. Bu anlamda “Ticaret, Tacir Ol Kardeşim, Ticaret Ninnisi” gibi Türk çocuğunu ticaretle uğraşmaya teşvik eden şiirler ve “Sevinçli Bir Başlangıç” gibi haber yazıları dikkat çekmektedir.

Çocuk Dünyası, İttihat ve Terakki yönetimini ve demokrasi yanlısı fikirleri destekleyen bir dergidir. Dergide çocuklara meşrutiyeti, demokrasiyi ve ilerleyen yıllarda cumhuriyeti benimsetmeye yönelik metinler bulunmaktadır. Meşrutiyetin ilanının ilk yıldönümünden itibaren kutlanan 10 Temmuz Hürriyet Bayramı, dergide kendisine geniş bir yer bulmuştur. Çocuklara, dünyada var olan yönetim biçimleri anlatılırken eskiden Osmanlı’da var olan meclissiz padişahlık sisteminin artık dünyanın hiçbir yerinde görülmediği söylenir. Meşrutiyetle birlikte artık ülkeye adil bir yönetim sisteminin geldiği, baskı ve zulmün geride kaldığı ifade edilir. Dergide “Zalimleri sindiren altın yürekli hürriyet kahramanı” olarak anılan Binbaşı Enver Bey ve “Hürriyet kahramanlarından” Niyazi Bey’in büyük boy fotoğraflarına da yer verilmiştir (S.70, s.308, 309).

Çocuk Dünyası dergisinde kazandırılması arzu edilen değerler dışında olumsuz iletilerin de var olduğu tespit edilmiştir. Olumsuz iletiler dergide yer alan 20 metinde görülmüştür. Metinlerde en sık tekrar eden olumsuz iletiler şiddet ve cinayetin normal olduğuna dair iletilerdir. Bunun dışında ahlak dışı davranışlar, korku, karamsarlık, hırsızlığın mubah gösterilmesi, fiziksel özelliklerle alay edilebileceği düşüncesi, kadının hor görülmesi ve kadın haklarının önemsenmemesi, zararlı alışkanlıkların doğal kabul edilmesi gibi olumsuz iletiler tespit edilmiştir. Bu durum, çocuk edebiyatı ürünlerinde bulunması gereken ilk şartlardan olan “çocuğa görelilik” ilkesiyle bağdaşmamaktadır. Böyle metinlerin bir çocuk dergisinde yer alması uygun değildir.

Sonuç olarak Çocuk Dünyası, ilk sayısında belirttiği çıkış amacına amaca uygun olarak dönemin çocuklarının çocuk edebiyatı eserlerine ulaşma konusundaki sıkıntılarını bir nebze de olsa gidermiş, onları okumaya ve düşünmeye sevk etmiş, küçük dimağlarını ilerde memlekete faydaları dokunacak şekilde beslemiştir. Değerler aktarımında oldukça

etkili bir rol üstlenen çocuk dünyası, zengin içeriği ile günümüzde de değerlerin çocuklarımıza kazandırılmasında kullanılabilecek önemli çocuk yayınlarından bir tanesidir.

BÖLÜM VI

ÖNERİLER

Çalışmada elde edilen bulgulardan hareketle aşağıdaki önerilerde bulunulabilir:

1. İnsanlar arasındaki iletişimin her geçen gün azaldığı, suç oranının ve şiddet eğiliminin arttığı dünyada değerler eğitimi konusu her geçen gün daha büyük önem arz etmektedir. Değerler aktarımının nasıl yapılabileceği konusunda daha ayrıntılı çalışmalar yapılmalıdır.
2. Değerler aktarımı, çocuk yayınlarının en önemli işlevlerinden bir tanesidir. Çocuk dergileri bu bilinçle hazırlanmalı, dergilerde yer alan türlerin millî ve manevî değerleri aktaracak nitelikte olmasına özen gösterilmelidir.
3. Çocuk dergileri, hitap ettiği dönemin çocuklarını, devletin yetiştirmek istediği insan politikasına uygun olarak etkileyebilecek yayınlardır. Onlara sosyal ve siyasî mesajlar verebilir, devletin ihtiyaç duyduğu mesleklere ve ilgi alanlarına yönlendirebilir, çeşitli fikirleri çocuklara benimsetebilir. Bu anlamda çocuk dergilerinde yer alan metinlerin hangi amaca hizmet ettiğine dikkat edilmelidir.
4. Çocuk dergileri, çocuklar için özenle seçilen farklı türde edebi metinleri bir araya getirerek çocuğa sunması bakımından oldukça önemli yayınlardır. Bu sebeple çocuk dergilerinin çocuklara edebi zevk kazandıracak, duygu ve düşünce dünyalarına katkı sağlayacak zengin bir içeriğe sahip olması konusunda daha özenli davranılmalıdır.
5. Çocuk dergilerinde çocukları millî ve manevî değerlerden koparan, kültürlerine yabancılaştıran, olumsuz iletiler içeren metinler bulunmalıdır.
6. Eski harfli çocuk dergileri, hem döneminin sosyal, siyasî ve kültürel hayatını yansıtmaları bakımından hem de zengin içeriğiyle değerler aktarımında bugün dahi

yararlanılabilecek kaynaklardır. Bu dergilerde yer alan metinlerden günümüzde kullanılabilecek nitelikte olanlar seçilmeli ve bunlardan istifade edilmelidir.

7. Öğretmenler, öğrencilere değerleri aktarırken ders kitapları ile sınırlı kalmamalı, süreli yayınlardan seçtikleri eserlerden de faydalanmalıdır.
8. Çocukların, zengin içeriği ile onların dünyasına katkı sağlayacak, millî ve manevî değerleri kazanmalarına yardımcı olacak en az bir süreli yayını takip etmeleri sağlanmalıdır.
9. Çalışmada, edebî metinler aracılığıyla çocuklara pek çok değer aktarılabileceği görülmüş, okuyucuya aktarılan 40 değer tespit edilmiştir. Çocuklara kazandırılması gereken çok sayıda değer olmasına rağmen Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda bu değerlerden yalnızca 10 tanesi bulunmaktadır. Bu anlamda, öğretim programında daha fazla değere yer verilmesi ve ders kitaplarında yer alan metinlerin değer aktarımında kullanılabilecek nitelikte olmasına dikkat edilmeli, metin seçiminde daha özenli davranılmalıdır.

KAYNAKLAR

- Akbaş, O. (2004) *Türk Millî Eğitim Sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II. kademedeki gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Akbaş, O.(2008). Değerler eğitimi yaklaşımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi* 6(16), 9-27.
- Akseki, A.H.(1967). *İslam dini*. Ankara: Nur.
- Aslan, M. (2009). *Değerler eğitiminde kahramanlardan yararlanma*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat.
- Atmaca, G. (2011). *Çocuklara Mahsus Gazetede değerler eğitimi (1-100 sayılar)*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aydın, M. (2011). Değerler, işlevleri ve ahlâk. *Eğitime Bakış Dergisi*, 1(19), 39-45.
- Aydın, M. Z. (2013). *Değerlerin eğitimi yaklaşımları*. 28-29 Mayıs 2013'te Antalya Millî Eğitim Müdürlüğü ve Akdeniz Üniversitesi Tarafından düzenlenen Uluslararası Antalya Değerler Eğitimi Sempozyumu'nda sunulmuş bildiri.
- Aytaş, G. (2003). Okuma gelişiminde çocuk edebiyatının rolü. *TÜBAR*, 12, 158.
- Bacanlı, H. ve Dombaycı M.A.(2012). *Değer eğitiminde değer boyutlandırma yaklaşımı*, II. Uluslararası Değerler ve Eğitimi Sempozyumunda sunulan bildiri, 16-18 Kasım 2012, İstanbul.
- Bağcı, E. (2013). *Çocuk edebiyatı ürünleriyle çocuklar için yazılmış eserlerin değerler eğitimi bağlamında karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi, Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Balcı, A. (2002). *Çocuklara Rehber dergisinin çocuk eğitime katkısı açısından incelenmesi*. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Hatay.

- Balcı, A., Coşkun, E. ve Tamer, M. (2012). Cumhuriyet Dönemi Türkçe Dersi Öğretim Programlarının genel amaçları bakımından değerlendirilmesi. *Dil Ve Edebiyat Eğitimi Dergisi*,1(1), 1-13.
- Barutçu, T. (2010). *Çocuklara Kıraat (1881) ve Sevimli Mecmua (1925) dergilerindeki çeviri metinler ve dış dünya üzerine bir inceleme*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bilgin, N. (1995). *Sosyal psikolojide yöntem ve pratik çalışmalar*. İstanbul: Sistem.
- Birkök, C. (2019). Değerler sınıflandırması. *International Journal of Human Sciences*, 16(2), 493-498.
- Can, D. T. (2012). *Çocuk Edebiyatı üzerine bir araştırma: tanımlar, türler ve teoriler*. Doktora Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Çakmak Güleç, H. ve Geçgel, H.(2012). *Çocuk edebiyatı*. İstanbul: Kriter.
- Çallı, K. (2015). *Çocuk Duygusu Dergisi'nin eğitim bilimleri açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çelebi, V. (2018). *Aytül Akal'ın çocuk romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi, Gaziantep.
- Dedik, B. (2011). *Afacan Çocuk dergisindeki metinlerin Türk aydınlanması açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Demiray, K. (1979). Çocuklar ve yazın. *Türk Dili*, 331, 285.
- Demirtaş, S. (2016). *Meşrutiyet dönemi süreli yayınlarında öğretim ilke, yöntem ve teknikleri (tedrisat mecmuası örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Deniz, K. ve KARAGÖL, E.(2018). Değerler eğitimi açısından ortaokul Türkçe ders kitapları. *Karaelmas Journal of Educational Sciences*, 6(2018), 244-255.
- Devrim, F. (2005). *Çocuk Duygusu dergisinin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Fatih Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğanay, A., Seggie, N. ve Caner, H.A.(2012). Değerler eğitiminde örnek bir proje: Avrupa değerler eğitimi projesi. *Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Çalışmaları Dergisi*. 2(3), 74.

- Elbir, B. ve Bağcı, C.(2013). Değerler eğitimi üzerine yapılmış lisansüstü çalışmaların değerlendirilmesi. *Turkish Studies- International Periodical Languages, Literature and History of Turkish Or Turkic*.8(1), 1321-1333.
- Ercan, A.N. (2014). *Etfal Gazetesinin metin ve değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya.
- Esmer, S.K. (2007).*Cumhuriyetin ilk yıllarında (1923-1928) yayımlanan çocuk dergilerindeki tahkiyeli metinlerin çocuklara değer aktarımı açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gökşen, E.N. (1980). *Örnekleriyle çocuk edebiyatımız*. İstanbul: Remzi.
- Günay, U. (1992). Masal, *Türk dünyası el kitabı* 3. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Güngör, E. (2000) Değerler psikolojisi üzerine araştırmalar. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Gürel, Z. ve Temizyürek, F.&Şahbaz N.K. (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Öncü.
- Hökelekli, H. (2013). *Değerler psikolojisi ve eğitimi*. İstanbul: Timaş.
- Karagöz, S. (2018). Cumhuriyet öncesi dönem (1909-1923) gençliği konu edinen süreli yayınlar (dergiler). *Opus-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*. Gençlik Araştırmaları Özel Sayısı, 468-484.
- Karakışla, Y.S. (1988). II. Meşrutiyette bir çocuk dergisi: çocuk dünyası. *Tarih ve Toplum*, 52, 24-28.
- Karakuş, M. H. (2018). *Çocuk edebiyatı eserleriyle insan hakları programının geliştirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel.
- Kıymaz, M.S. (2018). *Süreli çocuk yayınlarında edebi türler ve bu türlerin Türkçe öğretimine katkıları (2011-2012)*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Koyuncu, Z. (2014). *Musavver Çocuk Postası (Çeviriyazı, İnceleme)*. Yüksek Lisans Tezi, Ayfon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Kumbasar, E. (2011). *Muzaffer İzgü'nün romanlarının değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.

- MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı. (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine. 01.11.2019 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklamasi-program.pdf’den erişildi.
- Mehmedoğlu, A.U. (2013) Din, dindarlık ve değerler. *İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*,1, 173-189.
- Meydan, H.(2014). Okulda değerler eğitiminin yeri ve değerler eğitimi yaklaşımları üzerine bir değerlendirme. *Bülent Ecevit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 1(1), 93-108.
- Nas, R. (2004). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Bursa:Ezgi.
- Oğuzkan, A.F. (2002). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Anı.
- Okay, C. (1999). *Eski harfli çocuk dergileri*. İstanbul: Kitabevi.
- Öğüt, N. (2006). *Eski harfli çocuk dergilerinden Yeni Yol dergisinin çocuk eğitimindeki işlevi*. Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Över, S. (2013). *Çocuk Dostu isimli eski harfli çocuk dergisinin yeni alfabeye aktarımı ve incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.
- Özdemir, B. (2008). *Çocuk Dünyası dergisinde yer alan çeviri metinlerin indeksi ve değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Sarı, H.M. (2005). *Çocuk eğitimine bakış açısı yönünden Tercüman Çocuk ve Milliyet Çocuk dergilerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Schwartz, S.(1996). *Values priorities and behavior: applying a theory of integrated values systems, c. Seligman etc. (eds) psychology of value: Ontorio Symposium, 8, New Jersey: Inc.*
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Spranger E.(1928). *Types of men*. Halle: Max Neimeyer.

- Şahin, R.N.(2019). *TRT'nin çocuklara yönelik çizgi filmlerinin Türkçe öğretimi ve değer aktarımı açısından incelenmesi*. Doktora Tezi. Gazi ÜniversitesiEğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Şimşek, H. (2002). *Tanzimat ve Mutlakiyet Dönemi çocuk dergilerinin eğitim açısından incelenmesi*. Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şirin, M. (2000). *99 soruda çocuk edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Şirin, M.R. (1994). *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı.
- Şirin, M.R. (2007). *Çocuk Edebiyatı Kültürü*. Ankara: Kök.
- Tanrıkulu, F. (2008).*Mehmet Şemsettin'in çocuk dergiciliği*. Yüksek Lisans Tezi, On Sekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çanakkale.
- Tarhan, N. (2011). *Değerler psikolojisi ve insan, güzel insan modeli*. İstanbul: Timaş.
- Tekinşen, A.B.(2019). *TRT Çocuk dergisinde yer alan edebi metinlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.
- Temizyürek F.&Çevik A.(2014). Mustafa Ruhi Şirin'in çocuk edebiyatı sahasındaki eserlerinin dil ve kavram bağlamında incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1) , 155-175.
- Türk Dil Kurumu, Büyük Türkçe Sözlük, 17.11.2018 tarihinde http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_bts&arama=kelime&guid=TDK.GTS.5bf0462c1d54c2.60843687 sayfasından erişilmiştir.
- Ülken, H.Z. (1965). Değerler, kültür ve sanat. *İstanbul Teknik Üniversitesi Rektörlük Konferansları Serisi*, İstanbul.
- Yalçın, A. & Aytaş, G. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ.
- Yaman, E. (2012). *Değerler eğitimi*. Ankara: Akçağ.
- Yaman, H.S. (2004). *Eski harfli çocuk dergilerinden Çocuklara Mahsus Gazete (tahlili fihrist- inceleme- metin)*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Yaşar, Kasa ve Gürdoğan Bayır (2015), *Sınıf öğretmeni adaylarının görüşlerine göre değerlerin ulusal ve evrensel olarak sınıflandırılması*. 10(3), 581-600.

Yiğittir, S. (2012). İlköğretim 5. sınıf öğrencilerinin değer yönelimlerinin Rokeach ve Schwartz değer sınıflandırmasına göre değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(2012), 1-5.

EKLER

EK 1. Çocuk Dünyası Dergisinden Örnek Metinler

Fikri'nin Defterinden

Vedat'a...

İkinci sınıf imtihana...

Mübaşirin sesi medîd bir aks-i sada yaptı. Uzaktan ikinci sınıf imtihana, diye haykırıldı. Yazın sıcak ve rehaveti bir günün kanatları altında uzayan bahçede bir faaliyet başladı. İkinci sınıf imtihana, ikinci sınıf imtihana!

Gürültüler cıvıltılar arasında yavaş yavaş yorulmaya başladık. Yanımda sınıfımızın birincisi en sevdiğim arkadaşım Hâdi bulunuyordu. Muhteris bir sesle Fikri, diyordu, merak etme. Herhalde ben sana kopya yollarım.

Arkadaşımın elini şiddetle sıktım, gözlerimiz birleşti. O benim nazarlarımda en derin mana-ı teşekkürü okumuştı. Ben de onun bakışlarında ümit et, kelimelerini görmüştüm.

Gösterilen yerlere oturduk. Hâdi ile aramızda iki kişi vardı. Açık pencerelerden 2. sınıf imtihana, sesleri geliyordu. O imtihan artık gelmişti. Bir sene içinde kazandığımız malumatların ne derecede olduğu bugün anlaşılacaktı. Herkes ne öğrendi ise meydana koyacaktı... Ben, zavallı ben, ne yapacaktım? Bütün seneyi haylazlıkla geçirmiş, kitap bile açmamıştım: Sene içindeki tembelliklerime teessüf etmek ancak şimdi aklıma geliyor. Her gün derslerimi müphem bir atiye taalik ederek: Adam sen de derdim yarına hep o ihmal edilen yarınlar birer bugün olarak geldi, geldi ve imtihanı da beraber getirdi. Birçokları tarafından sevinçlerle karşılanan bugüne ben tahakkuk eden felaketim ile bakıyordum. Dönecektim, dönecek ve istikbalde bir seneyi kaybedecektim. Arkadaşlarımdan bir sene geride kalacaktım. Tahsilimi bir sene sonra bitirecektim. Bunlar bir senelik kayıtsızlığımın bir güne toplanan cezaları idi...

Artık malum odaya gelmiş imtihan suallerini yazdırıyordu. Dakikalar dakikaları takip etti. Sınıf içinde kalem seslerinden, kâğıt hışırtılarından başka bir sâda duyulmuyordu. Kalbim şiddetle vuruyor. Hiçbir şey, hiçbir şey yapmaya muktedir değilim. Bütün yokluklar arasından beni kurtaracak bir varlık yaratmak için çırpınıyor, çırpınıyordum. Fakat hiç!.. Şedit bir ıstırap kalbimi sıkıyor, demir bir el beynimi kavuruyordu. Bir şey yapmak bir şey meydana getirmek kurtulmak istiyordum küçük kalem darbeleriyle kâğıtları karalıyor resimler yapıyor suallerin hepsine cevap vererek birinciliği kazandığımı düşünüyordum.

Uzun bir çarık bana verdiği ıstırapları hiç unutamayacağım pek uzun bir çarık geçti, muhteriz bir ses dikkat dedi. Aynı zamanda bir şey havada bir daire çizerek ayaklarımın dibine düştü. Endişeli nazarlarımı etrafa çevirdim. Karşımda hoca ayakta duruyordu.

Kurşun kalemimi yere düşürdüm, eğilerek kalemle beraber bana havadan gelen şeyi aldım. Bu Hâdi'nin hediyesiydi. Suallerin hepsinin muntazırca cevaplarını ihtiva ediyor. Bir an evvel şiddetle çarpan kalbim sükûnet buldu. Artık, artık dönmeyecektim yine arkadaşlarımla beraber mektebi ikmal edecektim. Kalemi alarak ilk suali yazdım ve cevabını ilk kelimelerini kopyaya başladım fakat bana o kadar ağır geldi ki... Birisinin kendi malumatlarından bana lütfettiği sadaka ile sınıf geçmeyi nefsimde yediremedim. Aynı zamanda bu bir hırsızlık, bir yalancılık idi. şeyi hocama benimdir diye verecektim. Mütereddit idim bir senem, bir senelik istikbalim ellerimin arasında duruyordu.

Eğer bu kâğıdı yırtarak hocaya hiçbir şey yapmadığımı söyler yani vicdanımın sesini dinlersem bir sene kaybedecektim.

Fakat hayır, düşünmek lazım değil, ben vazifemi yapacağım. Bana gönderilen kopyayı yırttım imtihan kâğıdını imzaladım ve boş olarak verdim.

Numaralar okunurken müdür muavini Fikri Efendi ipka dedi. Numaraların okunmasından bir çarık sonra elindeki mendille nemli gözlerini kurularak birisi mektebin kapısından çıkıyordu. Bu ben, vicdanını, namusunu kazanmak için bir senesini veren pek zavallı ben idim! ...

Ruhi Neşat

S. 32 s.5

Çocuk ve Kurt

Kaya adlı küçük bir çocuk vardı. Bu çocuk piliç suyundan çorbayı pek severdi. Fakat kurttan da çok korkardı. Bir gün Kaya pilicini yedikten sonra öğle uykusuna yatmıştı. Rüyasında Bir ormanda mantar toplarken birdenbire kocaman ve siyah bir kurdun üzerine hücum ettiğini gördü. Kaya korktu ve bağırdı:

— Ay, ay, ay beni yiyecek!

Kurt çocuğa cevap verdi:

— Dur o kadar korkma, ben seni hemen yemeyeceğim Seninle biraz konuşacağım.

Çocuk kurduğun insan gibi konuştuğunu görüp takip etti Kurt Kaya'dan sordu:

— Seni yiyeceğim diye korkuyorsun değil mi? Lakin sen sanki ne yapıyorsun, sen piliçleri yemeyi sevmiyor musun?

— Evet, seviyorum.

— Sen onları niçin yiyorsun? Anlamıyor musun ki ben piliçler de hayvandırlar. Senin gibi onların da canı vardır. Sabah erken kalk, mutfağa in. Bak, aşçı onları tutuyor, yatırıyor,

kıtır kıtır kesiyor. Onları böyle boğarken anneleri nasıl haykırıyorlar. Sen bunları gördün, işittin mi?

Kaya korka korka cevap verdi:

— Hayır, görmedim.

Kurt hiddetli hiddetli sözüne devam etti:

— Mademki görmedin, gider görürsün fakat evvela ben seni yiyeyim. Sen de benim için sevip yediğin piliçler gibi bir piliçsin.

Kurt sözünü bitirir bitirmez Kaya'nın üzerine atladı. Çocuk korktu, bütün sesi ile bağırmaya başladı ve kan tere batmış olduğu halde gözlerini açtı. Kaya o günden beri artık et yemiyor...

Yazar

S.31 s.2

Köylü Kazlarını Nasıl Pay Etti?

Bir fakir köylünün buğdayı kalmamıştı. Düşündü, düşündü, nihayet köyün en zengini olan Dursun Ağa'dan gidip bir parça buğday istemekten başka çare bulamadı. Onun hoşuna gitmek için bahçesindeki kazı kesti, yoldu, kızarttı ve götürüp Dursun Ağa'ya takdim etti. Dursun ağa kızarmış kazı aldı ve köylüye dedi: Allah senden razı olsun köylü baba, kaz getirdiğine pek memnun oldum. Fakat benim bir zevcem, iki oğlum, iki de kızım var. Şimdi bu kazı kimseyi darıltmadan nasıl pay ederim?

Köylü cevap verdi: “Ben pay ederim.” Köylü bıçağı eline alıp kazın kafasını kopardı ve Dursun Ağa'nın önüne koyarak dedi ki: “Sen bu evin başısın, işte sana bir baş.” Sonra kuyruğunu keserek hanıma verdi. Kadını, sen de evde oturup kilere mutfığa bakmaya mecbursun. Sana da oturak tarafını veriyorum, dedi. Kazın ayaklarını koparıp oğulların önüne koydu ve bu küçük ağalar baba malını idare etmek için her gün tarlaya, bağ bahçeye giderler onlara da ayakları veriyorum. Nihayet kanatlarını keserek kızlar için ayırdı ve “Kadın kızların evde temelli değildirler. Bir gün olup koca yurdunu açacaklar. Kendilerine kanat yakışır.” dedi. Köylü işini bitirdikten sonra şu kalan da benim olsun diyerek kazın gövdesini kendisi aldı. Dursun Ağa köylünün bu akıllılığından memnun kalıp kendisine birçok buğday ile para verdi. Bu vakayı hali vakti yerinde fakat açgözlü diğer bir köylü işitip beş kaz kesti ve kızartıp Dursun Ağa'ya götürdü. Dursun kazları alıp açgözlü köylüye dedi ki “Kazları hediye ettiğinden ötürü pek memnun oldum fakat biz zevcem, iki oğlum ve iki kızım ile birlikte altı kişiyiz. Bu kazları nasıl bölüşelim ki hepimizin payları bir olsun? Açgözlü köylü düşündü, düşündü. Nasıl pay edeceğinin çaresini bir türlü bulamadı.

Dursun Ağa fakir köylüye haber gönderip getirtti ve kazları pay etmesini emretti. Fakir köylü bir kazı alıp ağaya verdi ve dedi “Sen, zevcen ve bu kazı alıp üç oldunuz.” Bir kazı da oğullarına vererek “Siz de şimdi üç oldunuz.” Dedi. Üç kazı kızlara gönderdi ve onlar da şimdi üç oldular dedi. Kalan iki kazı kendisi aldı, biz de üç olduk. Artık kimsenin kimsede hakkı kalmadı, dedi. Köylünün bu akıllı hareketinden bir kat daha memnun olarak ona bir tarla bağışladı. Açgözlü köylü ise meysus ve mahcup evine döndü.

İmzasız

S.31 s.2

Bir Fıçı Altın

Vaktiyle padişahın biri "Her kim bir yalan söyler ve bana ‘Olamaz’ dedirtir ise ona bir fıçı altın vereceğim." diye ilan eder. Ertesi gün herkes gelir, bir yalan söyler. Kimi gökyüzüne merdiven kurmuşlar, kapak yapmışlar kimi horozu arabaya koşmuşlar. Velhasıl herkes bir türlü yalan söyler, padişah hepsine "Olabilir ya!" diye cevap verir.

Fakir bir ihtiyar evine geldiği zaman haremi "Efendi der, artık biz zengin olacağız."

— Hayrola?

— Biliyorsun ki padişah her kim bana bir yalan söyler ve olamaz dedirtirse bir fıçı altın vereceğim, diye ilan etti. Sen yarın arka bir fıçı alır doğru saraya gidip padişahım, benim pederimle sizin pederiniz bir imiş, pederimiz ölmüş, bize birer fıçı altın miras bırakmış. Şimdi bir fıçı altını almaya geldim, dersin." der Adamcağız sabahı dar eder. Arkasına bir fıçı yüklenip saraya yollanır. Saraya yaklaştığı zaman pencereden ihtiyarı gören padişah vezirine "Şu ihtiyarı görüyor musun, bir fıçı yalanla geliyor. Bir fıçı altını bu adam alacak zannederim" der. İhtiyar huzura girer, haremının sözlerini aynen söyler. Padişah olabilir dese miras olarak bir fıçı altın verecek, olamaz dese ihtiyar bahsi kazandığında yine bir fıçı altın verecek. Bu yalan padişahın pek hoşuna gider. Adamın fıçısını doldurduktan başka bir fıçıda kendi ihsan eder. İhtiyar da fıçıları bir arabaya yükler. Tekrar memnun mesrur evine avdet eder, bu fakir aile de zevcenin sayesinde sonuna kadar mesutane ömrü hayat eylerler.

Sultan Selim’de Nuri Beyin kerimesi F. Naciye

S. 31 s.3

Fil ve Küçük Kedi

Vaktiyle eski Türk hekimlerinden birisi çocuklarına eğlence olmak üzere bir fil yavrusu ile bir de kedi yavrusu besliyordu. Fil yavrusu sair filler gibi esmer renkte, parlak ve zeki bakışlı idi ki ismi Köse idi. Küçük kedi ise güzel beyaz bir Van olup ismi de Kartop idi. Fil

bir bahçeye kapanmış, kedi ise tamamıyla serbest olduğundan istediği yere gidebiliyordu. Kartop Köse'yi çok severdi. Günde birçok defalar bahçenin parmaklıklarını tırmalayarak gider, koca Köse'nin oynamak için muvafakatini alıncaya kadar etrafında dolaşır dururdu. Çok defalar yalnızlıktan canı sıkılan Köse bu küçük arkadaşın varlığından daima memnun kalırdı ve her vakit Kartop'unu büyük bir şetaretle karşılardı. Eğlence olmak üzere bulduğu kartopu hortumuyla tutarak gezdirmek ise her ikisinin de çok hoşuna giderdi. Köse kartopu hortumu ile tutarak yukarılara kaldırır ve birdenbire haber vermeden bırakırdı. Kartop derhal onun sırtına tırmanarak yeşil cingözleri ile bakardı ve güya:

— Bir daha...Bir daha...Bu çok güzel!..demek isterdi. Bir gün köse bir eğlencede ufak bir tebdil yapmak isteyerek Kartop'un yanına düşmeyi tasarladı. Uzun bir miyav, derin ve acıklı bir feryat ortalığı çınlattı.

Köse küçük dostunu kaza yani üstüne düşerek onun arka bacaklarından birisini ezmişti. Köse yaptığı hayvanlığı derhal anlamakta gecikmedi:

— Zavallı Kartop'um, dedi, ben bunu mahsus yaptım. Ben yere yavaşçacık düşmek istedim. Ah!..Sana bu suretle fenalık ettiğimden dolayı ne kadar bedbahtım. Bu sırada Köse gayet yüksek sesle bağırmaya başladı. Bu sesi duyan efendisi hemen koşarak geldi. Köse Kartopu hortumuyla tutarak pek mahcup ve Bedbaht bir vaziyetle efendisi hekime doğru uzattı. Meseleyi derhal anlayan efendisi hastayı alarak tedaviye başladı. Mamafih Kartop yine topal kaldı. Köse ise küçük dostuna yaptığı bu fenalığı ancak onu daha ziyade sevmekle defe çalıştı.

İmzasız

S.31 s.5

Kartal ile Sümüklüböcek

Bir kayanın üzerine bir kartal geldi konu

Orada gördü bir sümüklü ve hemen ona sordu:

Ey.., Salyangoz!.. Ne sebepten sürtünmeye savaştın,

Hiç haddini düşünmeyip yükseklerle sataştın?

Sümüklü böcek cevap verdi, dedi ki:

Çok dolandım, isteğime dileğime ulaşmak için tırmandım.

Kalpte meram olur ise kim karşı kor, nerde ki ben bilirim.

Yeryüzünde nice adam vardır ki ufak ufak adımlarla ulu dağlar aşmıştır.

Ve sonunda bu dünya hep neticeye şaşmıştır...

Yavaş yavaş her şey olur her iş sonunu bulur.

Sular damlar bir çukura, birikir de göl olur...

Mehmet Rıfat

S.31 s.6

Yeşil Boncuk

Ben bir küçük çocuğum

Var bir yeşil boncuğum

Ortasında bir güzel kız

Resmi var: ay ve yıldız

Damgasıyla bezeli

Bir bayrak tutar eli

Bir bayrak ki rengi al

Bir ak yıldız, ak hilâl

İlk görüşte anladım

Hem öptüm hem ağladım

Boncuk: İslam vatani!

Kız: tanıdım ben onu

Hürriyettir bezenmiş

Yurdumuzu beğenmiş

Elinde Türk bayrağı

Gelmiş yaksın ocağı

Boncuğumu takarım

Göğsümdedir bakarım

Solmaz yeşil bir bahar

Üstünü kaplamış kar

Gökten düşmüş ay yıldız
Bunu zincirli bir kız

Bulup dikmiş çarına
Götürüyor yarına

Ah bu kızı zincirden
Kurtarsaydık tamamen

Ah bu yıldızlı ayı
Bir kahraman alayı

Olup göğe yükselmek
Ah! Ne zaman bu dilek

Yürüyecek ileri
Büyütecek Türkleri!
Gökalp
S.33 S.1

Türkan ile Tosuncuk

Ahır evden uzakça büyük bahçenin bir köşesinde idi. Anneleri Gül Hanım her akşamüstü Ak Kadın'ı (ineğin ismi) sağmaya giderken Türkan'la Tosuncuk peşine takılırdı. Bu iki yavrucağın en sevdiği şey sağılan sıcak dumanlı süttten taze taze bir kadeh içmek ve sonra sütle dolu saplı kavanozu eve götürmekti. Türkan iki eliyle kavanozu tutar, Tosuncuk da küçük ablasının eteğine yapışır, yavaş yavaş dönerlerdi.

Bir gün yine Türkan'la Tosuncuk sütü getiriyorlardı. Yolda bir gülfidanı üstüne konmuş güzel bir kelebek gördüler. Bu kelebek çiçekli, böcekli kanatları ve kırmızı yeşilli vücuduyla o kadar sevimli idi ki Türkan bu kelebeği tutmak hevesini bir türlü yenemedi. Kardeşine süt kabını tutturarak dedi ki:

— Tosuncuk, sıkı tut, sakın düşürüp kırma. Ben şu kelebeği tutayım.

Tosuncuk çetrefil dille cevap verdi:

— Peki ablacığım.

Türkan parmaklarının üzerine basarak yavaş yavaş kelebeğe doğru ilerledi. Tosun iki eliyle kabı yakalamış fakat gözleri kelebekte idi. Kelebek çiçekten dalgın dalgın bal emiyordu. Türkan yaklaştı, yaklaştı, tam kelebeği yakalayacağı zaman arkasından bir şangırtı işitti. Zavallı Tosuncuk kelebeğin yakalandığını seyrederken elindeki kabı dökmüştü. Türkan gözleri sulu bir halde Tosuncuk ne yaptın, dedi. “Ben sana sıkı tut demedim mi, şimdi annemize ne diyelim?” Tosuncuk şaşırılmış, afallamış, “Şey, şey, ablacığım” diyordu, “Onu ben düşürmedim ki kelebek düşürdü deriz olmaz mı?”

S.33 s.2

Kuşlar ve Yuvaları

Ey çocuk! Bak havada uçan kuşlar ne güzel. Zannetme ki bu uçuşlar onlar için eğlence... Hayır kuzum! Yavruları üşütecek esen yel; anneleri uçar gider uzak uzak yerlere. Yemek bulur yedirmeye, çırpı bulur örtmeye. Anneleri aranırken onlar için uzakta, ey çocuk, sen gelip bozma yuvaları sakın ha! Yavruları cıvılatma, annesini aratma! Bilir misin bu ne acı bir levhadır... Küçükken seni bir el ayırsaydı o kıymetli annenden nasıl ağlar çırpınırdın, yüreğiciğin sızlardı. Şu gördüğün yuvalar da bir aile kucağı. Yuvaları bozan eller büyüklüğe erişmez, yuva yıkan insanların akıbeti hayır etmez.

K.A.

S.34 s.1

Sülün ile Karga

Güzel renkli sülün dere kenarında geziyordu. Uzaktan bir karga türedi. Sülüne musallat oldu. Sen bana arkadaş olur musun, dedi. Sülün cevap verdi:

— Ben sana nasıl arkadaş olayım? Sen çirkin bir kuşsun. İkimizi hiç kimse beraber yakıştırmaz.

— Ben çirkin değilim. Bilakis bütün kuşlardan daha güzelim. Sana rica ediyorum, benimle arkadaşlığı kabul et. Seni o kadar sevdim ki şu keskin gagamla zedelemekten korkuyorum.

— Çirkin değilim diyorsun ama bak ne kadar karasın.

— Bu karalık benim asıl rengim değil. Yavrularıma yem getirmek için bacalara girdim. Ondan kara oldum. Sülün düşündü, baktı ki karganın elinden kurtuluş yok. Ne yapsın? :

— Peki, seni arkadaşlığa kabul ettim, dedi. Lakin hiç olmazsa şu dereye biraz yıkan da üstün başın temizlensin.

Karga sevinçle dereye indi, suda yıkanmaya başladı.

Bu sırada güzel keklik bir ağaç üzerinde akarsuya, yeşil çimenlere karşı ötüyordu. Derken kurnaz tilki çıkageldi. Kekliği aldatıp kendisine iyi bir ziyafet çekmeyi düşündü. Süzüldü, büzüldü, şöyle söze başladı:

— Ey benim ela gözlü efendim! Tanrı seni ne kadar dilber yaratmış. Tanrıma karşı ibadet için senin o güzel gözlerinden öpmeme izin vermez misin?

Keklik tilkiye cevap verdi:

— Zavallı, sana çok acıdım. Dediklerini belki yapardım fakat korkarım ki sen güzel gözlerime âşık oldun!

— And ederim ki sana bir zararım olmaz. Hem bundan sonra et yiyemiyorum çünkü hekim yasak etti.

— Öyle olsa da küçükten beri senin korkun benim kalbimdedir. Sen bana yaklaşıncı korkudan ödüm patlar.

— Onun kolayı var. Sen şu tümsek toprağa çık, gözlerini kapa, uyur gibi yap. Ben yavaş yavaş görmeden gelir, gözlerinden öper, kaçarım. Sen beni görmemiş olursun.

Keklik tilkinin bu sözlerine inandı. Tümseğe çıktı, gözlerini kapadı. Tilki birdenbire atılarak kekliği yakaladı. Keklik “Aman tilki abi, vakıa beni yiyeceksin fakat rica ederim benim gibi şık ve güzel bir mahlûku yemek sana kısmet olduğundan evvela Tanrı’ya şükür etmeyi unutma.” dedi. Tilki Tanrı’ya teşekkür etmek için ağzını açtı, keklik kanatlandı, uçtu gitti. Tilki de bu işe şaşıtı kaldı ve sonra “Bundan sonra” dedi, “Karnını doyurmadan şükür eden zift yesin.” Keklik ağaç üzerinden haykırdı “Uykusu olmadığı halde uyur gibi gözlerini kapayan aptalların da gözü çıksın!”

Henüz derede yıkanıp çıkmış ve bu sözleri dinlemiş olan karga sevgili sülününün kaçıp gittiğini görür görmez meyasane:

— Kirlenmeden yalancıkdan yıkanmaya başlayıp sevgilisini kaçıranların da derisi yüzülsün! dedi.

Celadet Nazım.

S.34 s.3

Bahadır Şahın Hikâyesi

Vaktiyle Hindistan'da padişahlık eden meşhur Türk hükümdarı Bahadır Şah bir gün vezirine dedi ki:

— Ben biraz kıyafetimi değiştirip gezmek istiyorum. Fakir kıyafeti ile köyleri dolaşacağım. Zenginlerin fakirlere nasıl muamele ettiklerini görüp anlayacağım.

O zamanlar padişahların böyle tebdili kıyafetle ahali arasında gezmeleri adet olduğundan bu söze vezir hiç hayret etmedi. Yalnız kendisinin de beraber bulunmasını rica etti ise de Bahadır Şah kabul etmedi. Zira yalnız gezmek istiyordu. Ertesi sabah padişah erken kalkıp gayet eski ve yamalı bir elbise giydi ve en zayıf bir ata binerek yola çıktı. Hava yağmurlu idi. Yağmur altında fena halde ıslanarak akşama kadar yoluna devam etti. Gece ortalığı karartmak üzereydi ki büyücek bir köye erişti ve halinden zengin bir adama ait olduğu anlaşılan soylu bir evin kapısını çaldı. Ev sahibi kapıya çıkarak:

— Kim o? Ne istiyorsun? dedi. Padişah:

— Efendim, yolum pek uzak. Gidemeyeceğim. Rica ederim beni bu gecelik evinize kabul ediniz, diye yalvarmaya başladı. Ev sahibi:

— Aklın yok muydu, bu havada yola çıkmasaydın! diyerek kapıyı hızlıca padişahın yüzüne kapattı. Bahadır Şah bu sözleri işitip fakirlerin haline acıyarak yürümeye başladı. Biraz gittikten sonra yine büyükçe bir evin kapısını çaldı ve evvelki sözlerini tekrar etti. Bu evin sahibi de:

— Allah versin. Fakirleri başıma toplamaya vaktim yok, dedi. Bir başka eve müracaat etti. Fakat ev sahibi onun ricalarına cevap vermedi bile...

Padişah bıkip usanmak bilmeyerek böylece otuz kadar evi dolaştı, kimse onu kabul etmemiş hiçbir ev sahibi haline, sefil kıyafetine merhamet etmemişti. Nihayet köyün fakir mahallesine girerek yarısı yıkık, gayet harap bir evceğizin kapısını çaldı. İçinden nurani yüzlü ihtiyar bir adam çıkarak Bahadır Şah'ın sözlerini dinledi ve pek acıyarak onu içeriye aldı. Bineğini de avluya koyup padişahın üstündeki elbiseleri çıkardı ve kendi yırtık kürkünü ona giydirdi. Islak elbiseleri temizlemek için karısına verdi. Karı koca misafir ne yemek vereceklerini düşündüler çünkü biraz kuru peynirle ekmekten başka bir şeyleri yoktu. İhtiyar sıkılarak eski bir tepsiye koyduğu peynir ekmeği misafirine götürdü ve "Misafir umduğunu yemez, bulduğunu yer. Ne yapalım, bundan başka yemeğimiz olsa verirdik, kusura bakma." deyip tepsiyi padişahın önüne bıraktı. Padişah fevkalade acıkmıştı. Peynirli ekmek ona o kadar tatlı geldi ki hepsini bitirdi ve odanın bir köşesinde ev sahibinin serdiği ince ve yırtık yatağa uzandı. Sabahtan beri pek yorulmuş olduğundan incecik yatakta sarayındaki kaba ve yumuşak döşekten daha rahat uyudu. Ertesi gün hava pek güzel açılmış, güneş tatlı bir sıcaklıkla ortalığı aydınlatıyordu. Padişah, ev sahibine veda ve teşekkür etti ve cuma günü yine geleceğini söyleyip sarayına avdet eyledi.

Bahadır Şah bu sergüzeşti kimseye açmadı. Cuma günü olmuştu. Bütün vezirlerine, ümerasına haber gönderip kendisi ile beraber gelmelerini emretti ve büyük bir alay ile arabalar, askerler ile köye girdi. Köy ahali sokaklara üşüşüp onu selamladılar. Herkeste

bir telaş... Zenginler, fakiri kapıdan kovalayanlar padişahı misafir etmek için hazırlık yapmaya başladılar. Her zengin padişahın arabasının kapısı önünde durmasını ve kendisine misafir olmasını heyecanla, hırsıyla bekliyordu. Fakat alay muttasıl gidiyor, Bahadır Şah hiç bir zengine iltifat etmiyordu. Nihayet evvelce misafir olduğu viran evin önüne gelince arabasını durdurdu ve içeriye girdi. Eski minderlerine oturup bir kahve yapmalarını ihtiyara söyledi. Biçare ihtiyar ile karısı ne yapacaklarını bilemiyorlar ve sevinçlerinden ağlıyorlardı. Titrek elleriyle sade bir kahve yapıp kırık fincanlarına doldurmuşlar ve padişaha takdim etmişlerdi. Padişah kahvenin sade olduğundan fakirlerin şekerleri bulunmadığını anlamış fakat memnuniyetle acı kahveyi içmişti. Bitirince ayağa kalktı ve ahaliye evvelce fakir kıyafetinde geldiği zaman zenginlerin nasıl muamele ettiklerini, bu fakirden de nasıl hüsnü kabul gördüğünü kısaca anlattı ve anlattı ve herkesin önünde ihtiyara bir daha teşekkür etti. Köyün zenginleri gerek mahcubiyetlerinden gerek korktuklarından yerin dibine geçmişlerdi. Büyük Türk padişahı ihtiyara istediği kadar para ihsan ederek köyün en güzel yerinde bir konak yapılmasını söyledi. Sonra ilave etti: Âlicenaplığı elden bırakma, unutma.

Molla Gürani

S.34 s.4

Köylü ile Yılan

Ahmet Ağa; safdil köylü
Merhametli, güzel huylu;
Gider iken yol üstünde
Gördü bir şey kar üstünde
Bir yılan! Biçare donmuş;
Mecalsiz yere uzanmış.
Boynu bükük, hareketsiz,
Zavallılık! Pek takatsiz!
Ahmet tutar bu yılanı
Okşayarak hayvanı,
Sevinç ile eve koşar,
Ocak kenarına koyar.
Odadaki bu hararet,
Verir ona bir hareket,
Yine başlar, ısılığına,

Ağasına atılmaya.

Akıllıdır Ahmet Ağa:

Davranarak baltasına

Dörde böler bu düşmanı

Hiç bırakmaz takatini.

M.Cemal

S.34 s.6

Karga Yoldaşın Başına Gelenler

Arif olan anlasın!

Uzun müddet aç kalmış bir karga yoldaş vardı. Bir gün halini düşünürken kendi kendine dedi ki:

Artık bu açlığa, bu sefalete bir çare bulmalıyım fakat bizim karga kardeşler arasında da işler ne kadar kesat, kimse yüzüme bakmıyor. Ne yapsam da bu açlıktan kurtulsam!

Şuradaki kümeste tavus kuşları var ne rahat ve mesut yaşıyorlar. Hallerini görünce ağzımın suyu akıyor. Yurtları büyük, yemleri bol... Şunların arasına bir sokulabilsem ömrümün sonuna kadar otururdum. Lakin nasıl sokulmalı? Bu kılıkla gitsem beni derhal tanırlar. “Haydi, oradan Karakarga! Sen bizim içimize yakışmasın.” diye kapı dışarı ederler. Acaba bir hile bulamaz mıyım?

Karga yoldaş halini düşündü, taşındı, bir çare aklına gelmedi. Meyus meyus kendisine yiyecek aramaya başladı. Açlıktan nefesi pis pis kokuyordu. Çöplüklerde aranırken aklına bir çare geldi. Hah dedi, buldum! İnsan olsaydım bu keşiften dolayı mutlaka Arşimet olurum. Fakat yazık ki Karakargayım. Şuradaki boyacının kırık penceresinden içeriye girer, üstümü başımı boyar bir tavus olurum. Boyacı bu esnada dükkânını kapıyordu. Karga Yoldaş kimseye sezdirmeden kırık pencereden içeriye girdi. Fırçaları ve boyaları aynalı masanın önüne sıralayarak boyanmaya başladı. Bu tuvalet bir saat kadar sürdü. Eğer dükkan sahibinin geleceği korkusu olmasaydı daha ziyade süslenenecekti. Aynaya uzun uzadıya baktı. Kılığını kıyafetini pek beğendi. Şimdi biraz tavusa benzer gibi oldum, dedi. Tavukların yurdunda en iyi yeri bana verirler zannediyorum.

Karga yoldaş azametli tavus yurdunun kapısını çaldı:

— Tak tak

— Kim o?

— Aç arkadaş, benim.

— Sen kimsin?

— Tavus kardeşim, misafirliğe geldim.

Kapı açıldı, karga içeriye girdi. Kapıcı, bu yeni misafiri şüpheli nazarlarla karşıladı. Doğruca misafir salonuna gittiler, tavus kardeşler karganın etrafını alıp hal ve hatır sormaya başladılar.

“Aman kardeşler” dedi. “Uzak yoldan geliyorum, bana biraz yiyecek veriniz.”

Sofra zaten hazırды. Kargaya yerini gösterdiler. Aç karga kemali iştah ile hayli tıkindı.

Tavus ailesi efradından bir muallim vardı. Bu muallim güngörmüş olduğundan yeni misafirden şüphelenmişti çünkü gerçi tüyünün rengi yolunda ise de kıyafetçe tavustan pek farklı idi. Bu şüphesini arkadaşlarına anlattı ve “Arkadaşlar” dedi, “Bu misafir hiç bizim cinsinizden değil. Ben bu kadar sene seyahat ettim. Buna benzer bir tavus görmedim. Bunda bir iş var.”

Karga yoldaş, Hoca Tavus’tan nedense hoşlanmadı. Onun şüpheli bakışları altında kendi karakargalığının keşif edilmesinden korkuyordu. Onun için Tavus hoca kardeşlerinin gözünden düşmemek için her fırsattan istifade ediyordu. Bir gün genç tavuklardan birkaçını başına toplayarak Tavus hocanın bir şey bilmediğinden bahsetti:

— Eğer isterseniz sizi ben okutayım. Ben daha âlimim, benim ismini karga hoca, şey, yanıldım. Büyük Tavus hoca derler, dedi. Çocuklardan bazısı buna aldanarak onun dersine devamla başladılar lakin çok geçmeden bu yeni hocanın elifi görse mertek sanacak dereceyi halde olduğunu anlayarak eski hocalarının yanına döndüler. Karga yaşayışından pek memnundu fakat Tavus Hoca onun üstündeki boyanın kendi boyası olmadığını anlamıştı. Bu yalancı Tavusa bir oyun oynamayı düşündü ve bahçede herkesin yanında karga yoldaşın başından aşağı bir testi suyu döküverdi.

Zavallı karga yoldaşın bütün hilesi bozulmuş, o kara kıyafeti cas cavalak meydana çıkmıştı. Bütün Tavuslar hayretle bağırdılar:

— Aaa... Bu karga imiş!

Karga sıkıldı, üzüldü, kızardı ve kekeleye kekeleye şöyle dedi:

— Tavus kardeşler, ben vakıa karakargayım, ama sizi severim, sizin faydanıza çalışırım. Rica ederim, beni kovmayınız.

Tavus Hoca sert bir çehre ile cevap verdi:

— Karga karga, sen bizi değil, bizim yiyeceklerimizi seviyorsun, aç kalmışsın, karnını doyurmak için yalancılıktan tavus olmuşsun. Şurada sığınıp tıkindığın yetişmemiş gibi bir de herkese hocalık etmeye kalkıştın. Haydi bakalım, pılını pırtını topla ve bizi rahat bırak. Karakarga, foyasının meydana çıkmasına çok canı sıkıldı ve kuyruğunu kıstırarak mahzun mahzun kapıdan dışarıya çıktı, çöplüğüne yollandı.

Karakarga, tavukların içinden kovulduktan sonra her taraftan boykota uğramıştı. Bu defa yalnız tavuslar değil saksağanlar bile kendisini tanımıyorlar, selam vermiyorlardı. Çöplüklerde eğlenerek çok zaman düşündü, kendi kendine mırıldandı: Boykot! Bu da mı başıma gelecekti?! Ne yapayım, ah bana bir akıl öğreten olsa... Ah, kargalar meclisine gitmeye yüzüm kalmadı, çünkü ben her şeyden evvel bir kapkara karga iken onu inkar etmek istedim, tavusluk tasladım. Neyine gerek idi senin tavus olmak!

Kızgın bir güneş her tarafı yaldızlıyordu. Uzaktan tilki geçiyordu. Karakargayı görüp yanına yaklaştı ve sordu: Niye öyle yalnız başına düşünüyorsun karga kardeş? Ah tilki yoldaş, ben düşünmeyeceğim de kim düşünsün! Ne var, ne oldu? Memlekete temizlik girip çöplükleri mi kaldırdılar, yoksa bira nelerden leşleri mi azaldı? Ah keşke öyle olsaydı! Sorma yoldaş? Ah keşke öyle olsaydı! Sorma yoldaş sorma, derdim pek büyük. Zavallı karakarga, gözlerinden yaşlar akıtarak başına gelenleri birer birer anlattı aldı sazi eline bakalım ne söyledi:

Derdim büyük tilki yoldaş.

Neler gördüm neler bu baş

Karakarga romanını

Ben diyeyim sen dinle şaş.

Karakargalıktan nefret ettim

Fakat açlıktan da gittim.

Üstüm başım boyayarak

Tavus yurduna gittim

Tavus yurdu cennet imiş.

Orada ömür nimet imiş

Pek az zaman durdum ama

Beş on lokma kısmet imiş.

Bir gün beni tavus hoca

Yakaladı tuttu yolda

Döktü başımdan aşağı

Su ile dolu koca kova

Düşün kardeş sen halimi
Anlatamam melalimi
Foyam çıktı da meydana
Öğrendiler ahvalimi

Tavus hoca dedi karga
Defol hemen burada durma
Tavus yurdu tavusundur
Çek kemiği haydi yalla

Karga, gayet helecanlı ve hıçkırarak ağlıyordu. Evvelce yağlı peynirini aldatarak yutan tilki, bunun haline acır gibi oldu ve ona akıl öğretmek istedi: Karga kardeş bir gün sen merak etme, hem bu kadar kedere ne lüzum var? Maazallah daha ziyade kararırsın da kendi soydaşların bile seni tanımaz. Beni tavukların yurduna götür. Bir gün senin arkanda saklanırım. Ben ne söylersem sen tıpkı bir fonograf gibi tekrar edersin, o kadar güzel sözler söyleyeceğim ki onlar senin hakiki tavus olduğuna inanacaklar. Karakarga sevinerek buna razı oldu. Karga seke seke, tilki seğirte seğirte tavus yurduna vasil oldular. Tilki bir taşın ardına saklandı, karakarga taşın üstüne çıktı, tilkinin arkadan yavaşça söylediklerini tekrara başladı:

— Ey yoldaşlar, ey soydaşlar, siz benim alaca bolaca olduğuma bakmayınız. İşte ben bir tavus kargasıyım. Tavus yurdunun orta yerinde doğdum, ana lisanım tavuşçadır, ahval ve ihtiyacım çok tavuklara nazaran bir kat daha hala tavustur. Siz tavus efendilerimin faydaları için sevgili yurduma arzı hizmetle meşgulüm. Şimdi ben tavus sayılmayacak mıyım?

Karakarganın nutku uzun sürüyordu, boykottan falandan uzun uzadıya bahsedecekti, lakin tavuslar artık onu dinlemeye tahammül edemiyorlardı. Yalnız birkaç muazzep tavus, hocalarının marşı olan şu parçayı yüksek sesle okudular:

Karakarga, karakarga
Defol hemen, burada durma
Tavus yurdu tavusundur
Haydi, yavrum kumda oyna!

İmzasız

S.34, s.7

Küçük Tomris

Ben küçük bir kızım
Yoktur süsüm, yaldızım

Muhacirler geldi mi;
Annem bütün cicimi

Onsuzlara giydirir
Ben de derim: "Anne! Ver!"

Her gün vapur geçerken,
Bakarım pencereden

Bir ses gelir: "Çok yaşa!"
Kalbim düşer telaşa

Asker gider; anlarım
Mendilimi sallarım

Gündeliğim on para
Bir bankam var: Kumbara!

Her aybaşı çıkarır,
Sayarım şangır şangır!

Harç edecek çok yerim:
Donanmaya veririm!

Bir gün gördüm sokakta
Ayakları dolakta

Dağarcıklı askerler
Yurtlarına giderler

Dedim: "Allah selamet
Versin!" hemen bir Mehmed

Kaldırdı öptü beni
Dedi: Saklasın seni
Tanrı dertten, kederden!"
Fakat bu loş gözlerden

Yüzüme yaş düşünce;
Dikkat ettim gizlice

Gözü ıslak hepsinin
Anlamadım bu niçin?

Yoksa asker babalar
Yavrusunu mu hatırlar!
Gökalp
S.35 s.1

Kahraman Türk Oğlu (Hikâye)

Tayfur henüz 12 yaşında kahraman ve cesur bir Türk oğluydu. Son Balkan muharebesinde döşekte yatan ninelerine, başında uyuyan kardeşlerine reva görülen bu zulümler onun kalbinde kanlı duygular, unutulmaz intikamlar bırakmıştı. O,daima Bulgar Yunan canavarlarından intikamını ne suretle alabileceğini düşünür, bazen yükselir, yükselirdi. Kendisini yeni bir Cengiz, yeni bir Cihangir sanırdı. Büyük babaları olan Sultan Osman, Orhan, Fatih'in, Selim'in zaferleri hatırına geldikçe bir ateş kesilir, bütün cihanı yakmak, bir tufan olup bütün Balkanları yıkmak isterdi.

Henüz sabah olmamıştı. Tayfur birdenbire uykudan uyandı. Acele acele elbisesini giydi. Canı kadar sevdiği bayrağını mini mini fakat azimperver elleriyle tutarak sokağa fırladı. Yürüdü, yürüdü. Yıldırım gibi çabuk, arslan gibi cesur olarak yürüdü. Önüne dağlar gelse parçalayacak, ordular gelse mahvedecek gibi yürüdü. Nihayet Ertuğrul Camii avlusuna geldi. Rüyasında gördüğü kavak ağacını buldu. Etrafına bakmadan, kimseden korkmadan, nefes almadan ağaca tırmandı. İki dakika sonra bu çıkılması kabil olmayan kavağın tepesinde Türk sancağı şanla şerefle dalgalanıyordu. Tayfur muradına ermişti. Ağaçtan

aşağı indi, abdestini aldı, camiye gitti. Bayrağı ağacın tepesine dikebildiği için Allah'ına şükürler etti.

Tanrı'ya olan borçlarını ifa edip camiden çıkan İslamlar, on aydan beri göremedikleri Osmanlı bayrağının yükseklerde dalgalandığına sevindiler ve ağladılar. Sevindiler çünkü Türk milletinin o güzel bayrağını dalgalanırken gördüler. Ağladılar çünkü o güzel bayrağın dalgalanışı Türk kalbine kederler veriyordu...

Tayfur; arslan yürekli Türk yavrusu: "Yaşasın intikam, yaşasın Türklük!" diye yüksek ve vakur bir sesle bağırdı, hepsi birden tekrar etti, "Yaşasın intikam, yaşasın Türklük!" Bu nidaları güneş bile alkışladı.

Vakadan yirmi dakika sonra Bulgarların zabıtası olacak hainler geldi. Polis müdürü, bu bayrağın kimin tarafından dikildiğini sordu, bu suale hiçbir kimse, hatta taşlar, hatta topraklar, hatta yapraklar bile cevap vermiyordu... Polis müdürü bayrağı indirene bin lira mükâfat vaat etti fakat kimse ağaca çıkamıyordu. Birçok Bulgarlar bunu tecrübe ettikleri halde bir türlü arzularına muvaffak olamıyorlardı, çünkü öyle müşkül olan bir işi yalnız Türk olan insanlar yapabilirlerdi.

Nihayet ağacın kesilmesine karar verildi. Pek çok gayretle kavak ağacı Türk sancağı ile beraber yere düştü... Bulgar zabıtası seviniyordu. Tayfur kahraman, çocuk, metin bir sesle "Türk'ün sancağını sizin gibi alçaklar değil bütün cihan bir araya gelse yine düşüremez!" diye bağırdı. Polis müdürü hiddetlenmek ile beraber takip etti ve "İşte düştü ya" dedi. Aynı zamanda Tayfur'un idam olması için de mahiyetinde bulunanlara emir verdi... Tayfur, bu hamiyetli Türk soğukkanlılığını muhafaza etti ve semadaki ayla yıldızı göstererek "Türk sancağı semalarda dalgalanır." dedi. Bunu kırk elli tüfenk sadâsı takip etti...

Şimdi Tayfur bize cennetten selamlar gönderiyor. Tayfur'un ruhu, Türklüğün ruhu intikam istiyor. İntikam, intikam!

Nazım Harim

S.35 s.2

Nasıl Oldu? (Masal)

Vaktiyle köyün birinde, evsiz ve yetim bir çocuğun üç tane yaramaz keçisi vardı. Her gün çocuk bunları dışarıya çıkarır ve akşama kadar otlattıktan sonra yine akşam olunca eve getirir, tütünü sarar, içer, kalanını satar, ekmek alır, böylelikle geçinirdi.

Bir gece bu yaramaz keçiler bir şalgam tarlasına gittiler. Çocuk bağırdı, çağırdı, kovaladı ise de bir taraftan o kovuyor, öte taraftan keçiler yine tarlaya giriyorlardı. Nihayet çocuk

bir ağacın altına oturarak ağlamaya başladı. Derken koşa koşa bir tavşan geldi. Çocuğu ağlarken görünce acıyarak ve derdine ortak olmak üzere:

— Ne için ağlıyorsun, diye sordu.

Çocuk:

— Baksana, nasıl ağlamayayım; keçilerin şu şalgam tarlasına girdiler, iki saat uğraştığım halde bir türlü onları oradan çıkaramadım. Şimdi tarlanın sahibi görür ise ben ne yaparım? Hem artık eve gitmek vakti geldi de geçti bile, diye cevap verdi.

Tavşan (kendine pek çok güvenerek):

— Ben şimdi onları oradan çıkarırım, dedi fakat o da pek çok uğraştı ise de muvaffak olamadı. Pek yorgun düşen tavşan da geldi çocuğun yanına oturdu ve o da ağlamaya başladı. Derken ileriden bir tilkinin geldiğini görmeleri üzerine ikisi de biraz ağlamayı paydos ettiler. Tilki onların yanlarına yaklaşıncı tavşana sordu:

— Niye ağlıyorsun?

Tavşan cevap verdi:

— Ben, şu çocuk ağlıyor diye ağlıyorum. O çocuk da keçilerini şalgam tarlasından çıkaramadığı için ağlıyor. Tilki bunu duyar duymaz biraz güldükten sonra siz burada durun, ben şimdi bunları tarladan çıkarır ve buraya getiririm, dedi ve fakat pek çok uğraştı ise de bir türlü çıkaramadı. O da çocuk ile tavşanın yanına gelerek ağlamaya başladı. Öteden bir kurt sallana sallana kendilerine doğru geliyordu, iyice yaklaşıncı sert ve kalın bir sesle:

— Hey! Bana bakın arkadaşlar! Orada ne ağlayıp duruyorsunuz, diye bağırınca tilki gözlerini silerek “Ben, tavşan kardeş ağlıyor diye; tavşan kardeş çocuk ağlıyor diye; çocuk da keçilerini şalgam tarlasından çıkaramadığı için ağlıyoruz.” diye cevap vermesine kurt biraz gülerken “Siz durun, ben şimdi onları tarladan çıkarırım. Yalnız siz ağlamayın dedi ve fakat iyice uğraştıysa da nihayet pek yorularak o da onların yanına oturdu ve ağlamaya başladı.

Ağacın altında bunlar ağlarken öteden bir arı uçarak yanlarına geldi. Ne için böyle oturup üç yaşındaki çocuklar gibi ağladıklarını sordu. Kurt hepsinden büyük olduğu için evvela o söze başlayarak:

— Ben, tilki kardeş ağlıyor diye; tilki kardeş ise tavşan kardeş ağlıyor diye; tavşan kardeş çocuk ağlıyor diye; çocuk da keçilerini şalgam tarlasından çıkaramıyor diye ağlıyoruz.” deyince arı kendine mahsus bir kahkaha koyuverdikten sonra:

— Böyle ağlamak para etmez. Şimdi siz sabaha kadar da ağlasanız yine keçiler şalgam tarlasından çıkmazlar. Haydi, hep kalkın beraber kovalayalım, bakalım bu sefer çıkıyorlar

mı çıkmıyorlar mı, dedi ve hepsi birden keçileri kovalamaya başlayınca keçiler de nereye kaçsalar ellerinden kurtulup istedikleri gibi yeşil yaprak yemeyeceklerini anlayarak bimecburiye tarladan çıktılar ve böylece hepsi evlerine giderek rahat rahat uyku çektiler.

İmzasız

S.35 s.3

Bayrak

Ey benim anlı şanlı bayrağım... Niçin öyle meyus, mükedder duruyorsun?

Söyle, senin en büyük hürmetkârın olan bu küçük kalbime derdini dökmez misin? Eski şan ve şerefle dolu günlerini mi düşünüyorsun?

Geçen gün hocam bize senin en yüksek dağları aştığını, en büyük payitahtların kapılarında dalgalandığını söylüyordu. Bunlar mı seni müteazzi ediyor?.. Yine öyle uçmak, koşmak mı arzu ediyorsun?..

(Düşünür... Yerden hatırlar) Ha...Şimdi anlıyorum sen düşman elde tahkir olunan kardeşlerimizin matemini tutuyorsun değil mi?...Evet, hakkın var.

Dün gece rüyamda eski, nur girmemiş bir harabede seni süzülür gördüm. Yanında hiç tanımadığım vahşi, pis, hürmetsiz ayaklar dolaşıyordu. Yüzünden necasetler akan iğrenç adamlar sana karşı pek kayıtsız idiler. Halinde validesini kaybetmiş bir masum, babasız kalmış bir yetim hüznü var idi. Etrafında saygısızca gezen paslı kılıçlı kirli tüfenkli adamlardan gizlice yaklaştım, mübarek kırmızı rengin ile yüzümü kapadım, sulanmış gözlerimi sildim, o vakit kulağıma yavaşça anlatıldı:

— Beni Balkan'ın en müstahkem bir noktasından koparıp getirdiler, buraya kıymetsiz bir yük, değersiz bir eşya gibi bıraktılar. Ben alıştığım hürmet ve ihtiramı beklerken tahkirlere, tezyiflere maruz kaldım. Atıldım, yırtıldım, çiğnendim. Bunlar beni müteessir etmedi. Elbet bir gün kurtulurum diye teselli buluyordum fakat heyhat! Siz beni unuttunuz, aramadınız. Hâlbuki size 600 sene rehberlik ettim. Her muharebede diktiğiniz yerlerde gururla sallandım. Şan ve şerefınızı pek büyük memleketlerde gösterdim. Herkes bana hürmet etti. Ben de mağrurdum çünkü galiptim. Şimdi ise...

Belki daha söyleyecektin. Fakat pis elli, kirli ‘lı, sarhoş bir herif dokunmaya kıyamadığım al sancağımı, seni koparıp aşağı attı.

Ağlayarak uyandım. Yatağımın üstüne diz çökerek ellerimi kaldırdım. Yarabbi, dedim.

“Sen bana kuvvet ihsan eyle, düşman eldeki bayrağımı kurtarayım.”

Ey soylu sancağım! Allah'ım bu küçük kollarıma derman verirse seni henüz gidemediğin kadar uzak memleketlere götürmeye, son nefesime kadar senin yükselme için uğraşmaya Tanrıyla ahdediyorum.

S.Zihni

S.35 s.6

Öc Türküsü (Şiir)

Türk yavrusu, artık uyan!

Düşmanların Bulgar, Yunan...

Ellerinde nazlı anan,

"Öc" almaya çağırıyor

Kurtar diye bağırıyor

Mini mini Türk ordusu

Altun ordunun yavrusu

Yunan, Bulgar... Düşmanındır

Ocağını yıkan onlar

Gardaşını boğan onlar;

Öc almayı unutma sen.

Bil ki kinin imanındır...

Öc almanın geldi günü

Durma sen git al öcünü!

Bu öc sana kuvvet verir

Küçük sanın dağ devirir

"Öcünü al!" diyor anan!

Sana düşman: Bulgar, Yunan!

Mini mini Türk ordusu!

Tütüyor bak öc kokusu!

S. Korkud

S.36 s.1

Çalınmış Bir At

Bir Arap'ın, güzel, kutlu bir atı vardı...

O, bir gece sirkat edildi. Ertesi gün sahibi çarşıya gitti ve atını aramaya başladı. Biraz sonra kendi atının üzerinde yabancı bir şahsın binmiş olduğunu oradan geçtiğini gördü; bilâperva; hayvanı dizininden yakaladı ve yüksek sesle bağırmaya başladı:

— "Bu at, benimdir... Bunca çalıştı!"

Süvari ona nezaket ve tatlılıkla:

— Aldanıyorsunuz, azizim! dedi, ben bunu bir sene evvel satın aldım. Atım, sizinkine benzeyebilir. Fakat temin ederim ki bu benimdir...

Arap, hemen, bürnüsünü çıkardı. Onunla atın başını kapadı ve "Mademki" dedi, "Bu hayvan bir seneden beri sizindir, o hâlde bunu güzelce tanımanız icap eder. Atın hangi gözü kördür?"

Binici biraz şaşırdı fakat süratle cevap verdi: "Sol gözü." Arap "Hayır" dedi, "Sol gözü kör değildir."

Binici:

— Ah! Doğru... Beni affedin... Yanıldım. Sağ gözü demek diyordum. Evet, evet atımın sağdaki gözü yoktu!" diye bağırdı. Bu cevabı müteakip Arap örtüyü kaldırdı ve bu bilinçli vakayı seyreden halka hitaben:

— Dikkat edin, bu atın ne sağ ne sol gözü kör değildir. Bu dolandırıcının atımı çaldığını İspat eder!...

Orada bulunanlar pek ziyade güldüler ve hırsız da hâkimin huzuruna sevk ettiler O, hırsızlığının cezasını çekti.

Mehmed Muhiddin

S.36 s.2

Gördes İptidai Talebesi Arasında

Bayramın ikinci günü iptidai mektebi müdavimleri futbol oyunlarına gitmişlerdi. Ben de orada idim. Oyunun tam hararetle bir zamanında daha hararetle bir teşebbüs başladı. Çocuklardan biri "Türklüğün donanma sayesinde yükselebileceğini bildiğim için donanmaya verilmek şartıyla arkadaşlarımdan bu çiçeği dört meteliğe alıyorum." diyor ve çocukcağız başka parası olmadığına inandırmak için de çantasını gösteriyordu. Bunun üzerine çiçek müzayedeye başlandı. Burada bulunup da küçük yavruların arasındaki galgaleyi server ve neşâtı görmeliydi! "Yaşasın donanmamız!" nidaları arasında keseler

boşalıyordu. Bir çarın içinde çiçek 144 kuruşa çıkmış ve zaten talibinin paraları da bitmiş olduğundan çiçek üçüncü sınıftan beş numaralı Kazım Efendi'ye ihale olundu.

Müzayedede -omzundaki silah müstesna olarak- sırtındaki setreyi, başındaki kalpağı verenler pek çoktur. En çok fedakârlık gösterenler iptidaiyeden Hilmi, Asım, Celal, Sabri, İsmail, Osman, Zeki ve Asım Hidayet Efendilerle şediyeden Rasim ve Hakkı Efendiler oldu. Kendilerini takdir ve tebrik eder ve müzayedeye iştirak ile ibrazı hamiyet eden Maarif reisi Hüseyin Avni, rüştiye Muallim oğlu Osman Rıfat, mualliminden İbrahim Hakkı, Mahmut Nedim, Osman Nuri ve Mustafa Nuri Efendileri, Kasap Mustafa Ağa'yı, şayesteyi takdir ve tahsin görürüm.

Bayramın üçüncü günü de Bulgar mezalimini mesur bir kart mevki-i müzayedeye konmuş ve 34 kuruşa Şekerci Ahmet Efendizade İsmail Efendi'ye ihale olunmuştur.

Genç talebedeki şu tezahürat gösteriyor ki Türklük yaşamaya azmetmiştir. Yaşasın İstikbal'in evlatları.

Tanin refikamızda okuduğumuz bu havadisi büyük bir memnuniyetle küçük dostlarımızın dikkat gözüne koyuyor ve âlicenap Gördesli kardeşlerimizi takdir ve tebrik ederken diğer mekteplerimizde de bu gibi hamiyet eserlerini görmek ümidinden kendimizi alamıyoruz. İnşallah bu ümidimizde yanılmaz ve o vakit hep beraber bağırırız: "Yaşasın Türk yavruları!"

"Çocuk Dünyası"

S.36 s.3

İmzasız

Fena Huylu Karı

Evvel zamanda kalbur samanda bir adamın gayet fena huylu aksi bir karısı vardı. Bu karı kocasını hiç dinlemez, sözlerine asla kulak asmazdı. Kocasını erken kalkmasını tembih etse o akşama kadar yatar, "Uyu!" derse gözlerini kapamazdı.

Bir gün karısına hiddetlenerek çıktı, ormana gitti. Ormanda gezinirken orada bir kör kuyu gördü. Kendi kendine dedi ki: "Bu karıdan çektiğim canıma tak dedi. Acaba Onu şu kuyuya atamaz mıyım? Bari bundan sonra ömrüm oldukça rahat ederim."

Kulübesine döndü, karısına "Sakin karı, şu ormandaki kuyuya gitme." dedi. Kocasının her sözüne karşı aksilik gösteren fena huylu karı "Hayır, şimdi ormana gidip kuyuya bakacağım." diye cevap verdi ve yola çıktı. Kocasını arkasından yavaş yavaş giderek karı bakarken gitti, kuyuya düşürdü.

Herif üç gün üç gece rahat rahat oturdu, uyudu, yedi içti. Dördüncü günü akşamüstü su başında bir küçük şeytan görerek kulaklarından yakaladı ve dedi ki:

— Nereden çıktın kâfir şeytan? Seni kör kuyuya götürüp atayım mı?

Şeytan yalvararak cevap verdi:

— Aman insanoğlu, beni kör kuyuya atma! Biz zaten oradan çıkıp kaçtık. Orada fena huylu bir karı var, başımızın etini yedi. Bırak beni, sana büyük iyilikler edeyim.

Adam şeytanın yalvarmasını karşı acıdı. Kendisini bıraktı. Şeytan adama dedi ki:

— İnsanoğlu haydi seninle Bağdat diyarına gidelim. Ben orada insanları hasta ederim, sen de iyi ederek para kazanırsın.

Adam buna razı oldu. Az zaman içinde Bağdat'a vasil oldular. Küçük şeytan, zengin bir tüccarın evine girip tüccarı, karısını, kızını ölüm halinde hasta etti. Hekimlerin hiçbirisi dertlerine derman bulamadılar. Memlekete yeni gelen bizim köylü adamı çağırdılar. Adam evin kapısından girer girmez şeytan öbür kapıdan kaçtı, hastalar da derhal iyi oldular. Köylünün şöhreti bütün Bağdat'a yayıldı. Bu sayede birçok paralar kazandı.

Bir zaman sonra şeytan adama dedi:

— Arkadaş, artık kazandığın yetiştii. Ben şimdi Bağdat'ın en zengin evine gideceğim. Sakın hastayı iyi etmeye gelme, eğer gelirsen seni de yerim.

Zenginin dar dünyada bir kızı vardı.

Bir gün bu kız aklını bozdu. Gece gündüz haykırmaya başladı. Hiçbir hekim iyi edemediler. Yine yeni hekimi aradılar. Köylü adam bir kenarda gizlenmişti. Zenginin adamları nihayet kendisini buldular ve yakalayarak doğruca zenginin huzuruna çıkardılar. Zengin emretti:

— Kızımın iyi et, iyi edemezsen ölümlerden ölüm beğen!

Adam ne yapsın? Kızı iyi etmeye kalkışsa şeytan kendisini yiyecek, iyi etmezse kendisi gidecek. Düşündü taşındı. Nihayet şeytanı aldatmaya karar verdi. Zenginin hademelerine, cariyelerine, evin penceresinin önünden “Fena huylu karı geldi, fena huylu karı geldi” diye bağırarak geçmelerini emretti ve kendisi de hastanın başının ucuna gitti.

Şeytan onu görünce şiddetlendi ve:

— Burada ne işin var âdemoğlu, ben sana gelme dememiş miydim, diye söylendi. “Mademki sen beni dinlemedin, dur ben sana göstereyim!” Adam cevap verdi:

— Ben buraya hasta iyi etmek için falan gelmedim, fena huylu karı kuyudan çıkmış, buraya gelmiş, onu haber vermeye geldim.

Bu esnada zenginin uşakları, cariyeleri, pencerenin önünden “Fena huylu karı geldi, fena huylu karı geldi” diye bağırarak geçmeye başladılar.

Şeytan şaşırdı ve adama yalvarmaya başladı:

— Âdemoğlu, ben şimdi nereye gizleneyim? Haydi kalk, koş, kör kuyuda saklan. O artık, bir daha kör kuyuya gelmez.

Şeytan kaçtı, kendisini kör kuyuya dar attı. Hasta iyi oldu, zengin kızını köylü adama verdi ve dünyada misli görülmemiş bir düğün yaptı.

İmzasız

S.36 s.6

Turan Yavrularına!...

Hep çalışın! Sakın tembel durmayın!

Harp bitmedi: Çünkü hayat, kavgadır.

Fen yolunda avlayın!

Âlimin nuru cehlinizi azaltır.

Semânızda mağmum duran şu hilal

Sizden bekler, sade sizden, teselli!

İntikam almaz isek etmez helâl

Ay yıldızın ağlar senin Türk nesli!

Yurdun için besle yüksek bir emel!

Mefkûresiz, bil ki bugün yaşanmaz!

Vicdanı kirletmesin hiçbir el!

Turan genci! Olma bari sen haylaz!

Süleyman Sabri

S.37 s.7

Balıkçı, Tilki, Ayı

Fakir balıkçı bir gün

Avlanmış, balık tutmuş

Hepsini istif edip

Arabasına koymuş.

Köyüne döner iken

Yolda bulmuş bir tilki

Görüp almış, diyerek:
"İşe yarar bu, belki

Kalpak ve kürk yaparım."
Keyifle yola düzülmüş.
Derisiyle kuyruğu
Tilkinin pek güzelmiş!

Gelmiş eve nihayet;
Haykırmış: "Aman karı
Düştü bir yağlı kismet
At ateşe kalpağı!"

Karısı koşup bakmış:
Arabada ne tilki
Ne de bir balık kalmış
Uçmuş havaya sanki

Oradan geçen bir ayı
Demiş ki: Tilki dayı
Balıkları nerden sen
Buldun bana söylesen!

— Baş üstüne söyleyeyim
Sana iyilik edeyim
Bir şepitle ip aldım
Kuyruğuma bağladım

Sarkıtarak denize
Sabaha dek salladım
Ayı bu söze kandı
Tilkiyi doğru sandı

Şepiti suya attı
Su buz tuttu, kaskatı
Ayı çekti, ah! dedi
Bir daha gayret etti.

Kuyruk koptu akıbet
Anlaşıldı bu hikmet:
Ayı kuyruksuz kaldı,
Adam kalpaksız kaldı!
Adil Musa
S. 37 s.7

Top, Şemsiye Taşır Mı?..

Alfons, Londra'dan Paris'te bulunan amcasını ziyarete gelmişti. İhtiyar amca; kardeşinin kendisine bıraktığını bu yegâne yadigârı çok sevdiğinden istikbali için ustasına kadar gitmişti. Alfons, vagondan indi, amcasıyla öpüştiler, herkes arasında onlar da yollandılar. Dört küçük parça eşya ile bir şemsiye vardı.

Bu kadar az bir şey için bir de hamal parası vermek şüphesiz muvaffak olamazdı. İki parçasını Alfons alır, kalanı da amca alır, iş olur biter, fakat bir de şemsiye var, bu; koltukta rahatsızlık vermez mi?.. Ondan kolayı ne var?.. Onu da ihtiyar Top (köpeğin adı) taşır... Alfons gülererek sordu:

— Amca... Top şemsiye taşır mı?

Amcası gülümseyerek cevap verdi:

— Hay Hay Alfons... Şimdi görürsün!

Şemsiye, Top'un ağzına verilerek eşyalar üç arkadaş arasında taksim edildi. Yolcular yola düzöldüler. İhtiyar amca yeğenine birçok sualler soruyor, o da lazım gelen cevapları vererek tatlı tatlı görüşürlerdi. Fakat şimdi dünya fenalaştı, herkes kötü yola saptı... Bu üç arkadaşın dalgınlığından istifade etmek isteyen bulunmaz mı sandınız? Tabii değil mi!... İşte aynı felaket de Top'un başına geldi. Zavallı Top, efendisine hizmet ettiğini düşünerek ne kadar seviniyordu! Lakin usta bir yankesici bunu çok gördü, eline hemen kocaman bir kemik parçası alarak Top'un yanına geldi. Ve ona işaretle ne dediyse dedi, neticede Top şemsiyeyi bırakarak kemiği tutuşturdu. Top buna nasıl kandı?.. Burası bir türlü anlaşılamadı. Yalnız hatıra gelen bir şey varsa o da kendi kendine:

— Adam sen de... Bu bez parçasını taşıyıp sanki ne olacak?.. İşte hazır güzel bir kemik... Hem bu; yenir de...” demiş olabilir. Bu üç arkadaşından ikisi arkada geçen vakadan haberdar olamamış, binaenaleyh hiçbir şeyden şüphelenmişlerdi. İyice yol aldılar, birçok şeylerden bahsettiler. Bir aralık Alfons lakırdısı geçen Top’u görmek için başını çevirmişti, işte o zaman meselenin bütün acılığı, bütün Top’un mahareti kendini gösterdi, her ikisi de birden yalnız bir:

— A... A... diyebilmişlerdi. Top bundan efendisinin daha ziyade memnun kaldığını düşünmüş olacak ki o sırada kuyruğunu sallıyor, tatlı tatlı bakıyordu.

İmzasız

s.37 s.8

Necdet'in Papağanı

Necdet, bir gün derslerini bitirmiş, kitaplarını sevinçle çantasına yerleştirmişti. Bahçeye indi. Bey babasının "Sınıf geçme" mükâfatı olarak yaptırmış olduğu salıncağa bindi. Hem sallanıyor, hem de "Tevfik Fikret"’in "Haluk'un Amentüsü" adındaki şiirini ezbere okuyordu. Okumasına devam ederken annesi çağırmıştı.

Salıncaktan inerek yukarı çıktı.

— Oğlum, derslerini bitirdin mi?

— Evet anne!.

— Salıncakta ne okuyordun?.

— Tevfik Fikret Beyin "Haluk'un Amentüsü " ismindeki bir şiirini..

— Peki, oğlum, bana okuduğunu söz söyler gibi anlatır mısın?

Necdet bu soru karşısında sükût etti, biraz da kızardı. Çünkü o, anlamadan ezberlemişti. Annesi devam ediyordu: “Bak, oğlum, bir papağan da senin gibi söyler lakin ne söylediğini anlamaz. İnsanlık, sözü anlayarak söylemektir.”

Necdet düşünüyordu. Validesi “Bir papağan da senin gibi söyler.” demişti. Acaba ne öğretirse söyler miydi? Buna dair mufassıl malumat almak istiyordu. Bir gün sordu:

— Anne, geçen gün papağan da senin gibi söyler demiştiniz, o ne öğrenirse söyler mi?

— Evet oğlum.

— Bu kuştan burada var mıdır?

— Bulunur oğlum.

Necdet bu tafsilatı aldıktan sonra pek sevinmişti. Artık onun zihninde bir fikir yaşıyordu: Bir papağan almak... Ertesi günü gündeliği ile bir kumbara aldı. Her gün gündeliğinin

yarısını kumbaraya atıyor, büyük bir gayretle papağan alınacak kadar paranın birikmesine çalışıyordu.

Kumbara ağırlaştıkça Necdet'in sevinci çoğalıyor, şevk, gayreti günden güne ziyadeleşiyordu. Onun bu fikrinden pederi ve validesi haberdar değildi. Artık kumbarasının deliğinden onluklar gözükmeye başlamıştı. Necdet çalıştı, gündeliklerini tamam atmaya başlayarak kumbarasını doldurmaya muvaffak oldu; hayatının en izzetli dakikalarında bulunuyordu. Annesinin odasına koştu:

— Anne, dedi, şu kumbarada bulunan parayı sayar mısınız?

— Bu kumbara senin mi oğlum?

— Evet anneciğim.

— Paraları sen mi biriktirdin?

— Evet... Size birdenbire göstermek için haber vermemiştim.

— Aferin oğlum, şimdiden iktisada alıştığını görerek memnun oluyorum.

Paralar sayıldı. Necdet sordu:

Anne, bu para ile bir papağan alınabilir mi?

Validesi:

— Bilmem, oğlum, akşam bey babana soralım, demiş ve oğlunun bu sualin, takip etmişti . Necdet'in fikrini anlayınca gülmekten kendini alamadı.

Necdet, şimdi akşamı bekliyor, bey babasından iyi bir haber almak istiyordu . Bey babası geldi, Necdet annesine çabuk sorması için yalvarıyordu. Lakin pederin cevabı Necdet'in şen çehresini değiştirmiş, hatta gözlerinden bir iki damla yaş bile akmıştı; çünkü , papağan için biriktirilen paranın iki misli daha lazım olmuş... Bey babası Necdet'in maksadını anladı. Onun müteessir olduğunu görünce:

— Sen üzülme, mutlaka sana bir papağan alırım, dedi.

Necdet gözyaşlarını silerek bey babasına sarıldı ve öptü.

Papağan alınmıştı, Necdet, onun çıkardığı tuhaf sadalardan pek hoşlanıyor, kuşunu hiç yanından ayırmak istemiyordu. Annesi, papağanla çok meşgul olup derslerinden geri kalmamasını, eğer ufak bir tembelliğini ıslatırsa papağanı göndereceğini söylemişti.

Kuşundan ayrılmamak için de büyük bir gayretle çalışıyordu.

Necdet, kuşuna birkaç kelime öğretmek istiyordu, düşündü. İptida "Yaşasın Osmanlılar, yaşasın Türk sancağı" sözlerini öğretmeyi munasip gördü. Artık her gün mektepten avdet ettikten sonra kuşunun yanında bu cümleyi birçok defalar tekrar ediyordu.

Babası, bir akşam eve Edirne'ye azimet haberi ile gelmişti. Oraya bir memuriyetle gönderiliyordu. Zevcesini ve sevgili oğlum Necdet'i bırakmak istemiyor, Edirne'ye onlarla

beraber gitmek arzusunda bulunuyordu. Valide de bu fikri kabul etti. İki gün sonra Edirne'ye doğru hareket ettiler.

Harp ilan edilmişti. Vatanını büyük bir muhabbetle seven Necdet, o sırada papağanına bir cümle daha öğretmişti.

Kahrolsun Bulgarlar, yere batsın düşman bayrağı!

Papağanı, bu sözleri haykırırken onun göğsü iftiharlarla kabarıyordu.

Bulgarlar şehre girmişlerdi. Edirne bir gün birçok günler kahramanca müdafaadan, her acıya göğüs gerdikten sonra teslim mecbur olmuştu. Artık şehrin sokaklarında ağır ve pis düşman çizmelerinin korkunç sadaları iştiliyordu.

Bir tabur Bulgar askeri, zabitlerin kumandası altında Necdet'in evinin önünden geçerken bütün askerler - hepsi Türkçe biliyorlardı- hayretle işittiler. Bir ses:

Kahrolsun Bulgarlar, parçalansın düşman bayrağı!.. diye haykırıyordu. Tabur durdu. Zabit atından inerek eve girdi. Bir dakika sonra elinde bir kafesle avdet etti. Askerler taaccüple; bir kuş! diye mırıldandılar.

Papağan bağırmasın da hala devam ediyordu. Bulgar zabiti gülerek kafesin kapağını açtı, elini uzattığı zaman bir gaga darbesi uzanan ele derin bir yara açmıştı. Bulgar zabiti bir nefer çağırdı ve hiddetle:

— Şu kuşu kes! dedi.

Boğazına Bulgar kasaturası dayandığı halde vatanperver Necdet'in papağanı hala bağırıyordu:

Yaşasın Osmanlılar, Yaşasın Türk sancağı! Kahrolsun Bulgarlar, yere batsın düşman bayrağı!

Papağan, bu sefer taklitçi bir kuş değil, bir Türk vatanperver gibi, anlayarak haykırıyor, sevinerek can veriyordu.

S. Ziya

S.37 s.9

Yetimlere (Mektup)

Kardeşim Nazım Harim Bey'e,

Seni yetim, beni bakes bırakan hep o, o birkaç kan damlası değil mi?... Şimdi; o yıkılan camilerle yakılan köylerin harabesi altında, bilir misin daha ne kadar toprağa karışmış babalarla sönmüş emeller gömülüdür. Rumeli, Bulgarların kirli çarıkları altında inleyen bu toprak, senelerden beri İslamlığın, Türklüğün binlerce evladına kanlı bir mezar olmadı mı? Bizim de bir cezumuz orada metfun olsun, ne olur?

Gamlı gözlerindeki gamları sil! Yetim kalplerimiz yalnız intikam hissi ile çarpsın. Rumeli, şimdi bu vahşet meydanının kızıl ufuklarında hala binlerce yetimlerle kimsesiz kadınların feryadı duyuluyor!

Zavallı yetimler!.. Geliniz, hep beraber karanlık bir mazinin siyah matemlerini turalım, dökeceğimiz gözyaşlarıyla belki istikbali temizleriz...

Hakkı Harim

S.38 s.1

Karanfil (Hikâye)

Bahçıvanın birisi uzun uzadıya çalışarak bahçesinde gayet Nadide ve kıymetli bir karanfil yetiştirmişti. Renginin şirinliği ve kokusunun letafeti ile bu karanfil herkesin hayretini mucip oluyordu. Bir gün zengin iki arkadaş bahçede dolaşırlarken; birisi:

— Herkesin methede ede bitiremediği bu karanfilin rengini ben o kadar fevkalade bir şey bulmuyorum. Fakat kokusuna doğrusu diyecek yok...

— Yok, canım sen de... Arkadaşım sözünü keserek cevap verdi, bu çiçeğin rengi misli bulunmayacak kadar zarif... Pekâlâ, görünüyor fakat kokusuna gelince; bu derece zarif bir çiçeğin hiçbir kokusu olmaması cidden yazık...

Muhavereyi uzaktan dinleyen bahçıvan birbirine tamamı ile zıt olan bu iki fikirden hiçbir şey anlamadı. Şaşırdı kaldı...

Lakin dikkat edince anladı ki: Filhakika iki arkadaştan birinin gözü iyice görmüyor, diğerinin de burnu koku almıyor... Bunun üzerine kendi kendine dedi:

— Hele, benim güzel renkli, latif kokulu karanfilimin uğradığı hallere bakın?

Bu dünyada her güzel ve kıymetli şeyin başına gelir... Çok defalar en şayanı hürmet şeyler; akıl eksikliğinden, anlayamayan insanlar nezdinde daima takdire duçar olmuşlardır.

İmzasız

S.38 s.7

Bahadır Şahın Bir Sergüzeşti

Pek eski zamanda Hindistan'da büyük bir Türk hükümeti kuran Bahadır Şah, çok defa tebdil olarak gezmeye çıkardı.

Bahadır Şah böyle gezmeye çıkarken daima pek uslu olan katırına binerdi. Bundan katır da çok hoşlanırdı. Çünkü efendisini istediği gibi gezdirir ve nihayet yavaş yavaş dönerek saraya gelir ve yemi bolca hak ederdi. Bahadır Şah tebliğ ile olurken o kadar kendisini değiştirmeye çalışırdı ki; kendisini vezirleri bile tanıyamazdı. Beyaz ve geniş bir bornoza

sarınır, terlikleri ayağına koyarak katırın üzerinde ayaklarını sallar dururdu, o halde ki kendisini uzaktan görenler kambur bir İhtiyara benzetir ve bittabi dikkat bile etmezdi, bu halde yapayalnız, uzaklara kadar gider ve milletin en gizli ahvalini öğrenmeye ve memleketinin her tarafını gezmeye çalışırdı.

Koca Türk hükümdarı yine bir gün böylece tebdil çıkmıştı, o zaman Türk hükümetine payitaht olan Delhi'nin bir kapısından çıkıp uzaklaşmaya başladı. Ufuktaki kırmızı bulutlar koca Delhi şehrine, yüksek Türk camilerine, sivri kubbeli saraylarına başka bir güzellik veriyordu. Bahadır Şah; memleketinin bu güzelliğini seyir ede ede, kendisinden adalet isteyen, memleketler bekleyen milletini düşünerek çok uzaklara gitti. O kadar uzaklara gitti ki; artık büyük şehrin en yüksek evleri, minareleri bile görünmez oldu, güneş çoktan batmış olduğundan gök kararmış, Recep ayı uzaktaki dağların üstünden çıkmıştı. Semada yıldızlar birer birer parlamaya ve o zamana kadar Türk hükümdarından başka bir şey görmemiş olan göğü süslemeye başlamışlardı. Gece tamamıyla geldi, ortalık iyice karardı. Fakat Bahadır Şah daima ilerliyordu. Tepeleri, dereleri aşarak giden padişah nihayet çukur bir yere girmişti ki; pek yakına düşen iki taştan şüphelenerek sol tarafına baktı. Sekiz tane harami, Bahadır Şah'ın önünü kesmişler ve kendisini soymak istiyorlardı. Bahadır Şah bunlara hiç aldırmayarak yoluna devam etmek istedi. Fakat hepsi birden hücum ettiler, şahı katırından indirdiler, Bahadır Şah kendisini korkak adamlara benzeterek gözlerini açmış hiç sesini çıkarmıyordu. Haydutlar, bir şey yakalamış arzusuyla uğraşıyorlar fakat değerli hiçbir şey bulamıyorlardı. Buna kızan haramilerden birisi kaba bir sesle:

— Çıkar keseni... diye haykırdı.

Padişah ayağa kalkarak bürnüsünü silkeledi ve gülerek ceplerinin içini dışını çevirdi. Bu hal haydutları büsbütün kızdırdı, çünkü o zamanlar; Türkler o kadar zengin idi ki, en fakirleri bile daima kesesi dolu gezerlerdi.

Haydut devam etti:

— Ne?.. Üzerinde bir altın, bir mücevher bile mi yok?!..

Hepsi birden Bahadır şahı inceden inceye aradılar, taradılar, her tarafını yokladılar, içlerinden birisi:

— Ölsün... Ölsün... Öldürelim... Çıksın gitsin... diye mırıldandı.

Daha akıllı biri:

— Bırakın... Belki bize faydası dokunacak bir iş bulur. Hey bana bak... Ne yapmasını bekliyorsun? Koca Bahadır bu suale cevap vermek için hiç düşünmedi, çünkü o her şeyi bilirdi, dimağı gibi eli de gayet sağlam ve birçok maharetlerle süslenmişti. Tekmil Türk hakanları gibi o da daha çocukluğundan beri birçok şeyler öğrenmişti.

— Ne istersiniz?... diye sordu.

— Terlik işlemek biliyor musun? İşte bu sayede belki bir kaç para kazanırız. Haydi bakalım, ya ölüm ya terlik, ikisinden birisini beğen...

Bahadır Şah:

— Pekâlâ... dedi. Size çok pahalıya satılacak terlikler yaparım.

Bunun üzerine kendisini haydut yatağı olan bir mağaraya götürdüler. Bahadır'a oturacak bir yer gösterildi ve aynı Haydut da başına nöbetçi bırakıldı. Gerek kadınlar ve gerek erkekler için güzel süslü ve üzerinde meşhur hekimlerin akilâne sözleri yazılmış terlikler dikmeye başladı. Mesela erkek terliklerine aile muhabbetinden, Türklükte erkeğin vazifesinden bahseden güzel sözler, kadın terliklerine ise kadınların vazifesinden, kadınlığın büyüklüğünden bahseden atalar sözü yazardı. Ahali, bu güzel ve Şirin aynı zamanda çok ustalıklı olan terlikleri kapışa kapışa satın alarak haydutlara pek çok para kazandırıyor fakat hiç kimse kimin yaptığını pazara kimin tarafından getirildiğini bilmiyordu.

Saraydakiler ise her zaman yaptıkları gibi Bahadır Şah'ın ortada olmadığını görünce kendisinin rahatsız olup odasından çıkmamakta ve kimseyi kabul etmemekte bulunduğunu söylüyorlardı.

Haydutlar hepsi cahil olduklarından bittabi terliklerin bu kadar makbule geçmesini bir türlü anlayamıyorlar, sarayda sultanlar ise sık sık bu meşhur terliklerden istiyorlardı. Bahadır Şah; haydutlar arasında artık lazım olduğu kadar kalmış ve onların her şeyini nasıl yaptıklarını, nasıl giyindiklerini, hâsılı hepsini öğrenmişti. Fazla kalmaya lüzum görmedi. Ve yaptığı bir terliğe kendi sergüzeştini olduğu gibi yazdı. Haydutlar bundan hiç şüphelenmeyerek pazara götürüp esnafa verdiler. Pazar'daki ihtiyar cahil bir ihtiyardı. Fakat terlik gayet güzel olduğundan ihtiyar bunu saraya daha pahalı satabilmek için saklamıştı. Saraydan bir hizmetçi terlik aramaya gelince çıkardı, gösterdi. Yazıları okuyup meseleyi derhal anlayan hizmetçi hemen saraya koştu, oradan da sadrazama haber gitti. Sadrazam, yanına lazım olduğu kadar asker olarak mağarayı bastı, eşkıyaların hepsi yakalanıp mahkeme edildikten sonra asıldılar.

Türk Oğlu

S.38 s.9

Dertleşme

Kardeşim Turgut'a...

Ah... Ne acı bir gün idi –Lüleburgaz- önünde tüfekleri fırlatarak tabanları kaldırdık,

500 Yıllık ülkemizi otuz beş günde ald rdık.
Ald rdık da kızlarımız kaldı düşman elinde...
Kesilmedik Türk kalmadı o gün Urum elinde...
Hangi yana takmış olsam; baştanbaşa bir mezar;
Viranlık... Yangın yeri, y celir göz önünde;
O kocaman alevlerin içerisinde yananlar;
Bizim... Bizim kardeşimiz, hemşehrimiz, yavrumuz...
Anamızdır, babamızdır... Yavuklumuz, yurtlumuz
Benim, senin ey kardeşim! Soyumuzdur... Sopumuz.
Daha gerçek söz istersen: Türk milleti... Topumuz...
700 yıl ey hemşerim! Sana, bana o sıcak
Vefalı kucağını açan bu yurt, bu ocak
Senin güzel vatanındır! Senin güzel vatanın
Tarihine bir göz gezdır! Göreceksin... Ata'nın
Ne şerefli günleri var ne silinmez  n  var:
El suyunda gezdirmişken bayrağını Barbaros
Dize gelip yalvarmışken devlete koca Ros.
Yeryüzünü dar görmüşken hakanımın birisi
Titretmişken Garbı Şarkı "Süleyman"ın kürsüsü
  , dört buçuk uşaağıma altı ülke vereyim,
 z yurdumu matemleyeyim, kara yaslar giyeyim
Reva mıdır? D n han iken, bugün  oban olayım...
Hayır, hayır bu ağırdır, hem de acı, katildir
Bir hakaret... Onda şeref, şan ve namus zaildir.
Öyle ise: bugün battı; unutma ki yarın var
Rum elinde yaşı akıtan yosma, civan yarın var
Kosova'da şehit düşen Hakan'ın kanı var
 erinde yanan ocak bir gün " c" hazırlar
Gidelim gel varalım, altın ordu kuralım
Ak denize demirden canlı kale alalım
Bu u urda nemiz varsa hepsini döküp verelim
Bize boyun e medik e: beri bahri yakalım!..
S. Korkud
S.39 s.2

Kırk Paranın Tarihi

-Babalarınız da okusun-

Balkan Muharebesi başlamıştı. Doktor yüzbaşısı Demir Bey taburu ile birlikte 40 kiliseye gitmek üzere İstanbul'dan geçiyordu. Anadolu'dan gelir gelmez taş kışlaya misafir edilmişler ve 24 saat istirahattan sonra Sirkeci istasyonuna gelmek için yola çıkmışlardı.

Tabur Galata'ya inmişti. Tramvay Caddesi'nde Demir Bey'in dolaklarından birisinin bağı koptu, dolak çözüldü. Atının kenara aldı, ilk gözüne ilişen bir dükkândan bir şerit istedi. Güzelliği ve taburun şakırtılı, gürültülü yürüyüşünü seyretmek için kapıdan başına uzatan yaşlıca dükkâna girdi ve bir parça haki şeridi doktora uzattı. Doktor sordu:

— Kaç para?

— Kırk para!

Doktor elini cebine soktu ve çil bir parlak kırklı dükkâncıya uzattı ve dolağın üzerinde kalan parçaya düğümledikten sonra dizinin altına sardı, ilerleyen tabura yetişmek için Atını mahmuzladı.

Dükkâncı dükkânına girmişti. Doktorun verdiği çil kırklı çekmecesine atmak üzereyken içeriye bir şapkalı dâhil oldu. Türkçe olmayan bir ecnebi dili ile dedi iki.

— Türklerin zulmünden, barbarlığından kurtulmak için can veren kardeşlere!

Dükkân sahibinin gözleri şimşeklendi, parmaklarının ucunda duran kırklığa hain hain bakarak cevap verdi:

— Bunu şimdi bir Türk zabitinden, iki para sermayesi olmayan bir şerit için aldım, al! Ve sonra çekmecesini açtı, birçok paralar daha verdi. Şapkalı teşekkür etti, çıktı, gitti.

Türk ordusu Kırkkilise'de bozulmuş, perişan bir halde, Pınarhisar, Lüleburgaz'a çekilmişti. Orada da üç günlük kanlı bir müdafaadan sonra dayanamadı, dördüncü günü Çatalca hattını tutmak için çekilmeye başladı. Hava karanlık, yağmur etrafı büyük bir bataklık haline getirmişti. Yollar, ağlayan, inleyen, ölen, çamura gömülüp kalan bir çare Türk muhacirleri, Türk askeri yaralıları, bozgun Türk ordusu ile dolu idi. Doktor Demir Bey'in taburu da, Bulgarların yağdırdığı kurşun ve şarapnel yağmuru altında yarı askerini kaybettikten sonra bozulmuş, geri dönmüştü. Bir şarapnel tanesi de demir beyin omzunu parçalamış ve içeride saplanıp kalmıştı. Doktoru bir manda arabasında, bozgun sürüye katarak götürüyorlardı. Çok geçmeden, yarısından fazla kan akmış, zaten üç günlük açlık takatini bitirmiş olduğundan kendisini kaybetti manda arabasında yığıldı kaldı.

Demir Bey gözlerini açtığı zaman kendisini ılık ve ışıklı bir hastane koğuşunda buldu. Yarayı sarmışlardı. Bir hasta bakıcı başucunda idi. Doktor zayıf bir sesle sordu:

— Arkadaş, rica ederim bana söyle, ben neredeyim?

— Gümüşsuyu Hastanesi'ndesiniz efendim.

— Ne vakit geldim?

— Evvelki gece getirdiler.

— Aman bana biraz yiyecek...

Sıcak süt verdiler. Yavaş yavaş içti. Her yudumda bir parça kuvvetinden arttığını hissediyordu. Yine sordu:

— Yaramı ne yaptılar?

— Temizlediler, misketi parantez şarapnel kurşunu parantez çıkarıp sardılar. Bir daha yarın değişecek.

— Kemikte bir şey var mıymış?

— İyi bilmiyorum ama biraz zedelenmiş, diyorlardı.

— Nerede o hain msket?

— İşte efendim!

Hastabakıcı, doktorun karyolasının yanındaki küçük dolabın üst çekmecesini çekerek iri bir kurşun parçasını çıkardı ve doktora uzattı. Doktor kurşun parçasını eline alıp evirdi, çevirdi ve yine geri verdi. Hastabakıcı da kurşunu yerine koydu.

Gece yarısıydı. Bütün hastalar, yaralılar derin bir uykuya dalmışlardı. Koğuşta çıt yoktu. Doktor, yarasının ağrısından uyuyamıyor, kısılmış hava gazına bakarak düşünüyordu. Lüleburgaz'da taburunun hali gözümün önüne geldi, kıyametten bir gün olan o yağmurlu, fırtınalı, çamurlu, ateşli günü, en küçük teferruatına varıncaya kadar düşünmeye başladı. Senelerden beri hazırlanmış düşman hazırlıksız, çarçabuk düzülen Türk ordusuna bir kuduz köpek gibi saldırmıştı. Aynı zamanda derinden derinden inleyerek gelen top sesleri Çatalca'da o kuduz köpeğin saldırmakta olduğunu anlatıyordu. Yanı başında hafif bir çıtırtı işitti.

Başını çıkardı, baktı. Küçük dolabın üst gözü kendi kendine açılıyordu. Göz, yarısına kadar açıldı, iri ve sincap renkli, ölüm bakışlı bir kafa, doktora sırtarak bakmaya başladı. Doktor bundan ürktü. Gözlerini kapatıp açtı, kafayı yine orada gördü. Kendi kendine:

— Hayır, rüya görmüyorsun.

Hiçbir şeyden, kellelerden, etrafına ölüm saçan kurşunlardan ürkmeyen Demir Beyin, tüyleri ürperdi, kekeleyerek sordu:

— Sen nesin, necisin?

— Ay sen beni tanımadın mı?

Doktor cidden şaşırmış ve korkmuştu. Haykırarak hademeleri çağırmak istedi, ağzını açtı lakin sesi çıkmadı. Çirkin suratlı, hortlak kılıklı kafa, irinleşmiş bir gülmeyle:

— Nafile, nedir, bağıramazsın. Çünkü sesin çıkmaz. Benden ne o kadar korktun? Doktor cevap veremiyordu, kafa yine dedi:

— Hele bir düşün bakalım ben kimim?

— Bilemiyorum, bu kıyafette şimdiye kadar bir mahlûk görmedim.

— Evvelce bu çekmecede ne vardı? Benim omzumu yaralayan kurşun!

— Hah, gördün mü, o kurşun işte benim! Fakat iyi düşünürsen sen beni daha eskiden tanırsın. Çünkü ben, senin düşüncesiz, emelsiz hareketin olmasaydı bu hale gelemeyecektim. Sen sanki beni kendi halimden memnun muyum sanıyorsun?

— Hatırlayamıyorum.

— Bir dükkândan ne almıştın? Doktorun hemen aklına geldi ve dedi:

— Dolağımı bağlamak için şerit almıştım.

— Ne vermiştin?

— Kırk para!

— İşte ey beyinsiz zavallı, gördün mü? O kırk para benim. Sen kendi elinle kendine ölüm satın aldın. Sen beni o dükkâncıya verdin. Dükkâncı, iki dakika sonra beni, Türklerin zulmünden kurtulmak isteyen kardeşlerine yardım için verdi. Beni derhal Fransa'ya gönderdiler. Kurşun yaptılar, şarapnel içine koydular, Bulgar'ın topuna saklayıp attılar, sizin üzerinizde patladı. Ben de senin omzunu parçaladım...

Ölüm bakışlı, kurşun renkli kafa sustu. Doktorun gözü önünde bu kafaya benzeyen yüz binlerce kafalar پیدا oldu. Her kafa, bir Türk oğlunu parçalıyor, öldürüyordu.

Doktorun gözleri karardı, kendini tutamadı, ağlamak istedi, muvaffak olamadı. Boğazı tıkanarak yatağında bir ölü gibi sarardı, bayıldı, kaldı.

Doktor Yüzbaşı Demir Bey, üç ay tedaviden sonra iyi olmuş, fakat sol kolu sakat kalmıştı. Şimdi o, çolak koluyla sokakta gezerken nerede bir ecnebi mağazası, bir ecnebi malı görse kurşun renkli, ölüm bakışlı, irin suratlı korkunç kafa gözlerinin önüne gelir ve gayri ihtiyari titrer...

Türk Oğlu

S.39 s.8

Vazife

"Hamid'e"

— Baba, bizi de götür, vallahi yaramazlık etmeyiz.

— Sahi baba, biz de gidelim.

— Gelin bakalım!

Şimdi İbrahim Ağa ve iki çocuğu ekilmiş tarlaların dar yollarından aheste aheste yürüyorlardı. Güneş yavaş yavaş doğuyor, çıplak kırmızılığı gittikçe beyazlamıyor, gittikçe parlıyordu. Ortalık bir ilkbahar sabahının bütün tere otları ile güzeldi.

Küçük Sacit en öndeydi. Arkasında kardeşi Galip en arkada da İbrahim Ağa yürüyordu. Birdenbire Sacit'e döndü:

— Baba, dedi, niçin bu sabah bu kadar erken gidiyoruz, ev halleri daha geç giderdik?! Ha söylesene...

— Oğlum, muharebeye çağrılan askerlere devlet izin verdi. Memleketlerine dönerler. Onun için şimdi çok şimendifer işliyor.

— Niçin onların yerlerine gitmesi için bu kadar acele ediyorlar?

— Ya çocuğum, onlar bir senedir analarından babalarından ayrılar. Şimdi onları görmek için acele ediyorlar.

Mükelleme durdu. Parlayarak ayrılan iki rayı takip ederek istasyona vardılar.

İbrahim Ağa şu istasyonda makasçı idi. Sabahları evinden kalkarak bazı yalnız bazı çocuklarıyla gelir akşama kadar vazifesini yapar, akşam evine dönerdi. İlk trenin beyaz dumanları karşı dağın yamaçlarından göründü.

Galip, baba, dedi, makası ben çevreyim dedi ve sevinçle koştu. Aciz kollarının bir hareketi bu koca şimendifer, bu büyük demir kütlesine yolunu değiştirebilecekti. Göğsü bir iftihar ile kabarıyor ve şimendiferdekilere bağırarak istiyordu:

— Bakın! Eğer ben şu demiri kaldırmazsam şimendifer başka bir yola saparak diğer bir trenle çarpışacak. Katar mahvolduğu gibi sizin de hayatınız tehlikede kalacak. İşte bütün bu tehlikelerden sizi kurtaran benim... Benim şu aciz ve zayıf kollarım.

Öğleden iki saat sonra idi. İbrahim Ağa bir iki dakika için istasyondan ayrıldı. Galip, makasın başında durmuş, gittikçe yaklaşan ve yaklaştıkça büyüyen, Rumeli'den vatanlarına dönen bir kabileyi demir göğsünde taşıyarak tekerleklerin her hareketiyle onları emellerine bir parça daha yaklaştıran bir trene bakıyordu. Tren muazzam hareketiyle yürüyor, yaklaşıyordu... Galip aşağı doğru baktı. Kardeşi Sacit iki rayın arasında müsterihâne oturmuş, çakıl taşlarıyla oynuyordu. Hemen haykırdı:

Sacit! Sacit kaçıl... Bu ses trenin bu gürültüleri arasında kayboldu...

Galip ne kadar güç bir mevki ile, kolunun bir hareketi kendisine kardeşini kazandıracak fakat analarına babalarına koşan yüzlerce askerin parça parça olmasına sebep olacaktı. Yine kolunun bir hareketi ilerleyen şimendifer karşıda bekleyen trenin aksi istikametine vererek kardeşini feda edecek, lakin vatanın büyük yürekli askerlerine memleketlerinin yolunu açacaktı. Sacit üzerine gelen ejderhadan habersiz, oyunla uğraşıyor, şimendifer de muttasıl yürüyordu. Şimdi lokomotif tamamıyla galibin önündeydi. Göğsü şişti ve elinin asabi bir hareketiyle manivela yayı kendine çekti...

Tren soluyarak, inleyerek, homurdanarak geçti, gitti. Galip artık kardeşsizdi.

Gözlerinden çıkan yaşlar sıcak yanakları üzerinde tehcir ederek uçu... Yükselere, pek yükselere gitti.

Ruhi Neşat

S.39 s.10

Armut Ağacı

Yazın sıcak günlerinden birisinde Ali Ağa, biraz dinlenmek için tarlasının bir köşesinde bulunan büyük armut ağacı altında uzanmış yatıyordu. Yanında ise torunları Ayşe ile Mehmet oynuyorlar ve ara sıra ağaçtan bir armut kopararak ağızlarının suyunu akıtan yiyorlardı. Ali Ağa:

— Çocuklar, bu ağacın hikâyesini size anlatsam dinler misiniz? dedi.

Hikâyenin en güzellerini dedelerinden işiten çocuklar bu suale acele ile evet demekte gecikmediler.

— Bundan şöylece bir elli sene evvel bu ağacın yeri boştu. Ben de rahmetlik Hasan Efe ile konuşuyordum. Ben bir aralık fakirliğimden söz açarak bana her sene birkaç para getirecek bir sermayem olmadığından şikâyet ettim. Rahmetli Hasan Efe bana:

— Bu o kadar güç bir şey değil ki; yalnız sen çıkarmasını bilsen işte şu dakika üstünde durduğumuz yerin altında sana istediğinden daha çok verecek bir hazine vardır, sana da yalnız çıkarması kalıyor... dedi.

Ben de bu sırada on dokuz yaşında bir delikanlı idim. Hasan Efe gider gitmez hemen çapayı kaparak yazmaya başladım, çok aradım, fakat bir şey çıkmadı. Ertesi sabah kazdığım çukuru gören Hasan Efe kahkaha ile gülerek:

— Oğlum Ali... Amma da safsın ha! Mamafih mademki çukuru hazırdır, sana bir armut fidanı vereyim de oraya dik. Az bir zaman sonra alacağın meyveyi satar ve istediğini bulursun, dedi.

Bunun üzerine bende fidanı diktim, günler geçtikçe büyüdü, o vakitten beri her sene verdiği bol ve tatlı meyvesi ile bana çok faydası dokundu ve hala da dokunuyor. Allah rahmet eylesin Hasan Efe böylelikle bana güzel bir hazine kazandırmış oldu.

İmzasız

S.39 s.11

İzmir Sultaniyelilerinin Hamiyeti

İzmir gazetelerinde sevinçle okuduğumuza göre Mekteb-i Sultaniye talebeleri kendi aralarında iki yüz üç kuruş otuz para toplayarak Donanma Cemiyetine vermişlerdir.

Bu yekûnun yirmi buçuk kuruşunu ikinci devrenin ikinci safı, yüz kuruş birinci sınıfı, on yedi kuruşunu birinci devre üçüncü sınıfı, altmış üç kuruş otuz parasını ikinci sınıfı, elli iki buçuk kuruşunu birinci sınıfı vermiştir.

Bu hamiyetli kardeşlerini Çocuk Dünyası candan ve yürekten tebrik eder.

S.39 s.11

Osmancık Yurdu

Osmancık yurdu, mübarek vatan ne güzelmiş?

Dağlarınla heybetler saçarsın

Zümrüt ovalarında altın çaylar akar

Aç gözlü düşmanlar sana hasretle bakar

Biz Türk'üz, sen Türklüğe bir emanetsin

Hiç korkma, hep ölür, seni vermeyiz!

Anadolu ovasında sarı başaklar

Nasırlı eller, çıplak bacaklar

Bunlar bizim saf köylüler, ekmek kapımızdır

Ekmek Kapısına hizmet herkese borçtur

Ey Türk genci! Yetişir artık uyuma!

Koş köylünün imdadına, durma!

Türklüğün derdi pek acıdır, hiç söyletme

Kalbim dayanmaz dağ taş olsa da mektep, yol yok, faiz belası yaktı kavurdu

Bereket ocağını bu mübarek yurdu mektebi sırtında, yolu kemiğiyle

Yapacak Türk genci, artık ahdetti!

Bak sen ey Türk genci, vazife ne kadar büyük,

Bütün bunlar senin ulu borcundur!

Büyüklerinden bir hayır görmeyen zavallı

Türklük sana yalvarıyor, atma bu sözü:

Allah sana nasip etti bu şerefi

Gazan mübarek olsun ey Türk genci!

İmzasız

S. 40 s.3

Öğüt

Bir Türk yavrusuna

Çalış, Ey Türk yavrusu!

Tembellikle yaşama...

Sevinerek hizmet et:

Bu zavallı vatana!

O küçük vücudun,

Hiç yorulmak bilmesin!

Yürü, didin, çalış da:

Temiz alnın terlesin!

Çalışmazsan düşmanlar,

Vatanını alacak!

Seni aziz ninenin

Koynundan ayıracak!

"İster misin? Hainler,

Yurdumuzu alsınlar...

Şu kırmızı bayrağı,

Çamurlara atsınlar?"

İster misin? Vatanın
Al kanlara boyansın...
İster misin? Anneni:
Hain düşmanlar alsın!
İster misin? Hemşiren,
Yâd ellerde inlesin!
İster misin? Yurdumuz,
Harap olsun, çiğnensin!

Ey Türkoğlu! Bu vatan,
Çalışmakla kurtulur...
Çalışmayan milletler,
Bir gün gelir: Mahvolur!
Mehmet Muhittin
S.40 s.5

Malum Olan Gazetenin İkramiye(!)...Leri

Aldırmayalım, seslenmeyelim dedik. Fakat masum Türk yavrularını birer budala yerine koyup apaşıkâre çevrilen dolaplar, onların saflığından istifade için kurulan tuzaklar o kadar haddini aştı ki bugün artık hakikati olduğu gibi söylüyoruz. Resmi ile vesikası ile herkesin göz önüne koyuyoruz, ta ki, zavallı vatanımızda gazeteciliğin, bilhassa çocuk gazeteciliğinin kumarbazlık demek olmadığı anlaşılsın, takdir edilsin.

Çocuklar!

İşte size bir resim, yazıda bir fevkalâdelik yok değil mi? Fakat meselenin esasını anlarsanız, ne kadar bilinçli bir tiyatro olduğunu göreceksiniz. Esasen geçen hafta vaat ettiğimiz bir perdelik komedi işte budur. Şimdi, hikâyemize başlayalım:

Bugünlerde her haliyle pek malum olan bir gazete üç dört ay evvel bir piyango tertip etmiş ve gazetesine koyduğu harflerle "...okuyunuz" cümlesini teşkil edip gazetesini en evvel kim idarehanesine getirirse birinciye beş lira, ikinciye üç lira, üçüncüye bir lira... vereceğini anlatmıştı. Bu, tamamı ile bir tuzak, masum yavrularımızın kıymetli onluklarına kurulmuş bir kapan idi. Filhakika, meselenin ne olduğundan haberdar olmayan biçare karanlık mahut cümleyi herkesten evvel teşkil edebilmek için, o gazetenin aynı sayısından birçok alacaklar, cümle teşkili için uğraşacaklar, bir tarafta Leon Efendi, bir vesile ile fazla satacağı gazetelerin cebine getireceği menfaatten pek memnun olacaktı...

Tuzağa düşenler, düştü; merakla beklenen piyango neticesi anlaşıldı: Birinci ikramiye(!) olan beş lirayı kim kazanmış? Yenikapı'dan Yusuf Ziya Bey... Mahut varakparede uydurma Yusuf Ziya Bey'in resmi olan nüshayı görenler, yukarıdaki resimde bu çocuğu derhal tanıyacaktırlar. İkinci ikramiye olan üç lirayı kazanan Kumkapı Misyon Mektebi'nden uydurma ismini hatırlayacağınız efendi de diğer taraftaki çocuktur.

Hâlbuki bu çocuklar, bundan lâakal on beş sene evvelki ortada duran babalarıyla birlikte resimlerini çıkartmışlar, şimdi yirmi, yirmi beş yaşlarında birer adam olmuşlar... Leon efendiye, ikramiye kazandırdığı mevhum okuyucularının fotoğrafı lazım olmuş. Ne yapsın? İlan eylediği beş ve üç liralık ikramiyeleri nasıl versin? Düşünmüş, taşınmış, yalan söylemek, uydurmak onun için güç bir şey mi? Gidip bir fotoğrafhaneden eski bir resim bulmuş.

Onların ayrı ayrı resmini almak için, çocukların işaretini koyduğumuz taraflarını beyaz boya ile boyatıp, babalarından ayırmış. Şimdi iş, çocuklara birer isim bulmakta... O da kolay! Alemleri aptal zanneden bu zavallı, kimsenin farkına varmayacağını düşünerek ona da bir lakap takmış, birinci: Yenikapı'dan Yusuf Ziya...! Bey. İkinci bilmem ne efendi... Sonra, birer de makbuz kesti! "Kazandığım beş lirayı... İdarehanesinden aldım. İmza: Yusuf Ziya"

Şimdi foya meydana çıktı ya... Artık, her nüshasını da bir mükâfatı kazanan, sinematograf, ipekli şemsiye! alan "Beyoğlu'ndan Sedat Efendi, Büyükkada'dan Şinasi Hanım!"ların da kimler olduğunu anlarsınız değil mi dostlar!

Sırası gelince karakarganın bu gibi kurnazlıklarından daha bahsederim, şimdilik bu kadar...

Türk çocuğu Sherlock Holmes

S.40 s.10

Ticaret

Şehrimizde milletlerin ruhu olan ticaret,
Niçin, niçin yurdumuzda bir tekâmül görmesin?
Bir zamanlar kâinata korku saçan bu millet,
Neden, bugün ticarete büyük bir vermesin?

Kardeşlerim! Yaşamayı isterseniz geliniz,
Hep beraber çalışıp da birer tüccar olalım.
Ah biraz da altın tutsun silah tutan ellerimiz,

Haydi gelin! Şu millete biz öneyak olalım.

Şu asırda Türkler için zengin olmak gerektir,
Zengin olmak kardeşlerim, tüccar olmak demektir.
Hep zenginler fakir olan insanları ezerler,
Ticaretsiz bir vatanda yabancılar gezerler.

Ey Türkoğlu! Şu tarlasız vatanını sürsen,
Gururlanan düşmanlığını mahveylemek istersen,
Sen tüccar ol, çünkü şimdi ticaret bir necattır,
Tüccar olmak en soylu, en tatlı bir hayattır.

Yaşamak için gece, gündüz her dakika çalışan
Milletlerden Rus, İngiliz, Fransız'la Alman
Ticaret sayesinde çok terakki etmişler,
Cezayir'e, Mısır'a, Hint'e bu sayede gitmişler.

Fabrika yok, hocamızın sarığını yapacak
Bir İslam yok ölünün kefenini satacak
Kefen, sarık paramız hep Avrupa'ya gidiyor
Sonra bunlar silah olup bizi helak ediyor.
Nazım Harim
S.40 s.4

Akıllı Bir Kabile Şeyhi

Büyük İskender şarkı da memleketleri birer birer fethettiği zaman herkesten ayrı yaşayan bir kabileye tesadüf etmiş. İskender'i hemen şeyhin önüne götürmüşler. Şeyh, hükümdarı pek memnuniyetle kabul edip hemen bir tabak meyve ikram etmelerini emretmiş. Meyve tabağı geldiği zaman yenilebilir meyve olmayıp Halis Altından yapılmış bir kaç tane hurma olduğunu görünce İskender hayretle hane Sahibine hitaben:

— Altın hurma! Siz bu memlekette altın mı yersiniz? diye sormuş, şeyh de cevaben:

— Yok... Elbet bizde de sizin memleketinizde olduğu gibi meyveler vardır. Fakat besbelli ki siz buraya altın aramaya gelmişsinizdir. Padişah mahcup olarak:

—Ben altınlarınıza imrenecek değilim. Sizin halinizi adetlerimizi öğrenmeyi merak ederdim de onun için geldim, der. Şeyh:

— Öyleyse pekâlâ; burada bir müddet benim yanımda bulunursanız bizim her halimizi öğrenirsiniz, der. Biraz sonra şeyin önüne iki adam gelerek huzuruna çıkarlar biri der ki:

— Efendim! Ben bu adamdan bir miktar toprak satın almıştım. Bir tarafını kazarken bir define çıktı. Toprağın eski sahibi olan bu zata götürdüm, kabul etmiyor. Fakat nasıl olur da bu define Benim malım olur? Ben yalnız toprak satın aldım. Defineyi de beraber almam.

— Efendim ben toprağı bu adama sattım. İçinde bir şey çıkmış ise bana ne? Onun vicdanı varsa benim de var. Ben öyle hakkım olmayan şeyi kabul edemem, der. Şeyh sakalını okşayarak biraz düşündükten sonra davacıya:

— Galiba senin bir oğlun var değil mi? der. Dava sahibi “Evet!” deyince diğerine dönerek:

— Senin de bir kızım var değil mi? der. O da "Evet!"cevabını verir.

— Öyleyse senin oğlun bunun kızını alsın. Bu defineyi de onlara veriniz vesselam... der. Davayı bu suretle halleder.

Bu vakayı dinleyen Büyük İskender’in, ziyadesiyle şaşırdığını gören şeyh:

— Acaba verdiğim hüküm haksız mı?

— Hayır, hayır! Ben ona şaşırmıyorum, der. Şeyh:

— Böyle bir dava sizin memleketinizde olsa nasıl halledersiniz?

İskender pek mahcubiyetle:

— Doğrusunu söyleyeyim mi? Bizim memleketimizde böyle bir vaka olsa define bulanların ikisini de tutarlar, ellerindeki malı zapt eder padişahın huzuruna koyarlar, der. Şeyh daha ziyade şaşıarak:

— Ne! Padişahın huzuruna mı? Peki, fakat sizin memleketinizde güneş doğar mı?

— Hay hay, buradaki gibi...

— Güzel güzel yağmurlar da yağar mı?

— Şüphe yok!

İskender bu suallere ne kadar şaşırdı ise şeyh de aldığı cevaplara o kadar taaccüp etmişti. Nihayet şeyh:

— Pekâlâ, sizde çayır ve ot yani hayvanlar da var mı, diye bir sual daha sormuş.

— Ço...k! Cevabını alınca demiş ki:

— Ya! Bu derece ahlaksız ahali olan bir memleket Cenabı Allah'ın böyle büyük lütuflarına müstahak olamazdı. Demek ki Cenabı Hak yağmuru, güneşi size değil hayvanlara ihsan buyurur!

T. Asım.

Sevinçli Bir Başlangıç

Bir gemiden bize yazılanlar:

Bir gemide resmi ve hususi mekteplerin müdür ve muallimleri birleşerek, Türk çocuklarını küçük yaşta ticarete ve iktisada alıştırmak için gayet faydalı ve pek büyük bir gayet faydalı ve pek büyük bir işe başladılar.

İki ay evvel merkez iptidaiyesi müdürü Mehmet Daniş Efendi beyin önayak olmasıyla onun reisliği altında bir heyet yapılarak çocukların gönderildiklerinden artırabildikleri paralardan elli lira kadar bir sermaye tedarik olundu ve bir kırtasiye dükkânı açıldı.

İptidaları çocuklardan para toplamak için çok küçük çekiliyordu. Lakin dükkân açılıp işe başladıktan sonra çocuklar, sabahleyin babalarından almış oldukları gündeliklerinden artırabildiklerini sevine sevine götürüp vermeye başladılar. Aynı zamanda çocuklar, kendi paraları ile açılan dükkândan alışveriş etmekte büyük bir lezzet duyduklarından dükkân mamulâtı az zaman içinde arttı. Pederler ve biraderler vesair ahali tarafından daha rağbet gördüğü için “Türk Çocukları Dükkânı”nın yakında büyük bir mağaza haline gelmesi pek mamuldür. Bu güzel ve başka memleketlere numune olacak hayırlı işi gazetenizde yazmanızı rica ederim.

Çocuk Dünyası

Bizim çocuklarımız, bilhassa babaları memur olan Türk çocukları hayata o kadar yabancı bir terbiye görüyorlar ki ellerine yüz kuruş verirse bir iki gün içinde olur olmaz şeylere sarf ederek bitirirler ve başkalarını faydalı bir iş için saklamayı asla bilmezler.

Bittabi bu çocuklar büyük adam oldukları vakit de ellerinde avuçlarında olanı harcanırlar ve öteberilerini satarlar, nihayet büyük bir yoksulluğa düşerler.

Eğer onları biz küçükten ticarete, para biriktirip faydalı ve kazançlı işlere alıştırsak büyüdükleri zaman da kendilerini ve çoluk çocuklarını iyi idare ederler.

Bergama iptidai mektebinin kıymetli müdürünü ve muhterem muallimler ile böyle güzel ve pek esaslı bir işe teşebbüslerin den dolayı ne kadar tebrik etsek yine azdır. Çünkü hariçten küçük bir şey gibi görünen bu teşekkür, haddizatında o kadar büyüktür ki neticede bu milleti diriltir, zengin ve bahtiyar eder. Ümit ederiz ki bu teşebbüs iyi bir numune olur da sair şehir ve hatta nahiyelerde de Bergama Türk çocukları dükkânı gibi dükkânlar açılır.

Talebe Defteri arkadaşlarımızdan Ahmet Cevat Bey ortaklık makaleleri ile bu gibi işlere dair pek faydalı yazılar yazmışlardı. Böyle dükkânlar açmaya çalışan Muallim Efendilere mezkûr yazılar güzel yollar gösterebilir.

Tanrı Bergama Türk çocukları dükkânının müşterisini Karınca kadar çok etsin. Bergama'daki muhterem muhabirimiz lütfedip bize fazla malumat verirse diğer memleketlerde de bunun yapılabilmesi için kısa çizgi kendi tecrübelerine göre kısa çizgi örnekler gösterirse memnuniyetle yazacağımız tabiidir.

Şehremini Cemil Paşa Babamıza

Paşa babamız!

Şehremini olduğunuz vakitten beri günler geçtikçe İstanbul yeni yeni haller, herkesin ağzının suyunu akıtacak güzellikler kazanmaya başladı. Başka memleketlere görenler hep bir ağızdan İstanbul'un da yavaş yavaş Avrupa şehirlerine yaklaşmakta olduğunu söylediler. Hemen her gazete size açık açık mektuplar yazdı, birçok şeyler rica etti. Fakat görüyorsunuz ki, bizler, çocuklar hiç sesimizi çıkarmadık, sustuk, neticesini bekledik, beklediklerimiz boşa çıkınca şu mektubunuzu sevimli dünyamıza göndermeye karar verdik.

Paşa hazretleri parklar yapıldı, bahçeler açıldı, birçok şeyler oldu... Bütün bunlardan bizim hesabımıza da çıkacak birçok şeyler vardı ki, acıyarak söylüyoruz, bunların hiçbirisi yapılmadı. Yine Avrupa'yı görenlerin söylediklerine bakılırsa oralarda hemen her bahçede, her parkta çocuklar için de hususi kumluklar varmış, dört tarafı parmaklıklarla çevrilmiş olan bu yerler temiz kumla çevrilmiş ve yalnız çocukların eğlencesine bırakılmış. Elllerine birer kova, kürek, araba alan çocuklar burada oynar, eğlenirlermiş, daha tuhafı annelerinden de kumla oynadıkları için dayak yemezlermiş. Siz bunları görmediniz galiba! Öyle diyorlar ki; görseymişsiniz, mutlaka yaparmışsınız. Sonra havuzlar varmış, onlar süs için yapılmış ama... Çocuklar için de kayık yüzdürürlerse kimse seslenmezmiş. Hatta bazıları içine bile yuvarlanırmış da... Seyirciler kolundan tutup çıkarırlarmış, hâsılı böylece büyüklerin yanında küçüklerin de eğlenebilmeleri için belediyeler enikonu şeyler düşünür ve yaparlarmış... O hâlde Paşa babamız, siz bunları ne zaman yapacaksınız? Daha vakit var, dersenez biz Türk çocukları sabrı babalarımızdan, analarımızdan miras aldık, onun için bekleriz. Yok, hiç hatırıma gelmediyse işte getiriyoruz. Artık diyebiliriz, beklemek, uslu oturmak bizden, tabii mükâfatı da sizden... Değil mi? Paşa hazretleri.

İstanbul Çocukları

S.42 s.3

Türk Gücü

— Düşman Cihanına—

Masum ezen, yavru boğan medeniyet dediğin
Paçavrayı martinimin süngüsüne takarak
Geldim; sana medeniyet öğretmeye ey cihan!

Yüzüme bak! Yanan nedir? İntikamın güneşi
Yıldırımın bir eşi mi gözlerimden saçılan!
Tanı beni! Kanım emen yedi başlı o yılan
Kanın bil ki ezilirse güler Hakkın güneşi

Gözümde kan, dilde iman, elde Kuran yürüyorum
Çan ulutan, Türk ağlatan putlarını yakmaya
Senin hain boğazını takmak için tasmaya,
Yerde aman, gökte tufan... Her yanını bürüdüm!

O hasta Türk... Bugün nasıl? Karşındaki bir arslan!
Bir kıyamet... Seni alçak mezarına atıyor...
Acımak mı? Hayır! Hayır! Yaram hâlâ kanıyor
Affetmedim ve edemem seni asla ey cihan!

S. Korkud

S. 42 s.4

Bir Mektup: Sevgili Ağabeyciğim

Rakip olduğum vapur alafranga saat dörtte hareket ile bir akşamda Çanakkale'ye vardı, sabahleyin derhal vapurdan çıkarak mektebe gittim, mektep yeni açılmış olmayla ile birçok noksanları vardı. Yirmi üç günü mektepte felaket arkadaşları ile geçirdim. Cuma günü biraz hava almak için hep beraber kıra çıkıyorduk. Mektep kapısından çıktıktan sonra Rum Mahallesi'nden geçiyorduk. Kalbim vurdu, vücudum titredi. Kendimi daha ileriye atmak, buradan bir an evvel kurtulmak için arkadaşlarımı yürü diye dürtüyordum. Ağabeyciğim burada gençlik uyanmamış, kafalar daha parlamamış yahut hükümet gözlerini kapalı tutuyordu, çünkü dikkat ettim, sevgili vatanımızın en kıymetli kalesi olan Çanakkale şehrinin Rum Mahallesi'nde, birçok evler, menhus Yunan bayrağı renginde, mavi ve

beyaza boyanmıştı... Beni bir defa hayretlere koyan, intibahımı daha çok uyandıran bu mavi beyaz evler niçin, niçin yerli Türklerin gözlerine çarpmıyordu?

Hayır... Hayır. Gözleri vardı görüyorlardı. Fakat vatan hissi olmadıktan sonra! Onlar kendi vatanlarında Rumlardan örnek olarak ellerini mavi beyaz ile boyamışlar. Ah... Türklük, gençlik yalnız İstanbul' da mı, yalnız İzmir'de mi uyanacak? Hayır, burada da ve bütün Anadolu'da uyanmalıdır fakat uyandıran olmalıdır.

Ağabey işte bir defa daha ki bugün mekteplerde bile, mekteplerimizde bile Yunanlılar Türk çocuklarını zehirlemek istiyorlar.

Mektebe geldiğimden iki-üç gün sonraydı ki karşımda bulunan tanımadığım bir efendinin yaptığı resim nazarı dikkatimi celbetti. Ve resmin sonunda ne şekil alacağını anlamak için resme daha fazla dikkatle bakmaya başladım, nihayet resmin sonunu bir Yunan zırhlısından başka bir şey olmadığını anladım. Ve üstüne iki büyük ve bir de küçük Yunan bayrağı yaparak resimde göreceğin veçhile (Yaşasın) ve diğer bir kelime... Herhalde Avarof olacak. Resim bitti, yanında bulunan efendiye göstererek (Yaşasın Yaşasın) diye söyler söylemez lafı ağzımda kaldı. Efendi resmi olarak Yunan bayrağını silmekle iktifa ederek yere attı. Ben de yerden alarak sakladım ve işte sana gönderiyorum ağabeyciğim.

Bir gün bu kadar felaket çektikten sonra yine Yunan çocuklarını mekteplerimize almak, onları meccanenli okutmak, bu neden olsun ağabey? Bugün bu felaketleri başımıza getiren Yunan olduğu halde... Ah neden alsınlar? Zavallı bir kez Türk yavrucaklarını galiba Maarif nezareti görmüyor yahut görmek istemiyor da şu melunları meccanenli alıyor.

Usturumcalı Yusuf Halim

S. 42 s.7

Birinci Sultan Osman

Çocuklar!

Tabii hepiniz, babalarımızdan, ağabeylerinizden bu sevinçli haberi işittiniz:

Her gün gazetelerde okuyoruz, kulaktan işitiyoruz, bu haber üzerine büyüklerimiz, alınan zırhlının parasını ödemek için hemen hükümete yardım etmeye kalkmışlar. Herkes iane veriyor.

Şimdi, biz bundan geri mi kalalım? Küçükler iane vermeyecekler mi? İşte bu olmaz...

Önümüzdeki haftaların birinde sevgili donanmamız menfaatine bizde bir nüshayı fevkalade çıkaracağız. Hâsılatı donanmaya terk edeceğiz. Kuvvetle umarız ki küçük dostlarımız, bu hususta da bize yardım ederler ve bu suretle alınan koca Sultan Osman Zırhlısı'nın hiç olmazsa bir hissesinin yarısını da biz öderiz. Karınca miktarınca...

Bir Kedinin Defterinden

Annemiz mavi gözlü, pamuk tüylü güzel bir tekirdi. Bütün ev halkı kendisini severdi. Sabah akşam ciğeri önüne gelir, ara sıra da küçük hanımla süt içerdi. Biz, mart ayının karlı, fırtınalı bir gününde doğmuşuz. Ben ve kardeşim Fındık, gözlerimizi açıp azıcık kımıldamaya başlar başlamaz küçük hanımın odasında büyük mangalın altına yerleştirildik. Oh! Bu yer, ne kadar rahat, ne kadar sıcaktı. Karnımız şişinceye kadar süt emdikten sonra usulcacık yere yatar, uyurduk.

Kardeşim simsiyah bir şeydi, gözleri de yeşildi. Mamafih annem kendisini pek seviyordu. Soğuklar geçti. Nisan sonlarına doğru güneş etrafı kızdırmaya başladı. Biz de artık oldukça büyümüştük. Annem bir gün bizi arkasına takıp bahçeye çıkarmaya başladı. Zümrüt gibi yeşil çimlerin üzerinde koşturup oynamak kadar vefalı bir şey yoktu.

Bir gün annem kilerde mini mini bir fındık sıçanı yakalamış, bize getirdi. Fındık sıçanı, gözlerini dört açmış, kaçmak için bir fırsat kolluyordu. Annem kendisini yere bıraktı. Yolunun iki tarafına tarafını biz tuttuk. Hangi tarafa kaçacak olsa derhal yakalayacak bir vaziyet aldık.

Sıçan, şeytan şeytan bize bakıyordu. Annem, tetikte, kuyruğunu sallayıp duruyordu. Fakat bizim onunla meşgul olduğumuzu görerek döndü, mutfağa yollandı. Ben, bu mini mini hayvan ile oynamak arzusunu bir türlü yenemiyorum. Yavaş yavaş yanına yaklaştım ve kendisinden sordum:

— Miyav , Miyav... Sen nerelisin hemşerim?

— Ciyak... ciyak... Ben kilerdenim.

Peki nasıl oldu da bizim gibi arslanlar varken, böyle ihtiyatsızca hareket ettin, mırnav, mırnav?

— Pirinç (...) çıkarak peynir tulumuna tırmanmak üzereydim. Anneniz ensemden yakaladı.

Kardeşim de yanıma geldi, bizi dinlemeye başladı. Sıçanın bu cevabı üzerine kardeşim dedi ki:

— Düşünmüyor musun ki mutfak, kiler bize emanettir. Oralara sizin girmeniz yasaktır!

Tavan arasında istediğiniz gibi gezebilirsiniz. O bizim işimiz değil, lakin bizim sınırimız içine girenleri işte böyle tutar ve sonra boğarız.

— Aman pisi amca, ben kedilere çok ziyafetler çekmiş fermanlı bir ailedenim.

— Hani fermanın?

— Şuradaki delikte duruyor, müsaade ederseniz getireyim.

Kardeşimin yüzüne baktım, o

— Getirsin de bir görelim, dedi.

Ben sıçana dedim ki:

— Sıçan hemşeri, ya ferman getirmek bahanesiyle kaçarsan!

— Üstüme iyilik sağlık, neden kaçayım?

— Haydi bakalım bir gün getir fermanı. Fakat iyi hatırında olsun ki kaçarsan bir daha bu diyarda senin için rahat emir yoktur. Bunu böyle bil.

— Kaçmam!

Sıçan döndü, yavaş yavaş ilerledi, sonra birdenbire sıçradı, duvardaki delikten içeriye girdi. Nafile bekledik. sıçan bizi aldatıp kaçmıştı. Annemize vakayı söylediğimiz zaman o:

— Hay Abdal çocuklar hay! Hiç kedi, sıçanın sözüne kanar mıymış? dedi.

Delğin ağzında çok bekledik. Lakin sıçan bir daha görünmedi. Bundan sonra olur olmaz lakırdıya inanmamaya tövbe ettik.

S.42 s. 13

Pamuk (İmzasız)

Sultan Osman'a

Ey Osmanlı padişahı, ey ulu hakan,
Kayı hanın şanlı oğlu, ey yüce sultan,
Evlatların bugün seni hürmetle anar,
Düşmanların şöhretini yıldırım sanar.

Bundan yedi asır evvel devleti kurdun,
Düşmanların karşısında arslanca durdun,
Zapt eyledin diyarları hançerinle ah,
Titredi kâinat senden şanlı padişah.

İstikbali bahşederek sen bu millete
Verdin şeref Türklük ile İslamiyet'e
Bize “Osmanlı” namını eyledin yadigâr
Her gün bize söyler seni esen rüzgâr

Canın yerde düşmanlara ateş saçardın

İş başında acizlere kucak açardın
Hakanımız! Bizden sana pek çok selamlar,
Senin büyük unvanını cihan selamlar.
Nazım Harim

S.43 s.3

Çiçekler

Ey insanlara hülya veren çiçekler! Sizin için ne hisler beslerim. Renklerinizdeki letafete bakmak, sabahları sizin o güzel kokunuzu koklamak benim için ne büyük bir saadettir... Küçük bir saksıda güzel bir fesleğenim vardı. Onu her sabah koklamaktan ve sulamaktan ne kadar lezzet alırdım. Lakin o güzel koku devam etmedi. Bir sabah kalkmıştım... O fesleğeni mi kurumuş, ölmüş gördüm fakat yine ben ona şifa vermek için suladım. Yazık ki:

Artık hayat bulamadı...

Ey çiçekler, gökteki yıldızlar ne kadar zarif ise, siz de o kadar yeryüzünü süslüyorsunuz, fakat yıldızlara ölüm yok, zavallı sizler ise pek çabuk soluyorsunuz...

Sizin o güzel kokularınız devam etmez, letafetiniz bir rüya gibi uçar, söner.

S.43 s.3

N. B.

Padişah Nasıl İbret Aldı?

Bir padişahın bir oğlu varmış. Tek oğlu olduğu için olur da yalnız kalırım korkusuyla pek nazlı, kıymetli büyütürmüş.

Şehzade soğuk almasın diye hiç dışarıya çıkarmazlarmış. Sarayın içerisinde kapalı olarak tutulur, odada daimi surette ateş yakılır, pencereler sımsıkı kapanır, kendisi de aman üzülmessin yorulmasın diye hareketten edilirmiş. Mahiyetine birkaç adam tayin bilmiş, bunlar şehzade bir şey istediği zaman kendisi hareket etmekle kuvvet sarf etmesin diye emrine hazır tutulurmuş. Bu kadar dikkatli bakılan şehzade cılızlıktan kurtulamazmış. Günden güne sararır, solar, babası da kahrından ne yapacağını şaşırılmış.

Ben bu çocuğa elimden geldiği kadar bakıyorum, hiç fayda etmiyor. Evladımın kuvvetlendirmenin çaresi yok mu diye ağalarına sormaya başlamış.

Padişah pek inat tabiatlı olduğundan hiç kimse bu usulde çocuk büyütmenin doğru olmadığını söylemeye cesaret edememiş. Ağalarından pek akıllı ihtiyar biri varmış.

Padişahın sualine cevap vermeksizin kendini gezmeye davet etmiş bir gün kırdı gezerlerken tarlada çalışmakta olan gayet tatlı bir genç görmüşler. Delikanlının fakir bir adam olduğu belliymiş padişah şöyle bir bakınca delikanlının gücüne kuvvetine hayran olduğunu asla söylemiş, delikanlıyı çağırıp demiş ki:

- Sen şu tarlada günde kaç saat çalışıyorsun?
- On dört saat çalışıyorum efendim...
- Kar yağmur yağarsa?
- İşime devam ederim efendim.
- Sen hiç soğuk almaz mısın? Öksürük olmaz mısın?
- Ben öyle şeyi bilmem, işime bakarım efendim.
- Bu kadar şeyleri yapmaya muktedir olmak için ne yersin?
- Ekmek yerim efendim, susayınca şu ırmakta su içerim.
- Sen nerede yatarsın?
- Çalı çırpıdan yaptığım bir kulübede yatarım.

Padişah ağlarına dönerek:

— Maşallah amma sağlam delikanlı imiş. Eğer benim oğlum gibi bir sarayda bakılacak olsa kim bilir ne fevkalâde sağlam bir adam olur der.

— Akıllı ihtiyar:

— Siz bilirsiniz efendim, bu delikanlıyı Hümayununuza alınız, sarayda bir ay kadar kapalı kalsın. Hizmetine birkaç adam tayin buyurunuz. En nefis yemekleri yesin, pencereleri açtırmayın. Kapıdan dışarı da çıkamazsın ki soğuk alıp nezle olmasın. Bir tarafına ağırı sızı gelmesin... Cevabını verir.

Padişah bu nasihati dinleyerek delikanlıyı sarayına gönderir. Ve bir ay kadar orada kendi şehzadesi ne bakıldığı gibi bakılır.

Fakat köylünün kuvveti artacak yerde benzin sararmaya başlar. Pazuları bir zaman demir gibi iken şimdi yumuşak olmuş o nefis yemeklerden artık hoşlanmaz olmuş. Ateşin yanından azıcık uzaklaşsa zangır zangır titirmiş padişah bu hale pek şaşırmış.

— Canım bu nasıl iş?

Diye ihtiyar ağasına sormuş. Adamcağız artık dayanamayarak padişaha anlatmış ki saf hava ve zorlu işler sade yemekler, sıhhate en ziyade yarayan şeylerdir ve demiş ki:

— Eğer şehzadenizin sağlam olmasını isterseniz böyle sıcak bir sarayda kapatmayıp saf ve taze hava teneffüs ettiriniz. Sinirleri, kolu, bacağı hareket etsin. Nebat gibi hareketsiz yaşayacağına insan gibi yaşasın. Padişah akıllı ihtiyarın nasihatini kabul etmiş ve bunun üzerine oğlunun sıhhatinin günden güne arttığını görerek memnun ve mesrur olmuş.

Ertuğrul'un Yayı

Turan geceleri, ufuklardan doğan hafif bir aydınlıkla dağılırken küçük Ertuğrul hayalinde büyük bir silahşor kahramanlığı ile herkesin hürmet ve muhabbeti arasında dolaştığını görüyordu. Hemen her gün kendi kendine:

— Ah diyordu bir silahım olsaydı, ormanlarda saklanmış ne bir canavar, ne de çetin kayalarda da pusu kurmuş bir eşkıya bırakmazdım.

Süleyman Şah Turan yurtlarından Anadolu'ya göç etmek üzere idi.. Kurulan küçük ordu yol hazırlıklarını görürken Ertuğrul eski bir silah odasına her nasılsa bırakılmış bir yayla birkaç ok bulmuş ve:

— İşte, demişti bir gün bu istediğim gibi değil ama... Onu omzumda taşıırken görenlere Türk yavrusu olduğumu tanıtabilirim...

Artık Ertuğrul silahından başka bir şeyi düşünemiyordu. Onu bir gün derin bir muhabbetle seyrederken üstündeki bir parçaya yazılmış iki satır görmüş ve okumuştı:

Ey Türkoğlu, silahla fenalığa yollanma!

Al okunu, fakat zulme alet gibi kullanma!

Ertuğrul yazıyı okurken kalbinden Tanrıya dua etmişti.

O gün Turan'ın küçük yavruları köyde ok yarışları yapmışlardı. Kim kazanırsa ona istediği kadar kımız içireceklerdi.

Ertuğrul yayını oyarak yarışa girdi... Ok atmakta usta olanlar bile hedefi şaşıyorlardı. Ertuğrul yay kullanmasını daha bilmiyordu. Arkadaşlarından gördüğü gibi yaptı. Yayını çekerek okunu yerleştirdi. Nişan alarak küçük elleriyle daha bir defa kirişi çekerek bıraktı. Ok, tuzlayarak hedefi deldi, geçti... O gün ona iki saki kımız içirdiler.

Artık Ertuğrul'un emeli oba beyi olmaktı. Mademki bu kadar güzel ok atıyordu, bu onun bu değil miydi?

Köyden dönerek babasının yanında maharetini göstermek, oba beyliğini istemek için kalbinde büyük bir sevinçle yola koyuldu.

Bir ormandan geçerken ihtiyar bir oduncuyu odun kesmek ile meşgul gördü. Zavallı adam hem odun hazırlıyor hem de ara sıra etrafına bakınıyordu... Ertuğrul yaklaşarak sordu:

— Baba... Söyle bana; neden öyle bakıp duruyorsun?

— Ah çocuğum, eğer yolun orman üstünde ise sakın oradan gitme, dolaş... Fena bir ayı ormandan hiç bir yolcuyu geçirmiyor.

Ertuğrul, hiç ayıdan korkar mıydı? Onun silahı vardı... Bir nişanda ayının canı cehenneme giderdi. Çocuk yolunu koyuldu, ormanın ortasında iken biraz ilerde iki ağacın arasında parlayan vahşi gözleri ile bir ayının beklediğini gördü. Zaten hazırladığı silahı bir anda

düşmana çevirdi. Ufak bir mıhlama ayıyı yere devirdi. Hayvan ayaklarıyla tepişerek can verirken Ertuğrul onu ayağıyla dürtüyor ve bir daha yolcu kayıp olmayacağı için sevinliyordu.

Ormandan çıkarken yoluna gidemeyen küçük bir kervan kafilesi gördü. Birisine sordu:

— Arkadaş... Söyle bana, neden burada bekleyip duruyorsunuz?

— Ah çocuğum, eğer yolun şu kayalığın önünden geçerse sakın oradan gitme, dolaş . Çünkü fena bir eşkıya oradan kimseyi geçirmiyor, öldürüyor. Ertuğrul'un damarları tutuştu, kayalığın önünden geçti. Daha oradan geçerken üç adam inmişti ki büyük bir taş tam ayaklarının önüne düştü... Ertuğrul kayalığa bakındı, bir şey göremedi.

Fakat ikinci bir taşın geleceğinden sakınarak bir ağaç gövdesinin arkasında durdu. Kocaman bir taş, aç bir savletle büyük bir ağaca çarparak yolun üstüne yuvarlandı, Ertuğrul'un gözü kayalıktan ayrılmıyordu.

Tam bu sırada idi ki eşkıya tepeden çocuğa eğilip ölüp ölmediğini görmek için başını çıkarmıştı.

Ağacın arkasından bir bazlama husule geldi, bir saniye sonra kayalıktan bir adam kalkarak iki ellerini göğe kaldırdı, sonra tepeden aşağıya kadar kayalığın boyunca yuvarlanarak yolun kenarına bayıldı. Ertuğrul koştu, ok adamın elini delmiş ve birden öldürmüştü.

Ertuğrul artık kervanın yoluna gidebileceğini düşünerek sevinliyordu... Ah eğer babasının yanına varırsa bütün bu yaptığı iyilikleri de söyleyecek ve mutlaka oba beyi olacaktı.

— Babamın göstereceği hedefi hiç şüphesiz devireceğim... Hem de nasıl? İşte böyle... İleride bir ağacın dalı üzerine konan zarif tüylü bir saka kuşu ötüyor, tüylü göğsünü kabartıyordu... Ertuğrul, hem de nasıl? İşte şöyle... diye gerdiği yaya yerleştirdiği okunu tam saka kuşuna çevirdi, parmağının bir hareketi oku vızılatacağı. Heyhat...

O lahzada yay kırılmış, darmadağın olmuş, ok perişan bir vaziyetle yere düşmüştü. Ertuğrul yüksek hayalinin böyle kırıldığını görünce orada saatlerce ağladı. Artık oba beyi olamayacak, büyük bir silahşor kahramanlığı ile herkesin hürmet ve muhabbeti arasında dolaşan olacaktı... Çok ağladı... Yerden kalkarken kırılmış yayına son ve acıklı bir nazarla baktı. Fakat orada, yerde kırılmış silahın yanı başında bir parça görmüştü, onu aldı, orada yazılmış iki satır küçük kalbine bütün acılığı ile bütün ıstırabı ile bir zehir akıtmıştı:

Ey Türkoğlu silahla fenalığa yollanma

Al okunu fakat zulme alet gibi kullanma

S. M.

S.43 s.9

Acaba Neydi?

- Geçen haftadan-

Hep birlikte çekmeye başladılar, ip gerildikçe gerildi... Fakat ne sağlamış ki, hiç kopmadı... İp gevşedi, üçü de yorulmuştu, biraz ilerlediler, bir daha kuvvetle gerildiler... İmkânı yok... İpin ucu sağlam bir yere bağlanmış olacak ki oynamadı bile... Hepsi birden hem ipe asılıyor hem terliyor, aynı zamanda hızlı hızlı soluyorlardı. Her şeyde hükümete yardım etmeyi pek seven vatanperverlerden bir ikisi polisin bu halini görerek bittabi imdada koşmakta gecikmediler, onlar da ipe yapıştı... Hepsi birden asılmaya başladılar, etraftakiler artık geniş bir nefes almışlardı, çünkü bu kadar kuvvetin karşısında ya ip kopacak yahut ucundaki şey sürüklenecekti. Fakat ne mümkün? Tesadüfe bakınız ki ne ip kopuyor, ne de ucu görünüyordu. (...) ile çekiyorlar, fakat mümkün değil muvaffak olamıyorlardı. Acaba neydi? Bunu kimse bilmiyordu. Bunlara “İtimattan kuvvet doğar sözünü bilen herkes iltihak etti. Yolculardan pek çoğu hayırlı bir iş görmek, sevap kazanmak için yardıma koşmuşlardı. Artık ip fevkalâde gerilmişti. Herkes büyük bir şok ve gayretle ipe yapışmış muttasıl açılıyordu. Yardımcılar birbirlerini teşvik ediyor ve kendi kendilerine ha... Gayret... Diyorlardı. İmdatçılar o kadar çok almıştı ki ipte tutacak bir yer kalmamıştı. Artık koca Paris sokağında gelip geçenlerin hepsini merak oldu. Herkes kan ter içinde kalmış bir ipe yapışmış muttasıl açılan bu halkı göstererek birbirine:

— Acaba ne var? diyordu. Buna hisse kimse yekten bir cevap veremiyordu. Sahi acaba ne vardı? Nihayet bu da bir ara sonra anlaşıldı Bu kadar halkın çekmesine tahammül edemeyen ip insan yağını ile beraber harekete başladı. Yavaş yavaş ilerliyordu... Acaba ne çıkacak? Bundan kolay ne var? İp harekete başladığı için ucunda ya bir inat kafalı eşek yahut deve vardı, hayır lütfen. Hayır... Bunlar da bu kadar kuvvete tahammül edemez, mutlaka çoktan sürüklenip gelirlerdi, o halde? Bir fil! Bu da mümkün... Yahut bir otomobil! Bulunanlardan yarısının vücudunu bekleyen gözler sabırsızlandıkça sabırsızlandı. Yavaş yavaş ilerliyordu, ipe yapışmış asılan halk nefeslerini zor yetiştirerek bütün kuvvetleriyle çekiyorlardı.

— Ha... Babam ha! Ha babam ha! Çeke çeke, hele çok şükür çıktı geldi... Fakat ne?

— Mini mini bir fino köpeği!!!...

İmzasız

S.43 s.8

Merak Etme Oğlum! O Yaşlar Keder Yaşları Değil!

Gidiyordum, kırların yeşil çimlerini, toprak kokulu yollarını çiğneyerek ilerliyordum. Evet, gözlerim yanlış görmüyordu. Karşımda yeşil yapraklı bir ağacın gölgesinde biri, uzaktan al urubası seçilen birisi oturuyordu.

Yürüdüm... Yaklaştıkça onun bir kadın olduğunu görüyordum.

İlerledim... O, beyaz yaşmağının kenarları ile gözlerinden akan yaşları siliyordu. Kalbim çarpıyordu... Acaba bu kimdi? Bu parlak alınlı, al feraceli kadıncağz kim oluyordu ?

Ya kalbimdeki çarpıntı neden ileri geliyordu? O benim bulunduğumdan habersiz, hâlâ gözlerinde titreşen yaşlıları siliyordu. Omzuna dokundum:

— Anne; ağlıyorsun?

Islak gözlerini yavaş yavaş kaldırdı:

— Sen misin oğlum?

Bu söz, ancak bir annenin oğluna hitabı kadar tatlıydı.

Sordum:

— Beni tanıyor musun?

— Nasıl olur da kurtulmam, yükselmem için çalışan, uğraşan terleyen evlatlarımı tanımam, ben hepinizi tanırım.

Bu cevap karşısında şaşırdım:

— Senin kurtulman için çalışan biz miyiz?

— Zavallı oğlum, tanımıyorsun, uğruna canını mülkünü, her şeyini feda ettiğin, vücudunu göğsünü siper ettiğin vatani tanımıyorsun değil mi?

Kalbim sızladı “ Vatanım “ karşımda ağlayan ulu vatanım öyle mi?

— Gözlerin niçin yaşlı?

— Merak etme oğlum, o yaşlar keder yaşları değil, onlar sevinçten vücut buldu, onlar saadet yaşları... Bugün görüyorum ki siz evlatlarım, artık uyanmaya başladınız, yaralarımı sardınız. Ben sizden ümidimi kesmişken, siz ferahlığım, rahatlığım için çalışıyorsunuz. Birçok seneler var ki hiç gülmedim. Şimdi ağlamaz mıyım, sevinç yaşları dökmez miyim?

Haykırdım:

— Hayır, anne, gördüğün iyilik pek az... Kıymetle hiç bir zaman biçilmez. Sana saadetin rahatın her derecesini göstereceğiz. Sen ona layıksın. Çok üzüldün, hırpalandın. Evlatlarının kabahatlerine bakma, bizleri affet anne! Kalktı, bana yaklaştı... Alnıma ve gözlerime sıkıca iki dudağının dokunduğunu duydum. Kalbim tatlı bir ferahlık içindeydi. Aynı zamanda gözlerimde yaş taneleri vardı.

Uyandım ve bu tatlı rüyadan ayrıldım. Fakat birisinin, titrek bir validesinin hâlâ:

“Merak etme oğlum o yaşlar kader yaşları değil onlar sevinçten vücut buldu.” deyişini işitiyordum.

S. Ziya

S.43 s.10

Kılıç Hasan

— Bozgundan Evvel—

Oba, yeşil bir yamacın eteğinde pek şirin
Ve Dilber bir Türk ocağı... Koç yiğitler yatağı
Yamaçları yalayarak esen rüzgâr; o serin nefesi ile obacığa can verir.
Güneş... Akşam ufukların sinesinde sönerken
Altın saçan gözlerine bir süzüklük çökerken
Bu obayı selamlar!..

Oba halkı toplanmıştı avlusuna mescidin
(...) bir ihtiyar, gür sesiyle diyordu:
Devletimiz düşmanlara harp açmış
Bulgar, Yunan ayaklanmış... İt Karadağ savaşmış
Dört yandan yurdumuzu düşmanları kuşatmış...
Haydin bakayım! Meydan erin... Çiğnetmeyin bu yurdu!
Hakanımız ferman etmiş: Geldi işte... Pusulalar
Kulak verin ey kızanlar, okuyacak ha... Muhtar...

— Emmi benim var mıdır?

— Varsa eğer okunur.

— Yok çıkmazsa...

— Billâh bana dokunur:

— Çıldırırım yasımdan...

— Emmi benim geldi mi?

— Hayır oğlum! Senin yok...

— Niçin olsun be emmi?

Ben kavgayı severim. Diyor küçük Selami.

Hepsi böyle istiyordu vatan için ölmeyi...

On dokuz yıl yaşamış, kara yağız bir yiğit
Omzunda martini, sağ elinde palası
Dört yanı almış idi... Obacığın palazı
Çıktı ezan taşına... Can sesiyle haykırdı:
"Allah Allah! Yatağanım elimde
Kurşunlarım sıralanmış belimde
Allah adı dolaşmada dilimde
Ağalarım izin verin gideyim
Tek başıma düşmanımı ezeyim!"

— Yaşa! Kılıç, yaşa, var ol! Haydi git!
Vatan senin ünlerinle ünlensin
Yurdumuza ardın sıra şan gelsin, seninle yiğit Türkler, şanlansın...
Diyor idi Turhan Hoca... Kılıç'ın gözlerinde şimşek çaktı; parıldadı gözleri
Gazverini tutuşturdu hocasının sözleri...
Birdenbire sağa döndü:
— İşte: Büyük al sancak
İşte düşman... Tarih ister bugün ünlü bir yaprak
Ey sağdıçlar! Çiğnenmeye kıyılır mı bu toprak?

— Uğurla git, şanlar getir a Kılıç
Benim için tasa çekme sakın hiç
Aylar değil; yıllar geçse çekerim
Hasretini...

— Ben de bunu isterim.
Söyle bakalım, ne istersin? Benim güzel meleğim,
Hediyelik İstanbul'dan yoksa Bulgar elinden...
— Ne isteyeyim, hediyelik senin güzel elinden?
Kral başı... Ancak budur benim büyük dileğim.
Kral başı... Sana, yüce şan olur
Allı, kanlı bana bir nişan olur.

— Kelle olsun nişanın.

— Öyle ise hoşça kal!

— Açık olsun yolların

Düşmanlara ölüm sal! Dert görmesin kolların

Yücelensin imanının...

Sarıldılar... İki varlık bir oldu

Yürekleri hicran yaşıyla doldu.

Gönüllüler dökülmüştü ovaya

Veda edip yeşil, güzel obaya

Kılıç önde: Al bayrağı taşıyor

Adım adım dere, dağ, taş aşıyor.

İki ateş yüreğini yakıyor

Beş gidiyor, bir ardına bakıyor

Kılıç artık varmış idi tepeye

Aşıp hemen incekken dereye

Bir ses duydu; birdenbire irkildi

Çünkü bu ses yabancısı değildi

Bu ses ona diyordu ki: "Ey Kılıç!

Sakın benim nişanımı unutma!

Susar isen yolda, kanı yala, iç

Uyu sen de aşk odunu uyutma!"

Bu ses onun varlığını sarmıştı

Yarasına bir avuç tuz katmıştı

Yoldaşları geçmişlerdi dereyi

Döndü Kılıç tırmanarak tepeyi

Köye doğru bağır açtı... Uzattı

Kollarını... Obasına göz attı...

Fakat birden ateşlendi gözleri

Haykırarak döndü savaş yoluna

"Vatan! Vatan!" Oldu onun sözleri

Dedi: Bin yar feda olsun, uğruna!

S. Korkud

S.44 s.4

Mavi Sakal

Hikâye ederler ki vakti ile Arabistan'ın eski şehirlerinden birinde zengin bir tüccar vardı. Bu tüccar o derece zengin idi ki sarayındaki geniş sopaları döşemek için birçok para sarf etmişti. Bütün duvarlarının üzerinde altın gümüş çerçeveli aynalar sofralarda gayet ince dokunmuş halılar insanın içinde tatlı bir zevk bırakıyordu. Bütün memleket Bu tüccarın büyük servetini biliyordu. Fakat kendisi bu kadar para ve şöhretine rağmen bahtiyar değildi.

Onun büyük bir kader vardır. Sakalı maviydi! O suretle ki kendisine asla hoşuna gitmeyen bir ecnebi süsü veriyordu. Bu tüccarın komşu kadınlardan senin Fatma ve Ayşe isminde iki genç güzel kızı vardı. Mavi Sakal -çünkü kendisine öyle isim vermişlerdi- bu hemşirelerden birisi ile izdivaç etmek için büyük bir arzu taşıyordu. Bir gün annelerine müracaatla her hangisini arzu ederse kendisine vermesini rica etti. Fakat komşu kadın böyle mavi sakallı bir adama asla kız vermek niyetinde değildi. Bundan başka bu tüccarın şimdiye kadar olduğu gibi genç kızların ne oldukları belli olmaması komşu kadını fena halde korkutmuştu.

Mavi Sakal tecrübe görmüş bir adam olduğu cihetle bir gün birçok dostlarını Sahra'daki köşklere den birisine davet etti. Dostlar arasında anne ile iki hemşire de vardı. Bir hafta; eğlence, raks ve teganni ile geçti. Fakat Mavi Sakal bu müddet zarfında Fatma'nın üzerinde güzel bir tesir bırakmış ve fena bir adam olmadığını kendisine tanıttırmaya muvaffak olmuştu: Zaten Fatma da kendilerinin biraz fakir oldukları sebebi ile Mavi Sakal ile izdivaca karar vermiş ve ailenin saadetini bu izdivacın içinde bulmuştu.

Eğlenceden pek az zaman sonra Fatma tacirin zevcesi olmuş ve hemşiresi Ayşe'yi de kendi yeni sarayına almıştı.

Birkaç hafta geçmişti ki tüccar mühim bir iş için haftalarca edecek uzun bir seyahat yapmaya mecbur bulunduğunu Fatma'ya anlatmış ve bu müddet zarfında zevcesinin istirahatını temin etmiş olmak için kendisine daimen kuşağında taşıdığı kırk anahtarı vermişti. Mavi Sakal saraydan ayrılırken son defa olarak bir kere daha söylemişti:

— Sakın kırkıncı anahtarı kullanma; diğer otuz dokuz anahtarla açacağın odalarda senin saadetin için lazım olan her şey vardır. Son anahtar küçük odanıdır. Seni oraya girmekten men ederim. Eğer emrimi dinlemezsen, eğer o küçük odaya girdiğini keşfedersem bilmiş ol ki mecazetin pek dehşetli olacaktır.

Fatma daha bu sıralarda kocasına hıyanet etmek, bir gün ona itaat etmemek gibi hislerden pek uzaktı. Nihayet kendisine emredilen her şeyhe itaat edeceğini vaat ederek

kucaklaştılar. Ve Mavi Sakal birçok mahiyetiyle beraber hayvanlarına binerek seyahatine çıktı.

Artık Fatma'nın bütün refikaları kendisini ziyaret ediyorlardı. Yeni gelen hepsini, saraydaki odaları gezdirerek bütün servetini gösteriyordu. Refikaları evlerine dönecekleri zaman Fatma tekrar odaları dolaştırıyor ve bu esnada kendi kendisine kocasının niçin kırkinci odaya girilmesini men ettiğini soruyordu.

En nihayet kalbindeki tecessüs ve şüphelerle beraber ne olursa olsun bu küçük odaya da girmek ve orada ne bulunduğunu öğrenmek istedi... Ayşe'de ablasına kırkinci odanın açılması için çok yalvarıyordu. Fatma artık tahammül edemeyerek titrek bir el ile anahtarı deliye soktu ve çevirdi.

Kapı açıldığı zaman Fatma birdenbire odadaki karanlık sebebiyle bir şey görememişti. Lakin bir müddet sonra alışan gözleri kendisinden evvel tacirle evlenen altı kadının kesilmiş başlarını görmüş ve heyecandan sapsarı kesilmişti. Fatma'nın kalbi o kadar şiddetle çarpıyordu ki elindeki anahtar bu helecan arasında odanın içinde düşmüştü. Fatma derhal yerdeki anahtarı olarak dışarı fırladı ve çabucak kapıyı kapatarak yukarıya çıktı. Fakat biraz sonra ıstırapla görmüştü ki elindeki anahtar da kan lekeleri vardı. Derhal anahtarı yıkamaya ve kumla ovmaya başladı. Fakat ne çare ki lekeler bir türlü kaybolmuyorlardı. Bu sıralarda Mavi Sakal işlerini bitirmiş ve avdet etmişti. Akşamüzeri yemekte konuşurlarken tüccar seyahatini anlatıyor ve bu müddet zarfında Fatma'dan nasıl yaşadığını soruyordu.

Lakin Fatma'nın kalbi kesilmiş başları gördüğü günden beri bir türlü heyecandan kurtulamamıştı, bunun üzerine kocasının suallerine daimen titrek sesle cevap veriyordu.

Anahtarları yere düşürdü. Bu halde şüphelenen Tacir Fatma'dan bütün anahtarları istedi. Zavallı kadın anahtarları kocasına verdiği zaman Mavi Sakal derhal küçük odanın anahtarına bakmıştı. Tacir anahtarın üzerindeki lekeleri görür görmez müthiş bir sesle:

— Bu kan lekeleri nedir, diye sordu, Zavallı Fatma titreyerek, bilmem... diyebildi.

Bilmiyor musun? Fakat ben biliyorum, seni ben ettiğim odaya girdin. Fakat mademki bir kere girdin, bir kere daha gireceksin. Bu sözlerin altında saklanan müthiş manayı anlamakta gecikmeyen Fatma derhal kocasının ayaklarına atılarak itaatsizliği için af diledi. Fakat Tacir bu yalvarışı kulak asmayarak Herhalde bir saate kadar kendisinin de öbür dünyaya karışacağım söyledi ve çıktı gitti.

Fatma'nın Saray'ından epeyce uzak bir köyde iki tane kardeşi vardı. Zavallı kadın yalnız kaldığı vakit derhal yanına hemşiresini çağırarak sarayın kulesine çıkmasını ve

kardeşlerinin gelip gelmediğini görmesini söyledi. Çünkü her hafta hemşirelerini ziyaret eden bu iki kardeşim bu hafta da ziyaret vakti yaklaşmıştı.

Fatma'nın kalbinde halası için ancak bu ümit vardı. Bu sırada aşağıdan mavi sakalın müthiş sesi yükseldi. Tacir Fatma'nın derhal aşağıya gelmesi için bağıırıyordu.

— Uzakta bir toz bulutu görüyordum... Heyhat. Bu bir koyun sürüsünden başka bir şey değildi.

Ayşe sabırsızlıkla gözlerini ufku her tarafına çevirdi. Bu defa uzaktan iki atlı görmüşlerdi. Fatma ta kalbinden yükselen sevinçli bir sesle:

— Oh... Kardeşlerim. Geliyorlar, beni kurtarmaya geliyorlar, dedi. Mavi Sakal'ın aşağıda merdiven başında iki defa sesi türleri Fatma yaşlı gözlerle aşağıya indi. Biraz zaman kazanmak için Fatma tekrar kocasına yalvarmaya başladı. Fakat Tacir dinlemedi... Sol eliyle zevcesinin saçlarından yakalayarak sağ elindeki müthiş palasını havaya kaldırdı. Ayşe bu acıklı manzarayı görmemek için bağıırıp kaçmıştı. Birdenbire tacirin elindeki pala aşağıya düştü. Ve ta boğazının içinden gelen bir hırlama ile yuvarlandı.

Fatma'nın kardeşleri bu vakte kadar gelmişler ve hemşirelerinin acıklı feryatlarını işiterek imdadına koşmuşlardı. Bu halde fevkalade galeyana gelen kardeşlerin büyüğü belindeki hançeri mavi sakalın ensesinden saplamaya muvaffak olmuş ve bu suretle bu zalim adamın canını cehenneme göndermişti.

Fatma yerde baygın bir halde yatıyordu... Gözlerini açtığı vakit kendisini kardeşlerinin kucağında buldu. Ölümünden kurtulduğu için biraderinin boynuna atıldı. Bundan sonra Fatma, Mavi Sakal'ın kendisinden kalan servetiyle tekrar evlenerek mesut oldu ve pek çok fakirleri de sevindirdi.

Charles Perrault

Çeviren: İmzasız

S. 44 s.5

Turanlının Üç Büyük Vasiyeti

— Tatbikattan Ahmet Sedat'a—

Küçük Sedat!

Şimdi bulunduğun sınıfın bir sene ilerisinde rüştiye ikide idim. Derslerini seve seve dinlediğimiz muhterem hocamız elinde büyük bir kitap olduğu halde derste gelmişti. Kitabın ortasından açıp bize bakarak başladı: yavrularım! Sizi en ziyade sevenler sağlığınıza, kuvvetinize isteyenlerdir size her zaman söylemiyor mu idim ki: uyanınız, bacağınızı, kolunuzu, zihninizi işleyiniz, kuvvetlendiriniz. Bu sevgili vatana hizmet etmek

için sağlam zihin, sağlam vücut lazımdır buna “yaşama kanunu” derler. Bahusus bu bizim galibiyet ve şanımızı hazırlayan bir kaide, bir yasamız idi. Bakınız size bu kitaptan bir şey okuyacağım, burada pek eskiden, dünyanın en büyük doktorlarından olan büyük bir Türk'ün sözlerini göreceksiniz.

Yalnız bu sözler şimdiye kadar insanları, nice hastalıklardan kurtarmış, uzun ömür sürenlerin bu sözlerden ne kadar istifade ettiklerini pekiyi anlarsınız. Bu koca hekim tam 90 yaşında bir piri fani imiş, bütün ömründe daima çalışmış, pek çok doktorlar yetiştirmiştir, kendi oğlu Oğuz Tekin bunlar arasında en zeki ve malumatlı olanlardandı. Bir gün hekim hastalandı müthiş bir hastalığa tutuldu, lakin o kavi vücut kolay kolay ezilmiyordu. İki sene yatakta kaldı, hastalığın ilk devresini, yine çalışmakla geçiriyordu. Bu zamanda bütün yetiştirdiği şakirtleri iyi olması için çok uğraştılar, bundan faydası olmadı, o koca vücut yıpranmış, takatten düşmüştü. Artık, kalkamaz bir hale geldi. Son dakikalarında yanında pek sevdiği iki talebesi ile kendi oğlu Oğuz Tekin bulunuyordu. Doktorun hali fenalaştı, lakırdı söylemiyordu, bunlar şaşırmıştı, “Can tende iken ümit kesilmez” derler. Bunlar da ümitlerini kesmemiş, daha husus insanlarca, kendilerince pek kıymetli olan hekimin ölümünü görmek istemiyorlardı. Teessür ve çaresizlikle yatağının etrafında dolaşıyorlardı. Doktor gözlerini açıp dedi ki : “Evlatlarım, Ben ölüyorum, ağlamayınız, mezarıma rahatla gireceğim çünkü: hayatımı boş geçirmedim, milletime, insanlara çalıştım, sonra emelim sizleri yetiştirmektir bunu da gördüm, hastalığım zamanında bana ettiğiniz hizmetleri, fedakârlıkları milletin uğrunda esirgemeyiniz. Ben ölüyorum fakat geride üç büyük doktor bırakıyorum...

Bunlar üç şahsın kendileri olduğunu zannettikleri doktor devam eder: "Hareket, perhiz, temizlik"... diye nefesi tükenir.

Küçük Sedat, bu sözleri anladın ya? Büyük sözler. Demek hareket yani azamızı oynatmak, işletmek, gezmek, koşmak, tembel oturmayıp hareketler yapmak, yaşamının en birinci şartı budur.

Sonra perhiz, manzum yediklerimiz yemeklerden maada, her vakit elimize geçen şeyleri, abur cuburları yemek... Temizlik: daim en temiz bulunmak, üstümüzü, başımızı, ağzımızı, ellerimizi, daim en temiz bulundurmamız lazımdır. Hasta olmamanın, çok yaşamamanın, vatana, millete borçlu olduğumuz hizmetleri yapabilmemiz için sıhhat ve sağlığı kazanmanın en birinci şartı bunlardır. Hasta olup doktora muhtaç olmaksızın evvelden kendimizi düşünür, tedavi etsek herhalde pek iyi yapmış oluruz değil mi küçük Sedat?!

Mehmet Sami

S.44 s.7

Kuşların Dili

Evvel zamanda bir bir şehirde zengin bir tüccar ile karısı, bir de gayet çirkin bir çocukları vardı. Bu çocuğun, çirkin olmakla beraber bir gün bir meziyeti vardı. Bu da bütün kuşların dilinden anlıyordu. Anası ile babası, bu çocuğu hiç sevmezler, Allah'tan, daha sevimli bir çocuk ihsan etmesi için dua ederlerdi... Zavallı Çocuk, her vakit ayrı yemek yer, daimen hakaret görürdü.

Bu ailenin bir de güzel bülbülü vardı. Karı ile koca yemek yerlerken bülbül güzel güzel öter, şakırdardı. Bir gün tüccar ile karısı yemek yiyorlardı. Çirkin çocuk da bir kenarda bir gün bir dilim kara ekmeği kemiriyordu. Bülbül, bu defa o kadar acıklı etmeye başladı ki tüccar onun sesinden müteessir oldu ve karısına dedi:

— Eğer bir adam, şu kuşun ne dediğini anlayıp bana bildirirse ona pek büyük iyilikler ederdim.

Çirkin çocuk babasının bu sözlerine karşı şöyle cevap verdi:

—Baba, onun dilinden ben anlıyorum ama söylemeye korkuyorum...

Anası ile babası mutlaka söylemesini emrettiler ve söylemezse aç bırakacaklarını bildirdiler. Çocuk söylemek istemedi. Babası yumruğuyla hücum ederek:

— Yumurcak, mutlaka söyleyeceksin, diye bağırdı. Eğer söylemezsen seni boğarım.

Çocuk korktu ve nihayet söyledi:

— Bu kuş diyor ki zaman gelecek, hor baktığınız bu çocuğun babası eline su dökecek, anası da havlu tutacak.

Tüccar ile karısı, sevmedikleri çocuklarının bu sözlerine fena halde kızdılar ve başlarından def etmeye karar verdiler.

Karanlık bir gece, çocuğu derin uykuda iken bir sandala koydular ve denize bıraktılar. Tam bu sırada bülbül kafesten uçtu ve sandala kondu, çocuk mışıl mışıl uyuyordu. Sabah oldu, çocuk gözlerini açtı ve denizin ortasında olduğunu görünce ağlamaya başladı. Bülbül dedi:

— Ağlama küçük çocuk, uzakta görüyorum, şimdi bir gemi gelecek seni kurtaracak. Filhakika çok geçmeden bir gemi görüldü, sandalı görerek yanına yaklaştı ve çocuğu aldı. Geminin kaptanı iyi yürekli bir adamdı. Çocuğu sevdi ve oğlu yerine koydu.

Bir gün çocuk kaptan babasına dedi:

Baba bülbül bana söyledi: Yakında büyük bir fırtına kopacak. Onun için bütün yelkenleri açıp bir limana kaçmak lazım.

Kaptan çocuğun bu sözlerine kulak asmadı. Fakat birkaç saat sonra dehşetli bir fırtına çıkarak kiminin yelkenlerini parçaladı, diğerlerini yıktı, az kaldı gemiyi batıracaktı. Fırtına

bindikten sonra yıkılan direkleri taktılar, yeni yelkenler dikip astılar, yollarına devam ettiler.

Kaptan bu sefer çocuğun sözünü dinledi ve civar adalardan birisinde saklandı. Çok geçmeden on iki gemi ile haraminin aşağıya gittiğini gördüler.

Gemi az gitti, uz gitti, deniz derya düz gitti, nihayet Yeşilyurt iline erişti. Yeşilyurt padişahın Sarayı'nın önünde birkaç seneden beri üç karga, gece gündüz demeden bağırarak uçup duruyorlar ve padişah da bundan pek rahatsız oluyormuş. Ne yapmış iseler bu kargaları def etmek mümkün olmamış. Nihayet padişah, kim kendisini bu kargalardan kurtarırsa küçük kızı ile memleketin yarısını ihsan edeceğini ilan etmiş.

Çocuk padişahın bu fermanı işitince doğru saraya gidip huzura çıktı ve pencerenin önüne gelip kargaları göstererek dedi ki:

— Ey benim şevketli Sultanım! Siz de görüyorsunuz ki burada üç kuş var: Birisi baba, öteki ana, küçüğü de yavrularıdır. Baba ile ana, bu çocuk hangimizin, diye kavga ediyorlar. Babası benim, diyor, anası da, hayır benim, diyor, onun için size gelmişler, bu davalarının görülmesini rica ediyorlar. Siz söyleyiniz, bu yavru kime aittir?

Padişah der:

— Yavru babaya aittir!

Padişah sözü bitirir bitirmez baba karga ile yavru bir tarafa, anada diğer tarafa çıkıp gittiler. Padişah bunun üzerine çocuğu yanına aldı ve pek ihtimamlarla büyüttü. Küçük kızını ve memleketinin yarısını ona verdi.

Bir zaman sonra çocuk, memleketin her köşesini gezmeye çıktı, şehirlerin birisinde, bir evde misafirlikte sabahleyin yüzünü yıkarken babasının eline su döktüğünü, annesinin de havlu tuttuğunu gördü ve hemen kendisini tanıtarak ana ve babasının ellerini öptü ve onları payitahta götürerek uzun müddet beraberce ve mesut yaşadılar.

İmzasız

S. 45 s.10

Türk Gençlerinin Özü Sözü Doğrudur

Resim dersinde idiler, yurdun bu odasında hiç gürültü yoktu. Kalemilerin defterler üstünde oynadığı işitiliyordu. Hasan bütün yüreği ile hocanın verdiği resmin işini çıkarmaya çalışıyordu. Birden eli kaydı. Yanlış bir çizgi çizmişti. Lastik lazımdı. Fakat derse girerken cebinden çıkarmayı unutmuştu.

Aramaya başladı. Nerede olduğunu bilmiyor, gittikçe kızıyor, geri kaldığına pek canı sıkılıyordu. Evvela çakısını, sonra mendilini, daha sonra da zıpızıklarını çıkardı. Oh... Çok şükür... Lastiği bulmuştu.

Yaramaz Ali arkadaşlarının elinde bilyeleri görünce durur mu? Bir dürtme ile elindekilerin hepsini düşürdü. Zıpızıklar yuvarlana yuvarlana gürültüler çıkararak, hocalarının ayakları arasında koşuştular toplastılar. Hasan'ın yüzü allaştı. Hoca pek kızdı. Hele elinde zıpızıkları görünce:

— İki izinsiz... dedi.

Hepsi susmuşlardı. Şimdi kalemler daha çok korkarak yürüyor, kağıtları siyahlatıyor, elleri daha çok titriyordu. Hasan ağlayacak dereceye gelmişti. Birden kabahatsiz olduğunu söylemek, bağırarak istedi. Fakat bu nasıl olurdu?

O, Türklerin birbiri için can verdiklerini, her eziyete göğüs geldiklerini bilirdi. Hatta daha dün akşam ocakta ona:

— Arkadaşını hayatından daha çok sev ve onun için öl! demişlerdi.

Ötede Ali de resmi bırakmıştı. Gözlerinde doğruluk ışıkları yanarken:

— Hayır diyordu bu yakışmaz. Hasan, öz kardeşim benim için ceza alsın. Bunu yüreğim kaldırmaz. Babam gece bana: Doğru sözde Türk gencini Allah bile susturamaz, demişti. O halde, birden ayağa kalktı:

— Hoca efendi. Hasan'ın hiç kabahati yoktur. Lastiğini aramak için bilyelerini çıkarmıştı. Ben eline verdim ve gürültüye sebep oldum. Size yalvarırım, iki izinsizi bana yazın. Kabahatli benim! dedi. Muallim Bu doğruluğa çok memnun olmuş, talebelerinin hepsi dudaklarında ufak gülüşlerle Ali'yi takdir etmişlerdi.

Muallim dedi:

— Sizi kutlarım yavrularım. Doğruluk ile söylediğiniz kabahati affettim. İki izinsizi de bağışladım. Dersten çıkmışlardı. Bugün, iyi iş yapanların defterinin başında Ali ile Hasan'ın adları vardı.

L. İsmail

Kanuni Sultan Süleyman Adaleti

Dokuz yüz otuz yedi senesinde Kanuni Sultan Süleyman, Belgrat'ın fethine gidiyordu. Yol üzerinde bir kadın gördü. Diz çökmüş olduğu halde kendisine yalvarıyor, bütün varını yoğumu teşkil eden hayvanlarının uyurken yeniçeriler tarafından kaldırıldığını söylüyordu. Sultan Süleyman gülerek:

— Mutlaka derin bir uykuya dalmışsın, dedi.

— "Evet devletlim, sizin burada olduğunuzu bildiğim için hiçbir şeyden korkmayarak kendimi büyük bir emniyet içinde sanıyordum..."

Kanuni Sultan Süleyman hiç kızmadı ve kadının uğradığı ziyanın bol keseden ödenmesini adamlarına emretti.

İmzasız

S.45 s.3

Birlik Günü

- Çocuk efsanelerinden-

Atalardan birinin üç oğlu

Var idi. Her üçü sağlam, boylu!

Öz demir oğlu: Kılıç, Ay, Gündüz,

Hepsi arslan gibi, hepsi Gürbüz!

Çekemezlerdi fakat birbirini, tan ederlerdi yekdiğerini

Çekişiler edemezler dirlik

Yoktu onlar için asla birlik

Biri ak der öbürü derdi kara

Böylece bunları çıktı pazara

Özdemir, bir gün işitti bu işi, dedi: Eyvah, bu felaket gidişi!

Koca Türk! Hiç bırakır mı peşini?

Bilsin kardeşe kardeş düştü!

Böylelikle sönecek çünkü ocak!

(...)

Topladı akşama evde üçünü,

Bir sicim koydu hemen orta yere

Kendisi geçti oturdu sedire

Dedi: Haydi... Koparın şu sicimi!

Onu birden: "O da sanki iş mi?"

Diyerek çıktı kopardı attı

O da hep parçaları toplattı

Eline aldı ve birleştirdi

Büktü, ip yaptı ve sonra: "Şimdi

Bunu da haydi, dedi, bir deneyin!"

Denemek mi? "Onu kırmak mümkün

Olmaz... Çünkü o üçü birleşti;
Ayrı değiller ki güç birleşti.
Bilirler suçlarını üç kardeş
Sıktilar ellerini oldular eş
“Ayrılanlar kırılanlar parçalanır:
Birleşenler boyun eğmez dayanır!”
“Halka Doğru”dan: Muallim Sabri
S. 45 s.5

Kuğunun Zaferi

Anı

Kamçatka'nın karlı sahilllerinde dolaşırken bir kuğu görmüştüm; yuvasında yumurtaların üzerinde bir tilki peyda oldu, suları yüzerek içiyor, kuğuyu parçalamaya, yumurtalarını yemeye geliyordu. Kuğu işi anlamıştı. Biraz düşündükten sonra o yumurtaları çalı çırpı ile örterek nehre atladı. Kendisi bir su hayvanı olduğu için nehir üzerinde daha güzel dövüşebilirdi. Tilkinin yanına gitti, vuruşmaya başladılar. Biraz sonra tilki yenilmiş, suyun dibine çöküyordu. Bense kuğunun aklına şaşakalmıştım.

İmzasız

S. 45 s.9

Yardım ve Artırma Sandığı

Mektebimizin bir hocası Mehmet Fehmi Efendi bazı fakir çocuklara yardım edebilmek maksadıyla bir sandık açmıştı. Bu sandığa, hali vakti yerinde olan çocuklar haftada birer metalik atıyorlardı. Sandıkta toplanan para ile fakir kardeşlerimizin kitapları, defterleri kalemleri alındı, elbisesizlere elbise yaptırıldı. Velhasıl mini mini kasa cürümünden büyük faydalar getirdi.

...

Tarsus Rüştüyeden 10 Şevki

S.45 s.9

Serçe ve Çocuk

Siyah başlı iki serçe, yuvalarını orman içinde yüksek bir çadırın içinde yapmışlardı. Bunların dört tane yavrusu vardı ki acıktıkları vakit kendilerine bir şey bırakmıyorlardı. Sabahtan akşama kadar orman içinde böcek aramak veyahut uçarken küçük bir sinek

yakalayabilmek için uçar, dururlardı. Ufak bir yiyecek bulunca derhal yuvaya dönerler fakat karşılırlarına tırnak “Baba bana ver, anne ben daha açım” diye bağırır dört acıkmış gaga çıkardı. Bu hayat çok yorucu bir şeydi, fakat ana baba bundan memnundular. Çünkü yavruların artık tüyleri çıkmaya başlamıştı.

Fakat zavallıların sabahdan akşama kadar hiç dinlendikleri yoktu. Akşam olunca yuvanın kenarında yan yana otururlar uyumak için geceyi beklerlerdi.

Yavrularının en büyükleri "Tibu" her ne kadar tüylenmişse de güzelleşmemişti. Liya güzel olacaktı. Miya'nın sesi pek hoştu. Fakat en küçük hemşireleri Tiya pek güzel, süslü, zarif bir yavrucaktı.

Annesi sordu:

— Uykun yok mu Tiya? Yavru cevap verdi:

— Hayır, anneciğim, ne olur, beni bırakınız, sizinle konuşayım. Oh... Böylece sizin aranızda konuşmak ne tatlıymış?

— Fakat Tiya, sen biraz mükedder görünüyorsun, yoksa hemşirelerin yine rahat vermiyorlar mı?

Biliyorsunuz ki onlar benimle daima eğleniyorlar, fakat bu vakit geçirmek için... Zaten ben onlara cevap vermiyorum ki...

— Neyse, kederlenme Tiya... Bak bizim aramızda oturmak ne iyi...

Güneş batarken ormanın sık yaprakları arasından kızıl ziyası görünüyordu fakat hava o kadar saf idi ki daha kararmamış ve ötede beride kuşlar, şüphesiz kırlangıçlar olacak, kâh yükseklerle çıkıyor kâh birdenbire düşer gibi aşağıya iniyorlardı. Tiya onları gözleriyle takip ve hayretle seyreliyordu.

— Uçmaya hevesin var mı Tiya?

— Ah, evet, babacığım, hem de çok... Böyle yükseklerde tarlaların ormanların her şeyin içinde uçmak eğlenceli şeydir. Bazen kendi kendime Tibu, Liya gibi güzel, Miya gibi latif sesli olmak, bunlar neye yarar, derim. Fakat işte bu kuşlar gibi uçmak, yükselmek, daima yükselmek...

Küçük sustu ve siyah başını annesinin kanatlarının altına sokarak: Anneciğim, ben de sizin gibi uçabilecek miyim? diye sordu. Evet, yavrum... Az daha sabır... Yakında sen de başlarsın... Fakat şimdi artık uyu... Vakıtl geçti... Yuvaya girdi. Anneleri yavrularının üzerine kanatlarını gererek uyudu, baba da bir çalı dalının üzerinde başını iki kanadının arasına yerleştirerek daldı... Biraz sonra bütün yuva halkı derin bir uykuya dalmışlardı. Birkaç gün sonra yavrular pek korkunç bir sergüzeşt geçirdiler. Baba ve ana ormanda yiyecek arkasında dolaşıyorlardı... Annesi yuvayı terk ederken: Tiyo sen hepsinden

büyüksün... Kardeşlerini güzel eğlendir fakat çok gürültü yapmayın... Bugün Pazar... Yaramazlar mektebe gitmeyecek... Eğer ormana gelirlerse sesinizi duymasınlar...dedi.

Şimdi yavrular yalnız başına eğleniyorlar, Tiyo bir çöp parçasıyla yuvanın yıkık bir yerini tamir ile uğraşıyordu. Bu aralık Miya'nın sesi yükseldi:

— Tiyo, sen uçmak biliyorsun. Şu sarmaşık çiçeğinden bir tane koparırsak ne olur? Çiçeği getirirken “Ne yapacaksın” diye sordu...

— Bak, küçük Tiya'ya ne kadar yakışıyor. Ona bundan başlık yapalım.

— Tüysüz vücudun yanı başında bu çiçek ne kadar tuhaf duruyor. Bu mu yakışan? Serçelerin güldükleri gibi he he he he diye gülüştiler. Bu halden utanan Tiya çiçeği reddetti. Fakat diğerleri bunun üzerine daha kuvvetli gülüştiler. Bu aralık, hemşirelerine ufak bir kanat darbesi vurarak:

— Susunuz... dedi... Bütün yavrular susarak yuvanın tepesinden siyah başlarını çıkardılar... Allah'ım, ne görüyorlardı? Bir çapkın kendilerine doğru geliyordu. Elli adım geride iki arkadaş daha ayaklarıyla ses çıkarmak istemeyerek yaklaşıyorlardı. İki arkadaş bağırdılar:

— Hey, Şarlo... Bir şeyler görmüyor musun?

Şarlo susmalarını eli ile ihtar ederek yuvaya daha ziyade yaklaştı. Liya “Kurtulalım, kendimizi aşağıya atalım...” diye bağırdı. Fakat Tiyo hemşirelerine kanatlarıyla kapatarak “Sus sallanma, kendini gösterme” dedi.

Şarlo bunları görmüştü. Yuvaya doğru sarkarak içine baktı. Tiyo görünce bu anneleri galiba, dedi. “Ah uçmadan onu da yakalayabilirsem...” Daha ziyade yaklaşarak elini uzattı... Tiyo gözleri korkudan büyümüş, kalbi heyecandan sarsılmış, hemşirelerine muhafaza ediyordu.

Şarlo:

— Fakat bu, daha yavru, dedi... Yazık bunlara dokunmayayım...

Arkadaşları aşağıdan bağırdılar...

— Şarlo bir yuva mı?

— Bir serçe vardı, ama ne çare kaçırdım.

— Yazık... Serçeler çok eğlenceli olurlar.

Kaçırdığına çok yazık ettik. Üçü birden gittiler... Uzaktan uzağa sesleri işliyordu. Yavaş yavaş bir şey işitmeye başladı. Çapkınlar artık gitmişlerdi.

Ana baba avdan döndüler, fakat yuvada ne heyecan... Liya: “Gördünüz mü?”diyordu, “Yuvaya sarkarken ne büyük gözleri vardı, büyük, dehşetli idi. Biz çok korktuk... Sonra...

Anneleri, “Sonra?” diye sordu:

— Sonra gitti... Bu sırada yuvanın köşesinden Miya latif sesi ile: “Oh anneciğim, o kocamandı, az kaldı bizi yiyecekti, Tiyo kurtardı...” dedi. Yalnız küçük Tiya’nın sesi çıkmıyordu... Aradan on beş gün geçti, aşağıdan ufak bir gürültü işitilince yavrular derhal yuvanın içine saklandılar, görünmüyorlardı. Hatta Şarlo bile onları unutmuştu.

Fakat yalnız küçük Tiya Şarlo’yu hiç unutmamış ve onu hayalinde yuvaya doğru sarkarken söylediği son sözlerini hatırlamıştı: “Yazık dokunmayayım...” Şimdi bütün yavrular uçabiliyorlardı.

...

İmzasız

S.45 s.9

İki Tavşan

Çalıkların arasında av köpeğine görünen bir tavşan uçar gibi alabildiğine koşuyordu. Önünden geçtiği dikenliğin içinden bir tavşan çıktı. Arkadaşının bu telaşına hayretle bakarak dedi ki:

— Yahu arkadaş... Dur bakalım ne var, ne oluyorsun?

— Ne mi var? Ne olacak... Arkamda iki tazı var, bir türlü peşimi bırakmıyorlar.

Öteki tavşan gülererek:

— Evet, dedi, hayvanları görüyorum, görüyorum ama onlar tazı değil ki...

— Tazı değil de ya ne?

— Zağar...

— Zağar mı?

— Evet, zağar.

— Hiç şakanın bu cinsini duymadım. Gözlerimle gördüğüm tazılara gelmişsin de zağar diye and edip duruyorsun.

— Haydi, arkadaş yoluna git, yoluna... Senin kulağına lakırdı girmiyor.

— Asıl senin kulağına lakırdı girmiyor, vallah tazı...

— Billâh değil.

— Gözüm çıksın ki tazı...

Bunlar böyle tazı idi zağar idi diye yemin edip dururlarken hemen köpekler yetişir ve ikisinin de boyunlarından yakalarlar...

İmzasız

S. 45 s.12

Muhammed Peygamberimiz Sallallahu Aleyhi Vesellemin Doğduğu Gece

Rebiülevvel ayının on ikinci gecesi, Peygamberimiz efendimiz hazretlerinin doğduğu gecedir. O geceden itibaren Müslümanlar her tarafta Mevlidi Şerif okurlar okuturlar. Mevlidi Şerif, Peygamberimiz Efendimizin nasıl doğduklarından, mübarek yaşayışlarından bahseder ve gayet açık Türkçe yazılmış manzum bir eserdir. Mevlidi Şerif, herkes anladığı için pek sevilir ve gönülleri Ruhani hislerle dolu olduğu halde dinlerler. Mevlid kitabı Müslüman Türklerin Ulu kitaplarından birisidir. Her evde bulunur ve bulunması lazımdır.

Ben şimdi pekiyi hatırlıyorum: Pek küçük iken evimizde Mevlidi Şerif okunurdu. O gece evimizin her tarafı mis gibi od ağacı ve gül suyu kokusuna boyanırdı. İhtiyarca fakat gayet güzel sesli bir hoca efendi kalın sesle Mevlidi Şerif okurken çok adamlar ağlardı. Mevlidin sonlarına doğru:

Susadı cismim hararetinden katı

Sundular bir cam dolusu şerbeti

beyti okunduğu zaman şerbetler içilmeye başlandı. Ben şerbetten ziyade şerbetlerin üstüne koyulan kavrulmuş bademleri pek severdim. Rahmetli dedem beni yanına oturttarak derdi: Dünyadaki insanların en büyüğü, en akıllısı ve Allah'ın en sevgilisi olan Muhammed peygamberimiz dünyaya gelmişlerdir. Onun dünyaya gelmesiyle insanlar rahat ve saadet bulmuşlar ve onun yolunu tutanlar onu sevenler dünyalarını da ahretlerini de mağrur etmişlerdir. Dua edelim yavrum, bizi şefaatten ayırmasın! Şimdi, küçük kardeşlerim, ben de size dedemin bana yirmi sene evvel söylediği ve kulağımda bir küpe gibi kalıp yukarıya yazdığım sözlerini tekrar ederim:

Peygamberimiz efendimiz hazretlerinin doğduğu gece hürmetine Divan yolunda Türk Ocağında çocuklar için Mevlidi Şerif okutulacaktır.

S.46 s.1

İmzasız

Kuşun Yalvarışı

Saliverin uçalım,
Vatanıma kaçalım,
Irmak kenarlarında
Meserretler saçalım.

Beni bırak öteyim,
Sana dua edeyim,

Merhamet et halime
Bana izin ver beyim!

Yavrucuğum bekliyor,
Her gün figan eyliyor,
Mahzun mahzun öterek
"Anneciğim gel!" diyor.

Tükeniyor nefesim,
Zavallıyım, bikesim,
Ah ben yine istemem
Altın olsa kafesim!

İzin ver de gideyim,
Bahçelerde öteyim,
Aç kaldığım günleri
Sana helal edeyim.

Benim dahi var canım,
Bak ağrıyor her yanımla,
Şu cihanda yok mudur?
Arayanım, soranım.

Daldan dala konarım.
Evladımı ararım,
Benim aziz efendim
Her gün seni anarım.
Nazım Harim

S.46 s.4

Bir Kadının Feraseti

Zengin bir tüccar malları deveciye teslim ederek kervana katılmıştı. Bu malları Halep'ten, İstanbul'a götürecekti. Fakat birkaç saat yoldan sonra tacirin başı şiddetle ağrımaya, elleri üşümeye, vücudu zangır zangır titremeye başlar.

Kervanı takip edemeyeceğini anlayarak yolda durmaya mecbur olur. Tüccarın mallarını teslim ettiği deveci birkaç gün kendisini İstanbul'da bekler. Bakar ki ne gelen var, ne giden... Malları birer birer satmaya başlar. İstanbul'da Deveci bununla meşgul iken tüccar gayet mahir bir doktora tesadüf eder ve az bir zamanda arkadaş olarak taciri iyi eder. Tüccar İstanbul'a gelir. Haftalarca deveci arar, hiçbir izini bulamaz... Nihayet bir gün çarşıda rast gelir; yanına yaklaşır mallarını ister. Deveci tüccarı iterek der ki:

— Ne söylüyorsun be adam? Sen deli misin? Sana beni kim dedi. Çekil git; deveyle falan alakam yok...

Tacir deveciyi hâkimin huzuruna götürmeye mecbur olur.

Tek akıllı, kurnaz diye tanınmış olan kadı düşünür taşınır, hiçbir ucunu bulamaz... Birisi, malı ben bu adama verdim diyor birisi, ben deveci falan değilim diye bar bar bağıyor. Ne yapsın? Nihayet kadının aklına bir şey gelir ve deveciye der ki:

— Seni seni... Haklısın oğlum, haydi işine git... Deveci beş on adım gider gitmez arkasından:

— Hey... Deveci! Yahu... diye çağırmaya başlar.

Deveci şaşırarak hâkimin huzurunda kendisinin deveci olmadığını söylediğini unuttur ve birdenbire arkasına döner. Hâkim hemen deveciye yakalatır, tacirin parasını verdikten sonra dolandırıcılığa kalkıştığından zindana atar ve bu güç davanın içinden feraseti sayesinde kolaylıkla çıkar.

S.46 s.8

Papağan ve Yangın

Londra'da bir papağan bir aileyi yanmak tehlikesinden kurtarmış. Bakınız nasıl: Bir gece herkes uyumakta iken papağan, avazı çıktığı kadar baba çabuk gel, baba çabuk gel, diye bağırmaya başlar. Pet isminde hane sahibesi papağanının sesinden uyanır ve pencerelerin alevler içinde kaldığını dehşetle görür. Zavallı kadın hemen çocuklarını kucaklar, kocasını uyandırır. Kocası da kendilerini cayır cayır yanmaktan kurtaran papağanı alarak göç halinde hayatlarını tehallis ederler. Ev büsbütün yanmıştır.

İmzasız

S.46 s.12

Fil ile Karınca

-Çocuk Efsanelerinden-

Asya'da, Afrika'da
Çok bulunur fevkalade
İri, güçlü, fakat... Biraz
Kaygısızdır. "Vurdumduymaz!"
Bir hayvandır ki: Çok ulu,
O kadar da ipek huylu.
Nedir bu?

— Deve mi?

— Değil!

Hortumundan bellidir.

— Fil!

Hep çalışır; işten yılmaz,
Tane çeker çıkar her yaz
Cılız çevik mini mini
Benliklidir: Hep kendini
Sever, biraz da kinlidir,
Her kim ki onu incitir!
Er, geç alır, bırakmaz öç
Ona göre hiç yoktur güç
Pençeleşir kadarınca.

— Bu da nedir ya?

— Karınca!

Bir ormanın kuytu, geniş
Alt taraf sarp bir iniş
Düz bir yerde ilkbahar
Tutmuştu yerde... Karıncalar,

Çalışırlar bütün gündüz
Dururlar mı işsiz güçsüz
Kışa artık edinmeli
Sağ olan baş didinmeli!

Yine bir gün sabah erken
Bunlar böyle çalışırken
Bir koca fil, geldi çattı;
Yuvanın üstüne yattı!
Bozuldu yuva, o, şen ocak,
Azaldı hayli baş bacak.
Yuvarlanmış, yuvarlanmış
Altındakinin canı çıkmış!

Aldırır mı bunlara fil
Umurunda bile değil
Her gün yuvanın üstüne
Gelir yatar döner döner

Karıncalar kudurdular;
Bir yerde dernek kurdular;
İçlerinden çok söz bilir,
İş başarır, tedbirli bir
Karıncayı ayırdılar;
Elçiliğe kayırdılar,
Elçi, gitti; file dedi:
"Beyim! Bugün tam... Sen yedi
Gündür bizi üzmehtesin;
Açtığın yara pek derin...
Sen soylusun, sen boylusun,
Biliriz yahşi huylusun!
İnsaf eyle... Merhamet et;
Haydi, kalk, git!
Bir başka yerde yat... Deşin!
Ova, dağ, orman hep... Senin!

Buna karşı fil ne dedi?
Kaba kaba gülümsedi;

Sonra yan üstüne yattı
Üste bir de çalım sattı!
Elçi baktı sökmeyecek.
Deve hiç büker mi ipek?
Döndü geldi; "Arkadaşlar!"
Dedi: Bunda da hayır var!
Dinlemiyor söz pervasız,
Fakat... Bilinsin ki: Biz varız!
Bugün işe başlanmalı;
Bu duygusuz haşlanmalı!

En son karar verilmişti;
Hep komşular derilmişti;
File göre, eni boyu
Altında bir derin kuyu
Kazılmıştı sezdirmeden;
Bir gün yine deşinirken
Gürrrr! Sallasırt yuvarlandı;
Canlar yaktı; canı yandı!
İmkânı yoktu çıkmanın;
Can yakmanın, ev yıkmanın
Evde acısını yedi,
Lakin canıyla ödedi;

Mert bil! Hasmın her ne kadar
Cılız da olsa... Öç komaz;
Can yakma ki: Canın yanmaz;
"Su uyur; düşman uyumaz!"
Muallim Sabri
S.47 s.7

Rusya ile Osmanlı Arasında

On Yaşında Bir Kahraman

Rusya'da kış her zamankinden daha ziyade şiddetli hüküm sürüyordu. Bir gün öğleden sonra köyün küçük çocukları kızakları ile birlikte kuru odun aramak için civardaki ormana gitmişlerdi. Küçük kalenin başında Hasan isminde on yaşında Kazanlı bir Türk çocuğu vardı. İş bitip kızaklar da yüklendikten sonra Hasan arkadaşlarına:

— Artık, dedi, eğlencemizi düşünebiliriz. Şimdi ben size güzel bir kayak hazırlarım. Hepsi birden sevinçle bağırarak kaymaya koyuldular. Bir müddet sonra gece oldu. Yıldızlar semada sarı kıvılcımlar gibi parlıyor, çocuklar ise ormanın kenarında hala oynuyorlardı. Birdenbire korkunç bir ses işitildi: Bir ayı! Hâlbuki vahşi hayvan çocukların ortasına gelmişti, kaçmak için de artık vakit geçmişti. Hasan birkaç adam ötede duran ayıya azimkâr bir nazarla bakarak arkadaşlarına:

— Kımıldamayın, dedi, ben hayatım pahasına bile olsa sizi kurtaracağım.

Yavaşça kemerinden geniş yüzlü bıçağını çıkardı. O anda ayı çocukların üstüne atıldı. Aynı zamanda Hasan da ayıya karşı hücum etti. Zalim hayvan ayağı kalkıp küçük çocuğu parçalamak için ayaklarını açtığı vakit de Hasan bıçağını ayının karnına ta sapına kadar daldırdı. Fakat ayı müthiş pençeleri ile çocuğu sıkıyordu. Hasan bıçağı bırakarak ayının boynuna sarıldı. Ve bütün kuvvetiyle onun boğazını sıktı. Korkmuş olan çocukların köye doğru, imdat, imdat, imdat! Diye bağırarak kaçtıkları zamanda, bunların her ikisi kar üstünde yuvarlandılar. Çocuğu kurtarmak için köylüler yetiştiği vakit her şey olup bitmiş, çocukla ayıyı cansız bir halde koyun koyuna bulmuşlardı.

İstanbul Sultaniyesinden Hasan Tahsin

S.47 s.14

Candan Dinle!

İnsanoğlu, er evladı, Türk isen
Damarında yaşat mutlak yarını
Çünkü yarın, vatanın, sen bilsen
Yükseltecek şevketini, alını
Güzel yurdun, ister isen, şanlansın,
Lazım sana millî istek, millî din.
Osmanlılık, Türklük için sen çalış!
Hayalinde, düşüncende, bu fikir,
Ziya döksün gençliğine! Hem danış,

Öğren, artık, terakkiyi... Nura gir!

İster isen millet, vatan dirilsin,

Avarelik peykesinden çabuk in!

Süleyman Sabri

S.49 s.1

Çocuk Türküsü

Ufuk kızardı

Gözlerim yaşardı.

Baykuş kümesi

Yurdumu aştı.

Göğsüm kanlandı

Ala bulandı.

Işık sadası

Fikre saplandı

Kızaran gözler

Zehrini döker

Şu batan güneş

Sineme çöker

Garip bülbüller

Dillerde öter

Yurdun bağına

Aşkını döker

Şu akan dere

Ağlıyor yine

Kanlı menbaı

Çağlıyor yine

Bir yanda otlar

Masum kuzular

Aradan çoban
Derdini çalar

Kırda çiçekler
Açılıp söner
Yıldıza bakıp
Talan dener

Dalda yapraklar,
Şebnemle parlar.
Şebnem değildir;
Yıldızlar ağlar.
M.E.
S.49 s.7

Tabiat Dersleri

Dil

Haydi bakalım... Bu kapıcının kim olduğunu bulabildiniz mi? Öyle ise ben söyleyeyim. Ağzımızı muhafaza eden kapıcı, lezzet almak duygusu, yani tatmaktır.

Eve gelen nazik, kibar, nefis misafirleri pek nazikâne bir surette kabul, çirkin, bir şeye benzemeyenleri de dinlemeden kovan işte odur. Daha başka bir suretle anlatmak lazım gelirse onun müsaadesi ile yemesi iyi olan şeyleri dudak ve dilimizle alır, okşarız, fenalarını ise yine onun emriyle "Tuuu" der ve kovar atarız.

Ah... Çocuklarım, bu sözümü görerek her fena şeyin kapıcı tarafından içeri sok olmayacağını düşünürseniz şüphesiz aldanırsınız. Filhakika hepiniz bilirsiniz ki en çirkin şeyler ekseriya ilaçlardır, bunu hepimiz biliriz bir gün bir kaşık ilaç içmek için annenizle boğaz boğaza gelirsiniz. Böyle bir hâl karşısında ise kapımız ekseriya ses çıkarmaz, hepsinin geçmesine müsaade eder. Bu tabii ki büyük ve mükellef bir saraya siyah suratlı, kirli elbiseli alınan baca temizleyicisi gibidir. Nasıl ki öyle konaklarda, saraylarda kapıcı bu gibi, sarayın temizliği, güzelliği ile yakışmayacak adamları senede bir iki içeri sokmaya razı olursa işte bu suretle bizim de hocalarımızı, makinelerimizin bozuk yerlerini tamir edecek olan ilaçların girmesine kapıcımız razı oluyor.

Hele bazı defalar, kapıcımızı aldatarak içeriye girenlerde bulunurlar, nasıl ki, büyük hırsızlıklar yapmak için kibar kibar giyinerek haricen polisi aldatanlar bulunursa bunun

aynı olarak kapıcımızın hoşuna giden elbiseleri giyerek içeriye girenler ve orada da istedikleri fenalıkları yapanlar pek çoktur. İşte size misal olarak alacalı yeşilli zehirli boyalarla boyanmış şekerlemeleri göstereyim. Sıhhatinize tamamı ile düşman olan bu boyalar

Ellerini sallaya sallaya yalnızca gelmiş olsalardı, kapının önünde kopacak kıyameti hepiniz görebilirsiniz fakat kurnaz düşmanlar öyle yapmıyorlar, hemen Şeker Bey'in yanına koşarak birlik oluyorlar, Şeker Bey onları güzelce arkasına saklıyor, kapıcımız şekerinin eski dostu olduğundan onun yeni giydiği alacalı elbiseler gözüne daha şık görünüyor ve:

— Vay Şeker Bey, Hoş geldiniz, sözleriyle hemen karşıdan istikbal ediyor ve bu sayede ötekiler de içeri girebiliyorlar.

Kabahatin büyük bir kısmı da yine bizim oluyor, çünkü zavallı kapıcımız her gelene layığı ile muamele edecek vakit bırakmıyor ve acele ile

— İşte görüyorsun, bırak geçsin diyoruz, bir lokmada hepsini yutuyoruz. Bu suretle evimize de hırsızlar girmiş bulunuyorlar. Bunda zavallı kapıcılarımızın kabahati var mı?

Bununla beraber çocuklarım sizi temin ederim ki, hayvanlar bizden daha akıllıdır, işte gözümüzün önünde her zaman duran şu küçük kediciğe, Tekir'e bakınız, önüne tanımadığı ve o vakte kadar yemediği bir parça atacak olursanız eline her geçeni ağzına atan pisboğaz çocuklar gibi hemen atılıp yemiyor. Bilakis yavaş yavaş burnunu yaklaştırıyor, uzun uzun her tarafını kokluyor, inanmadığı, hemen o kırmızı ve yassı dilini çıkarıp bir iki hatta bazen üç defa soruyor, işine gelirse yavaş ısırmayla ısırma başlıyor, işine gelmedi mi, hemen kafasını çevirir, artık siz otuz defa pisipisi deseniz dönüp bakmıyor bile. İşte size en akıllı ve kapısını gayet iyi kullanmasını bilen bir efendi. Yukarıda da söylediğim üzere bunun yerine obur birisi olsaydı, şüphesiz ağzına atacak ve nihayet karın ağırları vesaire içinde kıvrım kıvrım kıvrınacaktı. Bu, dilin yahut daha doğrusu tatmanın en lüzumlu bir gıdasıdır, fakat bir de bunun latif ciheti vardır ki, zannederim onu hiçbiriniz henüz düşünmediniz.

Ağzımızın lezzet almasaydı, yani, tatmak olmasaydı yemenin ne kadar can sıkıcı bir iş olduğunu kestirebilir misiniz? O zaman hangi kabadayı yarım saat çenesini oynatabilecekti? Eğer yemek yerken ağzımıza bir lezzet gelmeseydi hangi biriniz isteye isteye sofraya oturabilecektiniz?

Görüyorsunuz ki benim sevimli yavrucaklarım lezzet almakta insanlar için yapılması lazım gelen bir işin mükâfatı oluyor, dikkat ediniz, mükâfat diyorum, çünkü büyük ve pek merhametli olan Allah'ımız, bizim için yapılacak ne kadar iş varsa hemen hepsinin onuna bir de mükâfat koymuştur. İşte bu da böyle...

Mesela bakınız bir misal söyleyeceğim: Bir anne evladı için gayet lazım olan işi yaptırabilmek, evladını okutabilmek için kendisinde daha ziyade bir arzu uyandırabilmek emeli ile daima bir mükâfat verir, dersine çalışan, vazifesini yapan yavrusuna daima bir oyuncak, bir bebek alıyor değil mi?

İşte tıpkı bunun gibi Allah da her şeyin sonuna bir mükâfat koymuştur ki o işi yapanlar hemen kendiliklerinden mükâfatlarını da kazanırlar.

Hikâyemizin kapıcıya ait olan kısmını da burada bitirdikten sonra gelecek dersimizde konağa girenin üstünü başını düzeltmeye ve onları Mide Efendi'nin huzuruna çıkabilecek bir hale getirmeye memur olan arkadaşlarını göreceğiz. O zaman anlayacaksınız ki, bu çapkınların vazifesi de oldukça mühim ve pek eğlenceli imiş.

Hocanız

S.49 s.7

Beyhude Bir Korku

— Tatbikattan Memduh'a—

Hiç unutmam, senin kadar küçüktüm, mektepte okuyordum. Aradan birçok zaman geçti Fakat bugün gibi hatırımdadır: Amcam hasta idi. Kendisini çok sevdiğimden bir gün ziyaretinden kalamazdım. Mektepten çıktım, eve uğramadan amcamı görmeye gittim. Amcamın evi şehrin kenarında, ağaçlık تنها bir yerdeydi. Her gün çiğnediğim bu yolu yürüdükten sonra eve geldim. Amcam beni her günkü gibi şefkat ve muhabbetle karşıladı artık bir parça iyileşmemişti. Bir haftadan beri ziyade de rahatsız olduğundan yalnız hatırını sorabiliyordum.

Bugün onu biraz neşeli gördüğümünden, büyük bir sevinçle bir haftalık derslerinden kazandığım mükâfatları gösterdim, ziyadesiyle memnun oldu ve çalışkanlığımın ikinci bir mükâfatı olmak üzere öteden beri beğendim gayet süslü bir yazı takımını bana hediye etti. Sevincimden duramıyorum, koşup babama göstermek için müsaadelerini alıp ayrıldım. Vakit de geç olmuştu. Acele ile ilk soluğu evde alacaktım. Ortalık yavaş yavaş kararmaya başlıyordu. Kapıdan çıkınca Haçlı geçiyordum. Bir ses işittim, yüreğime korku geldi, bu bir baykuş sesiydi. Bu korkunç sada bana gulyabanileri hatırlatıyordu! Koşmak istiyordum, ayaklarım kesiliyordu... Birdenbire arkamdan bir şıprırtı işittim. İşte Gulyabani geliyor diye acı bir feryat ile kaçmaya başladım, ben kaçtıkça o ses bana yaklaşıyordu. Bu bir süvari değildi, insan yürüyüşüne benzemiyordu. Fakat ben dönüp arkama bakmaya bir türlü cesaret edemiyordum. Ayağım bir taşa çarptı, ben düştüm, elimdeki yazı takımı parçalandı, lakin ona acımıyordum, bu haşmetli korku bana her şeyi unutturmuştu. Sesi kesildi, fakat

bana o kadar yakındı ki: Hemen üzerime atlayacak diye vücudum titredi. Ne olursa olsun diye başımı çevirdim , ne göreyim?!

Amcamın kuzusu, açık bıraktığım kapıdan çıkmış, arkam sıra geliyor, kuzuyu alıp eve götürdüm. Ve bir daha böyle olur olmaz şeylerden korkmayacağım dedim... Heyecanım geçmemişti. Eve gittim benzin atmış zaten beni bekliyorlarmış, derhal bir şeyden korktuğumu anladılar, sordular. Ben merhametlilerin celp edeceğim diye heyecanla anlatırken, hiç ümit etmediğin bir cevap bile susturuldum, sözümü bitirmeden babam kaşlarını çatarak sert sözleriyle:

— Hiç Türk korkar mı?!...

Mehmed E.

S.49 s.10

Gezinirken

-Baharda-

Yüce Tanrı'm ne hoş şeyler yaratmış:

Yavrucuğum bak şu güzel dağlara,

Çiçeklere zümrüt gibi bağlara...

Yeryüzünü çiçeklerle donatmış...

Bahar olmuş oh ne güzel kurulur,

Billur gibi sevimli dereler;

Ormanlarda ötüşen kuşçağızlar

Yaratana sanki ibadet eder!

Sema her gün türlü türlü renk alır,

Güneş arzın üzerine nur serper...

Nice ıssız karanlıklar geceler

Ayın güzel ziyası ile nurlanır.

İnan, yavrum! Her bir şeyi yaratan

Ve yaşatan ulu kadir Allah'tır!

Sen Tanrı'ya ibadet et her zaman

Yaratana sevmeyenler aldanır!...

Mehmet Muhittin

S.50 s.8

Babacığım Neredesin?

Ayrılığın yüreğimde yanıyor,
Gözlerim seni her gün arıyor,
Yetim ruhum yetim kalbim yanıyor,
Babacığım, babacığım neredesin?..

Şimdi senin kemiklerin çürüdü,
Mezarını baykuşlar mı бүrүdü,
Yetim kalan kız kardeşim büyüdü,
Babacığım, babacığım neredesin?..

O karanlık dar kabirde nasılsın?
Mezarında pembe güller açılsın,
Kokuları yetimlere saçılsın,
Babacığım, babacığım neredesin?..

Ötme bülbül ötme seni istemem,
Bundan sonra bülbül sesi dinlemem,
Öt, ey baykuş sana bir şey söyleyeyim:
Babacığım, babacığım neredesin?

Öt, ey baykuş senin sesin acıdır,
Şu yaralı yüreğimi acıtır,
Ah kalbime sesin zehir akıtır,
Babacığım, babacığım neredesin?..

Yetimlere hiç ağlayan yok mudur?
Yetim için yas bağlayan yok mudur?
Yüreğimde acep batan ok mudur?
Babacığım, babacığım neredesin?..

Boynu bükük kardeşime ağlarım,
Sensiz kalan valideme ağlarım,
Gece gündüz hayaline ağlarım,
Babacığım, babacığım neredesin?..
Otla dolmuş ve yıkılmış mezarın,
Babacığım kalbimdedir hayalin,
Sana ağlar evladınla ayalın,
Babacığım, babacığım neredesin?..

Seni her gün görmek ister gözlerim,
Akşamları ben yolunu gözlerim,
Gelmeyince işte budur sözlerim,
Babacığım, babacığım neredesin?..
Nazım Harim
S.51 s.2

Teneffüs

Oyun var.
Oyun var.
Okuyalım şarkılar!
Sınıftan
Çıktıktan
Sonradır idman
Vücudu dik tutmalı,
Sert sert adım atmalı:
Hepimiz
Biliriz
Bu idmanı biz.

Kuş uçar
Yavrular
Yollarda cıvıldar...
Göge bak.
Ne parlak.

Ne saf, ne berrak!

Haydi, sen de oyuna koş!

Herkes oynar: Oh, ne hoş!

Hepimiz.

Biliriz.

Bu oyunu biz...

Eğlenmek.

Dinlenmek.

Bu ne tatlı bir emek!

Her zaman.

Oyundan.

Bıkar bir insan...

Artık derse girelim,

İyi cevap verelim...

Hepimiz

Biliriz

O dersleri biz...

(Terbiye Mecmuası'ndan alınmıştır.)

Ali Ulvi

S.57 s.97

(şakalar)

Hangi Yoldan?

Naciye'nin başı ağrıyordu. Doktor çağırıldılar. Doktor ona bir hap vererek dedi ki:

— Bu hap şimdi senin baş ağrını geçirir. Onu kolay kolay yutabilecek misin?

Naciye cevap verdi:

— Onu gayet kolay yutarım. Fakat içeri gittikten sonra başıma giden yolu nereden bulacak?

S.8 s.14

Çiçekler Neden Büyür?

Dün hoca efendi sınıfta sordu:

— Çocuklar içinizden birisi bana çiçeklerin neden büyüdüğünü söyleyebilir mi?

Arka sıradan bir çocuk ayağa kalktı:

— Efendim zannederim ki kirli toprakların içinden çıkmak istiyorlar da...

S.8 s.14

EK 2. Çocuk Dünyası Dergisinden Örnek Sayfalar





(Tevfik Nurettin Dönemi, S.70, s.308- 309)



Ahmet Halit Dönemi, S.1, s. 1)

چو جوق دنياسي

صافي - ۲

هر پرده (۵) غوروش

پل - ۱



[اداره و توزیع محل : باب عالیہ سودی کتابخانہ]

انتہیل - ملی مطبعہ

(Ahmet Halit Dönemi, S.2 Kapak)



GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...